NEOFICIALINIS LEIDINYS

DARBO APSAUGOS ĮSTATYMAI LIETUVOJE

SUDARĖ
V. AKELAITIS
VYRESNYSIS DARBO INSPEKTORIUS

III-AS PAKEISTAS IR PAPILDYTAS LEIDIMAS

KAUNAS — SPAUDOS FONDAS — 1935

Spaudė „Raidės“ spaustuvė
Kaune, Kęstučio 44.

Turinys.

I skyrius. **Darbininkų samdymas pramonėje:**

		Pusl.
1.	Pramonės darbininkų samdos įstatymas	7
2.	Pramonės darbininkų samdos įstatymo pakeitimas	23
3.	Vidaus Reikalų Ministerio įsakymai	27
4.	„ „ „ „	28
5.	Darbininkų - mokinių samdos taisyklės	28
6.	Pramonės darbininkų sveikatai ir gyvybei saugoti taisyklės	31
7.	Pramonės įmonių baudų kapitalui laikyti ir naudoti taisyklės	52
8.	Samdininkų kompensacijoms mokėti kapitalui laikyti ir naudotis taisyklės	54
9.	Darbo dienos ilgumo įstatymas	55
10.	Darbo dienos ilgumo įstatymo pakeitimai	58
11.	Nakties darbo kepyklose įstatymas	60
12.	Nakties darbo kepyklose įstatymui vykdyti taisyklės	61
13.	Civilinio proceso įstatų pakeitimas	63
14.	Konvencija dėl moterų nakties darbo	63
15.	Vaikų nakties darbo pramonėje konvencija	68
16.	Konvencija nustatyti aštuonių valandų darbo dienai ir 48 val. darbo savaitei pramonės įmonėse	74
17.	Konvencija dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse	86

Pusl.

18. Vidaus tvarkos taisyklių ir baudų lentelės pramonės įmonėse pavyzdys 91

II skyrius. **Žemės ūkio darbininkų samdymai:**

1. Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymas 97
2. Žemės ūkio darbininkų samdos įstat. pakeitimai 104
3. Normalinės samdos sutarčių sąlygos 105
4. Normalinių samdos sutarčių sąlygų pakeitimas 109
5. Dvarų darbininkų - ordinarininkų samdymo ir atstatymo įstatymo 16, 17 ir 18 §§ 109
6. Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo nustatytai pašalpai gauti taisyklės 111
7. Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo nustatytai pašalpai gauti taisyklių pakeitimas 114
8. Kumečių kareivių šeimynų aprūpinimo įstatymas 115

III skyrius. **Amato darbininkų samdymas** 117

IV skyrius. **Asmeninis samdymas prekyboje** .. 121

V skyrius. **Asmeninis samdymass** 127

VI skyrius. **Socialinis draudimas:**

1. Vyriausiosios socialinio draudimo valdybos įstatymas 133
2. Vyriausiosios socialinio draudimo valdybos įstatymo pakeitimas 134
3. Ligonių kasų įstatymas 135
4. Ligonių kasų statutas 158
5. Susisiekimo Ministerijos ligonių kasos įstatymas 173

Pusl.

6. Susisiekimo Ministerijos ligonių kasos įstatymo pakeitimas 202
7. Laisvai samdomų eigulių draudimo kasos įstatymas 205
8. Laisvai samdomų eigulių draudimo kasos įstatymui vykdyti taisyklės 210
9. Konvencija dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų 215

VII skyrius. **Įstatymai dėl atlyginimo darbininkams ir tarnautojams nelaiminguose atsitikimuose:**

1. Atsakomybė pagal civilinius įstatymus .. 223
2. Atsakomybė pagal tam tikrus įstatymus:
   a) 1903 m. birželio m. 2 d. įstatymas .. 225
   b) 1912 m. birželio m. 28 d. įstatymas .. 241
   c) Nukentėjusių dėl nelaimingų atsitikimų darbingumo laipsniui nustatyti lentelė 244
3. Konvencija liečianti svetimšalių ir savų piliečių darbininkų traktavimo lygybę dėl atlyginimo nelaimingais darbo atsitikimais 258
4. Konvencija tarp Lietuvos ir Argentinos dėl indemnizacijos už nelaimingus darbo atsitikimus 263

VIII skyrius. **Darbininkų aprūpinimas nedarbo metu:**

1. Viešųjų darbų fondo įstatymas 265
2. Viešųjų darbų fondo įstatymui vykdyti taisyklės 267
3. Viešųjų darbų fondo įstatymui vykdyti taisyklių pakeitimas 275

Pusl.

4. Darbo biržų įstatymas 277
5. Bedarbių registracijos taisyklės 279

IX skyrius. **Pensijų įstatymai:**

1. Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymas 281
2. Karių pensijų įstatymas 295
3. Pasižymėjusiems visuomenės veikėjams pensijų įstatymas ir jo pakeitimas 308

X skyrius. **Apie darbo inspekciją:**

1. Darbo inspekcijos įstatymas 311
2. Darbo inspekcijos įstatymo pakeitimas 314
3. Darbo inspekcijos įstatymui vykdyti instrukcija 314
4. Lietuvos padalinimo į darbo inspekcijų apygardas planas 324

XI skyrius. **Apie technikos inspekciją:**

1. Technikos inspekcijos įstatymas 325
2. Technikos inspektoriams instrukcija 326
3. Lietuvos padalinimo į technikos inspekcijų sritis planas 331

XII skyrius. **Bendrasis:**

1. Švenčių ir poilsio įstatymas 333
2. Švenčių ir poilsio įstatymo pakeitimas .. 337
3. Švenčių ir poilsio įstatymui vykdyti taisyklės 338
4. Švenčių ir poilsio įstat. vykdyti taisyklių pakeitimas 344
5. Atskirų asmenų šelpimo taisyklės 345
6. Atskirų asmenų šelpimo taisyklių pakeitimas 346

I SKYRIUS

Darbininkų samdymas pramonėje.

1. PRAMONĖS DARBININKŲ SAMDOS ĮSTATYMAS.

(Vyr. Žin. 1933.XI.11. Nr. 429).

1. Įvadas.

1. Šis įstatymas taikomas šioms pramonės įmonėms:

1) fabrikų įmonėms,

2) kitoms pramonės įmonėms, kurios prilyginamos fabrikų įmonėms.

Kurios pramonės įmonės prilyginamos fabrikų įmonėms, tatai nustato Vidaus Reikalų Ministeris, susitaręs su Finansų Ministeriu.

2. Šiuo įstatymu samdomi darbininkai ir tvarkomi darbdavių ir darbininkų samdos santykiai; jo nenumatytais atsitikimais taikomi bendrieji civiliniai įstatymai.

3. Darbininkų — mokinių samdos taisykles nustato Vidaus Reikalų Ministeris.

4. Šio įstatymo vykdymą prižiūri Darbo Inspekcija.

Valstybės įmonėje šio įstatymo vykdymą prižiūri asmuo, kuriam pavesta ta įmonė vesti, ir to asmens vyresnybė.

2. Bendrieji nuostatai.

5. Įmonės įsteigimą įmonės laikytojas turi, ne vėliau kaip per mėnesį laiko jai pradėjus veikti, pranešti apygardos darbo inspektoriui.

6. Įmonės turi būti vedėjas.

Įmonės vedėjas atstovauja įmonės laikytojui visuose įmonės vedimo reikaluose.

Priklausančios vienam žmogui įmonės vedėju gali būti ir jis pats.

7. Įmonės vedėjas atsako už nelaikymą šio įstatymo įmonei nustatytų taisyklių.

8. Įmonės laikytojas turi pranešti apygardos darbo inspektoriui įmonės vedėjo vardą, pavardę, gyvenamąją vietą ir laiką, nuo kurio vedėjas pradeda eiti savo pareigas.

Įmonės vedėjo paskyrimą ir jo pakeitimą kitu įmonės laikytojas turi pranešti apygardos darbo inspektoriui ne vėliau kaip per septynias dienas.

9. Įmonės vedėjas nustato įmonės tvarkos taisykles, kuriose turi būti nurodyta:

1) dienos darbo įmonėje pradžia, pabaiga ir pertraukos,

2) darbininkų pasišalinimo nuo darbo įmonėje tvarka ir ilgumas,

3) įmonės mašinų, aparatų ir patalpų valymo laikas ir tvarka,

4) bendrosios tvarkos ir rimties įmonėje palaikymo taisyklės,

5) atsargaus elgimosi įmonėje su ugnimi, mašinomis ir medžiaga taisyklės.

Įmonės tvarkos taisyklės tvirtinamos apygardos darbo inspektoriaus ir iškabinamos visuose įmonės skyriuose matomoje vietoje.

10. Vidaus Reikalų Ministeris, susitaręs su Finansų Ministeriu, leidžia taisyklių darbininkų sveikatai ir gyvybei darbe apsaugoti.

3. Samdos sutarties sudarymas.

11. Samdos sutartį su darbininku sudaro įmonės laikytojas arba vedėjas, laisvai susitardami įstatymų ir gerų įpročių apybrėžose.

12. Darbininkas, suėjęs septyniolika metų amžiaus, turi teisę daryti samdos sutartį ir be tėviškosios valdžios sutikimo, o ištekėjusi moteris — ir be savo vyro sutikimo.

13. Darbininkai samdomi:

1) aprėžtam laikui,
2) neaprėžtam laikui,
3) tam tikram darbui atlikti.

14. Darbininko samdymas sezoniniams darbams, taip pat tokiems atsitiktiniems darbams, kurie tęsiasi ne ilgiau kaip tris mėnesius, laikomas samdymu aprėžtam laikui.

Darbininko samdymas tokiems darbams, kurie turi nuolatinio pobūdžio, laikomas samdymu neaprėžtam laikui ir tuo atveju, kai samdos sutartis yra sudaryta aprėžtam laikui.

15. Samdos sutartis daroma žodžiu ar raštu.

Samdos sutartį atstoja samdytojo išduota samdininkui atsiskaitomoji knygelė.

16. Įmonė turi vesti samdininkų sąrašą, žymėdama jame samdininko vardą, pavardę, amžių, gyvenamąją vietą ir asmenybės įrodo-

muosius dokumentus, o taip pat darbo pradžią ir pabaigą.

Nepilnamečių ligi 17 metų amžiaus asmenybės įrodomieji dokumentai turi būti laikomi įmonėje.

4. Nepilnamečių ir moterų darbas.

17. Samdyti nesuėję keturiolikos metų amžiaus vaikai draudžiama.

18. Nepilnamečiai nuo keturiolikos ligi aštuoniolikos metų amžiaus ir moters negali būti imami į darbą nuo dešimtos valandos vakaro ligi penktos valandos ryto, išskiriant darbą tokioje įmonėje, kur dirba tik vienos šeimos nariai.

19. Nurodytas 18 str. draudimas netaikomas nepilnamečiams nuo 16 ligi 18 metų amžiaus:

1) dirbant fabrikuose tokius darbus, kurie dėl savo pobūdžio turi būti dirbami dieną ir naktį,

2) nenugalimos jėgos (vis major) atsitikimu, kurio negalima buvo numatyti ar įspėti, kuris neturi periodinio pobūdžio ir kuris kliudo normaliam įmonės veikimui.

20. Nurodytas 18 str. draudimas netaikomas moterims:

1) nenugalimos jėgos (vis major) atsitikimu, kada įmonėje atsitinka darbo pertrauka, kurios negalima buvo numatyti ir kuri neturi periodinio pobūdžio,

2) tuo atsitikimu, kai darbas liečia žaliąją ar perdirbamąją medžiagą, kuri galėtų labai greit sugesti, jei tas darbas yra reikalingas tai medžiagai nuo neišvengiamo žuvimo išgelbėti.

5. Samdytojo ir samdininko pareigos.

21. Samdytojas ir samdininkas turi vykdyti visas samdos sutartimi nustatytas sąlygas ir šio įstatymo reikalavimus.

22. Samdytojas ir samdininkas tarpusavio santykiuose turi būti teisingi ir padorūs.

23. Samdininkas turi laikyti įmonėje nustatytąją tvarką ir tinkamai atlikti darbą.

24. Samdininkas turi atsargiai ir rūpestingai elgtis su įmonės turtu.

25. Samdininkas neturi teisės dirbti įmonėje svetimiesiems be samdytojo sutikimo.

26. Įmonei perėjus kitam laikytojui, jam pereina ir samdytojo teisės ir prievolės dėl samdos sutarties.

6. Samdininko atostogos.

27. Samdininkas, dirbęs įmonėje be samdos sutarties pertraukos vienus metus, turi teisę gauti kas metai 10 dienų atostogų su uždarbiu. Šitas uždarbis nustatomas pagal vidutinį paskutinių prieš atostogas metų samdininko dienos uždarbį.

28. Įmonės vedėjas turi teisę atleisti nuo darbo 10 dienų, be uždarbio, neturintį teisės gauti atostogų samdininką, jei, paleidus atostogų turinčius teisę jas gauti samdininkus, jo darbo įmonėje tikslingai sunaudoti negalima.

7. Uždarbio samdininkui mokėjimas.

29. Uždarbis samdininkui mokamas:

1) pasamdytam neaprėžtam laikui — ne rečiau kaip du kartu per mėnesį,

2) pasamdytam aprėžtam laikui — ne rečiau kaip vieną kartą per mėnesį,

3) pasamdytam tam tikram darbui atlikti — samdos sutartyje nustatytais terminais, o jei samdos sutartyje šie terminai nenustatyti — sutartąjį darbą atlikus.

30. Mokėti samdininkui uždarbį, vietoje sutartų pinigų, kuponais, duona, prekėmis ar kitais daiktais draudžiama.

31. Iš samdininko uždarbio, kiekvieną kartą jį išmokant, gali būti išskaitoma uždarbio avansams atskaityti, pinigams pagal vykdomąjį raštą sumokėti, samdytojo uždėtoms baudoms išieškoti ir mokesčiams bei rinkliavoms sumokėti, bet ne daugiau kaip trečia dalis uždarbio sumos, jeigu samdininkas yra nevedęs, ir ne daugiau kaip ketvirta dalis uždarbio sumos, jeigu samdininkas yra vedęs arba yra našlys, turįs vaikų.

32. Įmonėje turi būti vedamos tam tikros, Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus nustatytos, atsiskaityti su samdininkais knygos.

33. Samdininkui išmokamas uždarbis ir išskaitymai iš uždarbio įrašomi į samdininko atsiskaitomąją knygelę.

8. Samdos sutarties pabaiga.

34. Samdos sutartis pasibaigia:

1) sutarties laikui išėjus,

2) samdytojui ir samdininkui susitarus nutraukti sutartį,

3) samdininkui baigus darbą, kuriam atlikti jis buvo pasamdytas,

4) samdininkui mirus,

5) samdininką, pašauktą karinės prievolės atlikti, priėmus į tikrąją karo tarnybą,

6) samdininką išrinkus eiti nuolatines pareigas viešoje tarnyboje ir jas apsiėmus eiti,

7) samdininkui netekus teisės Lietuvoje gyventi arba teisės Lietuvoje samdomam darbą dirbti.

35. Samdytojas turi teisę nutraukti samdos sutartį:

1) jei samdininkas be svarbių priežasčių nestoja į darbą daugiau kaip tris dienas iš eilės arba iš viso daugiau kaip keturias dienas per mėnesį,

2) jei samdininkas nestoja į darbą daugiau kaip šešias savaites iš eilės dėl ligos, kliudančios darbą dirbti, arba daugiau kaip dvi savaites iš eilės dėl kitų svarbių priežasčių,

3) jei samdininkas savo netinkamu elgesiu padaro įmonės turtui žalos ar nuostolių,

4) jei samdininkas įžeidžia samdytoją ar darbo prižiūrėtoją veiksmu arba žodžiu,

5) jei samdininkas neatsargiai elgiasi su ugnimi,

6) jei samdininkas apserga apkrečiama liga ir dėl to gali apsikrėsti kiti samdytojo darbininkai arba samdininko gaminamų dirbinių vartotojai,

7) jei įmonės darbas sustoja dėl nenugalimos jėgos (vis major) daugiau kaip dviem savaitėm,

8) jei samdytojo teisėtai uždėtų samdininkui per mėnesį piniginių baudų suma prašoksta ketvirtąją dalį samdininko mėnesinio uždarbio.

36. Svarbiomis samdininko nestojimo į darbą priežastimis laikoma:

1) samdininko laisvės netekimas,

2) susisiekimo nutraukimas dėl epidemijos, karo, potvinio ar kitų nenugalimų kliūčių,

3) staigus samdininko turto žuvimas,

4) samdininko tėvo, motinos, vyro, žmonos ar vaiko mirimas ar sunki liga.

37. Samdininkės neatvykimas į darbą prieš gimdymą ir po gimdymo per aštuonias iš eilės savaites neduoda samdytojui teisės nutraukti samdos sutartį.

38. Samdininko neatvykimas į darbą per trisdešimt iš eilės dienų, išbūtų karinės prievolės įstatymo numatytuose kariniuose pratimuose, neduoda samdytojui teisės nutraukti samdos sutartį.

Per visą tą laiką samdytojas turi duoti samdininko šeimai, jei samdininkas ją išlaiko, pusę samdininkui mokamo pinigais uždarbio ir visą samdininkui duodamą atlyginimą natūra.

39. Nurodytais 35 str. 1 — 5 ir 8 p. atsitikimais samdytojas turi teisę nutraukti samdos sutartį tik per dešimt dienų atsiradus pagrindui jai nutraukti.

40. Samdininkas turi teisę nutraukti samdos sutartį:

1) jei samdytojas ar darbo prižiūrėtojas samdininką sunkiai įžeidžia žodžiu ar veiksmu,

2) jei samdytojas neduoda samdininkui sutartojo valgio ar buto,

3) jei samdytojas nemoka samdininkui sutartojo uždarbio,

4) jei samdytojas be samdininko sutikimo pakeičia samdos sutarties sąlygas, išskyrus sumažinimą darbo dienų skaičiaus ligi keturių dienų per savaitę, sumažėjus įmonėje darbui,

5) jei įmonės darbas sustoja dėl nenugalimos jėgos (vis major) daugiau kaip dviem savaitėm,

6) jei samdininkas nepajėgia atlikti sutartojo darbo arba jeigu sutartasis darbas labai kenkia samdininko sveikatai.

Nurodytais 3 p. atsitikimais samdininkas turi teisę nutraukti samdos sutartį, įspėjęs dėl to samdytoją ne vėliau kaip prieš tris dienas.

41. Samdininkas, pasamdytas neapréžtam laikui, turi teisę nutraukti samdos sutartį, be nurodytų 40 str. atsitikimų, ir kitais atsitikimais, bet įspėjęs dėl to samdytoją ne vėliau kaip prieš dvi savaiti.

9. Samdininko kompensacija ir atlyginimas.

42. Samdytojas, nutraukęs be teisėtos priežasties samdos sutartį, sudarytą su samdininku, pasamdytu neapréžtam laikui, turi sumokėti samdininkui priklausantį uždarbį ir duoti samdininkui kompensaciją už laiką, dirbtą be samdos sutarties pertraukos.

Kompensacija duodama: 1) už laiką ligi trijų mėnesių — vienos savaitės uždarbis, 2) už laiką nuo trijų ligi šešių mėnesių — dvejų savaičių uždarbis, 3) už laiką nuo šešių mėnesių ligi vienerių metų — trijų savaičių uždarbis, 4) už laiką nuo vienerių metų ligi dvejų metų — keturių savaičių uždarbis, 5) už laiką nuo dvejų metų ligi trejų metų — šešių savaičių uždarbis, 6) už laiką nuo trejų metų ligi ketverių metų — aštuonių savaičių uždarbis, 7) už laiką nuo ketverių metų ligi penkerių metų — dešimties savaičių uždarbis, 8) už laiką, ilgesnį kaip penkeri metai — dvylikos savaičių uždarbis.

43. Samdytojas, nutraukęs be teisėtos priežasties samdos sutartį, padarytą su pasamdytu aprėžtam laikui arba tam tikram darbui atlikti samdininku, turi sumokėti samdininkui atlyginimą, lygų visam sutartam už tą laiką arba tą darbą uždarbiui.

44. Samdininkas, nutraukęs samdos sutartį nurodytais 40 str. 1, 2, 3, 4 p. atsitikimais, turi teisę gauti iš samdytojo:

1) jei buvo pasamdytas neaprėžtam laikui — nustatytąją 42 str. kompensaciją,

2) jei buvo pasamdytas aprėžtam laikui arba tam tikram darbui atlikti — nustatytąjį 43 str. atlyginimą.

45. Samdytojas, nutraukęs samdos sutartį įmonės darbui sustojus dėl nenugalimos jėgos (vis major) daugiau kaip dviem savaitėm, turi samdininkui sumokėti:

1) pasamdytam neaprėžtam laikui — pusę nustatytosios 42 str. kompensacijos,

2) pasamdytam aprėžtam laikui — pusę tos kompensacijos, kurią samdininkas turėtų gauti būdamas pasamdytas neaprėžtam laikui,

3) pasamdytam tam tikram darbui atlikti — atlyginimą už samdininko faktinai atliktą darbą.

46. Įmonės darbui sustojus dėl nenugalimos jėgos (vis major) daugiau kaip dviem savaitėm, jei samdos sutartis nenutraukiama, samdytojas turi mokėti:

1) pasamdytam aprėžtam ar neaprėžtam laikui samdininkui, jei, išėjus dviem savaitėm nuo sustojimo įmonėje darbo, normalus darbas įmonėje dirbti nepradedamas, — už tolesnį lai-

ką ligi prasidedant įmonėje normaliam darbui pusę jo vidutinio uždarbio,

2) pasamdytam tam tikram darbui atlikti samdininkui — nurodytą 45 str. 3 p. atlyginimą.

47. Įmonės darbui sustojus dėl nenugalimos jėgos (vis major) daugiau kaip dviem savaitėm, samdytojas turi teisę per dvi savaiti nuo sustojimo įmonėje darbo pasamdytam aprėžtam ar neaprėžtam laikui samdininkui sutartojo uždarbio nemokėti.

48. Mokant samdininkui kompensaciją, imamas paskutinių metų vidutinis samdininko savaitinis uždarbis.

Uždarbiu laikomas atlyginimas pinigais ir natūra (butas, kuras, valgis, drabužis ir k.). Atlyginimas natūra įvertinamas pinigais rinkos kainomis.

49. Iškelti samdytojui ieškinį dėl kompensacijos ar atlyginimo, samdos sutartį nutraukus, samdininkas turi teisę per du mėnesiu nuo sutarties nutraukimo.

10. Samdytojo ir samdininko tarpusavio santykiai.

50. Samdininkui samdytojas turi duoti, ne vėliau kaip per septynias dienas jam pradėjus įmonėje darbą, atsiskaitomąją knygelę.

Įmonėje lieka atsiskaitomosios knygelės dublikatas.

Atsiskaitomosios knygelės formą nustato Vyriausiasis Darbo Inspektorius.

51. Atsiskaitomoji knygelė duodama samdininkui nemokamai, paimant iš jo jos gavimo parašą.

Samdininkui, atsiskaitomąją knygelę pametus arba sugadinus, duodama nauja už atlyginimą, nustatytą įmonės tvarkos taisyklėse.

52. Atsiskaitomojoje knygelėje ir jos dublikate turi būti įrašyta:

1) samdininko vardas ir pavardė,

2) samdos sutarties galiojimo laikas,

3) sutartasis samdininko uždarbis ir šio išmokėjimo laikai,

4) kitos samdymo sąlygos, kurias šalys ras reikalinga įrašyti,

5) išmokėtas uždarbis ir išskaitymai iš jo,

6) ištraukos iš nustatančių samdininko teises, prievoles ir atsakomybę istatymų ir įmonės tvarkos taisyklių.

53. Atsiskaitomąją knygelę samdininkas turi pristatyti įmonei uždarbiui ir išskaitymams iš uždarbio įrašydinti.

Pristačius įmonei atsiskaitomąją knygelę, samdininkui jos vietoje duodamas jos dublikatas.

54. Pristatytą įmonei uždarbiui ir išskaitymams iš uždarbio įrašydinti atsiskaitomąją knygelę įmonė turi grąžinti samdininkui, atsiimdama jos dublikatą, ne vėliau kaip per septynias dienas nuo jos pristatymo.

Samdos sutarčiai pasibaigus arba ją nutraukus, atsiskaitomoji knygelė lieka pas samdininką.

55. Atlyginimas už naudojimąsi samdytojo samdininkui duodamu butu, pirtimi, valgykla ir t. t. gali būti iš samdininko imamas tik Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus patvirtinta taksa.

56. Samdytojui draudžiama imti iš samdininko palūkanos už paskolintus jam pinigus ar-

ba atlyginimas už laidavimą jo piniginių prievolių.

57. Samdytojui draudžiama imti iš samdininko mokestis už vartojimą įmonės darbui įmonės įrankių.

58. Įmonės patalpose gali būti steigiamos tik jos darbininkų ir tarnautojų vartotojų bendrovių parduotuvės.

Tokiai parduotuvei įmonės patalpose įsteigti reikalingas įmonės vedėjo sutikimas.

59. Darbininkas turi teisę reikalauti iš įmonės vedėjo duoti jam įmonėje jo dirbtojo darbo ir dirbtojo laiko pažymėjimą.

Darbininko prąšomas, įmonės vedėjas turi tame pažymėjime įrašyti ir darbininko elgesį bei sugebėjimus.

11. Samdininkui dedamos baudos.

60. Įmonės vedėjas turi teisę bausti samdininką piniginėmis baudomis:

1) už netinkamą darbą,
2) už praleidimą darbo laiko,
3) už ardymą įmonėje tvarkos.

61. Samdininkas baudžiamas už netinkamą darba, jei jis tyčiomis ar dėl apsileidimo yra pagaminęs netinkamų dirbinių arba jei jis tyčiomis ar dėl apsileidimo yra pagadinęs įmonės mašinų, kitų darbo įrankių ar medžiagos.

Bauda už netinkamą darbą negali būti didesnė už vienos dienos samdininko uždarbį.

Samdytojo teisė ieškoti iš samdininko padarytų dėl netinkamo darbo nuostolių atlyginimo šiuo nepaliečiama.

62. Samdininkas baudžiamas už darbo laiko praleidimą, jei jis yra nestojęs darban, ne mažiau kaip pusę darbo dienos.

Bauda už darbo laiko praleidimą negali būti didesnė už samdininko uždarbį, kurį jis būtų gavęs dirbdamas praleistąjį laiką.

Be baudos, samdininkui dar gali būti neišmokėtas ir uždarbis už praleistąjį laiką.

Bauda už praleidimą darbo laiko negali būti dedama 35 str. 2 p., 37 ir 38 str. nurodytais atsitikimais.

63. Samdininkas baudžiamas už tvarkos įmonėje ardymą, jei jis:

1) neatvyksta į darbą nustatytuoju laiku,
2) savavališkai pasišalina iš darbo,
3) neatsargiai elgiasi su ugnimi,
4) nelaiko įmonės patalpose švaros,
5) darbo metu kelia įmonėje triukšmą ginčais, barniais, keiksmais, muštynėmis,
6) neklauso darbe įmonės laikytojo, vedėjo ar darbo prižiūrėtojo,
7) atvyksta į darbą girtas,
8) nelaiko kitų įmonės tvarkos taisyklių.

Bauda kiekvienu tvarkos ardymo atsitikimu negali būti didesnė už samdininko vienos dienos uždarbį.

64. Įmonės vedėjas turi surašydinti baudų lentelę, nustatydamas joje 60—63 str. baudžiamus nusižengimus ir skiriamas už juos baudas.

Šitą lentelę tvirtina apygardos darbo inspektorius.

Šita lentelė turi būti iškabinta visuose įmonės skyriuose matomoje vietoje.

65. Įmonės vedėjas turi vesti baudų knygą, kurioje įrašo kiekvieną samdininkui dedamą

baudą, nurodydamas baudimo priežastį ir baudos didumą.

Be to, bauda įrašoma į samdininko atsiskaitomąją knygelę mokant pirmą kartą po baudos uždėjimo samdininkui uždarbį ir išskaitoma iš samdininko uždarbio.

66. Įmonės vedėjas už neteisėtą baudos uždėjimą atsako 69 str. 5p.

67. Iš surenkamų baudų sudaromas kapitalas, kuris laikomas įmonės vedėjo žinioje ir naudojamas tik įmonės darbininkų reikalams.

Šito kapitalo laikymo ir naudojimo taisykles nustato Vyriausiasis Darbo Inspektorius.

Įmonę uždarius, šito kapitalo liekanos eina vietinei ligonių kasai.

12. Įmonės vedėjui dedamos baudos.

68. Įmonės vedėjas, kuris nusižengė:

1) laikęs samdininką be atsiskaitomosios knygelės arba

2) netaisyklingai vedęs samdininko atsiskaitomąją knygelę,

yra baudžiamas bauda ligi dvidešimt litų.

Bauda dedama už kiekvieną laikomą be atsiskaitomosios knygelės samdininką arba už kiekvieną samdininką, turintį netaisyklingai vedamą atsiskaitomąją knygelę, bet bendra visų vienu laiku dedamų baudų suma kiekvienu šitų atvejų negali būti didesnė kaip 500 litų.

69. Įmonės vedėjas, kuris nusižengė nelaikęs taisyklių, nustatytų:

1) įmonės įsteigimui pranešti apygardos darbo inspektoriui,

2) įmonės knygoms bei darbininkų sąrašams vesti,

3) parduotuvėms įmonės patalpose laikyti,

4) įmonės tvarkos taisyklėms ir baudų lentelei įmonėje iškabinti,.

5) baudoms samdininkams dėti ir išieškoti,

6) darbininkams — mokiniams samdyti,

yra baudžiamas bauda ligi šimto litų.

Ta pat bausme yra baudžiamas ir įmonės laikytojas, kuris nusižengė nelaikęs taisyklių, nustatytų įmonės vedėjui laikyti.

70. Įmonės vedėjas, kuris nusižengė:

1) ėmęs iš samdininko mokestį už vartojimą įmonės darbui įmonės įrankių,

2) ėmęs iš samdininko už naudojimąsi įmonės duodamu butu, pirtimi, valgykla ir t.t. didesnį atlyginimą, negu yra nustatyta,

3) ėmęs iš samdininko palūkanas už paskolintus jam pinigus arba ėmęs iš samdininko atlyginimą už laidavimą jo piniginių prievolių,

4) mokėjęs samdininkui uždarbį, vietoje sutartų pinigų, duona, prekėmis ar kitais daiktais,

yra baudžiamas bauda ligi trijų šimtų litų.

71. Įmonės vedėjas, kuris nusižengė nelaikęs taisyklių, nustatytų darbininkų sveikatai ir gyvybei darbe apsaugoti, yra baudžiamas bauda ligi penkių šimtų litų.

72. Įmonės vedėjui uždėta 68—71 str. bauda, jei jis per keturiolika dienų nuo baudžiamojo nutarimo jam paskelbimo dienos jos nesumoka, išieškoma iš įmonės laikytojo. Bet įmonės laikytojas turi teisę sumokėtą baudą ieškoti iš vedėjo.

73. Nurodytais 68—71 str. atsitikimais bylas kelia apygardų darbo inspektoriai ir sprendžia Vyriausiasis Darbo Inspektorius.

Skundas dėl Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus baudžiamojo nutarimo duodamas Vidaus Reikalų Ministeriui per dvi savaites nuo to nutarimo paskelbimo nubaustajam.

Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus nutarimais išieškotos baudos eina vietinei ligonių kasai.

13. Baigiamieji nuostatai.

74. Samdininko dirbtas įmonėje ligi pradedant šiam įstatymui veikti laikas įskaitomas samdininkui į laiką, nustatytą šiuo įstatymu kompensacijai mokėti.

75. Pramonės darbo įstatų 1—192 ir 202—228 str. (Įst. rink. XI t. II d. 1913 m. leid. ir V. Ž. Nr. 61, eil. 552) panaikinami.

---

2. PRAMONĖS DARBININKŲ SAMDOS ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1934. IX. 27. Nr. 457).

Pramonės darbininkų samdos įstatymas pakeičiamas taip:

15^1. Samdytojas negali mokėti samdininkui uždarbio mažiau, negu nustatyta nurodytomis 15^2 str. normomis.

15^2. Įmonė turi pristatyti apygardos darbo inspektoriui patvirtinti savo samdininkų uždarbio normas.

Apygardos darbo inspektoriui atsisakius šitas uždarbio normas patvirtinti ir įmonės laikytojui nesutikus nustatyti jas apygardos darbo inspektoriaus nurodymais, jas nustato tam tikra Vidaus Reikalų Ministerijos komisija.

Komisija sudaroma iš pirmininko — Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus ir dviejų narių: vieno pramonininkų atstovo ir vieno darbininkų atstovo: šituos atstovus kviečia Vidaus Reikalų Ministeris.

Komisijos sprendimai įgyja galią Vidaus Reikalų Ministerio patvirtinti.

15[3]. Nurodytas 15[2] str. samdininkų uždarbio normas įmonė turi pristatyti apygardos darbo inspektoriui patvirtinti per penkiolika dienų, įmonei pradėjus darbą, arba, kai tos normos nustatomos naujomis samdininkų kategorijomis,— per penkiolika dienų, pradėjus mokėti tiems samdininkams uždarbį.

15[4]. Nustatytos 15[2] str. įmonės samdininkų uždarbio normos gali būti įmonės keičiamos nurodyta tame pat straipsnyje tvarka.

Apygardos darbo inspektorius turi teisę reikalauti šitas normas pakeisti. Įmonės laikytojui nesutikus pakeisti šitų normų apygardos darbo inspektoriaus nurodymais, jos gali būti pakeistos nurodytos 15[2] str. komisijos sprendimais, patvirtintais Vidaus Reikalų Ministerio.

27. Samdininkas, dirbęs įmonėje be samdos sutarties pertraukos vienus metus, turi teisę gauti kas metai dvylika darbo dienų atostogų su uždarbiu. Šitas uždarbis nustatomas pagal vidutinį paskutinio prieš atostogas mėnesio samdininko dienos uždarbį.

Jei dėl atostogų laiko samdytojas su samdininku nesusitaria, tai atostogų laiką nustato apygardos darbo inspektorius, žiūrėdamas, kad įmonė galėtų normaliai veikti.

28. Įmonės vedėjas turi teisę atleisti nuo darbo dvylikai darbo dienų be uždarbio neturintį teisės gauti atostogų samdininką, jei, paleidus atostogų turinčius teisę jas gauti samdininkus, jo darbo įmonėje tikslingai sunaudoti negalima.

35 str. 2 p. pakeičiamas taip:

2) jei samdininkas nestoja į darbą daugiau kaip aštuonias savaites iš eilės dėl ligos, kliudančios darbą dirbti, arba daugiau kaip dvi savaites iš eilės dėl kitų svarbių priežasčių.

42. Samdytojas, nutraukęs be teisėtos priežasties samdos sutartį, sudarytą su samdininku, pasamdytu neaprėžtam laikui, turi sumokėti samdininkui priklausantį uždarbį ir duoti samdininkui kompensaciją už laiką, dirbtą be samdos sutarties pertraukos.

Kompensacija duodama: 1) už laiką ligi trijų mėnesių — vienos savaitės uždarbis, 2) už laiką nuo trijų ligi šešių mėnesių — dviejų savaičių uždarbis, 3) už laiką nuo šešių mėnesių ligi vienų metų — trijų savaičių uždarbis, 4) už laiką nuo vienų ligi dviejų metų — keturių savaičių uždarbis, 5) už laiką nuo dviejų ligi trejų metų — šešių savaičių uždarbis, 6) už laiką nuo trejų ligi ketverių metų — aštuonių savaičių uždarbis, 7) už laiką nuo ketverių ligi penkerių metų — dešimties savaičių uždarbis, 8) už laiką nuo penkerių ligi šešerių metų—dvylikos savaičių uždarbis, 9) už laiką nuo šešerių ligi septynerių metų — trylikos savaičių uždarbis, 10) už

laiką, ilgesnį kaip septyneri metai — keturiolikos savaičių uždarbis.

44[1]. Samdytojas, nutraukęs nurodytais 35 str. 2 p. atsitikimais samdos sutartį, padarytą su pasamdytu neaprėžtam laikui samdininku, turi sumokėti samdininkui priklausantį uždarbį ir duoti samdininkui pusę nustatytos 42 str. kompensacijos už laiką, dirbtą be samdos sutarties pertraukos.

47[1]. Samdos sutarčiai pasibaigus dėl samdininko mirimo, samdytojas turi duoti samdininko šeimai, jei samdininkas ją išlaikė, kompensaciją ar atlyginimą nurodytais 45 str. 1—3 p. pagrindais.

47[2]. Samdos sutarčiai pasibaigus dėl šaukimo karinei prievolei atlikti, samdininkui mokama pusė 42 str. nustatytos kompensacijos.

49. Iškelti samdytojui ieškinį dėl kompensacijos ar atlyginimo, samdos sutartį nutraukus arba samdos sutarčiai pasibaigus dėl samdininko mirimo, samdininkas turi teisę per du mėnesiu nuo sutarties nutraukimo arba pasibaigimo.

49[1]. Samdytojai turi mokėti per ligonių kasas 3% nuo mokesčių, kuriuos jie sumoka toms kasoms už apdraustus ligoje savo samdininkus. Iš šitų mokėjimų sudaromas kapitalas, iš kurio mokamos samdininkams kompensacijos tais atvejais, kai iš samdytojų tų kompensacijų išieškoti negalima.

Šito kapitalo laikymo ir naudojimo taisykles nustato Vidaus Reikalų Ministeris.

67. Iš surenkamų baudų sudaromas kapitalas, kuris laikomas vyriausiojo darbo inspektoriaus žinioje ir naudojamas kultūriniams darbininkų reikalams.

Šito kapitalo laikymo ir naudojimo taisykles nustato Vidaus Reikalų Ministeris.

70 str. papildomas šiais punktais:

5) be svarbios priežasties nutęsęs išmokėjimą samdininkui uždarbio, arba išmokėjęs jį ne visą, arba mažiau negu nustatytomis normomis,

6) nedavęs samdininkui nustatytų atostogų,

7) nepristatęs nustatytuoju laiku apygardos darbo inspektoriui patvirtinti samdininkų uždarbio normų,

yra baudžiamas bauda ligi trijų šimtų litų.

73. Nurodytais 68—71 str. atsitikimais bylas kelia apygardų darbo inspektoriai ir sprendžia Vyriausiasis Darbo Inspektorius.

Skundas dėl Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus baudžiamojo nutarimo duodamas Vidaus Reikalų Ministeriui per dvi savaites nuo nutarimo paskelbimo nubaustajam.

Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus nutarimais išieškotos baudos eina į kapitalą, nurodytą 67 str.

74[1]. Įmonė, kuri šiam įstatymo pakeitimui veikti pradedant jau buvo, nurodytas 15[2] str. samdininkų uždarbio normas turi pristatyti apygardos darbo inspektoriui patvirtinti per vieną mėnesį, šiam įstatymo pakeitimui veikti pradėjus.

---

3. VIDAUS REIKALŲ MINISTERIO ĮSAKYMAS.

(V. Ž. 1934. I. 20. Nr. 433).

Pasirėmęs Pramonės darbininkų samdos įstatymo (V. Ž. Nr. 429, eil. 2966) 1 str. ir susi-

taręs su Finansų Ministeriu nustatau, kad fabrikų įmonėms prilyginamos šios pramonės įmonės —

1) pažymėtos Technikos inspekcijos įstatymo § 2 įmonės, jeigu jos naudojasi samdomuoju darbu,

2) įmonės, kuriose darbas atliekamas rankomis be mašinų pagalbos, jeigu jose dirba ne mažiau kaip du samdomieji darbininkai.

Pažymėtoms 1 ir 2 p. p. įmonėms taikomi Pramonės darbininkų samdos įstatymo nuostatai.

---

4. VIDAUS REIKALŲ MINISTERIO ĮSAKYMAS.

(V. Ž. 1934. X. 27. Nr. 459).

Pasirėmęs Pramonės darbininkų samdos įstatymo (V. Ž. Nr. 429, eil. 2966) 1 str. ir susitaręs su Finansų Ministeriu, Vidaus Reikalų Ministerio įsakymą (V. Ž. Nr. 433, eil. 3031) papildau taip:

3) auto susisiekimo ir laivininkystės įmonės, jei naudojasi samdomuoju darbu.

---

5. DARBININKŲ - MOKINIŲ SAMDOS TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1935. V. 27. Nr. 483).

Pasirėmęs Pramonės darbininkų samdos įstatymo 3 str. (V. Ž. Nr. 429, eil. 2966), skel-

biu šias Darbininkų - mokinių samdos taisykles —

1. Šios taisyklės taikomos darbininkams — mokiniams, dirbantiems nurodytose Pramonės darbininkų samdos įstatymo 1 str. įmonėse.

2. Darbininku - mokiniu vadinamas asmuo, įstojęs įmonėn dirbti, kad išmokus tos įmonės darbų.

3. Darbininkais - mokiniais gali būti priimami asmenys, ne jaunesi kaip 14 metų amžiaus.

4. Darbininkai - mokiniai gali būti priimami tik į tokias įmones, kurioms duotas leidimas darbininkams - mokiniams laikyti.

5. Darbininkams - mokiniams priimti įmonėn leidimus duoda darbo inspektorius.

6. Leidimas laikyti mokinius gali būti atimtas iš tų įmonių, kurios netinkamai mokinius moko arba nesilaiko šių taisyklių.

7. Darbininkais - mokiniais gali būti priimami asmenys, kurie moka valstybinę kalbą ir pristato:

1) valdžios gydytojo išduotą sveikatos pažymėjimą,

2) pradžios mokyklos baigimo pažymėjimą.

Darbo inspektorius išimtinais atvejais gali nereikalauti nurodytų 2 p. sąlygų.

8. Darbininkai - mokiniai gali būti priimami įmonėn ne ilgiau kaip trims metams. Reikalui esant, darbo inspektorius gali atskiriems asmenims šį laiką pratęsti.

9. Įmonės savininkas ar vedėjas, mažindamas darbininkų skaičių, gali atleisti nuo darbo tokį darbininkų - mokinių procentą, koks atleidžiamas darbininkų procentas.

10. Jei darbininkas - mokinys, išbuvęs vienoje įmonėje dalį apmokymui nustatyto laiko, pereina kiton tos pat rūšies įmonėn dirbti, tai anksčiau jo išbūtas laikas įskaitomas į nustatytą apmokymo laiką.

11. Priimtam įmonėn darbininkui - mokiniui Pramonės darbininkų samdos įstatymo (V. Ž. Nr. 429, eil. 2966) numatyta tvarka turi būti išduota vyriausiojo darbo inspektoriaus nustatytos formos atsiskaitomoji knygelė. Ši atsiskaitomoji knygelė atstoja sutartį.

Darbininko - mokinio, nesukakusio 17 m. amžiaus, atsiskaitomoje knygelėje turi būti tėvų arba globėjų sutikimo parašas.

12. Darbininkui - mokiniui pirmos keturios savaitės darbo yra bandomasis laikas. Šiam laikui neišėjus sutartis gali būti nutraukta kiekvienos susitarusiųjų šalių.

13. Samdytojas ir darbininkas - mokinys turi vykdyti samdos sutartimi nustatytas sąlygas ir šias taisykles.

Sutarties vykdymui garantuoti užstatas iš darbininko - mokinio neimamas.

14. Samdytojas turi rūpintis darbininką—mokinį tinkamai apmokyti, neversdamas jo dirbti pašalinių darbų.

15. Darbininkas - mokinys turi būti apmokamas ir prižiūrimas kvalifikuoto instruktoriaus, mokančio valstybinę kalbą.

16. Samdytojas ir instruktorius turi pratinti darbininką - mokinį prie darbo, bet nepavesti jam tokių darbų, kurių mokinys dėl savo amžiaus ar sveikatos negalėtų atlikti.

17. Darbininkas - mokinys turi teisės gauti už savo darbą sutartą atlyginimą. Darbo in-

spektorius, duodamas leidimus priimti įmonėn darbininkus - mokinius, gali statyti sąlygas dėl darbininkų - mokinių atlyginimo.

18. Darbininko - mokinio santykiai su samdytoju, nenumatyti šiose taisyklėse, tvarkomi Pramonės darbininkų samdos įstatymu (V. Ž. Nr. 429, eil. 2966 ir Nr. 457, eil. 3181).

19. Priimtiems darbininkams - mokiniams ligi šių taisyklių paskelbimo 4 ir 6 str. netaikomi.

---

6. PRAMONĖS DARBININKŲ SVEIKATAI IR GYVYBEI SAUGOTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. Nr. 1934. XII. 6. Nr. 462).

Vidaus Reikalų Ministeris, pasirėmęs Pramonės darbininkų samdos įstatymo 10 str. (V. Ž. 429, eil. 2966) ir susitaręs su Finansų Ministeriu, skelbia šias Pramonės darbininkų sveikatai ir gyvybei saugoti taisykles:

I. ĮMONIŲ DARBO PATALPOS.

1. Pramonės įmonių patalpos: 1) turi atitikti statybos taisyklėms ir technikos reikalavimams, 2) turi būti pritaikytos įmonės gamybos ypatybėms.

1. Patalpų didumas.

2. Uždarose darbo patalpose kiekvienam darbininkui turi būti ne mažiau kaip 10 kub. m. tūrio ir ne mažiau kaip 2 kv. m. grindų.

Patalpose, kur yra dulkių, dujų ar garų, šios normos turi būti padidintos.

3. Darbo patalpų aukštis turi būti ne mažesnis kaip 2,8 m., rūsies patalpų — ne mažesnis kaip 2,6 m. ir salkų — 2,6 m. bent pusei grindų ploto.

Esamų įmonių darbo patalpų aukštis gali būti ir žemesnis, bet ne mažiau kaip 2,5 m., jeigu įmonės gamybos sąlygoms nereikalinga didesnio aukščio ir jeigu kiekvienam dirbančiam patalpoje yra bent 10 kub. m. tūrio.

2. Statybos ypatybės.

4. Rūsis darbo patalpai gali būti naudojamas, jeigu: 1) ne vandeningame grunte, 2) negręsia potvynio pavojus ir grindys apsaugotos nuo drėgmės, 3) turi pakankamai naturalios šviesos, 4) nuo skliautinių lubų žemiausios vietos ligi gatvės aukščiausios vietos yra 0,6 m., 5) yra padaryti atitinkamo platumo šviesos šulinėliai ir 6) rūsies grindys yra ne žemiau kaip per 2,5 m. nuo žemės paviršiaus.

Be to, tokios patalpos turi būti gerai vėdinamos ir sausos.

5. Salkos darbo patalpai gali būti naudojamos, jeigu įrengtos kaip gyvenamam butui pagal statybos taisyklių reikalavimus. Salkos grindys turi būti apsaugotos nuo ugnies, o lubos apsaugotos nuo šilimos praleidimo. Salkose įrengti įmonė pavojinga gaisro atžvilgiu neleidžiama.

6. Grindys darbo patalpose turi būti lygios ir neslidžios. Darbo patalpose, kur yra šaltos grindys, padarytos iš akmens, plytų, betono ar molio, nuolatinėse dirbančiųjų stovėjimo vieto-

se po kojomis turi būti paklota tam tikros lentelės, ar kiti izoliacijos padėklai.

7. Patalpose, kur vartojama daug skysčių, grindys turi nepraleisti vandens ir padarytos su nuotakumu.

8. Ligi 0,6 m. nuo pečių ir kuryklų grindys turi būti apsaugotos nuo ugnies.

3. Praėjimai ir laiptai.

9. Išėjimų iš darbo patalpos durys turi būti atidaromos į lauką, o vidaus perėjimuose atidaromos į abi puses. Darbo patalpose, kur gamyboje vartojama sprogstamoji arba lengvai užsideganti medžiaga, ar atsiranda degamos dujos ir garai, durys turi būti apsaugotos nuo ugnies. Kiekvieniems 50 darbininkų turi būti ne mažiau kaip vienos durys.

10. Įmonėse, kuriose pavojaus metu darbininkams negalima išvengti susigrūdimo, turi būti įtaisyti atsarginiai išėjimai. Šie išėjimai turi būti 1,20 m. platumo ir ne mažiau kaip vienas kiekvieniems 50 darbininkų. Atsarginiai išėjimai turi būti pažymėti užrašais ir nudažyti raudona spalva; jeigu atsarginiai išėjimai yra uždaryti, tai raktas turi būti pakabintas prie durų po stiklu arba su plomba ir prie rakto turi būti užrašas „raktas atsarginiam išėjimui".

11. Mūriniuose įmonių trobesiuose laiptai turi būti iš nedegamos medžiagos ir mūriniame narvelyje, kuriais iš įmonės skyrių galima būtų lengvai išeiti į lauką.

Mediniuose trobesiuose be laiptų turi būti geležinės išorinės kopėčios, kaip nurodyta taisyklių 12 str.

Laiptų skaičius turi atitikti statybos reikalavimus (Įst. rink. XII t.) ir, be to, laiptai turi būti išdėstyti taip, kad nei vienas pastato punktas nebūtų nuo jų nutolęs daugiau kaip 40 metrų. Jeigu laiptais naudojasi ne daugiau kaip 50 dirbančiųjų, tai jų platumas turi būti ne siauresnis kaip 1,25 m., jeigu naudojasi ne daugiau kaip 100 dirbančiųjų — ne siauresnis kaip 1,75 m., jeigu naudojasi daugiau kaip 100 dirbančiųjų, turi būti kiti laiptai.

Laiptai turi būti su turėkliais ir su užtvėrimais.

12. Be vidujinių laiptų, reikalui esant, turi būti geležiniai su turėkliais išoriniai laiptai, ne siauresni kaip 0,7 m. ir kad iš kiekvieno aukšto į šiuos laiptus būtų išėjimas pro duris ar langą. Išėjimai į šiuos laiptus turi būti pažymėti užrašais ir nudažyti raudona spalva.

13. Darbo patalpose praėjimai turi būti ne siauresni kaip 1 m., o praėjimai tarp mašinų — 0,6 m. platumo. Kur darbas pavojingas, praėjimai turi būti ne siauresni kaip 0,8 m. Siauresni kaip nurodyta tarpai tarp mašinų judančių dalių turi būti užtverti.

14. Įėjimai, išėjimai, praėjimai ir laiptai negali būti užkrauti medžiaga ar daiktais.

Duobės, grioviai, įleisti žemėn atviri rezervuarai darbo patalpose ar įmonės kieme turi būti aptverti ar uždengti dangčiais. Nešvarių skysčių duobės ir grioviai leidžiama įtaisyti ne arčiau kaip per 8 m. nuo šulinių.

4. Šviesa.

15. Darbo patalpų langų didumo santykis su grindų plotu turi būti ne mažesnis kaip 1 : 8.

Šis santykis, atsižvelgiant į darbo ypatybes, gali būti keičiamas ligi 1 : 6 arba ligi 1 : 12. Langai turi būti taip išdėstyti, kad darbo vietose būtų pakankamai šviesos.

16. Langų stiklai turi būti švarūs; nuo saulės pusės langai turi būti su prietaisais saulės šviesai ir karščiui sumažinti arba sulaikyti.

17. Dirbtinis apšvietimas patalpose turi būti pakankamas. Nuo dirbtinio apšvietimo patalpos neturi prišilti arba prieiti dujų. Vartojant apšvietimui skystas medžiagas, žibintų ropės neturi būti padarytos iš stiklo. Elektros apšvietimas turi atitikti elektrotechnikos taisyklėms ir normoms.

18. Patalpose, kur gamyboje vartojama sprogstamoji ir lengvai užsideganti medžiaga, tokios pat dujos, garai arba skysčiai, šviesos šaltiniai turi būti atskirti nuo darbo patalpos storu stiklu. Jeigu tokia patalpa apšviečiama elektra, tai šviesos laidai turi būti gerai izoliuoti ir žibintai privalo turėti sandarų apsaugojimą.

19. Didesnėse įmonėse be pagrindinio elektros apšvietimo turi būti įrengtas atsarginis apšvietimas, nepriklausomai nuo pirmojo, bent prie kiekvieno išėjimo ir laiptų.

20. Visos patalpos, praėjimai, laiptai, įmonės kiemai, reikalui esant, ir dienos metu turi būti pakankamai apšviesti. Prie aikštelių, platformų, laiptų, langų, galerijų, angų, kanalų ir kt., kur pavojus įkristi žmogui, ar daiktams, temstant turi būti uždegta įspėjamoji šviesa, jeigu jie neapsaugoti atitinkamais aptvėrimais.

5. Šildymas.

21. Uždarose darbo patalpose turi būti palaikoma atitinkama temperatūra: jeigu darbi-

ninkai dirba vaikščiodami 14—16° C, jeigu darbas atliekamas sėdint — 18° C.

22. Patalpos neturi prismilkti nuo pečių ir dirbančiųjų neturi varginti spinduliuojanti nuo pečių šilima. Geležiniai pečiai turi būti aptverti; jie turi būti pastatyti ne arčiau kaip per 80 cm. nuo medinių netinkuotų sienų ir per 40 cm. nuo medinių tinkuotų. Geležinių pečių dūmtraukiai privalo turėti tokį pat atstumą nuo medinių sienų ir lubų, be to, praleidžiant juos per sienas ar lubas turi būti tinkamai izoliuoti.

23. Darbo patalpos, kur gamyboje vartojama sprogstamoji ar lengvai užsidegančioji medžiaga ir skysčiai, ar atsiranda tokios pat dujos, turi būti taip apšildomos, kad šildymo įrengimai nesudarytų gaisro pavojaus.

6. Vėdinimas.

24. Darbo patalpa turi būti gerai vėdinama naturaliu būdu. Patalpose, kur naturalaus vėdinimo nepakanka, turi būti dirbtinis vėdinimas.

25. Patalpose, kur dėl gamybos ypatybių atsiranda dulkių, dujų, garų, jie turi būti pašalinti.

26. Patalpose, kur atsiranda nuo vandens garų rūkas, jis turi būti pašalintas.

27. Atviros ugniavietės turi būti apdengtos gaubtuvais, kad degimo dujos nepatektų į darbo patalpą. Dujos iš variklių (dujų, benzino, žibalo, spirito varikliai) išleidžiamos vamzdžiais.

28. Oras patalpose neturi būti perdaug drėgnas ar sausas; jeigu yra reikalas, turi būti prietaisai oro drėgnumui reguliuoti.

II. Garo katilai.

29. Garo katilų įtaisymo, išbandymo, patikrinimo ir taisymo atžvilgiu taikomi atitinkamų įstatymų ir taisyklių nuostatai.

30. Katilinė turi būti tokio aukštumo, kad nuo katilo apmūrijimo paviršiaus ligi lubų būtų ne mažiau kaip 1,8 m.

31. Katilinėje turi būti bent vienas išėjimas betarpiai į lauką. Katilinės durys turi būti atidaromos į lauką ir garo katilui veikiant jos negali būti užrakinamos.

32. Katilas turi būti taip įmūrytas, kad iš vieno katilo šono būtų praėjimas bent 0,7 m. platumo, o nuo katilo prišakio ligi sienai ne mažiau kaip 2,5 m.

33. Katilinė negali būti naudojama darbui, miegui, sandėliui, džiovyklai ir joje negali stovėti pašalinės mašinos, įtaisymai ir aparatai, išskiriant dujų generatorius, dinamo mašinas ir siurblius.

34. Įeiti į katilinę ir pasilikti joje asmenims, kuriems nėra pavesta katilo priežiūra, draudžiama; apie tai turi būti iškabintas skelbimas prie katilinės durų išorinėje pusėje.

35. Priėjimai prie katilo apsaugos prietaisų ir kitos armatūros, o taip pat išėjimai į lauką negali būti užkrauti kuro medžiaga, gargože, pelenais ir kt.

36. Prie katilų platformų ir galerijų turi būti įtaisyti tvirti laiptai su tvirtu turėkliu, o didesnėse katilinėse tokie laiptai turi būti iš abiejų katilo šonų. Katilų galerijos taip pat turi būti su tvirtu turėkliu.

37. Vandeniui nutekėti ventiliai ir čiaupai prie katilų, esančių darbo patalpose ar lauke, turi būti tinkamai apsaugoti, kad pašaliniai žmonės negalėtų jų atsukti.

38. Prieš katilus aikštelės, katilų laiptai, monometrai ir vandens matavimo rodikliai turi būti tinkamai apšviesti.

39. Vandens matavimo stikliniai vamzdžiai turi turėti apsaugos gaubtuvus, tačiau jie neturi trukdyti vandens stovio sekimą.

40. Darbo patalpoje garo vamzdžiai, išskyrus šildymo vamzdžius, turi būti tinkamai izoliuoti tose vietose, kur dirbantieji prie jų gali prisiliesti.

41. Garo katilo priežiūra turi būti pavedama ne jaunesniam kaip 21 metų amžiaus asmeniui, kuriam negali būti pavestas dirbti kuris kitas darbas, nesurištas su jo tiesioginėmis katilo priežiūros pareigomis.

III. Įmonės varikliai.

42. Garo mašinos, garo turbinos, dujų, benzino, žibalo ir spirito varikliai, elektros motorai ir jiems tolygūs varikliai, nepastatyti atskirose patalpose arba nesujungti betarpiai su jų varomais mechanizmais turi būti iš visų pusių apsaugoti ne žemesniais kaip 0,9 m. aptvėrimais, jeigu jie pastatyti lengvai prieinamoje vietoje.

43. Vandens ratai turi būti iš visų pusių apsaugoti aptvėrimais ir turėkliais.

44. Variklio patalpa turi būti taip sujungta su darbo patalpomis, kad variklį paleidžiant galima būtų duoti darbo patalpoje signalas ir kad iš darbo patalpos galima būtų pareikalauti variklį sustabdyti ar paleisti.

45. Variklių smagračiai turi būti aptverti. Įdubimai jiems grindyse turi būti apsaugoti ne žemesniais kaip 0,2 m. aptvėrimais.

46. Garo ir vidaus degimo varikliai turi turėti automatiškus greičių reguliatorius. Reguliatorių diržai turi būti apsaugoti nuo nuslydimo.

47. Variklių judančios dalys kiek galima turi būti apsaugotos nuo pavojaus aptarnaujančiam variklį.

48. Tepti variklio dalis eigos metu galima tiktai tuomet, kai yra apsaugos priemonės nuo pavojaus.

Valyti judančias variklio dalis eigos metu draudžiama.

49. Manieżių krumpliaračiai ir jų transmisijos velenai turi būti tinkamai pridengti; apdengimas gali būti nuimamas tiktai tuomet, kai arkliai yra atkinkyti. Jėga iš manieżo darbo mašinai turi būti perduodama taip, kad staigiai sustojus, darbo mašinai veikiant, arkliai nebūtų varomi toliau.

50. Mašinos, kurios negali pradėti veikti pačios, jei jų išorinis smagračio skersmuo yra didesnis kaip 1,6 m. arba nors ir mažesnis, bet sunkiai prieinamas, turi turėti užvedimo ir paleidimo prietaisus. Lokomobiliams tokie prietaisai nereikalingi.

51. Vandens variklių sustabdymo ir išjungimo prietaisai turi būti įrengti mašinų patalpoje. Vandens variklis atsitiktinai neturi pradėti veikti. Taisant, valant nuo ledo ir pan. vandens ratai turi būti sustabdyti ir paremti tvirtomis atramomis.

52. Elektros varikliai, transformatoriai, laidai ir t. t. turi atitikti elektrotechnikos taisyklėms.

53. Variklių priežiūra gali būti pavesta asmenims ne jaunesniems kaip 21 metų amžiaus.

IV. Transmisijos.

54. Transmisija turi būti sustabdoma nepriklausomai nuo variklio.

55. Velėnai, skriemuoliai, krumpliuoti ratai ir kitos transmisijos judančios dalys, esančios darbo srityje žemiau kaip per 2 m. nuo grindų, turi būti apdengtos. Statmeni velėnai nuo grindų per 1,8 m. ir po žeme pravesta transmisija turi būti apdengti.

Atsikišę kiliai su galvutėmis, sraigtai ir pan. transmisijos sudėtinės dalys turi būti apdengtos lygiais gaubtuvais; krumpliaračio pavaros taip pat turi būti apdengtos.

56. Be pertraukos veikiančiose įmonėse, kur transmisija nesustabdoma, išilgai atskirų transmisijų, pravestų aukščiau kaip 4 m., turi būti įtaisytos aikštelės su briaunom ir tvirtais turėkliais.

57. Prie transmisijų turi būti vartojamos kopėčios su kabliais.

58. Eigos metu draudžiama uždėti ar nuimti diržus, kurie: 1) platesni kaip 40 mm. ar 2) kurių greitis didesnis kaip 10 m. per sekundę.

Tokiems diržams uždėti reikia turėti atitinkamus prietaisus.

59. Nuimti nuo skriemuolių diržai ar lynai turi būti kabinami ant kablių.

60. Esančios darbo srityje diržų ir lynų pavaros turi būti apsaugotos.

Diržai, kurių greitis yra didesnis kaip 10 m. per sekundę arba kurie yra platesni kaip 150 mm., be to, lynų ir retežių pavaros, turi būti apsaugotos iš apačios, jei jos yra įtaisytos virš darbo ar susisiekimo vietų.

61. Varomieji diržai negali turėti galų, išsikišusių sagučių ar sraigtų.

62. Transmisijų priežiūra (tepimas, valymas, taisymas, susiuvimas, uždėjimas ir nuėmimas diržų, lynų ir retežių ir kt.) turi būti pavesta prityrusiam asmeniui.

V. Darbo mašinos ir kitos įmonės įrengimo dalys.

63. Prie kiekvienos variklio varomos mašinos turi būti įtaisytas laisvas skriemuolys ir tvirtas diržui perkelti prietaisas, ar kiti mašinos stabdymo prietaisai.

64. Varomieji mechanizmai ir kitos darbo mašinos ir pagalbinių įrengimų judančios dalys, kurios darbininkų darbo srityje gali sudaryti pavojų, turi būti tinkamai aptvertos ir pridengtos.

Turi būti:

1) krumpliaračių pavaros ir trinties kūgių sustūmimo vietos aptvertos, o greit judančios krumpliaračių pavaros visai apdengtos,

2) vietos, kuriomis juda atsvaros, balansyrai ir pan., apsaugotos,

3) atsikišusieji kiliai su galvutėmis, sraigtų galvutės ant velėnų ir skriemuolių ir atsikišusieji velėnų galai lygiai apdengti.

Jeigu medžiaga į valcus, kalanderius ir kitus tolygius mechanizmus įdedama ne automatiškai ar kitais panašiais prietaisais, turi būti įtaisyti

atitinkami apsaugos įrengimai. Valcai su peiliais ar spygliais turi būti pridengti ar kitaip apsaugoti.

65. Mašinų mechanizmai, nors ir nejuda, bet forma, temperatūra ir kitokia ypatybe yra pavojingi dirbantiems ar praeinantiems, turi būti aptverti arba apdengti.

66. Mechanizmai, smulkinantieji metalo ar kitos kurios kietos medžiagos laužą, turi būti tinkamai aptverti.

67. Apvalūs piūklai turi turėti užpakalinėje skritulio pusėje skleidžiamąjį kilį; po stalo lenta piūklo dalis turi būti iš abiejų pusių apsaugota. Jei kitų apsaugos priemonių negalima pavartoti, tai viršutinė piūklo dalis turi būti apgaubta.

68. Drožimo, frezavimo, rievevimo ir kitokios staklės, į kurias medžiaga paduodama rankomis, turi būti tinkamai apsaugotos.

69. Slėgtuvai, štampavimo, duobimo staklės, mechaniškos žirklės ir panašios mašinos turi būti aprūpintos įtaisymais rankoms apsaugoti.

70. Kiekvienas mechaniškai varomas tekėlas turi būti sustabdomas atskirai nuo transmisijos. Variklio varomi tekėlai turi turėti apvalias ašims skyles; jie negali būti prie velėnų pritvirtinti kiliais. Įrankiams galąsti staklės turi turėti tiems įrankiams atramas. Jei tekėlų sukimosi greitis yra didesnis kaip 10 m. per sekundę, tai jie turi būti apdengti apsaugos gaubtuvais.

71. Lėkštės, katilai ir kiti rezervuarai, kurie yra gilesni kaip 0,85 m. arba kurie yra vartojami nuodingiems ir karštiems skysčiams, jei jų kraštai iškelti ne aukščiau 0,85 m. nuo grin-

dų arba nuo vietos, kur stovi darbininkas, turi būti pridengti ar aptverti.

72. Garų, dujų, rūkščių, šarmų ar karštų skysčių vamzdžiai, prie kurių prijungiami kilnojamieji aparatai, turi turėti užsidarančius ventilius ar aklus flancus.

73. Kilojamos kopėčios ar laipteliai turi būti patogūs lipti ir turėti prietaisų, kuriais juos galima būtų pritvirtinti pastatymo vietoje.

Medinės kopėčios turi būti padarytos iš sveikos, stiprios medžiagos; virbalai neturi judėti. Dvigubos kopėčios turi būti sujungtos kabliais ar kilpomis; šarnirai turi būti pritvirtinti kniedėmis arba sraigtais.

VI. Kilojamieji įrengimai.

74. Išorinėje patalpos pusėje liftų apatinė šulnio dalis ir liftų keliai patalpos viduje turi būti kiekvienam aukšte aptverti bent per 1,8 m. nuo apačios. Per šulnio aptvėrimą neturi pralysti ranka.

75. Kiekviename aukšte prie įeinamųjų ar krovinių pakrovimo angų turi būti įrengimai (durys, turėkliai), kad liftų aikštelės galėtų judėti tik esant uždarytoms durims ir turėkliams.

Vartojant kilojimui skridinius, grindų angos turi būti apsaugotos.

76. Prie įeinamųjų ar krovinių krovimo angų turi būti iškabintos su aiškiais užrašais lentelės, nurodant: 1) tiktai krovinių kilojimo liftuose — didžiausią pakrovimo svorį ir draudimą kiloti žmones, 2) krovinių ir žmonių kilojimo liftuose — didžiausią pakrovimo svorį ir leistiną kiloti žmonių skaičių.

77. Liftų aikštelės, kuriomis kilojami tiktai kroviniai, turi būti iš visų šonų aptvertos.

78. Liftų aikštelės, kurios naudojamos ir žmonių kilojimui, turi turėti greičio stabdžius arba reguliatorius ir turi būti apdengtos stogeliu.

79. Įėjimo ir krovinių krovimo angos liftuose turi būti gerai apšviestos.

80. Liftams aptarnauti turi būti skiriami tiktai gerai susipažinę su jų įrengimų bei valymu ir ne jaunamečiai darbininkai.

81. Variklio varomam liftui reikalinga įtaisyti automatiškas kilimo apribojimas.

82. Liftų, elevatorių, keltuvų, sliekinių transporterių ir kitų varomieji mechanizmai turi būti apsaugoti. Atsvaros turi turėti vedamus prietaisus, o visos krumpliaračių pavaros, kurios yra darbo srityje, turi būti apdengtos.

83. Liftai, elevatoriai ir kiti kilojimo įrengimai neturi sudaryti pavojaus dirbantiems po jais žmonėms.

Stačiųjų elevatorių prieinamos vietos, išskyrus aptarnavimo vietas, turi būti aptvertos; apatiniame aukšte dirbantiems darbininkams apsaugoti turi būti padarytas atitinkamas tvirtas stogas.

84. Įžulniam kėlimui įrengimai, jeigu ridėtų vagonas žemyn, neturi sudaryti pavojaus apačioje stovintiems žmonėms. Stabdžiai turi būti taip padaryti, kad vagonas galėtų ridėti tik stabdį išjungus.

85. Prie keltuvų ir skridinių turi būti sklendė ir juostinis stabdis arba kiti stabdymo įrengimai.

86. Tiltiniai keltuvai su palydovu turi būti apsaugoti aikštelėmis ar galerijomis. Visos prieinamos krumpliaračių pavaros turi būti apdengtos.

87. Prie kiekvieno keltuvo turi būti aiškiai pažymėta kėlimo jėga kilogramais.

88. Liftai, prieš pradedant jais naudotis, turi būti išbandyti. Lynų ir kitų keliamųjų dalių stiprumas tikrinamas apkraunant liftą dvigubu leistinu krūviu, kuris paliekamas 20 minučių laisvam kabančiam lifte.

Žmonėms kiloti liftų tikrinimas turi būti daromas kas šeši mėnesiai, o kroviniams kiloti — kas metai.

89. Keltuvų dalys turi būti bent kartą į metus tikrinamos. Keltuvams ligi 25 tonų naudingo apkrovimo, dedamas 25% padidintas bandymo krūvis, o keltuvams didesnės kėlimo jėgos 10% padidintas krūvis.

Kiekvienas patikrinimas užrašomas į tam tikrą darbo inspektoriaus sunumeruotą, sušniūruotą ir antspauduotą knygą.

VII. Transporto įrengimai.

90. Perstatinėjant geležinkelio vagonus ir vagonėlius fabrikų geležinkelio linijose žmonių ar arklių pagalba, reikalinga turėti stabdomuosius įrankius.

91. Jei geležinkelio linija nuotakioje vietoje, tai sąstato vagonėlių dalis turi turėti stabdžius.

92. Vagonėliams sukamieji skrituliai ir jiems perstatinėti platformos turi būti taip įrengtos, kad jų bėgius galima būtų pastatyti

ir užsklęsti reikalingoje vietoje. Apverčiamųjų vagonėlių dėžės turi turėti stiprius skląstus. Vagonėliai turi turėti tvirtus, patikimus stabdyti įrengimus.

93. Krovimui ir iškrovimui sunkiųjų daiktų vartojamieji šliaužiamieji bėgiai, balkiai, skridiniai, tilteliai, domkratai ir kt. turi atitikti krovinių svoriui; šie prietaisai ir įrankiai turi būti vartojami taip, kad kroviniai nuo jų nenukristų. Žiemos metu aukščiau nurodyti balkiai ir tilteliai turi būti nuvalomi nuo ledo ir pabarstomi smėliu, pelenais ar kitu kuo. Šie krovimo darbai turi būti vadovaujami tiktai prityrusio asmens ir prie jų negali būti prileidžiami dirbti jaunamečiai ir moterys.

94. Transportuojant valcus, vamzdžius, statines ir pan., reikalinga imtis atitinkamų priemonių, kad šie kroviniai vežant nenukristų.

VIII. Sandėlių patalpos.

95. Įrengtuose virš kitų patalpų sandėliuose turi būti nurodytas maksimalinis kilogramais pakrovimas ketvirtainiam metrui.

96. Medžiaga kraunama rietuvėmis turi būti taip sukrauta, kad daiktai nenukristų.

97. Lengvai užsidegančios medžiagos atsarga turi būti laikoma nuo ugnies apsaugotoje ir nuo darbo patalpos atskirtoje patalpoje, gerai vėdinamoje, kuri negali būti naudojama jokioms kitoms medžiagoms sudėti. Tokiose patalpose turi būti laikomos gesinimo priemonės. Šios patalpos turi būti apšviestos apsaugos lempomis.

98. Sprogstamoji ir nuodinga medžiaga turi būti laikoma saugioje vietoje ir neprieinamoje darbininkams be įmonės administracijos žinios.

IX. Apsaugos priemonės ir švaros palaikymas.

99. Darbininkams, kuriems dėl darbo ypatybių gali susidaryti pavojus akims nuo garų, nuodingų ar karštų skysčių, tirpdomų medžiagų, skeveldrų ir t. t. turi būti duodami apsaugos akiniai ar kaukės. Kitiems darbininkams nuo šio pavojaus apsaugoti, reikalui esant, turi būti įtaisytos apsaugos sienelės.

100. Darbininkams, kurių alsavimo organams susidaro pavojus nuo dujų, garų ar dulkių, turi būti duodami respiratoriai, ar kitos tinkamos apsaugos priemonės. Visi šitie apsaugos prietaisai turi būti švariai užlaikomi.

101. Darbininkams, kuriems yra pavojus apdegti, sušlapti ar sužaloti kojas, turi būti duota tam tikra avalinė.

Darbininkams, kurie dirba prie stiprių rūkščių, karštų ar nuodingų skysčių, prie aštrių daiktų transportavimo, turi būti duodami tam tikri žiurstai ar apsiaustai ir, jei jų darbas leidžia, pirštinės iš tam tikros stiprios medžiagos.

102. Įmonėse, kur gamybai vartojamos sveikatai kenksmingos medžiagos, kaip geltonasis fosforas, švino preparatai, arsenas, gyvsidabris ir pan., o taipgi dirbant prie skudurų, šerių ir žalių odų rūšiavimo darbininkams turi būti duodami tam tikri darbo rūbai. Rūbai turi būti švariai laikomi.

103. Pilstant stiprias rūkštis, karštus ar nuodingus skysčius iš statinių ar kitų indų, neturinčių nuleidžiamųjų čiaupų, darbininkams turi būti duodami atitinkami prietaisai.

104. Darbai šuliniuose ar duobėse, kur gali atsirasti kenksmingų dujų, gali būti dirbami tik gerai išvėdinus juos ir prižiūrint atsakingam įmonės tarnautojui.

105. Kiekvienoje įmonėje darbininkai turi būti aprūpinti geru vandeniu gerti. Vanduo turi būti laikomas švariuose ir užrakintuose induose. Vanduo, vartojamas praustis ir darbo patalpose laistyti turi būti švarus.

106. Kiekvienoje didesnėje įmonėje turi būti įrengtos atskiros šildomos patalpos valgyklai su stalais ir sėdynėmis, ir, reikalui esant, įrengimas valgiui pašildyti ir karšto vandens. Šiose patalpose turi būti pakankamai praustuvų su muilu ir rankšluosčiais ir kabikliai arba spintelės rūbams ir maistui pasidėti. Valgyti patalpose, kur yra dulkių ir nuodingų medžiagų ir kur atliekamas nešvarus darbas, draudžiama.

107. Kiekvienoje įmonėje turi būti atskiri praustuvai, o kur yra kenksmingų ir nuodingų medžiagų, ar kur dėl gamybos proceso esti daug dulkių, abiejų lyčių darbininkams turi būti skyrium įtaisytos prausyklų patalpos ar apsirengimui kambariai su reikalingais praustis įrengimais.

108. Kiekvienoje didesnėje įmonėje, kur darbininkams dėl darbo ypatybių reikalinga po darbo būtinai išsimaudyti, turi būti įtaisyti prausyklų patalpose švirkšlės ar tynės.

109. Darbo patalpose turi būti palaikoma švara. Sienos ir lubos turi būti valomos, o kur galima baltinamos ar dažomos. Dulkės turi būti šluostomos iš visų kampų, nuo mašinų ir aparatų. Grindys turi būti valomos ir kur galima plaunamos ar tepamos alyva. Turi būti tam tik-

rose vietose pastatytos spiaudyklės ir iškabintais rašteliais nurodyta darbininkams jomis naudotis. Spiaudyklės turi būti kasdien valomos ir dezinfekuojamos. Patalpos turi būti valomos ne darbo metu, tokiu būdu, kad nepakiltų dulkės.

110. Atmatoms mesti turi būti tam tikros dėžės. Mašinoms šluostyti vartoti medvilnės galai ar skarmalai ir kitos gaisro atžvilgiu pavojingos atmatos turi būti laikomos nedegamose dėžėse. Pirminių medžiagų liekanos, sąšlavos ir visokios atmatos ir šiuklės, galinčios rūgti, pūti ar kitaip kaip būti kenksmingos, kasdien iš darbo patalpų turi būti pašalinamos, supilamos nuošaliai ir reguliariai išvežamos, sudeginamos arba užkasamos.

111. Moterims ir vyrams turi būti atskiros išvietės su atskirais įėjimais ir atitinkamais užrašais, kiekvieniems 25 žmonėms po vieną ir didesnėse įmonėse atitinkamai paskirstytos. Vyrams turi būti įrengti pisuarai. Išvietės, kurios nėra plaunamos vandeniu, negali būti tiesiog sujungtos su darbo patalpa, o turi būti atskirtos nuo jos stipriai vėdinamu prieškambariu arba koridorium. Paprastų išviečių duobės turi būti su nepermirkstančiomis sienelėmis ir gerai vėdinamos. Išvietės turi būti šviesios, gerai vėdinamos, švariai laikomos ir, reikalui esant, dezinfekuojamos.

112. Priimamų į darbą darbininkų sveikata turi būti gydytojo patikrinta. Dirbančiųjų sveikata maisto gamybos įmonėse turi būti gydytojo tikrinama bent kartą per metus. Sergą apkrečiamomis ligomis į darbą nepriimami, tačiau su kai kuriomis tų ligų darbininkams gydytojas gali leisti dirbti. Asmenims, kurie serga

nuomaru, ar turi kuriuos nors/fizinius trūkumus (kurti, akli ir pan.) negali būti pavestas darbas, kuris gręsia pavojum.

113. Išskiriant įmonės tarnautojus, darbininkus ir valdžios atstovus, kuriems įstatymo keliu leista įmones lankyti, įeiti į įmonę turi būti draudžiama ir apie tai prie įėjimo iškabinamas skelbimas.

114. Įmonės vedėjas ir meisteriai turi įspėti darbininkus apie pavojų, surištą su jų darbu ir reikalingumą laikytis atsargumo taisyklių.

115. Įmonėse, kur dėl darbo ypatybių gali dažniau įvykti nelaimingi atsitikimai, tam tikrose spintelėse su užrašu „vaistai" turi būti laikoma reikalingi pirmajai pagalbai vaistai ir tvarstomoji medžiaga. Įmonės vedėjas ir priežiūros asmens su jų vartojimu turi būti susipažinę.

X. Taisyklių vykdymas.

116. Šių taisyklių vykdymą prižiūri darbo ir technikos inspekcija ir miesto ar apskričių gydytojai. Kiekvienas šių priežiūros organų, reikalui esant, gali sukviesti komisiją iš vietos darbo inspektoriaus, technikos inspektoriaus ir miesto ar apskrities gydytojo. Tikrinant įmones, surašyti aktai perduodami darbo inspektoriams.

117. Šios taisyklės vykdomos taip:

1) naujai steigiamose įmonėse nuo jų paskelbimo dienos,

2) esamose įmonėse:

a) taisyklių 1, 14, 16, 20, 21, 28, 29, 34, 35, 48, 52, 58, 61, 79, 80, 88, 89, 93, 94,

96, 104, 105, 109, 110, 112, 113, 114, ir 115 straipsniai — nuo jų paskelbimo dienos;

b) taisyklių 6, 8, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 31, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 53, 55, 57, 59, 60, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 90, 91, 92, 95, 97, 98, 99, 100, 101, 102, ir 103 straipsniai — per tris mėnesius nuo jų paskelbimo dienos;

c) taisyklių 2, 3, 4, 5, 7, 12, 13, 25, 26, 36, 50, 51, 54, 56, 63, 106, 107, 108 ir 111 straipsniai — per vienerius metus nuo jų paskelbimo dienos;

d) taisyklių 9, 10, 11, 15, 30, ir 32 straipsniai — per trejus metus nuo jų paskelbimo dienos.

118. Jeigu nurodyta 116 str. komisija, tikrindama atskirą įmonę, išimtinais atsitikimais rastų būtinai reikalinga taikinti tai įmonei kurią nors nustatytų apsaugos priemonių anksčiau arba vėliau kaip nustatyta 117 str., tai toks komisijos motyvuotas nutarimas persiunčiamas galutinai spręsti prie vyriausiojo darbo inspektoriaus komisijai iš vyriausiojo darbo inspektoriaus, prekybos ir sveikatos departamentų atstovų ir, reikalui esant, reikalingų ekspertų.

Pramonės darbininkų sveikatai ir gyvybei saugoti taisyklių 115 str. priedas.

Medikamentų ir tvarstamosios medžiagos sąrašas:

1. Žirklės, chirurgiškos 1
2. Žirklės, paprastos 1

3. Pincetai 2
4. Segtukų 20
5. Guminė žarnelė $1^1/_2$ cm. diam. 1 m.
6. Leukoplasto 3 cm. ..... 1 m.
7. Individualinių paketų .. 5—10 gabalų
8. Vatos gigroskop. ..... 50 gr.
9. Lignino .....500 gr.
10. Bintų (vytuvų) 8 cm. pločio 5 gabalai
11. Tinct. jodi 5% 50,0
12. Tinct. valer. aether. 25,0
13. Deneturat spir. 200,0
14. Stiklelis vaistams gerti 1

---

7. PRAMONĖS ĮMONIŲ BAUDŲ KAPITALUI LAIKYTI IR NAUDOTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1934. XII. 18. Nr. 463).

Pasirėmęs Pramonės darbininkų samdos įstatymo pakeitimo 67 ir 73 str. (V. Ž. Nr. 457, eil. 3181), nustatau šias taisykles:

1. Baudų kapitalo lėšas sudaro:

1) įmonių vedėjų uždedamos darbininkams piniginės baudos ir

2) vyriausiojo darbo inspektoriaus uždedamos pramonės įmonių vedėjams piniginės baudos.

2. Baudų kapitalo lėšos laikomos valstybės iždė. Tam reikalui Lietuvos Banke atidaroma atskira Vidaus Reikalų Ministerijos depozitinė sąskaita: Vyriausiojo darbo inspektoriaus baudų kapitalo depozitai.

3. Įmonės, kur dedamos darbininkams baudos, ne rečiau kaip kartą per mėnesį turi įnešti uždėtų baudų sumą į Lietuvos Banką Vidaus Reikalų Ministerijos depozitan vyriausiojo darbo inspektoriaus baudų kapitalui sudaryti.

4. Darbininkams uždėtų baudų lėšos, kurios susirinko per visą įmonės veikimo laiką, ir ligi šiol buvo laikomos įmonės vedėjo žinioje, turi būti įneštos į vyriausiojo darbo inspektoriaus baudų kapitalo depozitus ligi 1935 m. sausio mėn. 1 dienos.

5. Įnešamųjų baudų sumų kvitai turi būti laikomi prie vedamos įmonėje baudų knygos. Knygos formą nustato vyriausias darbo inspektorius. Ši knyga turi būti sunumeruota ir apygardos darbo inspektoriaus suantspauduota.

6. Apygardų darbo inspektoriai tikrina, kad uždėtos darbininkams piniginės baudos būtų įrašytos į baudų knygą ir įneštos į baudų kapitalo depozitus.

7. Darbo inspektorius, gaves žinių apie įmonės uždarymą, patikrina uždėtų darbininkams piniginių baudų atskaitomybę ir imasi priemonių, kad baudų sumos būtų įneštos į baudų kapitalo depozitus.

8. Baudų kapitalo sąskaitybą veda administracijos departamentas. Lėšos iš baudų kapitalo išduodamos nustatyta tvarka depozitiniais orderiais.

9. Surenkamųjų baudų kapitalo lėšos yra vyriausiojo darbo inspektoriaus žinioje ir naudojamos kultūriniams darbininkų reikalams Vidaus Reikalų Ministerio sutikimu.

8. SAMDININKŲ KOMPENSACIJOMS MOKĖTI KAPITALUI LAIKYTI IR NAUDOTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1934. XII. 18. Nr. 463).

Pasirėmęs Pramonės darbininkų samdos įstatymo pakeitimo 49[1] str. (V. Ž. Nr. 457, eil. 3181), nustatau šias taisykles:

1. Samdininkų kompensacijoms mokėti, jeigu iš samdytojų jų išieškoti negalima, sudaromas kapitalas. Kapitalui sudaryti samdytojai moka per ligonių kasas 3% nuo mokesčių, kuriuos jie patys už save moka toms kasoms už apdraustus ligoje savo samdininkus.

2. Kompensacijoms mokėti kapitalo lėšos laikomos valstybės iždе. Tam reikalui Lietuvos Banke atidaroma atskira Vidaus Reikalu Ministerijos depozitinė kompensacijų kapitalo sąskaita.

3. Kompensacijoms mokėti mokestis išieškomas iš samdytojų kartu su ligonių kasoms mokesčiais.

4. Ligonių kasos samdytojų mokesčius įneša du kartu metuose, ne vėliau kaip birželio mėn. 30 d. ir ne vėliau kaip gruodžio mėn. 31 d., į Lietuvos Banką Vidaus Reikalų Ministerijos sąskaiton kompensacijų kapitalui sudaryti.

5. Kompensacijų kapitalo sąskaitybą veda administracijos departamentas.

6. Šio mokesčio išieškojimo ir sąskaitybos išlaidoms padengti kiekvienai apygardų ligonių kasai skiriama iš šio kapitalo sumų po 1.500 litų ir Kauno miesto ligonių kasai 3.500 lt. metams.

7. Kompensaciją iš šio kapitalo gauti turi teisę tie samdininkai, kurie iš samdytojų priteistos kompensacijos negali išieškoti.

8. Samdininkas, turintis teisę kompensaciją gauti, bet jos išieškoti iš samdytojo negali, pareiškia raštu vietos apygardos darbo inspektoriui.

9. Darbo inspektorius išaiškinęs samdininko nurodytas žinias, pareiškimą pristato vyriausiam darbo inspektoriui. Vyriausias darbo inspektorius galutinai nustato prašytojo teisę gauti kompensaciją iš kompensacijos kapitalo sumų.

10. Kompensacijos lėšos iš kompensacijų kapitalo sąskaitos gaunamos nustatyta tvarka depozitiniais orderiais.

---

9. DARBO DIENOS ILGUMO ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1919. XII. 17. Nr. 17).

§ 1. Šis įstatymas privalomas visoms toms dirbtuvėms ir fabrikams, kurios naudojasi ne mažiau kaip 3 darbininkų samdomuoju darbu, išskyrus pažymėtas antrajame § įmones.

§ 2. Šie įstatymai neaprėpia: 1) žemės ir miškų ūkių, kur darbo dienos ilgumas yra tvarkomas tam tikromis taisyklėmis ir 2) tos transporto įmonių dalies, kur darbininkai yra siunčiami dirbti ne pačiose įmonėse (traukiniai, garlaiviai, laivai ir t.t.). Šiuo atsitikimu darbo dienos ilgumas nustatomas darbininkams ir darbdaviams susitarus.

§ 3. Darbo laikas arba darbo valandos yra tas laikas, kuriuo darbininkai turi priklausyti išimtinai darbdaviui arba jo įmonės vedėjui ir kuriuo negali naudotis savo reikalams.

§ 4. Darbininkų darbo laikas, išskyrus paprastas perstoges, neturi būti ilgesnis kaip 8 valandos paroje ir keturios dešimtys aštuonios valandos savaitėje.

§ 5. Išimtis iš 4-tojo § taisyklės yra daroma tik tiems darbininkams, kurie dirba padedamąjį darbą (katilų, variklių ir sukiklių priežiūra, fabrikų ir dirbtuvių trobesių apyvoka — aprūpinimas šviesa, kuru ir vandeniu), kurie eina sargybą ir gaisrininkų tarnybą ir, apskritai, dirba tuos darbus, kurių neatlikus pirma visko įmonė negali paskirtu laiku pradėti savo darbo ir kurių ji, sustojus, neatidedamai reikalinga.

§ 6. Darbas, dirbamas tomis valandomis, kurios nepažymėtos darbo valandų sąraše, vadinasi neužduotinis.

§ 7. Neužduotiniai darbai visai dirbtuvei, jos skyriui arba didelėms darbininkų grupėms tėra leidžiami nepaprastais ir svarbiais atsitikimais ir tik iš anksto gavus iš Darbo Inspektoriaus leidimą.

§ 8. Darbo Inspektorius, turėdamas akivaizdoje įmonės aplinkybes, darbo sąlygas joje ir, apskritai, gamybos pobūdį, gali leisti neužduotinius darbus dirbti ir neišgavus kiekvieną kartą leidimo iš anksto, tik būtinai paskiau apie tai pranešant.

§ 9. Neužduotinių darbų dirbimas, neišgavus iš anksto iš Darbo Inspektoriaus leidimo, tik jam apie tai paskiau pranešant, leistinas;

a) jei darbas negali būti pertrauktas bet kuriuo laiku, negendant darbo įrankiams, dirbamajai medžiagai arba dirbiniams;

b) reikiant dirbti remontą netikėtai pagedus katilams, varikliams, prietaisams ir šiaip jau įvairiems statiniams, dėl ko darbas sustoja visoje dirbtuvėje arba jos kurioje dalyje;

c) reikiant dirbti laikiną darbą kuriame nors dirbtuvės skyriuje tuo atsitikimu, kai dėl nenumatytų priežasčių darbas tame skyriuje liko pertrauktas arba visai sustojo ir tai kliudo dirbti kituose įmonės skyriuose;

d) tose įmonėse, kurios dirba krašto gynimo reikalams;

e) kai tokie darbai reikalingi kovai su įvairiomis nelaimėmis;

f) atskiriems darbininkams arba nedidelei jų grupei.

§ **10.** Įmonės vedėjas privalo tiksliai daryti visų neužduotinių darbų apyskaitas, kad prireikus galima būtų patirti, kiek valandų, kada ir kuriomis sąlygomis darbininko dirbtas neužduotinis darbas.

§ **11.** Sekmadieniais ir didesnėmis tradicinėmis šventėmis darbininkams turi būti duota poilsio. Įmonėse, kuriose dirba viena pakaita, poilsio duodama ne mažiau kaip 36 valandos, kuriose dirba 2 pakaitos — ne mažiau kaip 29 valandos, ir kuriose dirba 3 pakaitos — ne mažiau kaip 24 be perstogės.

Pastaba: Tose įmonėse, kur darbininkai yra nekrikščionys, poilsio diena gali būti kita, ne sekmadienis.

§ **12.** Įmonėse, kuriose darbas yra dirbamas be perstogės, suaugę darbininkai, daugiau kaip

17 metų amžiaus, jei tik nebuvo kurių nors kitų sutarčių, gali kartą per 3 savaites dirbti 16 valandų be perstogės, tik šiuo atsitikimu turi būti duota jiems du kartu per tas pačias 3 savaites po 24 valandas poilsio.

Pastaba: Jeigu įmonėse, dirbančiose be perstogės, darbininkams ir darbdaviams susitarus bus nustatyta kita pakaitų ir poilsio tvarka, tai ji turi būti vietos Darbo Inspektoriaus patvirtinta.

§ **13.** Darbo pradžios ir pabaigos valandų sąrašą, taip pat ir perstogių laiką, nustato darbdavys su darbininkais susitaręs. Toks sąrašas privalo būti pakabintas aikštėje.

§ **14.** Darbo Inspekcijos organai žiūri, kad šis įstatymas būtų vykdomas ir peržengiančius jį traukia tieson.

§ **15.** Už šio įstatymo peržengimą baudžiama teismo keliu ligi 10.000 auksinų arba areštu ligi 4 savaičių.

§ **16.** Baudos, kurias gauna išmokėti šių įstatymų 15-ju §, skiriamos Vidaus Reikalų Ministerijos ligoninių kasų fondui.

§ **17.** Išleidus šį įstatymą, Pramonės Įstatymų 5 skyriaus 156^{1}—159^{9} straipsniai (Rusų Valstybės Įstatymų Rinkinys, 1895 m. leidimas ir 1906 m. tąsa) nustoja galios.

---

10. DARBO DIENOS ILGUMO ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1926. I. 8. Nr. 212).

Darbo dienos ilgumo įstatymas pakeičiamas šitaip:

§ 1. Šitas įstatymas privalomas visoms dirbtuvėms ir fabrikams, kurie naudojasi ne mažiau kaip trijų darbininkų samdomuoju darbu, ir visoms prekybos įmonėms ir krautuvėms, išskyrus § 2 pažymėtas įmones.

§ 4. Darbininkų darbo laikas, išskyrus pertraukas, neturi būti ilgesnis kaip aštuonios valandos per parą ar keturiasdešimts aštuonios valandos per savaitę.

Prekybos įmonėse ar krautuvėse darbo laikas, neatsižvelgiant į tai, ar naudojamasi samdomuoju darbu ar ne, negali būti ilgesnis kaip dešimts valandų per parą.

Šitas paragrafas netaikomas valgykloms, kavinėms, arbatinėms, įvairioms maisto produktų ir vaisinių gėrimų parduotuvėms.

§ 11-to pastaba išbraukiama.

§ 13. Darbo pradžios ir pabaigos valandų sąrašą ir pertraukų laiką nustato darbdavys, susitaręs su darbininkais.

Toks sąrašas privalo būti pakabintas aikštėje.

Laiką krautuvėms atidaryti ir uždaryti atskirų rūšių prekyboms nustato apskrities valdyba, o mieste apskrities teisėmis — miesto valdyba.

Krautuvės negali būti atidaromos anksčiau kaip 6-tą valandą ir uždaromos vėliau kaip 20 valandą, išskyrus valgyklas, kavines, arbatines ir vaisinių gėrimų parduotuves.

§ 15. Nusikaltęs šitam įstatymui teismo baudžiamas nuo 50 ligi 1.000 litų arba areštu lig keturių savaičių.

DARBO DIENOS ILGUMO ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1931. IV. 2. Nr. 353).

Darbo dienos ilgumo įstatymas pakeičiamas taip:

§ 1. Šis įstatymas privalomas visiems fabrikams ir dirbtuvėms, kurie naudojasi samdomuoju darbu, išskyrus § 2 nurodytas įmones.

---

11. NAKTIES DARBO KEPYKLOSE ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1931. X. 31. Nr. 366).

1. Įmonėse, kuriose gaminama duona, sausainiai, konditorinės ir kitokios prekės iš miltų parduoti, nakties darbas nuo 21 valandos ligi 4 valandos draudžiamas.

2. Nakties darbas nurodytose 1 str. įmonėse leidžiamas:

1) force majeure atsitikimais,

2) mašinų ir įrankių remontui atlikti.

3. 1 str. nustatytu laiku gali būti leidžiama:

1) paruošti ir pabaigti darbus su sąlyga, kad šiems darbams būtų naudojamas tik reikalingas darbininkų skaičius,

2) prieš didžiąsias šventes ir tautines iškilmes, kai laukiamas nepaprastas produktų pareikalavimas.

4. Nusižengusius šiam įstatymui miestų ir apskričių viršininkai baudžia administraciniu būdu ligi 500 litų arba areštu ligi dviejų savaičių.

5. Vidaus Reikalų Ministeris leidžia taisyklių šiam įstatymui vykdyti.

---

12. NAKTIES DARBO KEPYKLOSE ĮSTATYMUI VYKDYTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1932. I. 24. Nr. 374).

1. Įmonėse, kuriose gaminama duona, sausainiai, konditorinės ir kitokios prekės iš miltų parduoti, neatsižvelgus ar jos naudojasi samdomuoju darbu ar ne, nakties darbas nuo 21 val. ligi 4 val. draudžiamas.

2. 1 str. minėtose įmonėse gali dirbti nakties metu force majeure atsitikimais ir kai reikalinga atlikti mašinų ir įrankių remontas, jeigu kitu keliu negalima gyventojų aprūpinti produktais. Šiais atsitikimais nakties metu leidžiama dirbti vietos policijai sutikus. Jeigu nakties darbą priseitų dirbti ilgiau kaip tris naktis, reikia gauti darbo inspektoriaus sutikimą.

3. Jeigu dėl netikėtų kliūčių nuolatinės kepinių normos pagaminimo darbas užtrunka ilgiau kaip nustatytas darbo laikas, darbininkai privalo baigti darbą ir vėliau nustatyto laiko. Šiais atsitikimais jie negali dirbti ilgiau kaip vieną valandą.

4. Naktį paruošiamuosius darbus dirbti (švarą palaikyti, kepinius užmaišyti ir tešlą pa-

ruošti), kepyklos savininkas gali laikyti vieną darbininką. Didesnį darbininkų skaičių šiam reikalui panaudoti galima darbo inspektoriaus leidimą gavus.

Šiems darbininkams gali būti pavesta padirbti ir tuos darbus, kurie dėl nurodytų 3 str. kliūčių nebuvo pabaigti.

5. Dežuruojantiems nakties metu darbininkams taikoma aštuonių valandų darbo diena. Kas antra para arba kas savaite jie turi būti nuo nakties darbo laisvi.

6. Leidžiama dirbti paskutinę naktį prieš didžiąsias šventes — Kalėdas, Velykas, Sekmines arba kai du šventadieniai esti iš eilės.

Gavus darbo inspektoriaus sutikimą, leidžiama dirbti nakties metu prieš ir laike tautinių iškilmių, kai laukiamas nepaprastas produktų pareikalavimas.

Kepyklos savininko nuožiūra galima dirbti nakties metu keturis kartus per metus prieš kitų tikybų didžiąsias šventes. Apie tai turi būti iš anksto pranešta vietos policijai.

7. Nakties darbo kepyklose įstatymo vykdymą prižiūri darbo inspektoriai ir policija.

8. Darbo inspektoriai ir policija patys pastebėję ar sužinojus apie nakties darbo kepyklose įstatymo peržengimą, turi tuojau ištirti ir surašyti protokolą, einant Baudžiamojo proceso įstatymo 1223 str., 1130, 1131, 1134—1142 str. str. tvarka. Protokolas siunčiamas miesto ir apskrities viršininkui.

9. Nusižengusius miesto ir apskrities viršininkas baudžia pinigine bauda ligi 500 lt. arba areštu ligi dviejų savaičių. Baudos nutarimo nuorašas siunčiamas per policiją nubaustajam įteikti.

10. Per dvi savaites nuo nutarimo nuorašo įteikimo dienos nubaustasis gali miesto ir apskrities viršininko nutarimą apskųsti Vidaus Reikalų Ministeriui. Skundas paduodamas per vietos policijos nuovados viršininką.

11. Per dvi savaites nuo nutarimo nuorašo įteikimo dienos, negavus nubaustojo skundo, bausmė vykdoma. Jei nubaustasis nesumoka skirtos bausmės, tai miesto ir apskrities viršininko nutarimu ši bauda pakeičiama areštu.

13. CIVILINIO PROCESO ĮSTATŲ PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1934. VI. 23. Nr. 447).

Civilinio proceso įstatai pakeičiami taip:

161[1] str. papildomas taip —

5) darbininkų samdos sutartys arba atsiskaitomosios knygelės, kiek liečia darbininkų algai ar kompensacijai gauti, jeigu darbo inspektoriaus paliūdyta, kad alga ar kompensacija neišmokėta.

200[7] str. papildomas taip —

Asmenys, kurie kelia bylas Civilinio proceso įstatų 161[1] str. 5 p. tvarka atleidžiami nuo teismo ir žyminio mokesčio be atskiro teismo nutarimo pripažinti jiems neturto teisę.

14. KONVENCIJA DĖL MOTERŲ NAKTIES DARBO.

(V. Ž. 1931. VI. 19. Nr. 359).

Tautų Sąjungos tarptautinės Darbo Organizacijos Generalinė konferencija,

Amerikos Jungtinių Valstybių Vyriausybės sušaukta Washingtone 1919 m. spalių mėn. 29 dieną,

nutarusi priimti kaip kuriuos pasiūlymus, liečiančius „moterų nakties darbą", kurie įrašyti į posėdžiaujančios konferencijos Washingtone trečiąją dienotvarkės eilę, ir

nusprendusi suredaguoti tuos pasiūlymus taip, kaip yra tarptautinės konvencijos projekte nurodyta,

sekdama 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 dienos Saint - Germaino sutarčių darbo skyriaus nuostatais, priima šį konvencijos projektą, kuris bus patiektas Tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams ratifikuoti.

1 straipsnis.

Šią konvenciją pildant „pramonės įstaigomis" bus laikoma:

a) kasyklos, akmens skaldyklos ir įvairios ekstraktinės įmonės;

b) įmonės, kuriose produktai yra gaminami, perdirbami, valomi, taisomi, dekoruojami, baigiami ir prirengiami parduoti arba kuriose medžiaga yra perdirbama, neišskiriant laivų statybos, ardymo darbų, o taip pat motorinės jėgos ir elektros gamybos, perdirbimo ir transmisijos;

c) namų ir trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, užtvankų, kanalų, vidaus navigacijos įtaisymų, kelių, tunelių, tiltų, viaduktų, kolektorinių ir paprastų kanalų, šulinių, telegrafų ir telefonų įtaisymų, elektros įtaisymų,

dujų fabrikų, vandentiekių tinklų statymas, perstatymas, išlaikymas, taisymas, perdirbimas ir sugriovimas arba kiti statybos darbai, o taip pat ir prisirengimas prie anksčiau minėtų darbų.

Kiekvienos šalies kompetentinga įstaiga nurodys ribą, kuri skiria jos pramonę nuo prekybos ir žemdirbystės.

2 straipsnis.

Šią konvenciją pildant terminas „naktis" reikia suprasti mažiausia vienuolikos valandų be pertraukos laikotarpis, kuriame laikas būtinai turi būti nuo dešimtos val. vakaro iki penktos val. ryto.

Šalyse, kur jokios valstybės taisyklės netvarko moterų nakties darbo pramonės įmonėse, terminas „naktis", laikinai ir daugiausia trejiems metams, Vyriausybės nuožiūra, galės reikšti tik dešimties valandų laikotarpį, apimant ir tarpą nuo dešimtos v. v. iki penktos v. r.

3 straipsnis.

Moterys, be amžiaus skirtumo, negalės dirbti nakties metu nei valdžios, nei privačios pramonės įmonėse, nei šių įmonių skyriuose, išskyrus tokias įstaigas, kur dirba tiktai vienos šeimos nariai.

4 straipsnis.

3 straipsnis nebus taikomas:

a) nenugalimoms kliūtims esant, kada pramonės įmonėj ištinka iš anksto nenumatyta ir neturinti periodinio pobūdžio darbo pertrauka.

b) Tuo atveju, kai reikia greitai imtis darbo, kad išgelbėtų nuo žuvimo jau tai žaliąją, jau tai perdirbamąją medžiagą, kuri šiaip labai greit sugestų.

5 straipsnis.

Indijoje ir Siame vyriausybė galės sulaikyti šios konvencijos 2-jo straipsnio taikymą išskyrus šalies įstatymų nustatytas įmones (faktorijas). Apie kiekvieną išskirtą įmonę bus notifikuota Tarptautiniam Darbo Biurui.

6 straipsnis.

Pramonės įmonėse, kurioms turi reikšmės sezonai ir visais atvejais, kai to reikalauja ypatingos sąlygos, 2-me straipsnyje numatytas nakties laikotarpis gali būti sumažintas iki dešimties valandų, šešiasdešimčiai dienų metuose.

7 straipsnis.

Šalyse, kur dienos darbas dėl klimato yra ypatingai varginantis, nakties laikotarpis gali būti trumpesnis, negu tas aukščiau sužymėtuose straipsniuose buvo nustatyta su ta sąlyga, kad už tą būtų suteikiamas poilsis dienos metu.

8 straipsnis.

Šios konvencijos ratifikavimo oficialūs dokumentai, 1919 m. birželio 28 dienos Versalės sutarties XIII-o skyriaus ir 1919 m. rugsėjo 10 dienos Saint - Germaino sutarties numatytomis sąlygomis, bus įteikti Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruoti.

9 straipsnis.

Kiekvienas tarptautinės Darbo Organizacijos Narys, ratifikuodamas šią konvenciją, pasižada ją taikyti toms savo kolonijoms bei valdymo sritims ir tiems savo protektoratams, kurie neturi pilnos autonomijos, išskyrus tuos atvejus:

a) kai dėl vietos sąlygų, konvencijos nuostatai yra nepritaikomi;

b) kai reikalingi konvencijai pritaikyti prie vietos sąlygų pakeitimai gali būti į ją įtraukiami.

Kiekvienas narys turės notifikuoti Tarptautiniam Darbo Biurui savo deciziją dėl kiekvienos savo kolonijos, arba valdymo srities, arba protektorato, kuris dar neturi pilnos autonomijos.

10 straipsnis.

Kaip tik dviejų tarptautinės Darbo Organizacijos narių ratifikacijos Sekretariate bus įregistruotos, Tautų Sąjungos Generalinis Sekretorius tuoj notifikuos šį faktą visiems Tarptautinės Darbo Organizacijos nariams.

11 straipsnis.

Ši konvencija įsigalios tą dieną, kada Generalinis Sekretorius bus padaręs aukščiau paminėtą notifikaciją, bet ji bus privaloma tik tiems nariams, kurie bus įregistravę savo ratifikacijas Sekretariate. Toliau ši konvencija bus privaloma kiekvienam kitam Nariui nuo tos dienos, kada jis bus jos ratifikavimą įregistravęs Sekretariate.

12 straipsnis.

Kiekvienas Narys, kuris ratifikuoja šią konvenciją, pasižada pradėti taikyti jos nuostatus vėliausia 1922 m. liepos mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šioms dispozicijoms pildyti.

13 straipsnis.

Kiekvienas, ratifikavęs šią konvenciją, narys, praslinkus 10 metų nuo pirmojo Konvencijos įsigaliojimo, gali nuo jos atsisakyti, pasiųsdamas šio atsisakymo aktą įregistruoti Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui. Atsisakymas įsigalios, tiktai metams praslinkus nuo jo įregistravimo dienos Sekretariate.

14 straipsnis.

Tarptautinio Darbo Biuro Administracijos Taryba turės, mažiausia kartą per dešimtį metų, patiekti pranešimą Generalinei Konferencijai apie šios konvencijos pildymą ir nuspręs, ar yra reikalinga įnešti į Konferencijos dienotvarkę šios konvencijos peržiūrėjimą bei pakeitimą.

---

15. VAIKŲ NAKTIES DARBO PRAMONĖJE KONVENCIJA.

(V. Ž. 1931. VI. 19. Nr. 359).

Tautų Sąjungos tarptautinės Darbo Organizacijos Visuotina Konferencija,

Amerikos Jungtinių Valstybių Vyriau-

sybės sušaukta Vašingtone 1919 m. spalių mėn. 29 dieną,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl „vaikų nakties darbo", iškeltus Konferencijos posėdžio Vašingtone ketvirtoj dienotvarkės eilėj ir

nutarusi, kad šie pasiūlymai bus suredaguoti tarptautinės konvencijos projekto formoje,

prisilaikydama 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės Sutarties dalies apie darbą nuostatų ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint - Germaino sutarties, priima sekančios konvencijos projektą Tarptautinės Darbo Organizacijos nariams ratifikuoti.

1 straipsnis.

Taikant šią konvenciją bus laikomos „pramonės įmonėmis":

a) kasyklos, akmenskaldės ir įvairių rūšių gaunamosios pramonės įmonės;

b) įmonės, kuriose gamybos produktai gaminami, keičiami, valomi, taisomi, gražinami, galutinai apdirbami, paruošiami pardavimui arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, čia suprantama laivų statyba, ardymo pramonė, o taip pat motorų jėgos bendrai ir elektros gamyba, perdirbimas ir perdavimas;

c) visų namų, trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, tvenkinių, kanalų, vidaus navigacijos įtaisymų, kelių, tunelių, tiltų, viadukų, kolektorinės ir paprastos kanalizacijos, šulinių, telefonų arba telegrafų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų įmonių, vandentiekių statyba, perstatymas, išlaikymas, taisymas, keitimas ar

ba griovimas, arba kiti statybos darbai, o taip pat ir jiems paruošiamieji;

d) įmonių ir prekių transportas keliu, geležinkeliu arba vidaus vandens keliais, taip pat prekių saugojimas dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, išskyrus pergabenimą rankomis.

Kiekvienos šalies kompetentinga įstaiga nustatys ribą tarp pramonės ir prekybos bei žemės ūkio.

2 straipsnis.

Yra draudžiama duoti darbo nakties metu vaikams žemiau aštuoniolikos metų amžiaus pramonės įmonėse, viešose ar privatinėse, arba joms priklausančiose, išskyrus tas, kur dirba vienos šeimos nariai, su žemiau numatytomis išimtimis.

Draudimas darbo nakties metu nebus taikomas vaikams, turintiems daugiau šešiolikos metų amžiaus, dirbantiems žemiau išvardintose įmonėse, prie darbų, kurie iš esmės privalo būti nenutraukiami dieną ir naktį:

a) plieno ir geležies įmonės darbai, kur yra naudojami reverberinės ir regeneratyvinės krosnys ir geležinės skardos ir vielos galvanizacija (išskyrus valymo dirbtuves);

b) stiklo įmonės;

c) popierio įmonės;

d) cukraus įmonės, kur smulkinamas stambus cukrus;

e) aukso rūdos apdirbimas.

3 straipsnis.

Taikant šią konvenciją terminas „naktis" reikia suprasti laiko būvį mažiausia vienuolikos

valandų iš eilės, įskaitant laiką tarp dešimties valandų vakaro ir penkių valandų ryto.

Anglies ir lignito kasyklose gali būti numatytas pakeitimas, kai dėl poilsio laiko nustatyto ankstyvesniame paragrafe, jeigu tarpas tarp dviejų darbo periodų yra paprastai penkiolikos valandų, bet jokiu būdu, jeigu šitas tarpas yra mažesnis, kaip trylika valandų.

Jeigu šalies įstatymai draudžia nakties darbą visam kepyklos personalui, galima būtų pakeisti, šioje pramonėje, laiko būvį tarp devynių valandų vakaro ir keturių valandų ryto, laiko būviu tarp dešimties valandų vakaro ir penkių valandų ryto.

Tropikų šalyse, kur darbas per tam tikrą laiką vidudieny yra nutraukiamas, nakties poilsio laiko būvis gali būti mažesnis kaip vienuolika valandų, jeigu dienos metu bus duodamas kompensacinis poilsis.

4 straipsnis.

Vaikų tarp šešiolikos ir aštuoniolikos metų amžiaus nakties darbui 2 ir 3 str. str. nuostatai nebus taikomi, jeigu yra nenugalimos kliūtys, kurių negalima buvo numatyti ar įspėti ir kurios neturi periodinio pobūdžio, kliudančio normaliam pramonės įmonės veikimui.

5 straipsnis.

Kas dėl šios konvencijos taikymo Japonijoj, iki 1925 m. liepos mėn. 1 d., 2 str. bus taikomas tik vaikams iki 15 metų amžiaus ir, pradedant nuo pažymėto laiko, kalbamas 2 str. bus taikomas vaikams iki šešiolikos metų amžiaus.

6 straipsnis.

Taikant šią konvenciją Indijoj, terminu „pramonės įmonė“ bus vadinami tiktai „fabrikai“ nustatyti kaipo tokie Indijos „fabrikų įstatyme“ (Indian Factory Act), ir 2 str. nebus taikomas vaikams vyriškos lyties virš keturiolikos metų amžiaus.

7 straipsnis.

Jeigu, dėl ypatingai svarbių aplinkybių, viešа gerovė reikalaus, draudimas, dėl vaikų nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų darbo nakties, viešosios įstaigos nutarimu, galės būti panaikintas.

8 straipsnis.

1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės Sutarties Tryliktos Dalies ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint - Germaino Sutarties numatytomis sąlygomis, šios konvencijos oficialės ratifikacijos bus pranešamos Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruotos.

9 straipsnis.

Visi tarptautinės Darbo Organizacijos Nariai, ratifikuojantieji šią konvenciją sutinka ją taikyti tose savo kolonijose ir valdomose srityse arba tuose savo protektoratuose, kurie neturi pilnos savivaldos, rezervuodami sau:

a) kad šios konvencijos nuostatai nebūtų taikomi dėl vietos sąlygų;

b) kad pakeitimai, kurie bus reikalingi konvencijos taikymui vietos sąlygose, būtų į ją įtraukti.

Kiekvienas Narys privalės pranešti Tarptautiniam Darbo Biurui savo nusistatymą dėl kiekvienos savo kolonijų, arba valdymo sričių, arba kiekvieno protektorato, kurie neturi pilnos savivaldos.

10 straipsnis.

Kaip tik dviejų Tarptautinės Darbo Organizacijos Narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis Sekretorius praneš šį visiems Tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams.

11 straipsnis.

Ši konvencija įgis galios tą dieną, kada bus padarytas šis Tautų Sąjungos Generalinio Sekretoriaus pranešimas; ji lies tiktai tuos Narius, kurie įregistruos savo ratifikacijas Sekretariate. Vėliau, ši konvencija įgis galios visiems kitiems Nariams tą dieną, kada tų Narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate.

12 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikuojąs šią konvenciją, pasižada taikyti jos nuostatus vėliausia 1922 m. liepos mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiuos nuostatus vykdyti.

13 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikuojas šią konvenciją, gali nuo jos atsisakyti po dešimties metų jos įsigaliojimo, pasiųsdamas atsisakymo aktą Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jam

jį įregistravus. Atsisakymas pradės veikti po metų nuo įregistravimo dienos Sekretariate.

14 straipsnis.

Tarptautinio Darbo Biuro Administracinė Taryba turės, bent kartą per dešimtį metų, pranešti Visuotinai Konferencijai dėl šios konvencijos taikymo ir nutars, jeigu bus reikalo, įtraukti šios konvencijos revizijos ar pakeitimo klausimą į Konferencijos dienotvarkę.

---

16. KONVENCIJA NUSTATYTI AŠTUONIŲ VALANDŲ DARBO DIENAI IR 48 VALANDŲ DARBO SAVAITEI PRAMONĖS ĮMONĖSE.

(Vyr. Žin. 1931.VI.19, Nr. 359).

Tautų Sąjungos tarptautinės Darbo Organizacijos Visuotina Konferencija,

sušaukta Jungtinių Amerikos Valstybių Vyriausybės Vašingtone 1919 m. spalių mėn. 29 d.,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl „taikymo aštuonių valandų dienos ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitės principo", iškelto Konferencijos Vašingtone posėdžio dienotvarkės pirmoj eilėj, ir

nutarusi, kad šie pasiūlymai bus suredaguoti tarptautinės konvencijos projekto forma,

prisilaikydama 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės Sutarties dalies apie darbą nuostatų ir

1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint-Germaino sutarties, priima sekantį konvencijos projektą Tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams ratifikuoti:

1 straipsnis.

Taikant šią konvenciją „pramonės įmonėmis" bus vadinamos:

a) kasyklos, akmenskaldės ir įvairių rūšių gaunamosios pramonės įmonės;

b) įmonės, kuriose gamybos produktai gaminami, keičiami, valomi, taisomi, grąžinami, galutinai apdirbami, paruošiami pardavimui, arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, čia suprantama laivų statyba, ardimų pramonė, motorų jėgos bendrai ir elektros gamyba, transformacija ir transmisija;

c) visų namų ir trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, tvenkinių, kanalų, patalpų vidujinės navigacijos, kelių, tunelių, tiltų, viaduktų, kolektorinės ir paprastos kanalizacijos, šulinių, telefonų arba telegrafų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų įmonių, vandentiekių, statyba, perstatymas, išlaikymas, taisymas, keitimas arba griovimas, arba kiti statybos darbai, o taip pat ir jiems paruošiamieji;

d) žmonių ir prekių transportas keliu, geležinkeliu arba vidaus vandens keliais, taip pat prekių saugojimas dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, išskyrus rankų transportą.

Nuostatai, liečiantieji transportą jūra ir vidaus vandens keliais, bus nustatyti specialės konferencijos dėl jūrininkų darbo.

Kiekvienos šalies kompetentingos įstaigos nustatys demarkacijos ribą tarp pramonės ir prekybos bei žemės ūkio.

2 straipsnis.

Visose pramonės įmonėse, viešose ar privatinėse, arba joms priklausančiose, bet kurios rūšies, išskyrus tas, kur dirba vienos šeimos nariai, personalo darbas negali viršyti aštuonių valandų dienai ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei, išskyrus žemiau nurodytas išimtis:

a) šios konvencijos nuostatai netaikomi asmenims, turintiems prižiūrėtojo, direkcijos arba vedėjo vietą;

b) jeigu, einant įstatymu, arba papročiu arba susitarimu tarp darbdavių ir darbininkų organizacijų (arba jeigu tokių organizacijų nėra, tarp darbdavių ir darbininkų atstovų) darbo laikas vieną arba keletą dienų savaitėje yra trumpesnis kaip 8 valandos, kompetentingos įstaigos aktu, arba susitarimu tarp aukščiau minėtų suinteresuotų organizacijų arba atstovų gali būti leista peržengti aštuonių valandų ribą kitomis savaitės dienomis. Peržengimas numatytas šituo paragrafu negali būti didesnis, kaip viena valanda į dieną.

c) Jeigu darbai surišti su darbininkų pakaitomis, darbo laikas gali būti prailgintas virš aštuonių valandų dienai ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei su sąlyga, kad, vidutiniai apskaičiavus darbo valandas trijų savaičių arba trumpesniam periode, neviršytų aštuonių valandų dienai ir keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei.

3 straipsnis.

2 str. numatyta valandų riba gali būti peržengta staigaus ar neišvengiamo nelaimingo at-

sitikimo atveju, arba atveju būtinų darbų surištų su mašinomis arba įrankiais, dėl „nenugalimų kliūčių", bet tik kaipo būtina priemonė visos įmonės normalaus darbo sutrukdymų išvengti.

4 straipsnis.

2 str. numatyta darbo valandų riba gali būti peržengta, kada darbai, dėl jų esmės, turi būti nenutraukiami ir reikalauja iš eilės dirbančių darbininkų pakaitų su sąlyga, kad darbo valandos vidutiniai neviršytų 56 valandų savaitei. Ši tvarka neliečia atostogų, kurios šalies įstatymų gali būti laiduojamos darbininkams, kompensuojant jų savaitinį poilsį.

5 straipsnis.

Išimtinais atsitikimais, kada 2 str. nustatytos ribos bus pripažintos nepritaikomomis, ir tik tais atsitikimais, susitarimai tarp darbdavių ir darbininkų organizacijų, jeigu vyriausybė, kuriai jie turės būti pranešti, jų susitarimus pripažins, galės nustatyti ilgesniam periodui lentelę, reguliuojančią kasdieninio darbo laiką.

Vidutinis darbo laikas, apskaičiuotas sulig nustatyto lentelėje savaičių skaičiaus, jokiu būdu negalės viršyti keturiasdešimt aštuonių valandų savaitei.

6 straipsnis.

Viešosios valdžios taisyklės nustatys sulig pramonės arba profesijų:

a) nuolatinius pakeitimus, jeigu tas reikalinga paruošiamiems ar papildomiems darbams,

kurie būtinai reikia atlikti, virš laiko ribos, nustatytos paprastiems įmonės darbams, arba tam tikrai asmenų kategorijai, kurios darbas yra specialiai be pertraukos;

b) laikinus pakeitimus, kurie bus reikalingi įmonėms esant darbo pertekliui.

Ten, kur yra darbdavių ir darbininkų suinteresuotos organizacijos, šios taisyklės turi būti priimtos pasitarus su jomis. Jos nustatys pridedamų valandų maksimumą, kuris gali būti leistas kiekvienu atveju. Atlyginimo taksa už pridedamas valandas turi būti padidinta mažiausia 25% normalinio atlyginimo.

7 straipsnis.

Kiekviena vyriausybė praneš Tarptautiniam Darbo Biurui:

a) nepertraukiamo pobūdžio darbų sąrašą, 4 str. nuostatų prasme;

b) pilnas žinias dėl praktikuojamų susitarimų, numatytų 5 str.;

c) pilnas žinias dėl padarytų, einant 6 str., nutarimų ir dėl jų taikymo.

Tarptautinis Darbo Biuras kiekvienais metai patieks šiuo klausimu pranešimą tarptautinės darbo organizacijos visuotiniai Konferencijai.

8 straipsnis.

Šios konvencijos nuostatų taikymo palengvinimui, kiekvienas darbdavys turės:

a) pranešti, iškabindamas skelbimą matomoje vietoje savo įmonėje arba kitoje atitinkamoje vietoje, arba kitokiu valdžios nustatytu

būdu, valandas, kuriomis prasideda ir baigiasi darbas, arba, jeigu darbas surištas su darbininkų pakaitomis, valandas, kuriomis prasideda ir baigiasi kiekvienos pakaitos darbas. Valandos turi būti nustatytos tokiu būdu, kad neperžengti šios konvencijos nustatytos ribos ir kartą paskelbtos, negali būti pakeistos kitokiu būdu, kaip tik valdžios nustatyta tvarka ir forma;

b) pranešti, tokiu pat būdu, poilsį duodamą darbo metu ir neskaitomą darbo valandų dalimi;

c) įregistruoti, sulig kiekvienos šalies įstatymų nuostatų arba kompetentingų įstaigų taisyklių, visas pridedamas valandas, kurios buvo įvestos, einant šios konvencijos 3 ir 6 str.

Asmenų naudojimas per ilgesnį laikotarpį, kaip nustatyta paragrafe a), arba laikotarpį valandų, nustatytų paragrafe b), bus laikomas neteisėtu veikimu.

9 straipsnis.

Japonijoje ši konvencija bus taikoma su sekančiais pakeitimais ir sąlygomis:

a) „Pramonės įmonėmis" bus laikomos:

įmonės išvardintos 1 str. paragrafe a):

įmonės išvardintos 1 str. paragrafe b), jeigu jose dirba ne mažiau dešimties darbininkų;

įmonės išvardintos 1 str. paragrafe c) su sąlyga, kad šios įmonės kompetentingų įstaigų bus laikomos „fabrikais";

įmonės išvardintos 1 str. paragrafe d), išskyrus asmenų arba prekių transportą keliais, saugojimą prekių dokuose, uos-

tuose, verfėse ir sandėliuose, o taip pat transportą rankomis, ir,

neatsižvelgiant į dirbančių asmenų skaičių, tos pramonės įmonės išvardintos 1 str. paragrafuose b ir c), kurias kompetentinga įstaiga galės pripažinti labai pavojingomis arba atliekančiomis kenksmingus sveikatai darbus.

b) Visų asmenų, turinčių daugiau kaip 15 metų amžiaus, dirbančių pramonės įmonėje, viešoje arba privatinėje, arba joms priklausančioje, darbo tikras laikas nebus didesnis, kaip penkiasdešimts septynios valandos per savaitę, išskyrus šilko žaliavos įmones, kur darbo laiko maksimumas galės būti šešiasdešimt valandų savaitei;

c) Darbo tikras laikas, nei vaikų žemiau penkiolikos metų amžiaus, dirbančių pramonės įmonėse, viešose arba privatinėse, arba joms priklausančiose, nei bet kurio amžiaus asmenų, dirbančių požemio kasyklose, jokiu atveju negalės būti ilgesnis, kaip 48 valandos per savaitę.

d) Darbo valandų aprėžimas gali būti keičiamas sąlygose, numatytose šios konvencijos 2, 3, 4 ir 5 str. str., bet vis dėlto, kad santykis tarp suteikto prailginimo laiko ir paprastos savaitės laiko būvio negalėtų būti aukštesnis, negu kalbamų straipsnių nuostatuose numatyta.

e) Savaitinio poilsio dvidešimt keturių valandų iš eilės laikotarpis bus taikomas visiems darbininkams be kategorijos skirtumo.

f) Japonijos pramonės įstatymų nuostatai, kurie aprėžia taikymą įmonėms, kur dirba mažiausia penkiolika darbininkų, bus pakeisti tuo

būdu, kad nuo šio laiko šitie įstatymai taikomi įmonėms, kur dirba mažiausia dešimt darbininkų.

g) Šio straipsnio aukščiau pažymėtų paragrafų nuostatai įsigalios vėliausia 1922 m. liepos mėn. 1 d.; tačiau 4 str. nuostatai tiek, kiek yra šio str. paragrafu d) pakeisti, įsigalios vėliausia 1923 m. liepos mėn. 1 d.

h) Penkiolikos metų riba, numatyta šio straipsnio paragrafo c), bus perkelta 16-kai metų vėliausia 1925 metų liepos mėn. 1 d.

10 straipsnis.

Britų Indijoje šešiasdešimties valandų savaitės principas bus priimtas visiems darbininkams, dirbantiems įmonėse, dabar pramonės įstatymų patvirtintose, kuriems Indų Vyriausybė užtikrina taikymą, o taip pat kasyklose ir tose geležinkelių darbų kategorijose, kurios bus kompetentingos įstaigos išvardintos. Ši įstaiga negalės daryti pakeitimų dėl aukščiau pažymėtos ribos, neprisilaikydama šios konvencijos 6 ir 7 str. nuostatų.

Kiti šios konvencijos nuostatai nebus taikomi Indijoje, bet darbų valandų siauresnis aprėžimas turės būti peržiūrėtas sekančios visuotinos Konferencijos posėdžio bėgyje.

11 straipsnis.

Šios konvencijos nuostatai nebus taikomi nei Kinijoj, nei Persijoj, nei Siame, bet darbo laiko aprėžimas šiose šalyse turės būti patikrintas sekančios visuotinos konferencijos posėdyje.

12 straipsnis.

Šios Konvencijos pritaikymui Graikijoj, tą dieną, kurią šie nuostatai įsigalios, einant 19 str., nuo 1923 m. liepos mėn. 1 d., prie pramonės įmonių turi būti priskirtos sekančios įmonės:

1. Sieros anglies fabrikai,
2. Rūgščių fabrikai,
3. Odų įmonės,
4. Popierio įmonės,
5. Spaustuvės,
6. Lentpiūvės,
7. Tabako sandėliai ir įmonės, kur tabakas yra paruošiamas,
8. Kasyklų darbai atvirame ore,
9. Liejyklos,
10. Kalkių fabrikai,
11. Dažyklos,
12. Stiklų fabrikai (kur išpučia stiklą),
13. Gazo įmonės (šildymui),
14. Prekių prikrovimas ir iškrovimas;

ir vėliausia 1924 m. liepos mėn. 1 d. prie pramonės įmonių — sekančios:

1. Mechaninė pramonė: mašinų statyba, piniginių dėžių fabrikacija, svarstyklės, lovos, špilkos, medžiokliniai patronai, geležies ir bronzos liejiklos, skardų dirbtuvės, palevojimo dirbtuvės, hydraulinių prietaisų fabrikai;

2. statybos pramonė: kalkių pečiai, cemento fabrikai, gipso, čerpių, plytų ir grindimo plytų fabrikai, puodų dirbtuvės, marmuro skaldyklos, statybos ir pylimų darbai;

3. tekstilės pramonė: įvairių rūšių verpyklos ir audyklos, išskyrus dažyklas;

4. maisto pramonė: miltų parduotuvės, kepyklos, makaronų fabrikai, vyno fabrikai, alkoholio ir gėrimų, aliejų įmonės, alaus daryklos, gazuotų vandenų ir ledo fabrikai, saldumynų ir šokolado produktų fabrikai, dešrų ir konservų fabrikai, skerdyklos ir mėsinės;

5. cheminė pramonė: sintetinių dažų fabrikai, stiklo fabrikai (išskyrus stiklo išpūtimą), terpentino ir vyno akmens esencijos fabrikai, deguonio ir farmaceutinių produktų fabrikai, aliejaus fabrikai, glicerino fabrikai, kalciaus (karbitas) fabrikai, dujų įmonės (išskyrus šildymą);

6. Odos pramonė: avalinės fabrikai, odos dirbinių fabrikai;

7. popierio ir spausdinimo pramonė: vokų, knygų, dėžių, maišelių fabrikai, rišimo dirbtuvės, litografijos ir cinkografijos;

8. rūbų pramonė: rūbų ir baltinių siuvimo dirbtuvės, presavimo dirbtuvės, antklodžių fabrikai, dirbtinų gėlių, plunksnų ir galionų fabrikai, skrybėlių ir skiečių fabrikai;

9. medžio pramonė: stalių dirbtuvės, bačkų dirbtuvės, vežimų dirbtuvės, baldų ir kėdžių fabrikai, rėmų dirbtuvės, šepečių ir šluotų fabrikai;

10. elektros pramonė: srovės gamybos įmonė, elektros įtaisymų;

11. transportas sausuma: tarnyba geležinkeliuose ir tramvajų tarnautojai, šoferiai, vežėjai.

13 straipsnis.

Taikant šią konvenciją Rumunijoje, dieną, kurią šie nuostatai įsigalios, einant 19 str., galės būti nukelta 1924 m. liepos mėn. 1 dienai.

14 straipsnis.

Dėl karo arba įvykio, sudarančio pavojaus tautiniam ramumui, šios konvencijos nuostatai, vyriausybės įsakymu, galės būti sustabdyti kiekvienoj šalyj.

15 straipsnis.

Šios konvencijos oficialės ratifikacijos, 1919 m. birželio mėn. 28 d. Versalės Sutarties Tryliktos Dalies ir 1919 m. rugsėjo mėn. 10 d. Saint-Germaino sutarties numatytomis sąlygomis, bus praneštos Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruotos.

16 straipsnis.

Kiekvienas Tarptautinis Darbo Organizacijos Narys, ratifikuojąs šią konvenciją, sutinka ją taikyti tose savo kolonijose ir valdymo srityse arba tuose savo protektoratuose, kurie nėra pilnai savarankiški, su sekančiomis išimtimis:

a) kad šios konvencijos nuostatai nebūtų taikomi dėl vietos sąlygų;

b) kad pakeitimai, kurie bus reikalingi konvencijai taikyti vietos sąlygose, būtų į ją įtraukti.

Kiekvienas narys privalės pranešti Tarptautiniam Darbo Biurui savo nusistatymą dėl kiekvienos savo kolonijų arba valdymo sričių arba kiekvieno protektorato, kuris nėra visai savarankiškas.

17 straipsnis.

Kaip tik dviejų Tarptautinės Darbo Organizacijos Narių ratifikavimo dokumentai bus įregistruoti Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis Sekretorius praneš šį visiems Tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams.

18 straipsnis.

Ši konvencija įsigalios tą dieną, kuomet bus padarytas šis Tautų Sąjungos Generalinio Sekretoriaus pranešimas; ji bus privaloma tiems nariams, kurie įregistruos savo ratifikavimo dokumentus Sekretariate. Vėliau ši konvencija įsigalios atžvilgiu visų kitų narių tą dieną, kada tų narių ratifikavimo dokumentai bus įregistruoti Sekretariate.

19 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikavęs šią konvenciją, sutinka taikyti jos nuostatus vėliausia nuo 1921 m. liepos mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiuos nuostatus vykdyti.

20 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikavęs šią konvenciją, gali nuo jos atsisakyti po dešimties metų nuo jos pirmojo įsigaliojimo dienos, pranešdamas aktu Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas įsigalios tiktai metams praslinkus nuo jo įregistravimo dienos Sekretariate.

21 straipsnis.

Tarptautinio Darbo Biuro Administracinė Taryba privalės, bent kartą per dešimtį metų,

pranešti Visuotinai Konferencijai dėl šios konvencijos taikymo ir nutarus įtraukti šios konvencijos revizijos arba pakeitimo klausimą į Konferencijos dienotvarkę.

---

17. KONVENCIJA DĖL SAVAITINIO POILSIO PRAMONĖS ĮMONĖSE.

(Vyr. Žin. 1931.VI.19 Nr. 359).

Tautų Sąjungos tarptautinės Darbo Organizacijos Visuotina Konferencija,

Tarptautinio Darbo Biuro administracinės Tarybos sušaukta Ženevoje ir ten susirinkusi 1921 m. spalių mėn. 25 d. savo trečiam posėdžiui,

nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl savaitinio poilsio pramonėje, iškeltus septintoj posėdžio dienotvarkės eilėj ir

nutarusi, kad šie pasiūlymai priims tarptautinės konvencijos projekto formą,

prisilaikydama Versalės Sutarties Tryliktos dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių nuostatų, priima sekančios konvencijos projektą tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams ratifikuoti.

1 straipsnis.

Taikant šią konvenciją „pramonėms įmonėmis" bus vadinamos:

a) kasyklos, akmenskaldės ir įvairių rūšių ekstraktinės pramonės įmonės.

b) įmonės, kuriose gamybos produktai gaminami, keičiami, valomi, taisomi, gražinami, galutinai apdirbami, paruošiami pardavimui, arba kuriose medžiagos yra perdirbamos, čia suprantama laivų statyba, griovimų darbai, taip pat motorų jėgos bendrai ir elektros gamyba, transformacija ir transmisija;

c) statyba, perstatymas, išlaikymas, taisymas, keitimas arba griovimas, visų namų ir trobesių, geležinkelių, tramvajų, uostų, dokų, tvenkinių, kanalų, vidujinės navigacijos įtaisymų, kelių, tunelių, tiltų, viaduktų, kolektorinės ir paprastos kanalizacijos, šulinių, telefonų arba telegrafų įtaisymų, elektros įtaisymų, dujų įmonių, vandentiekių, arba kiti statybos darbai, o taip pat jiems paruošiamieji;

d) žmonių ir prekių transportas keliu, geležinkelių arba vidaus vandens keliais, taip pat prekių saugojimas dokuose, uostuose, verfėse ir sandėliuose, išskyrus rankų transportą.

Šie išvardymai padaryti, atsimenant ypatingas tautines išimtis, numatytas Vašingtono konferencijos, siekiančios nustatyti aštuonių valandų darbo dienai ir 48 val. darbo savaitei pramonės įmonėse tiek, kiek išimtys yra pritaikintos prie šios konvencijos.

Be to, jei bus reikalo, kiekvienas narys aukščiau padarytiems išvardymams nustatys demarkacijos ribą tarp pramonės ir prekybos bei žemės ūkio.

2 straipsnis.

Kiekvienas personalas, dirbąs įvairiose pramonės įmonėse, viešose arba privatinėse, arba joms priklausančiose, atsimenant išimtis, numa-

tytas sekančiuose straipsniuose, turės gauti per kiekvienas septynias dienas poilsį mažiausiai 24 valandų iš eilės.

Šis poilsis bus duodamas, kiek galima, tuo pat laiku visam kiekvienos įmonės personalui.

Jis bus duodamas, kiek galima, tomis dienomis, kuriomis šalies ar apylinkės tradicija arba papročiu švenčiama.

3 straipsnis.

Kiekvienas Narys, taikant 2 str. nuostatus, galės padaryti išimtis asmenims dirbantiems pramonės įmonėse, kur dirba vienos šeimos nariai.

4 straipsnis.

Kiekvienas Narys gali leisti pilnas arba dalinas išimtis (čia suprantama poilsio panaikinimas arba sumažinimas) dėl 2 str. nuostatų, ypatingai atsižvelgdamas į visus ekonominius ir humanitarinius samprotavimus ir pasitaręs su kvalifikuotomis darbdavių ir darbininkų organizacijomis, ten, kur tokios yra.

Šis pasitarimas nebus reikalingas, jeigu išimtys bus nustatytos, taikant veikiančius įstatymus.

5 straipsnis.

Kiekvienas Narys, kiek galima, turės priimti nuostatus, numatančius poilsio periodus, kompensuojant panaikinimus arba sumažinimus, padarytus einant 4 str., išskyrus tuos atsitikimus, kur vietos susitarimai ar papročiai tokį poilsį jau numatė.

6 straipsnis.

Kiekvienas Narys nustatys išimčių sąrašą, einant šios konvencijos 3 ir 4 str. str., ir jį praneša Tarptautiniam Darbo Biurui. Kiekvienas Narys praneš, kas dveji metai, visus pakeitimus, kurie bus įnešti į sąrašą.

Tarptautinis Darbo Biuras darys šiuo klausimu pranešimus Tarptautinės Darbo Organizacijos Visuotinai Konferencijai.

7 straipsnis.

Šios Konvencijos nuostatų taikymo palengvinimui, kiekvienas darbdavys, direktorius arba vedėjas turės sekančias prievoles:

a) pranešti skelbimais, iškabintais atitinkamu būdu įmonėje arba kitose tinkamose vietose, arba kitu vyriausybės pripažintu būdu kolektyvio poilsio dienas ir valandas, kai savaitinis poilsis yra duotas visiems tarnautojams kolektyviai;

b) pranešti darbininkų ir tarnautojų sąrašą, sudarytą laikantis krašto įstatymų arba kompetentingos įstaigos taisyklių, nustatant jų poilsio tvarką ir ją paskelbiant, jeigu poilsis duotas nevisiems tarnautojams kolektyviai.

8 straipsnis.

Šios konvencijos oficialės ratifikacijos Versalės Sutarties Tryliktos Dalies ir kitų taikos sutarčių atitinkamų dalių numatytomis sąlygomis bus praneštos Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruotos.

9 straipsnis.

Ši konvencija pradės veikti nuo dienos, kai du tarptautinės Darbo Organizacijos Nariai įregistruos savo ratifikacijas pas Generalinį Sekretorių.

Ji lies tiktai tuos Narius, kurių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate.

Vėliau ši konvencija įgis galios kiekvienam Nariui nuo dienos, kai jo ratifikacija bus įregistruota Sekretariate.

10 straipsnis.

Kaip tik dviejų Tarptautinės Darbo Organizacijos Narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate, Tautų Sąjungos Generalinis Sekretorius tą praneš visiems Tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams. Taip pat jis jiems praneš ratifikacijų įregistravimą, kurios jam bus vėliau patiektos kitų Organizacijos Narių.

11 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikuojąs šią konvenciją, sutinka taikyti 1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 7 str. str. nuostatus vėliausia nuo 1924 m. sausio mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiems nuostatams vykdyti.

12 straipsnis.

Kiekvienas Tarptautinės Darbo Organizacijos Narys, ratifikuojąs šią konvenciją, sutinka ją taikyti savo kolonijose, valdymo srityse, ir protektoratuose, prisilaikant Versalės Sutarties 421 str. nuostatų ir kitų taikos sutarčių atitinkamų straipsnių.

13 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikavęs šią konvenciją, gali nuo jos atsisakyti po dešimties metų nuo jos įsigaliojimo dienos, pranešdamas aktu apie tą Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas pradės veikti po metų jį Sekretariate įregistravus.

14 straipsnis.

Tarptautinio Darbo Biuro administracinė Taryba turės, bent kartą per dešimtį metų, patiekti visuotinai Konferencijai raportą dėl šios konvencijos taikymo ir nuspręs, jei yra reikalo, įnešti į Konferencijos dienotvarkę klausimą dėl šios konvencijos patikrinimo ar keitimo.

---

18. VIDAUS TVARKOS TAISYKLĖS.

1 str. Kiekvienas darbininkas, samdomas į darbą įmonėje, privalo įteikti įmonės vedėjui savo pasą arba kitus jo asmenybę įrodančius dokumentus ir nurodyti savo gyvenamąją vietą (adresą).

Pastaba. Nepilnamečių ligi 17 metų amžiaus asmenybės dokumentai laikomi įmonėje.

2 str. Įmonėn pasamdytas į darbą darbininkas ne vėliau kaip per 7 dienas, jam pradėjus įmonėje dirbti, gauna atsiskaitomąją knygelę, kuri duodama nemokamai, paimant iš jo jos gavimo parašą. Pametus arba sugadinus atsiskai-

tomąją knygelę, darbininkui duodama nauja, už kurią jis turi sumokėti įmonei knygelės savikainą.

3 str. Priimtas į įmonę darbininkas turi vykdyti visas samdos sutartimi nustatytas sąlygas, įstatymų reikalavimus, nustatytas įmonėje darbo ir tvarkos taisykles, įmonės vedėjo ir darbo prižiūrėtojų įsakymus ir nurodymus darbe ir tinkamai atlikti darbą, o nutraukdamas su įmone padarytą samdos sutartį, įspėti apie tai įmonės vedėją įstatymo nustatyta tvarka.

4 str. Darbas įmonėje pradedamas:

..val. ..min.; ..val. ..min.; ..val. ..min.;

pietums ir kitos pertraukos:

..val. ..min.; ..val. ..min.; ..val. ..min.;

darbas įmonėje baigiamas:

..val. ..min.; ..val. ..min.; ..val. ..min.

Neužduotinis darbas Darbo Inspektoriaus 19..m.....mėn...d. leidimu Nr..... dirbamas nuo.. val. ..min. iki ..val. ..min. ir apmokamas atskirai.

5 str. Meisteriai ir darbininkai privalo punktualiai stoti į darbą; pavėlavusiems dedama piniginė bauda pagal Darbo Ispektoriaus patvirtintą baudų lentelę. Jeigu darbininkas dėl ligos arba kurių kitų svarbių priežasčių negali ateiti į darbą, tai, pirmai progai pasitaikius, jis turi pranešti apie tai įmonės vedėjui ir pristatyti jo nestojimą į darbą pateisinančius įrodymus. Priešingu atsitikimu darbininkas gali būti baudžiamas piniginе bauda pagal baudų letelę, arba paleidžiamas be kompensacijos įstatymo nustatyta tvarka.

6 str. Įmonėje nedirbama visais sekmadieniais ir šiomis švenčių bei poilsio dienomis: 1) Nauji metai — sausio m. 1 d., 2) Lietuvos nepriklausomybės šventė — vasario m. 16 d., 3) Tautos šventė — rugsėjo m. 8 d., 4) Trys karaliai — sausio m. 6 d., 5) Šeštinės — Kristaus dangun žengimas, 6) Dievo kūno šventė, 7) Šv. Apaštalų Petro ir Povilo diena — birželio m. 29 d., 8) Šv. Marijos Dievo Motinos dangun ėmimas — rugpiūčio m. 15 d., 9) Visų Šventųjų — lapkričio m. 1 d., 10) Šv. Marijos Nekalto Prasidėjimo — gruodžio m. 8 d., 11) Kalėdų I-ji diena — gruodžio m. 25 d., 12) Kalėdų antroji diena — gruodžio m. 26 d., 13) Velykų antroji diena, 14) Sekminių antroji diena, 15) Šv. Kazimiero — kovo m. 4 d., 16) Velykų savaitės penktadienį bei šeštadienį ir Kūčių dieną, — gruodžio m. 24 d. gali būti dirbama ligi 12 val. Be to, švenčių ir poilsio dienos yra dar ir vietos iškilmingai švenčiamų atlaidų dienos.

7 str. Uždarbis darbininkams išmokamas .. .. (nurodyti kada) ..... Anksčiau nurodyto laiko darbininkas neturi teisės reikalauti uždarbio išmokėjimo. Gaudamas uždirbtus pinigus darbininkas turi pristatyti įmonei atsiskaitomąją knygelę uždarbiui ir išskaitymams iš uždarbio įrašydinti. Pristačius įmonei atsiskaitomąją knygelę darbininkas jos vietoje gauna knygelės dublikatą.

8 str. Darbininkams draudžiama: 1) pavėluoti be svarbių priežasčių į darbą, 2) savavališkai pasišalinti iš darbo be įmonės vedėjo leidimo arba ne vedėjo nustatyta tvarka, 3) neatsargiai elgtis su ugnimi, rūkyti įmonėj ne nurodytoj vietoj, žiebti degtukus, ar įžiebtukus ir kt., 4)

nelaikyti įmonės patalpose švaros, 5) darbo metu kelti įmonėje triukšmą ginčais, barniais, keiksmais, muštynėmis, 6) neklausyti darbe įmonės laikytojo, vedėjo, ar darbo prižiūrėtojo, 7) atvykti į darbą girtam, atsinešti su savim svaiginamuosius gėrimus, 8) taisyti ir valyti mašinas, aparatus bei traukiamuosius diržus eigos metu ir nenustatyta tvarka, 9) vaikščioti į kitus įmonės skyrius.

Baudų lentelė.

I. Už netinkamą darbą, jei jis tyčiomis ar dėl apsileidimo yra pagadinęs įmonės mašinų, kitų darbo įrankių, ar medžiagos, arba pagaminęs netinkamų dirbinių, darbininkas gali būti baudžiamas, atsižvelgiant į padarytus nuostolius, bet kas kartas ne daugiau kaip jo vienos dienos uždarbis.

Pastaba. Be įmonės vedėjo dedamos piniginės baudos už netinkamą darbą, iš darbininko dar gali būti išieškota teismo keliu įmonei padarytų nuostolių atlyginimas.

II. Už darbo laiko praleidimą, t. y. nestojimą į darbą ne mažiau kaip pusę darbo dienos be svarbių priežasčių iš darbininko gali būti išskaitomas jo uždarbis už praleistą laiką ir, be to, dar uždedama piniginė bauda, bet ne didesnė kaip jo uždarbis, kurį jis būtų gavęs už praleistąjį laiką.

III. Už kiekvieną vidaus tvarkos taisyklių 8 str. nustatytų tvarkos reikalavimų peržengimą

darbininkui gali būti dedama piniginė bauda ne didesnė kaip jo vienos dienos uždarbis.

Baudos įrašomos į darbininko atsiskaitomąją knygelę, mokant jam pirmą kartą po baudos uždėjimo uždarbį ir išskaitoma iš darbininko uždarbio.

Įmonės vedėjas

(parašas)

Tvirtinu: **Darbo Inspektorius.**

II SKYRIUS

Žemės ūkio darbininkų samdymas.

1. ŽEMĖS ŪKIO DARBININKŲ SAMDOS ĮSTATYMAS.

(Vyr. Žin. 1929.VIII.12, Nr. 306).

I. Bendrieji dėsniai.

§ 1. Šiuo įstatymu samdomi žemės ūkiui darbininkai ir tvarkomi ūkininkų ir darbininkų samdos santykiai; jo nenumatytais atsitikimais taikomi bendrieji civiliniai įstatymai.

§ 2. Žemės ūkio darbininkais laikomi darbininkai, pasamdyti žemės ūkio darbams dirbti.

§ 3. Žemės ūkio darbais laikomi visi laukų darbai, žemės ūkio apyvokos ir žemės ūkio įmonių darbai. Žemės ūkio įmonių, kur samda normuojama pramonės įstatymais, šis įstatymas neliečia.

II. Samdos sutarties sudarymas.

§ 4. Ūkininkas ir darbininkas samdos sutartį sudaro, laisvai susitardami įstatymų ir gerų įpročių apybrėžose.

§ 5. Sutartį su darbininku gali sudaryti ir ūkio vedėjas, kad ir neturėdamas formalinio įgaliojimo iš ūkininko.

§ 6. Darbininkas, suėjęs septynioliką metų amžiaus, turi teisę daryti samdos sutartį ir be tėviškosios valdžios sutikimo, o ištekėjusi moteris — ir be vyro sutikimo.

§ 7. Metinių darbininkų samdos metai prasideda, kaip yra susitarta, o kai nėra susitarta — vietiniu įpročiu.

§ 8. Sutartis daroma raštu arba žodžiu.

Rašytinė sutartis gali būti naminė arba notarinė. Naminė sutartis gali būti valsčiaus valdybos, notaro arba taikos teisėjo paliudyta. Valsčiaus valdyba ir taikos teisėjas, liudydami sutartį, ją įregistruoja.

Samdos sutartis apmokama 5 litais žyminio mokesnio. Tą mokesnį ir kitas sutarties sudarymo išlaidas apmoka samdytojas.

§ 9. Nerašytinė sutartis laikoma sudaryta, kai darbininkas gauna iš samdytojo rankpinigius.

§ 10. Vidaus reikalų ministeris, susitaręs su žemės ūkio ministeriu, gali nustatyti įstatymų apybrėžose normalines samdos sutarčių sąlygas; jos gali būti vienodos visam kraštui arba įvairios atskiroms jo dalims, žiūrint vietos ūkio ir darbo ypatybių.

Normalinėse samdos sutarčių sąlygose tarp kita gali būti nustatytos samdininkui atlyginti ir atsiskaityti už ištarnautą laiką normos, kurios gali būti įvairios atskiroms metų dalims ir atskiroms darbininkų kategorijoms, o taip pat nustatytas ir atlyginimo natūra normų įvertinimas pinigais.

Šios sąlygos yra privalomos samdytojui ir samdininkui, jeigu jie nebūtų susitarę kitaip.

§ 11. Ūkininkai arba jų sąjungos gali raštu sudaryti su darbininkais arba jų sąjungomis bendrą sutartį dėl samdymo sąlygų. Tokios sąlygos yra privalomos bendros sutarties dalyviams, sudarant savo tarpe atskiras samdos sutartis.

Jei atskirose bendrosios sutarties dalyvių sutartyse būtų sąlygų, prieštaraujančių bendrajai sutarčiai, tai tos sąlygos neturi galios ir yra pakeičiamos bendrosios sutarties sąlygomis.

Jei bendroji sutartis būtų sudaryta ilgesniam kaip vienerių metų laikui, tai bet katra šalis, įspėdama kitą prieš šešis mėnesius, turi teisę ją nutraukti, pasibaigus kiekvieniems sutarties metams.

III. Samdytojo ir samdininko pareigos.

§ 12. Samdytojas ir samdininkas tarpusavio santykiuose turi būti teisingi ir padorūs.

§ 13. Samdytojas negali apsunkinti nesuėjusio septyniolikos metų samdininko netinkamu jo amžiui darbu, o neščios moters — netinkamu jos sveikatai darbu.

§ 14. Samdytojas turi tinkamai, kaip susitarta, laikyti samdininką.

§ 15. Samdytojas turi duoti samdininkui darbo dienomis poilsio vietos įpročiu, jei nesusitarta kitaip.

§ 16. Samdytojas turi rūpintis, kad samdininko sveikata dirbant būtų apsaugota.

§ 17. Susirgus samdininkui arba jo šeimos nariui, jei šeima gyvena samdytojo ūkyje, samdytojas turi teikti jiems naminės pagalbos ir jų

gydymo reikalams duoti susisiekimo priemonių, vis viena, ar samdininkas būtų ligonių kasos narys ar ne.

§ 18. Samdytojas turi leisti samdininkui atlikti tikybos pareigas.

§ 19. Samdininkas turi klausyti samdytojo ir darbo prižiūrėtojų, laikyti ūkyje nustatytą tvarką, dirbti nustatytą laiką ir tinkamai atlikti darbą.

§ 20. Samdininkas neturi teisės dirbti svetimiesiems be samdytojo sutikimo.

§ 21. Samdininkas turi tinkamai ir atsargiai elgtis su ūkio turtu ir rūpintis ūkio nauda.

§ 22. Samdininkas turi atlikti, jei pagali, neatidėtiną darbą ūkyje ir nedarbo laiku, o būtinai prireikus — ir nesutartą darbą.

IV. Samdos sutarties vykdymas.

§ 23. Samdytojas ir samdininkas turi vykdyti visas sutartimi nustatytas sąlygas ir šio įstatymo reikalavimus.

§ 24. Jei samdytojas sutartu laiku, samdininkui pareikalavus, su juo neatsilygintų, tai samdininkui, be to, ką jis turi gauti, gali būti atiteistas dar ir tam tikras priedas, tačiau ne didesnis už negautąjį atlyginimą.

§ 25. Jei sutartis yra sudaryta ilgesniam kaip vienerių metų laikui, tai ir samdytojas ir samdininkas turi teisę, kiekvieniems samdos metams pasibaigus, atsisakyti nuo sutarties, įspėdami vienas antrą ne vėliau kaip prieš du mėnesiu.

§ 26. Samdytojui mirus, visos jo teisės ir prievolės dėl samdos sutarties pereina jo įpėdiniams.

§ 27. Perėjus ūkio valdymui į kitas rankas, samdytojo teisės ir prievolės dėl samdos sutarties pereina naujam savininkui arba valdytojui.

V. Samdos sutarties pabaiga.

§ 28. Sutartis pasibaigia:
1) Sutarties laikui išėjus,
2) nustojus samdininkui laisvės (§ 29, p. 3),
3) samdininkui mirus,
4) samdininką, pašauktą atlikti karinę prievolę, priėmus į tikrąją karo tarnybą,
5) išrinkus samdininką eiti nuolatines pareigas viešoje tarnyboje ir jam apsiėmus jas eiti,
6) samdytojui ir samdininkui susitarus nutraukti sutartį.

§ 29. Samdytojas turi teisę nutraukti sutartį:
1) kai samdininkas nevykdo sutarties ir šio įstatymo jam dedamu esminių pareigų,
2) kai samdininkas serga ilgiau kaip dvi savaites, o ištarnavęs šešis mėnesius — ilgiau kaip šešias savaites,
3) kai samdininkas netenka laisvės daugiau kaip septynias dienas, o ištarnavęs šešis mėnesius — daugiau kaip keturioliką dienų.

§ 30. Samdininkas turi teisę nutraukti sutartį:
1) kai samdytojas nevykdo sutarties ir šio įstatymo jam dedamų esminių pareigų,
2) kai nepajėgia atlikti sutarto darbo,
3) kai įstoja į kariuomenę savanoriu,
4) kai stoja į valstybės arba savivaldybių tarnybą,

5) kai ūkis pareina į kitas rankas (§ 27),
6) kai veda (išteka) arba yra aplinkybių verčiamas grįžti į savo šeimą,
7) kai paveldi arba sukuria savo ūkį.

Atsitikimais nurodytais 6 ir 7 p., samdininkas turi įspėti samdytoją prieš dvi savaites.

§ 31. Jei samdininkas, sudarius sutartį, neatvyktų pas samdytoją sutartu laiku arba vietos įpročio laiku, kai laikas atvykti sutartimi nenustatytas, tai samdytojas gali atsisakyti nuo sutarties ir reikalauti iš samdininko grąžinti rankpinigius ir antra tiek baudos.

Jei samdytojas, sudarius sutartį, atsisakytų priimti samdininką, atvykusį pas jį sutartu laiku arba vietos įpročio laiku, kai laikas atvykti sutartimi nenustatytas, tai sutartis nustoja galios ir samdininkas turi teisę pasilikti sau rankpinigius.

§ 32. Sutarčiai nustojus veikti prieš terminą (§§ 28 p. p. 2—6, 29, 30, 33 ir 34), už ištarnautą laiką samdininkui atlyginama kaip susitarta, o jei nebūtų susitarta, tai — normalinėmis sąlygomis (§ 10).

§ 33. Nutraukęs sutartį be teisėtos priežasties samdytojas turi duoti samdininkui atlyginimą, jam priklausantį už ištarnautą laiką, ir dar priedo — ketvirtą dalį atlyginimo, sutarto už visą, tačiau ne ilgesnį, kaip vieneri metai, samdos laiką.

§ 34. Nutraukęs sutartį be teisėtos priežasties samdininkas gauna atlyginimą, jam priklausantį už ištarnautą laiką, bet samdytojas turi teisės išlaikyti dvyliktą dalį atlyginimo, sutarto už visą, tačiau ne ilgesnį, kaip vieni metai, samdos laiką.

§ 35. Nuo sutarties, sudarytos neaprėžtam laikui, samdytojas arba samdininkas gali atsisakyti bet kuriuo laiku, įspėję apie tai vienas antrą ne vėliau kaip prieš dvi savaites, jei nebūtų susitarta kitaip.

Samdytojas turi teisę atsisakyti nuo tokios sutarties ir neįspėjęs samdininko; šiuo atveju samdininkas gauna iš samdytojo atlyginimą, priklausantį jam už ištarnautą laiką (§ 32), ir dar priedo — dviejų savaičių atlyginimą.

§ 36. Jei pasibaigusi sutartis vykdoma toliau, tai ji laikoma tylos sutikimu atnaujinta tokiam pat laikui.

§ 37. Notarinė arba naminė sutartis, paliudyta valsčiaus valdybos, notaro arba taikos teisėjo, duoda teisę samdytojui kelti bylą samdininkui iškraustyti iš buto Civ. proc. įst. 161^{1-24} str. tvarka.

Tačiau keliant bylą sutarties terminui neišėjus, jei prašoma išsikraustyti samdininką su šeima, tai samdininkui duodama laiko šešios savaitės nuo įteikimo jam pranešimo apie nutarimo vykdymą geruoju išsikraustyti iš buto.

VI. Pereinamieji dėsniai.

§ 38. Asmens, įgiję „Dvarų darbininkų — ordinarininkų samdymo ir atstatymo įstatymo" §§ 16 ir 17 teisę gauti pašalpą, gauna ją iš dvaro ir toliau.

Tokį dvarą išparceliavus, tą pašalpą duoda Vidaus Reikalų Ministerija. Ji gali pašalpos natūra normas pakeisti pinigais.

VII. Baigiamieji dėsniai.

§ 39. Žemės ūkio darbams samdymo dėsniai (Polož. o najmie na selsk. rab. Įst. rink. XII t. 2 d.) ir dvarų darbininkų - ordinarininkų samdymo ir atstatymo įstatymas (V. Ž. N. 155, eil. 1095) panaikinami. Tarnų samdos ir šeimininkų ir tarnų tarpusavio pareigų taisyklės (Nap. civ. kod. 1780 str. priedėlis) žemės ūkio darbininkams samdyti netaikomos.

---

2. ŽEMĖS ŪKIO DARBININKŲ SAMDOS ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1932.II.23. Nr. 377).

Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymas pakeičiamas taip:

§ 8. Sutartis daroma raštu arba žodžiu.

Rašytinė sutartis gali būti naminė arba notarinė. Naminė sutartis gali būti valsčiaus valdybos, notaro arba teisėjo paliūdyta. Valsčiaus valdyba ir taikos teisėjas, liūdydami sutartį, ją įregistruoja.

Sutartis žyminiu mokesčiu neapmokama.

§ 33. Nutraukęs sutartį be teisėtos priežasties samdytojas turi duoti samdininkui atlyginimą jam priklausantį už ištarnautą laiką ir dar priedo $^1/_5$ dalį atlyginimo, sutarto už visą, tačiau ne ilgesnį kaip vieneri metai, samdos laiką.

§ 34. Nutraukęs sutartį, be teisėtos priežasties, samdininkas gauna atlyginimą jam priklausantį už ištarnautą laiką (§ 10). Tačiau

samdytojas turi teisės iš darbininko ordinarininko išlaikyti $^1/_{12}$ dalį, o iš pavienio darbininko — $^1/_5$ dalį atlyginimo sutarto už visą, tačiau ne ilgesnį kaip vieni metai, samdos laiką.

ŽEMĖS ŪKIO DARBININKŲ SAMDOS ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1933.IV.29. Nr. 412).

Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymo § 8 papildomas taip:

Pastaba. Apskričių taryboms nutarus gali būti įvestos darbo knygelės. Darbo knygelėse įrašoma samdos laiko pradžia ir pabaiga, sutartas atlyginimas, jo išmokėjimo tvarka ir kiti savivaldybių nustatyti pažymėjimai. Darbo knygelės pavaduoja rašytines sutartis.

Darbo knygelių išdavimui ir vartojimui tvarkyti apskričių savivaldybės turi teisės leisti įsakymų.

---

3. NORMALINĖS SAMDOS SUTARČIŲ SĄLYGOS.

(V. Ž. 1932.III.23. Nr. 379).

Pasirėmę Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymo § 10, nustatome šias Normalines samdos sutarčių sąlygas:

1. Metinių darbininkų samdos metai skaitomi: darbininkų — ordinarininkų nuo balandžio mėn. 1 d. ligi sekančių metų balandžio mėn. 1 d., kitų metinių samdinių (vaikinų, merginų), nuo sausio mėn. 1 d. ligi sekančių metų sausio mėn. 1 d.

2. Nustatomas šis vidutinis metinis žemės ūkio darbininkų atlyginimas, kuris, žiūrint atskirų rajonų gyventojų ekonominio pajėgumo ir darbo brangumo, gali būti padidintas arba sumažintas taip: darbininkų — ordinarininkų ligi 15% ir kitų metinių darbininkų ligi 30%.

3. Darbininkų — ordinarininkų atlyginimas:

1) tinkamas gyventi butas,

2) tinkamos rūšies grūdų 30 cnt., iš jų rugių 18 cnt., kviečių 3 cnt., miežių 3 cnt., avižų 3 cnt., žirnių 3 cnt.

Jei ūkyje kviečių, žirnių, miežių ar avižų nebūtų sėjama ar neužderėtų, tai šių javų vietoje duodamas toks pat, darbininko pasirinkto, kito minėtų javų kiekis.

3) 0,3 ha išdirbtos žemės bulvėms,
0,2 ha išdirbtos žemės linams,
0,1 ha išdirbtos žemės daržovėms,

4) ganiava ir pašaras vienai karvei, dviem avim ir dviem kiaulėm, skaitant:

a) 400 klg. šieno, 240 klg. pelų ar akselio, 500 klg. vasarinių šiaudų ir 950 klg. žiemkenčių šiaudų karvei,
b) 100 klg. šieno ir 125 klg. vasarinių šiaudų vienai aviai,
c) 240 klg. pelų kiaulėms,
d) tvartai jo gyvuliams, pastogė pašarui ir podėlis daržovėms,

e) atvežti 8 kub. mtr. malkų ir 20 kub. mtr. žabų arba 12 kub. mtr. malkų ar atatinkamą kiekį durpių,

f) 150 lt. pinigais.

4. Jei darbininkas gyvulių nelaiko arba ūkio valdytojas karvės arba avių laikyti negali, tai už avių laikymą atlyginama 130 klg. rugių arba 8 klg. vilnų, ir už karvės laikymą atlyginama nuo gegužės mėn. 1 d. ligi lapkričio mėn. 1 d. po 5 ltr. ir nuo lapkričio 1 d. ligi gegužės mėn. 1 d. po 3 ltr. nenugriebto pieno kasdien. Vietoje 0,3 ha žemės bulvėms ūkio valdytojas gali duoti 50 cnt. bulvių ir vietoje 0,2 ha žemės linams 75 lt. pinigais.

5. Metinių darbininkų atlyginimas:

samdiniui	.....	350 lt. per metus,
samdinei	.....	250 „ „ „
pusberniui	.....	250 „ „ „
pusmergei	.....	200 „ „ „

Be to, ūkio valdytojas duoda jiems pilną išlaikymą ir darbinius drabužius.

6. Atlyginimas mokamas: darbininkams— ordinarininkams — grūdai ne ilgesniais kaip vieno mėnesio, o pinigai ne ilgesniais kaip 3 mėnesiai laikotarpiais; o kitoks atlyginimas išduodamas pagal reikalą; metiniams samdiniams 25% metinio piniginio atlyginimo išmokami samdos metu, o likusieji 75% samdos metams pasibaigus.

7. Samdos sutarčiai pasibaigus žemės ūkio darbininko samdos įstatymo §§ 28, 29, 30, 33 ir 34 str. nurodytais atsitikimais už ištarnautą laiką atsiskaitoma šiomis normomis: už sausio, vasario ir kovo mėn. skaitoma po 3% metinio piniginio atlyginimo,

už balandžio m. skaitoma 5% met. pinig. atlyg.,
„ gegužės „ „ 9% „ „ „
„ birželio „ „ 13% „ „ „
„ liepos „ „ 14% „ „ „
„ rugpiūčio „ „ 15% „ „ „
„ rugsėjo „ „ 13% „ „ „
„ spalių „ „ 10% „ „ „
„ lapkričio „ „ 7% „ „ „
„ gruodžio „ „ 5% „ „ „

8. Darbininkas turi stoti į darbą ir dirbti vietos įpročiais darbui skiriamu laiku; sąžiningai pildyti pavestas jam pareigas, klausyti ir prisilaikyti ūkyje nustatytos tvarkos. Pavasario sėjos, šienapiūtės ir derliaus valymo metu, tais atvejais, kad darbo atidėjimas gręsia ūkiui nuostoliais, ūkininkui reikalaujant lauko darbininkas turi dirbti ir šventomis dienomis, nurodytomis švenčių ir poilsio įstatymo. Už darbą šventomis dienomis darbininkui mokama išeinant iš dvigubo padienio darbininko atlyginimo. Už darbą šventomis dienomis atskiras atlyginimas nemokamas šėrikams, melžėjoms ir tiems darbininkams, kurie dėl savo pareigų esmės būtinus ūkio darbus privalo dirbti ir šventomis dienomis.

9. Darbininkui kasdien duodama vietos įpročiais nustatyto poilsio. Be to, duodama darbininkams — ordinarininkams ne mažiau kaip 12 ir metiniams samdiniams ne mažiau kaip 6 laisvos dienos per metus. Laisvas dienas pasirenka darbininkas, bet taip, kad per mėnesį išeitų ne daugiau kaip 2 laisvos dienos. Gegužės, birželio, liepos, rugpiūčio mėnesiais laisvų dienų darbininkas negali pasirinkti.

10. Normalinės samdos sutarčių sąlygos (V. Ž. Nr. 324, eil. 2222) panaikinamos.

4. NORMALINIŲ SAMDOS SUTARČIŲ SĄLYGŲ PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1932.XII.31. Nr. 403).

Normalinės samdos sutarčių sąlygos pakeičiamos taip:

5. Metinių darbininkų atlyginimas:

samdiniui	.....	200 lt. per metus,
samdinei	.....	150 „ „ „
pusberniui	.....	150 „ „ „
pusmergei	.....	120 „ „ „

Be to, ūkio valdytojas duoda jiems pilną išlaikymą ir darbinius drabužius.

---

5. DVARŲ DARBININKŲ — ORDINARININKŲ ĮSTATYMO: (VYR. ŽIN. 1924-III-29 Nr. 155) §§ 16, 17 ir 18.

§ **16.** Dirbdamas dvaro darbininkas ar darbininkė, nustojęs sveikatos dėl nelaimingo atsitikimo ne dėl savo kaltės arba negalėdamas dėl senatvės, ligos ar žaizdų karo metu toliau darbo dirbti, naudojasi dovanai iš dvaro:

a) butu ir kuru, kaip ir ordinarininkai;

b) pašaru ir ganiava vienai karvei ir dviem avim;

c) 480 kv. metrų įdirbto lauko daržui ir bulvėms;

d) 500 gramų rugių per dieną;

e) 480 kvadr. metrų įdirbto lauko daržui ir bulvėms ir 500 gr. rugių per dieną kiekvienam

negalinčiam darbo dirbti jo šeimynos nariui ir vaikui ligi 14 metų amžiaus.

I pastaba. Darbininko negalėjimą dėl sveikatos nustojimo toliau tiesioginį darbą dirbti tikrina apskrities gydytojas. Negalinčiais dėl senatvės toliau darbo dirbti laikomi darbininkai, ar darbininkės, kuriems sukako 60 metų amžiaus.

II pastaba. Šis § neatima iš darbininko teisės gauti atlyginimą už sveikatos nustojimą, einant bendrais civiliniais įstatymais.

Jei darbininkas gauna atlyginimą teismo sprendimu, tai jis netenka teisės gauti pašalpos einant šiuo paragrafu.

III pastaba. Šis § liečia ir visus dvaro tarnautojus, samdomus dvaro valdytojo asmeniniam patarnavimui ir ištarnavusius pas jį ne mažiau kaip 10 metų.

§ 17. Dvarų darbininkų našlės, kurių vyrai mirė dvare, žuvo arba dingo karo metu, naudojasi šio įstatymo 16 § nustatytomis sąlygomis dovanai, jeigu jos maitina negalinčius dirbti šeimos narius arba vaikus ligi 10 metų, o lankančius mokyklą ligi 14 metų; jei jos gali darbą dirbti, privalo už gaunamą išlaikymą atidirbti šio įstatymo nustatytomis sąlygomis.

§ 18. Jei dvaras vykdant žemės reformą parceliuojamas, tai visi to dvaro pasenę arba sveikatos netekę darbininkai, darbininkės, našlės, našlaičiai gauna savo išlaikymą, nustatytą 16 ir 17 §§ šio įstatymo, iš buvusio dvaro valdytojo ligi balandžio mėn. 23 dienos sekamų metų po naturalaus dvaro žemių paskirstymo nau-

jiems smulkiems valdytojams, o nuo balandžio mėn. 23 dienos ligi rugsėjo mėn 1 dienos tiktai grūdais.

Nuo balandžio mėn 23 dienos butą, kurą, žemę, pašarą ir ganyklą, o nuo rugsėjo mėn. 1 d. ir grūdus našlėms, senukams ir nesveikiems darbininkams tokiame kiekyje, kaip numato šio įstatymo 16 ir 17 §§, duoda Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerija.

---

6. DVARŲ DARBININKŲ SAMDYMO IR ATSTATYMO ĮSTATYMO NUSTATYTAI PAŠALPAI GAUTI TAISYKLĖS.

(Vyr. Žin. 1928.VI.13. Nr. 278).

§ 1. Išparceliuotų dvarų pasenę arba netekę sveikatos darbininkai, darbininkės, našlės ir vaikai nuo 1928 m. sausio m. 1 d. gauna Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo nustatytą pašalpą iš Vidaus Reikalų Ministerijos šių taisyklių numatyta tvarka.

§ 2. Asmuo, kuris nori gauti šių taisyklių § 1 nurodytą pašalpą, paduoda vietos apygardos darbo inspektoriui prašymą.

Žemės Ūkio Ministerijos šelpiamiems darbininkams prašymai paduoti nereikia. Vidaus Reikalų Ministerija duoda tokiems darbininkams pašalpas, pasirėmus Žemės Ūkio Ministerijos nutarimais.

§ 3. Prie prašymo reikia pridėti —

1) valsčiaus valdybos liudymus, kuriuose turi būti pažymėta — a) kokiame dvare paskuti-

niu laiku dirbo emeritas, b) kam priklauso dvaras, c) nuo kurio ligi kurio laiko emeritas dirbo dvare, d) emerito šeimynos sudėtis, jų amžius ir įrodymai, kad šie šeimynos nariai, jei jie turi daugiau kaip 10 metų ir mažiau kaip 60 metų, negali darbo dirbti arba mokyklos liudymą, jei vaikai iki 14 metų amžiaus lanko mokyklą,

2) emerito gimimo metrika arba kiti dokumentai jų amžiui įrodyti,

3) apskrities gydytojo liudymas, jei emeritas ar jo šeimynos nariai dėl ligos ar nelaimingo atsitikimo negali darbo dirbti,

4) darbininko mirties metrika, jei pašalpos prašo našlė.

§ 4. Gavęs prašymą darbo inspektorius, tikrina paduotas žinias, išaiškina, kada dvaras buvo išparceliuotas ir prisiunčia prašymą su dokumentais vyriausiam darbo ir socialinės apsaugos inspektoriui.

§ 5. Jei prašytojas atatinka Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo reikalavimams, vyr. darbo ir socialės apsaugos inspektorius surašo motyvuotą nutarimą, kuriuo nustatoma prašytojo teisė pašalpai gauti ir pašalpos didumas ir pristato jį Vidaus Reikalų Ministeriui patvirtinti.

Jei prašytojas kalbamo įstatymo reikalavimams neatatinka, vyr. darbo ir socialinės apsaugos inspektorius praneša jam, dėl kurių priežasčių jo prašymas negali būti patenkintas. Šis vyr. darbo ir socialinės apsaugos inspektoriaus sprendimas gali būti per vieną mėnesį apskūstas Vidaus Reikalų Ministeriui.

§ 6. Vidaus Reikalų Ministerio patvirtinti nuorašai siunčiami atatinkamiems apskričių

viršininkams vykdyti ir Valstybės Kontrolės bendrosios revizijos departamentui.

§ 7. Pašalpa skiriama —

1) nuo balandžio m. 23 d. sekamų metų po naturalinio dvaro žemių paskirstymo naujiems smulkiems valdytojams, jei prašymas pašalpai gauti buvo paduotas ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo aukščiau pažymėtos dienos,

2) jei prašymas buvo paduotas vėliau, tai nuo dienos, kurią prašymas buvo paduotas.

§ 8. Ištekėjusios dvarų darbininkų našlės nustoja teisės pašalpą gauti.

§ 9. Dvaro darbininkės gauna Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo § 16 p. a, b, c, ir d nustatytą pašalpą tik tais atsitikimais, jei jos buvo savaimingos dvaro darbininkės — ordinarininkės. Moterys, kurios dirbo kaip ordinarininko šeimynos nariai, šios pašalpos negauna.

§ 10. Išnuomoti kultūriniam ūkiui dvarai laikomi išparceliuotais.

§ 11. Prašymai pašalpai gauti ir visi tuo reikalu pristatomi dokumentai nuo žyminio mokesčio atleidžiami.

§ 12. Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo § 16 nustatytos pašalpos normos natūra pinigais pakeičiamos taip —

1) butas — 5 lt. kas mėnuo vienam darbininkui arba jo šeimynai,

2) vienos karvės išlaikymas (ekv. 243 klg. rugių) — 82 lt.,

3) dviejų avių išlaikymas (ekv. 130 klgr. rugių) — 44 lt.,

4) 182,5 klgr. rugių — 63 lt.,

5) 8 kub. metrų malkų — 112 lt.,

6) 20 kub. metrų žabų — 140 lt.,
7) 480 kv. metrų įdirbto lauko — 60 lt.

§ 13. Pašalpą išmoka apskričių viršininkai iš Vidaus Reikalų Ministerijos paskirtų jiems šiam reikalui kreditų ir kiekvieną mėnesį prisiunčia ministerijai atsiskaitymo lapus.

§ 14. Jei darbininkas miršta, nepaėmęs priklausančios jam ligi mirties dienos pašalpos, tai šita pašalpa išmokama mirusiojo šeimynai.

§ 15. Apie darbininką ar jo šeimynos nario mirtį apskrities viršininkas praneša Vidaus Reikalų Ministerijai, kuri praneša Valstybės Kontrolės bendrosios revizijos Departamentui.

---

7. DVARŲ DARBININKŲ SAMDYMO IR ATSTATYMO ĮSTATYMO NUSTATYTAI PAŠALPAI GAUTI TAISYKLIŲ PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1934. XII. 31. Nr. 465).

Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo nustatytai pašalpai gauti taisyklės pakeičiamos taip:

§ 9. Dvaro darbininkės gauna Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo § 16 p. a, b, c ir d nustatytą pašalpą tik tais atsitikimais, jei jos buvo savaimingos dvaro darbininkės — ordinarininkės. Moterys, kurios dirbo kaip ordinarininko šeimynos nariai, šios pašalpos negauna. Ištekėjusios darbininkės nustoja teisės pašalpą gauti.

§ 12. Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo § 16 nustatytos pašalpos normos natūra pinigais pakeičiamos taip —

1. butas — 5 lt. kas mėnuo 1 darbininkui arba jo šeimai,		
2. vienos karvės išlaikymas	36 lt.	met.
3. dviejų avių išlaikymas	24 „	„
4. 182,5 kg. rugių	36 „	„
5. 8 kub. m. malkų	50 „	„
6. 20 kub. m. žabų	58 „	„
7. 480 ktv. m. įdirbto lauko	36 „	„

Šis pakeitimas veikia nuo 1935 m. sausio mėn. 1 dienos.

Dvarų darbininkų samdymo ir atstatymo įstatymo nustatytai pašalpai gauti taisyklių pakeitimas (V. Ž. Nr. 394, eil. 2695) panaikinamas.

8. KUMEČIŲ (ORDINARININKŲ) KAREIVIŲ ŠEIMYNŲ APRŪPINIMO ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1919. XI. 24. Nr. 15).

Pašauktųjų arba laisvu noru įstojusiųjų Lietuvos armijon kumečių (ordinarininkų) šeimynos, jei kareivis buvo jų maitintoju, ligi jisai bus paliuosuotas iš kariuomenės, turi teisės gauti nuo ūkio valdytojo:

1) dovanai butą, kurą, pašaro gyvuliams ir žemės tiek, kiek gauna kiti kumečiai;
2) grūdų skaitant po vieną svarą dienai kiekvienam šeimynos nariui valdžios nustatytomis (rekvizicijos) kainomis.

III SKYRIUS

Amato darbininkų samdymas.

1. Bendrieji dėsniai.

Įstatymų rinkinio XI t. II d. 279 str. aiškinama, kas yra amatas. — Amatu laikoma toks užsiėmimas, kurio objektu yra reikmenų gaminimas rankų darbu.

Amato darbininkai samdomi bendrais asmeninio samdymo dėsniais. Amatininkų samdymo ypatybės numatomos Įstat. rink. XI t. II d. 402—423 straipsniuose.

2. Pusmeisterių samdymas.

Pusmeisteriu laikomas amatininkas, išmokęs visomis taisyklėmis amato, bet pakankamo prityrimo įgijimui privaląs išbūti pusmeisteriu bent trejus metus (402 str.).

Pakeltas pusmeisteriu amato mokinys, gavęs atatinkamą pažymėjimą, turi susitarti su savo meisteriu dėl samdymo laiko ir atlyginimo už darbą. Anksčiau sutarto laiko pusmeisteris negali atleisti jį (403 str.).

Meisterio pasamdytam pusmeisteriui be jo žinios draudžiama atstoti nuo meisterio, o meisteris negali priimti ir dirbti darbus iš šalies (409 str.).

Pusmeisteris privalo mandagiai elgtis su visais meisteriais (410 str.).

Pusmeisteris privalo mokyti savo amato tuos mokinius, kurie jo meisteriui dirba (412 str.).

3. Amato mokinių samdymas.

Meisteris negali samdyti mokinio be dviejų liūdininkų, vieno nuo meisterio, kito nuo mokinio, prie šių liūdininkų abi šali turi susitarti dėl mokinio samdymo laiko, jo išlaikymo ir mokymo. Šioji sutartis abiejų šalių turi būti tvirtai vykdoma (417 str.).

Savo amato mokinys mokosi ne daugiau kaip penkerius ir ne mažiau kaip trejus metus, bet jeigu jis jau pirmiau buvo su amatu susipažinęs, tai mokymo laikas gali būti sutrumpintas (419 str.).

Jeigu meisteris mirtų prieš pasibaigsiant reikalingam mokinio išmokymui laikui, tai mokinys palieka pas našlę ir tęsia savo mokymąsi pas pusmeisterį; jeigu gi šio nėra, tai mokinys, našlei sutikus, gali eiti mokytis pas kitą meisterį (420 str.).

Jeigu meisteris ėmėsi mokinį paskirtu laiku išmokyti, bet mokinys pasirodė negabus arba dėl silpnos sveikatos mokymuisi netinkamas, tai, praėjus šešeriems mėnesiams nuo sutarties padarymo dienos, meisteris privalo apie tai pranešti tam asmeniui, kuris leidžia mokinį mokytis. Jeigu gi meisteris apie tai nepraneštų ir mokinio į sutartą laiką amato neišmokytų, tai už visą mokinio buvimo laiką jis privalo atlyginti leidusiam mokinį mokytis tiek, kiek darbininkas per tą laiką galėtų pas jį uždirbti (421 str.).

Meisteris neturi teisės mokinio atleisti pirma to laiko, per kurį apsiėmė jį išmokyti (422 str.).

Išbuvusiam trejus metus mokiniui meisteris privalo duoti rašto pažymėjimą, kokį jis užsitarnavo. Su šiuo pažymėjimu mokinys gali toliau likti pas meisterį arba atstoti (423 str.).

Samdymo sutartis pasibaigia: 1) išėjus mokymo laikui ir išdavus pažymėjimą, 2) mokiniui mirus, 3) leidusiam mokinį mokytis su meisteriu susitarus.

Pirma laiko sutartis gali būti nutraukta, jei leidęs mokinį mokytis asmuo atlygins meisteriui nuostolius už mokinio atėmimą, o taip pat numatytais 421 straipsnyje atsitikimais, jei mokinys negabus arba dėl silpnos sveikatos mokymuisi netinkamas.

Beveik visos buv. amato įmonės Vidaus Reikalų Ministerio įsakymu (V. Ž. 1934. I. 20. Nr. 433) liko prilygintos fabrikų įmonėms ir joms taikomas „pramonės darbininkų samdos įstatymas“ ir visi kiti nuostatai kaip ir pramonės įmonėms. Išimtį sudaro tiktai tokios amato įmonės, kur darbas atliekamas rankomis be mašinų pagalbos ir jeigu tokioj įmonėj dirba tiktai vienas samdomas darbininkas.

Be to, daugelis amato darbininkų samdymo taisyklių perdaug paseno, netinka šių dienų reikalavimams ir praktikoje visai nevykdoma gyveniman, todėl nėra reikalo jos smulkiau ir nurodyti.

IV SKYRIUS

Asmeninis samdymas prekyboje.

Prekybos įmonėse tarnautojai ir mokiniai samdomi bendrais asmeninio samdymo dėsniais su kai kuriais papildymais, numatytais Prekybos Įstatų (Įstat. rink. XI t. II d.) 3—31 straipsniuose.

1. Pardavėjų samdymas.

Pardavėju arba prekybos reikalų vedėju vadinamas kiekvienas, kuris veda samdytojo prekybos reikalus arba tiktai eina pavestas jam pardavėjo pareigas (3 str.).

Pardavėjų tarnybos laikas, jų alga, o taip pat butas gyvenimui ir išlaikymas nustatomas rašto sutartimi su samdytoju (6 str.).

Jeigu tokia rašto sutartis nepadaryta, arba jei sutartyje apie algą ir išlaikymą nieko nenurodyta, tai pardavėjas neturi teisės nei algos nei išlaikymo reikalauti (7 str.).

Už pirmos rūšies pardavėjo (t. y., vyriausiojo, nes visi kiti prekybos tarnautojai laikomi antros rūšies — 4 str.) laikymą be samdymo sutarties samdytojas ir pardavėjas baudžiami pinigine bauda. Samdymo sutartis gali būti naminė ir notarinė.

Svarbiausioji pardavėjo pareiga — vykdyti savo samdytojo įsakymus ir nurodymus (11 str.).

Savitarpinio samdytojo su pardavėju susitarimo sąlygomis paskutinis privalo arba neprivalo atlikti namuose ir krautuvėje tą ar kitą darbą, bet švaros ir padorumo palaikymas krautuvėje arba kontoroje kiekvienu atveju laikoma pardavėjo pareiga (13 str.).

Išvengimui galimų ginčų, pardavėjas neturi priimti iš savo samdytojo nei pinigų, nei prekių, nepasirašęs knygose, lygiai jis neturi ką nors perduoti samdytojui be pasirašymo knygose (14 str.).

Pardavėjas jokiu būdu negali vesti svetimų reikalų arba priimti pardavimui svetimų prekių be samdytojo sutikimo raštu (15 str.).

Pardavėjui draudžiama vesti prekyba savo prekėmis samdytojo vardu (16 str.).

Pardavėjas, kiek gali, privalo perspėti visokius savo samdytojui nuostolius (17 str.).

Jeigu pardavėjas be samdytojo įsakymo raštu parduos prekes žemesnėmis kaip nustatytos kainos su nuostoliu, tai samdytojui reikalaujant jis privalo tą nuostolį grąžinti (18 str.).

Pardavėjas susektas kenkiant savo samdytojo kreditui, jei šis jam nedovanoja, traukiamas teisman. Taip pat savo apsileidimu padaręs blėdies įtikėtam turtui pardavėjas sumoka nuostolius arba atitarnauja savo samdytojui. Už apgaulingas sąskaitas ir kitus tolygius nusikaltimus pardavėjas sumoka nuostolius arba atitarnauja savo samdytojui. Už apgaulingas sąskaitas ir kitus tolygius nusikaltimus pardavė-

jas traukiamas kriminalinėn atsakomybėn. Samdytojas atsako už visą tą, ką jo įsakymu arba jam žinant pardavėjas įvykdo (19 str.).

Visas pardavėjo padarytas einant tarnybos pareigas išlaidas apmoka samdytojas, išskyrus savo įnoriu daromas prabangos išlaidas, kurių samdytojas neapmoka (20 str.).

Samdytojas neatsako, jei pardavėjas be jo žinios ir noro pardavinėja draudžiamas ir nuo ančdėlių paslėptas prekes (21 str.).

Kiekvienu samdytojo reikalavimu pardavėjas privalo duoti apyskaitą, o praėjus metams atsiskaityti su samdytoju ir, atleidžiant iš tarnybos, gauti iš jo pažymėjimą dėl atsiskaitymo (22 str.).

Samdytojo su pardavėju ir pardavėjo su samdytoju atsiskaitymui skiriama vieni metai, atleidžiamas gi iš tarnybos pardavėjas per vieną mėnesį po atleidimo privalo pristatyti apyskaitą (24 str.).

Jeigu pardavėjas išėjus metams, per vieną mėnesį laiko nepaduos apyskaitos už ištarnautus metus be teisėtų priežasčių (sunki liga, samdytojo arba valdžios įsakymu iš miesto išvažiavimas) ir samdytojas paduos skundą, tai jis traukiamas atsakomybėn (25 str.).

Jeigu samdytojas su pardavėju (ir atvirkščiai), praėjus tarnybos laikui, per ištisus metus visai neatsiskaitys, tai, įvykus tarp judviejų dėl to ginčui, vienas ir kitas vėliau neturi teisės pareikšti ieškinio (26 str.).

Pardavėjas nepadavęs savo samdytojui apyskaitos prekybos reikaluose ir neturįs tame pažymėjimo, negali būti priimtas kito samdytojo tokion pat tarnybon (28 str.).

Jeigu pardavėjas per vieną mėnesį po ištarnavimo nereikalauja iš savo samdytojo algos ir nėra išvažiavęs iš tarnybos vietos, tai vėliau jis neturi teisės pareikšti ieškinio (29 str.).

2. Mokinių samdymas.

Nurodytos taisyklės apie pardavėjus liečia taip pat pirklių vaikus ir kitus asmenis, tėvų ar giminaičių leidžiamus į kontoras ir krautuves mokytis prekybos reikalų ir sąskaitybos (30 str.).

Nepilnamečiams pardavėjams arba mokiniams negali būti patikima daugiau kaip 30 rublių (arba tokioje pat sumoje prekių), priešingam atsitikime samdytojas neturi teisės išieškoti iš nepilnamečių, jei šie padarytų jam nuostolį (31 str.).

3. Sutarties nutraukimas.

Samdymo sutartis pasibaigia: 1) sutarties laikui išėjus ir 2) pardavėjui mirus arba neturint galimybės eiti savo pareigas (samdytojui gi mirus sutartis nenutraukiama). Pirm laiko atleisti iš tarnybos pardavėją galima už nuolatinį savo pareigų neėjimą, už apgavimą ir už pasitikėjimo piktą išnaudojimą. Esant svarbioms priežastims ir pardavėjas gali atsisakyti eiti savo pareigas, pav., jei neturi galimybės tęsti tarnybą, jei samdytojas ne laiku išmoka algą ir nevykdo kitų sutarties sąlygų.

4. Kitų prekybos tarnautojų samdymas.

Žemesnieji prekybos tarnautojai (sargai, prekių pakuotojai ir kt.), iš kitos gi pusės kon-

torų tarnautojai skiriasi nuo pardavėjų tuo, kad jie neturi tiesioginių reikalų su pirkėjais ir neturi teisės samdytojų vardu daryti kokias nors sutartis (kasininkai, kontorininkai ir kt.). Šiems visiems tarnautojams taikoma bendrų civilinių įstatymų normos ir jų samdymas reguliuojamas tiktai bendromis asmeninio samdymo taisyklėmis.

Darbo dienos ilgumas prekybos įmonėse ir krautuvėse reguliuojamas „Darbo dienos ilgumo įstatymu“ ir jo pakeitimu (žiūr. skyrių „Darbininkų samdymas pramonėje“).

V SKYRIUS

Asmeninis samdymas.

(Įstatymų rink. X tomo I dalis 1893 m. leidimas ir 1906, 1908, 1909 ir 1910 m. tąsa).

2201 str. Asmeninis samdymas gali būti: 1) namų patarnavimui; 2) žemės ūkio, amato, fabrikų bei dirbtuvių, prekybos ir kitokio verslo darbų atlikimui; 3) bendrai visokios rūšies darbo ir tarnybos atlikimui, kurių tiktai nedraudžia įstatymai.

Pastaba. Žemės ūkio darbininkų samdymo taisyklės nurodytos „Žemės ūkio darbams samdymo taisyklėse"; fabrikų bei dirbtuvių darbininkų, o taip pat amatininkų ir amato mokinių samdymo taisyklės nurodytos „Pramonės Įstatuose"; prekybos tarnautojų samdymo taisyklės nurodytos „Prekybos Įstatuose; laivų darbininkų ir tarnautojų samdymo taisyklės nurodytos „Susisiekimo kelių Įstatuose"; pardavėjų ir tarnautojų gėrimo įstaigose samdymo taisyklės nurodytos „Akcizo rinkliavų Įstatuose" ir t.t.

2202 str. Negali parsisamdyti nepilnamečiai vaikai be tėvų ar globėjų sutikimo, žmona be vyro sutikimo.

2203 str. Negali atiduoti samdymui tėvai vaikų, vyras žmonos be šių sutikimo, bet tėvams nedraudžiama atiduoti vaikai mokytis darbo apréžtam laikui.

2204 str. Draudžiama samdyti ir laikyti tarnyboje arba darbe asmenys neturį teisėtų asmens pažymėjimo dokumentų tuo atveju, kai įstatymas to reikalauja.

2205 str. iki 2209 str. panaikinti.

2210 str. pakeistas nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2211 ir 2212 str. panaikinti.

2213 str. pakeistas nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2214 str. Asmeninio samdymo sutarties laiką nustato abi sutartį darančios šalys, bet sutartis negali būti daroma ilgiau kaip penkeriems metams.

2215 str. Draudžiama parsisamdyti atsilyginant darbu už skolintus pinigus ir nuošimčius, jeigu apskaičiavus sutarties laikas būtų ilgesnis kaip nurodyta pirmesniame (2214) straipsnyje.

2216 str. Jei asmuo samdomas ne savo gyvenamoj vietoj, bet kur kitur, kur jis gyvena tam tikru leidimu, tai sutartis negali būti daroma ilgesniam laikui kaip yra išduotas leidimas; priešingam atsitikime sutartis laikoma neturinčia galios.

2217 str. Pavedamo amatininkui atlikti darbo laikas nustatomas abiejų šalių tam tikru susitarimu. Jeigu gi tokio susitarimo nebuvo, tai darbas turi būti užbaigtas laiku, kurį amatų valdyba savo sprendimu paprastai nustato panašius darbus atlikti.

2218 str. Darydamos samdymo sutartį, abi šalys privalo nustatyti atlyginimo sąlygas.

2219 str. Samdomam pirklio ar fabrikanto reikalų vedėjui vieton sutarto mokesnio gali būti duodami nuošimčiai nuo pavestos jam sumos arba savininko gauto pelno dalis.

2220 str. panaikintas.

2221 str. Meisterio sutartimi duodamas pusmeisteriams ir mokiniams mokesnis turi būti ne didesnis ir ne mažesnis kaip nustatytas vienkart metuose daromos amatininkų sueigos sprendimu.

2222 str. Draudžiama spirito varyklų savininkams mokėti darbininkams vieton pinigų jų dirbtuvėse varomu spiritu arba gaminamąja iš jo degtine.

2223 str. Pasamdytasis turi teisės reikalauti iš samdytojo buto ir išlaikymo tik tuomet, kai ši sąlyga numatyta sutartyje.

2224 str. Asmeninio samdymo ir atidavimo mokymui sutartis gali būti notaro arba kito atatinkamo valdininko patvirtinta.

2225 str. pakeistas nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2226 str. Nedraudžiama samdyti ir priimti tarnus ir darbininkus vien tiktai patiekus šiems savo teisėtus asmens pažymėjimo dokumentus.

2227 str. pakeistas nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2228 str. Asmeninio samdymo sutarties vykdymas reiškiamas abiejų susitarusių šalių numatytų sutartyje sąlygų atlikimu.

2229 str. Samdytojas su pasamdytuoju turi elgtis teisingai ir maloniai; reikalauti iš jo tik-

tai sutartyje numatyto darbo, arba to, kuriam jis pasamdytas; atlyginti jam pilnai ir išlaikyti kaip reikiant.

2230 str. Pasamdytas darbininkas arba mokomas darbo mokinys privalo būti ištikimas, klusnus ir mandagus su samdytoju bei jo šeima, ir stengtis geru elgesiu palaikyti namų ramybę ir santaiką. Vengti tarpusavio nepasitenkinimo ir skundų yra taip pat ir samdytojo prievolė.

2231 str. Pavestą samdytojo darbą pasamdytasis privalo stengtis išsaugoti nuo visų galimų nuostolių.

2232 str. Be savo samdytojo žinios pasamdytajam draudžiama priimti arba atlikti svetimas darbas.

2233 str. Jeigu pasamdytasis savo apsileidimu padarys blėdies arba pakenks pavestam turtui, tai be atsikalbėjimo samdytojui už tą užmoka arba atitarnauja.

2234 str. Jeigu pasamdytasis išaikvos samdytojo turtą, tai samdytojui už tą atlygina ir be to dar už savo pasielgimą teisiamas baudžiamaisiais įstatymais.

2235 str. Už tarnų padarytas kam skriaudas arba nuostolius samdytojas atsako tiktai tuo atveju, jeigu skriauda ar nuostoliai padaryti jo įsakymu, jei ne, atsako tiktai patys kaltininkai.

2236 ir 2237 str. pakeisti nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2238 str. Nepasibaigus samdymo laikui pasamdytajam draudžiama pamesti savo samdytojas, o šiam neleidžiama atstatyti pasamdytasis iki tam pat laikui. Tačiau samdytojui mirus prieš sutarties laikui pasibaigiant, pasamdyto-

jo prievolės pasibaigia, jeigu sutartis buvo padaryta vieno samdytojo vardu, nepavedant jos įpėdiniams.

2239 str. Jeigu darbininkas iškalno paėmęs pinigus iš samdytojo suserga ir negali atidirbti už juos paskirtu laiku, arba neturi kuo užmokėti, tai pasveikęs jis privalo samdytojui už savo skolą atitarnauti. Taip pat darbininkas privalo atitarnauti už pamestus arba sugadintus samdytojo daiktus, jeigu negali už juos užmokėti.

2240 str. pakeistas nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2241 iki 2243 str. panaikinti.

2244 str. pakeistas nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

2245 ir 2246 str. pakeisti nurodytomis Bausmių Statute (Uloženije o Nakazanijach) 1362, 1376 ir 1382 straipsniuose taisyklėmis.

2247 str. (kalbama apie atestatų davimą tarnams tam tikrose Rusijos gubernijose. V e r t ė j a s).

2248 iki 2290 str. pakeisti nurodytomis pastaboje prie 2201 straipsnio taisyklėmis.

VI SKYRIUS

Socialinis draudimas.

1. VYRIAUSIOSIOS SOCIALINIO DRAUDIMO VALDYBOS ĮSTATYMAS.

(Vyr. Žin. 1933.IV.29. Nr. 412).

1. Socialinio draudimo reikalams tvarkyti prie Vidaus Reikalų Ministerijos steigiama Vyriausioji socialinio draudimo valdyba.

2. Valdybą sudaro:

1) du Vidaus Reikalų Ministerio skiriami atstovai, vienas jų skiriamas pirmininku,

2) du socialinio draudimo kasų narių atstovai,

3) du darbdavių atstovai, kurie dalyvauja socialinio draudimo kasose.

2 ir 3 p. nurodytus atstovus kviečia Vidaus Reikalų Ministeris.

3. Valdybos nariai ir tarnautojai gauna atlyginimą iš Vidaus Reikalų Ministerijos.

4. Darbdavis turi atleisti nuo darbo valdybos narius — socialinio draudimo kasų narių atstovus valdybos nario pareigoms atlikti.

5. Valdyba atlieka socialinio draudimo įstatymais ir statutais pavestus jai darbus.

6. Valdybos posėdžius kviečia pirmininkas. Dviem valdybos nariams pareikalavus, pirmininkas turi sušaukti valdybos posėdį.

7. Valdyba klausimus sprendžia paprastu balsų daugumu; balsams pasidalinus, pirmininko balsas nusveria.

8. Valdybos pirmininkas gali kviesti į posėdžius žinovų ir ekspertų.

9. Valdybos nutarimai gali būti skundžiami Vidaus Reikalų Ministeriui per vieną mėnesį nuo nutarimo paskelbimo.

10. Vidaus Reikalų Ministerio nutarimas gali būti skundžiamas teisėtumo atžvilgiu Vyriausiajam Tribunolui per vieną mėnesį nuo nutarimo paskelbimo.

11. Vyriausiosios socialinio draudimo valdybos įstatymas (V. Ž. Nr. 225, eil. 1469) panaikinamas.

12. Šis įstatymas veikia nuo jo paskelbimo dienos.

---

2. VYRIAUSIOSIOS SOCIALINIO DRAUDIMO VALDYBOS ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(Vyr. Žin. 1935.IV.27. Nr. 480).

Vyriausiosios socialinio draudimo valdybos įstatymas pakeičiamas taip —

3. Valdybos nariai ir tarnautojai gauna atlyginimą iš socialinio draudimo įstaigų įnašų Vidaus Reikalų Ministerijai.

Įnašų didumą ir atlyginimą nustato Ministerių Kabinetas.

Šis pakeitimas veikia nuo 1935 m. balandžio mėn. 1 d.

---

3. LIGONIŲ KASŲ ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1934.I.23. Nr. 434).

I. BENDRIEJI NUOSTATAI.

1. Drausti nuo ligos steigiamos ligonių kasos.

2. Kasas steigia ir jų veikimo ribas nustato Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba.

3. Kasų taryboms nutarus, kasos gali sudaryti sąjungą.

4. Kasa yra juridinis asmuo. Kasa ieško ir atsako teisme ta pat tvarka, kaip valstybės iždas.

5. Kasos tvarkomos šiuo įstatymu ir kasų statutu.

6. Kasų statutą paruošia Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba ir tvirtina Vidaus Reikalų Ministeris.

7. Prašymai, sutartys, liūdymai ir aktai, kuriuos daro kasos draudimo reikalais, žyminiu mokesčiu neapmokami.

II. DRAUDIMO RŪŠYS IR TVARKA.

8. Privalomai draudžiami asmens, kurie pasamdyti dirba valstybei, savivaldybėms ir privatinėms įstaigoms ar asmenims.

9. Šio įstatymo 8 str. neliečia —

1) asmenų, pasamdytų darbams, kurie trunka ne ilgiau kaip vieną mėnesį,

2) asmenų, kurių pagrindinis atlyginimas yra didesnis kaip 1.000 litų kas mėnuo,

3) žemės ūkio darbininkų,

4) etatinių valstybės tarnautojų,

5) etatinių vietos savivaldybių tarnautojų, išskiriant savivaldybių įmonių tarnautojus,

6) samdinių, kuriems įstatymais arba statutais teikiama ne mažesnė pagalba ligoje, kaip šiuo įstatymu nustatyta.

10. Laisvai apsidrausti gali asmens, kurie —

1) yra ne senesni kaip 50 metų amžiaus,

2) nėra invalidai arba neserga chroniška ar neišgydoma liga, galinčia padidinti jų liguistumą.

Laisvai apsidraudusio šeimos nariais gali būti laikomi tik tie, kurie atatinka 2 p. sąlygoms.

Laisvai apsidrausti galima ne žemesnėje kaip trečioje uždarbio klasėje.

11. Šis įstatymas taikomas ir svetimšaliams.

12. Kasos nariais yra samdiniai, kurie dirba jos veikimo plote ir yra apsidraudę šio įstatymo 8 ar 10 str.

13. Kasos nariais laikomi —

1) privalomai apdraustieji — nuo dienos, kurią jie priimti į tarnybą ar darbą,

2) laisvai apsidraudusieji — nuo dienos, kurią jie priimti į kasą.

14. Kasos nariai nustoja būti kasos nariais —

1) privalomai apdraustieji — nuo dienos, kurią jie nustojo tarnybos ar darbo,

2) laisvai apsidraudusieji — neįmokėję įnašų per mėnesį nuo paskutinio mokamojo termino,

3) privalomai ir laisvai apsidraudusieji — nuo dienos, kurią jie įstojo į kitą ligonių kasą.

15. Samdytojas, Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos nustatyta tvarka, turi —

1) teikti kasai žinių apie —

a) duodamą darbą,
b) samdinių skaičių,
c) samdinių atlyginimo didumą ir jo pakeitimus,
d) samdinių atlyginimo mokėjimo laiką,
e) samdinių darbo ar tarnybos pradžią ir pabaigą;

2) surašyti į knygas šio str. 1 p. reikalaujamas žinias,

3) duoti dokumentus šio str. 1 p. nurodytoms žinioms patikrinti.

16. Apie samdinio darbo pradžią ir pabaigą samdytojas turi pranešti ligonių kasai ne vėliau kaip per dvi savaites nuo priėmimo į darbą ar atleidimo iš darbo dienos. Apie atlyginimo pakeitimą samdytojas turi pranešti kasai ne vėliau kaip ligi sekančio mėnesio 1 dienos.

III. MEDICINOS PAGALBA IR PAŠALPOS.

1. Medicinos pagalba kasos nariams.

17. Susirgusiems nariams kasa nemokamai duoda tokią medicinos pagalbą:

1) pirmąją medicinos pagalbą,

2) ambulatorinę medicinos pagalbą,
3) gydytoją ligoniui lankyti,
4) gydymą ir laikymą ligoninėje,
5) vaistus, tvarstomąją medžiagą ir gydymo reikmenis,
6) gimdymo pagalbą,
7) dantų gydymą.

18. Nariui susirgus, kasa gali duoti jam kiekvieną kartą gydymo reikmenims įgyti tokią pašalpą —

1) asmeniui, kuris yra kasos narys ne mažiau kaip 3 mėnesius — 25 litus,
2) asmeniui, kuris yra kasos narys ne mažiau kaip 6 mėnesius — 50 litų.

19. Kai sužalotas ar susirgęs narys įstatymais turi būti gydomas įmonės ar asmenų lėšomis, kasa turi teisę reikalauti jų grąžinti išlaidas už suteiktą medicinos pagalbą.

20. Medicinos pagalba ir pašalpa duodama asmenims, kurie yra kasos nariais ne mažiau kaip —

1) vieną mėnesį — ligi 4 savaičių,
2) tris mėnesius — ligi 8 savaičių,
3) šešis mėnesius — ligi 26 savaičių per metus.

Asmenims, kurie yra kasos nariais mažiau kaip vienas mėnuo, medicinos pagalba ir pašalpa duodama ne ilgiau kaip vieną savaitę.

Laisvai apsidraudusiems nariams pirmieji trys mėnesiai į šias normas neįskaitomi.

21. Nariui, kuris serga ilgiau kaip 20 str. nustatyta, kasos tarybos nutarimu medicinos pagalba gali būti pailginta, jeigu jis yra kasos narys ne mažiau kaip —

1) vieną mėnesį — ligi 2 savaičių,
2) tris mėnesius — ligi 4 savaičių,
3) šešis mėnesius — ligi 13 savaičių.

22. Kasos narys turi teisę pasirinkti bet kurį ligonių kasos valdybos sąraše pažymėtą gydytoją arba kitą medicinos personalo narį, vaistinę ir gydymo įstaigą.

23. Staiga susirgęs kasos narys, turi teisę kviesti bet kurį gydytoją.

Šiuo atveju kasa grąžina ligoniui išlaidas už gydytojo pagalbą ir vaistus, kai ligonis pristato gydytojo pakvitavimą ir vaistinės recepto nuorašą, bet tai leidžiama daryti tik pirmą kartą ligai prasidėjus; toliau ligonį gydo jo rajono kasos gydytojas.

24. Kasos narys gali kreiptis į ne ligonių kasos gydytoją, bet šiuo atveju jis turi pats sumokėti ligonių kasos nustatyto ir jo sumokėto atsilyginimo skirtumą.

25. 23 ir 24 str. numatytais atsitikimais kasos narys turi pristatyti kasai sąskaitą ne vėliau kaip per 7 dienas pagalbą suteikus.

26. Kasos narys, kuriam ligos metu negalima išeiti iš buto, gydomas bute arba, ligonių kasai leidus, gydymo įstaigoje.

27. Kasos narys, numatytu 26 str. atsitikimu, turi teisę pasirinkti medicinos personalą tik iš paskirtojo kasos valdybos rajono.

28. Ligonių kasa gali atiduoti savo narį, vyresnį kaip 17 metų amžiaus, ligoninėn tik gavus jo sutikimą.

29. Kasos nario sutikimo atiduoti jį ligoninėn nereikia, kai —

1) jis yra jaunesnis kaip 17 metų amžiaus,

2) jo liga reikalauja tokios priežiūros, kuri negali būti teikiama susirgusiojo šeimoje,

3) jo liga yra apkrečiama,

4) ligonis pakartotinai nelaiko gydytojo įsakymų,

5) ligonis reikia nuolatos prižiūrėti.

30. Jei ligonis neklauso kasos įsakymo atiduoti jį ligoninėn, kasa gali atsisakyti duoti jam 38 str. nustatytą pašalpą pinigais arba jį gydyti.

31. Kasa, kai negali atiduoti nario ligoninėn, ar yra svarbių priežasčių palikti jį šeimoje, ligoniui sutikus, gali duoti jam slaugymo pagalbą.

Ligonių kasos taryba nustato, kiek už slaugymą turi būti išskaitoma iš pašalpos.

32. Kasos narys turi teisę pasirinkti iš kasos nustatyto sąrašo bet kurią ligoninę.

33. Jei ligonių kasos narys pasirenka ne kasos ligoninę, kurioje už gydymą imamas atlyginimas didesnis kaip ligonių kasos valdybos nustatyta, tai skirtumą sumoka pats kasos narys. Skirtumas nereikalaujamas, kai ligonis dėl vietos stokos ar kitų svarbių priežasčių negali būti priimtas į kasos ligoninę.

34. Ligoniams, kurie priimti ligoninėn be kasos sutikimo, gydymo išlaidos negrąžinamos, išskiriant staigius susirgimus; šiais atvejais bylą sprendžia Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba.

35. Kasa apmoka tokias narių dantų gydymo sąskaitas: skausmo nuraminimas, dantų traukimas, smagenų gydymas, akmens pašalinimas ir dantų plombavimas pigesnėmis plombomis (cemento ir vario amalhama); už brangesnes plombas nariai patys sumoka tų plombų ir kasos valdybos nustatytos kainos skirtumą.

Dirbtiniai dantys ir operacijos apmokamos ligonių kasai leidus.

36. Laikinai išvykusiam iš gyvenamosios vietos nariui ar jo šeimai medicinos pagalbą duoda ta ligonių kasa, kurios rajone jis susirgo. Išlaidas už suteiktą pagalbą grąžina ta ligonių kasa, kurios nariu ligonis yra.

37. Jei dėl svarbių priežasčių kasa negali duoti nariams medicinos pagalbos, tai Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai leidus, ji gali duoti ligoniui pašalpą pinigais kasos valdybos nustatyta norma.

2. Pašalpos kasos nariams.

38. Jei susirgęs kasos narys negali dirbti, tai ligonių kasa, atsižvelgdama į ligonio šeimos padėtį, duoda jam pašalpą pinigais nuo pusės ligi pilno jo uždarbio.

39. Pašalpos didumą nustato kasos taryba šio įstatymo 38 str. ribose.

40. Pašalpos duodamos negalintiems dirbti nariams nuo 4 ligos dienos. Pašalpa duodama ligi pasveikimo dienos, bet ne ilgiau kaip 20 ir 21 str. nustatyta.

Kasos taryba gali nutarti duoti nariams, kurie sirgo ne mažiau kaip 7 dienas, pašalpą už visą ligos laiką.

41. Kai kasa gydo ir laiko narį ligoninėje, tai pašalpa pinigais jam neduodama.

42. Gydymo kontrolės komisijai pripažinus, kad ligonių kasos narys yra alkoholikas, kasos valdyba be jo sutikimo gali išmokėti pašalpą jo šeimai ar globėjams.

43. Kasos nariai neturi teisės gauti pašalpos, kai —

1) tyčia sau pakenkė,

2) susirgo, bedarydami nusikalstamus darbus ar muštynėse, kilusiuose dėl jų kaltės,

3) padarė nusikaltimą, už kurį siaurinamos teisės.

Dėl nusikaltimų, nurodytų šio str. 3 p., nariai neturi teisės gauti pašalpos pinigais per 1 metus nuo nusikaltimo dienos.

44. Kasos narys, kuris nustojo darbo ar tarnybos ligos metu ar susirgo ne vėliau kaip per mėnesį laiko nuo dienos, kai privalomai draudžiamasai nustojo darbo ar tarnybos, gi laisvai apsidraudęs nustojo mokėti savo įnašus, turi teisę naudotis kasos pagalba 20 str. nustatytomis normomis.

3. Medicinos pagalba ir pašalpos gimdyvėms.

45. Gimdyvės, kurios yra buvusios kasos nariais ne mažiau kaip 6 mėnesius metuose prieš gimdymą, gauna —

1) per dvi savaites prieš gimdymą ir per šešias savaites po gimdymo tokią gimdymo pašalpą, kokią gauna susirgęs kasos narys,

2) akušerės ir, reikalui esant, gydytojo pagalbą,

3) prieš gimdymą 50 lt. kartinės pašalpos,

4) žindymo pašalpą 80% pirmos klasės maksimalinės pašalpos didumo, bet ne ilgiau kaip 13 savaičių po gimdymo dienos; ši pašalpa duodama, kai pati motina kūdikį žindo arba kai dėl ligos žindyti negali.

Laisvai apsidraudusios gimdyvės turi teisę gauti šiame straipsnyje nustatytas pašalpas, kai jos yra buvusios kasos nariais ne mažiau kaip 1 metus be pakaitos prieš gimdymą.

46. Gimdyvės, kurios neišbuvo kasos nariais 45 str. nustatytą laiką, gauna tokią medicinos pagalbą ir pašalpą, kokią gauna susirgęs kasos narys.

47. Šio įstatymo 45 str. 1 p. numatytu laiku gimdyvės ligonių pašalpos negauna.

48. Motinai dėl gimdymo mirus, šio įstatymo 45 str. 3 ir 4 p. nustatytą pašalpą gauna asmuo, kuris kūdikį laiko.

49. Nėščios moterys, kurios yra buvusios kasos nariais ne mažiau kaip 6 mėnesius, o laisvai apsidraudusios ne mažiau kaip 1 metus, prieš gimdymą ir netekusios dėl neštumo ne mažiau kaip 60% darbingumo, gauna pašalpą, bet ne ilgiau kaip 6 savaites prieš gimdymą.

Šiuo atveju gimdymo pašalpos, kurios duodamos gimdyvėms dvi savaites prieš gimdymą, negauna.

50. Jei gimdyvė laikoma gimdymo namuose arba jai teikiama gailestingosios sesers ar slaugytojos pagalba ir priežiūra, tai už tą laiką ji gimdymo pašalpos negauna.

4. Pašalpa palaidoti.

51. Kasos nariui mirus, duodama palaidoti pašalpa lygi to nario klasės maksimalinei dienos pašalpos normai padidintai nuo 20 ligi 30 kartų.

52. Likusieji, padengus laidotuvių išlaidas pinigai, atiduodami mirusiojo įpėdiniams. Jei įpėdinių nėra, tai laidotuvių pašalpos likučiai lieka kasoje.

53. Jei kasos narys yra miręs dėl ligos, kurios metu buvo jam duodama pašalpa ir pagalba, per metus tą pašalpą ar pagalbą suteikus,

tai pašalpa palaidoti duodama, jei jis ligi mirties negalėjo dirbti.

5. Pagalba ir pašalpa šeimos nariams.

54. Jei atiduodamas ligoninėn toks kasos narys, kuris prieš susirgdamas savo uždarbiu pilnai arba dalinai išlaikė savo šeimą, tai jo šeimai mokama pašalpa lygi pusei kasos nario pašalpos ligoje. Ši pašalpa gali būti mokama netarpiniai šeimos nariams.

55. Be šio įstatymo 54 str. nustatytos pašalpos kasa duoda savo nario šeimai —

1) šio įstatymo 17 str. nustatytą medicinos pagalbą, bet už vaistus, tvarstomąją medžiagą ir gydymo reikmenis šeimos nariai primoka po 1 litų už kiekvieną receptą,

2) gydymą ir laikymą sanatorijoje ar ligoninėje, jei kasos narys yra buvęs kasos nariu ne mažiau kaip 3 mėnesius,

3) gimdymo pagalbą kasos nario žmonai,

4) pašalpą šeimos nariui palaidoti.

Svetimšalių samdinių šeimos nariai naudojasi pagalba tik abišalumo pagrindais.

Pagalbos didumą ir rūšį kasos narių šeimoms nustato kasos taryba.

56. Išregistruoto kasos nario šeima turi teisę naudotis kasos pagalba ir pašalpa per mėnesį nuo dienos, kurią jis nustojo būti kasos nariu.

57. Kasos nario šeimos nariais laikomi:

1) kasos nario žmona,

2) kasos nario vyras, jei jis yra invalidas ir jį žmona išlaiko,

3) savi vaikai, nors būtų gimę ir nesusituokus ir povaikiai ligi 15 metų amžiaus,

4) tėvai, našlaičiai, broliai, sesers ir anūkai ligi 15 metų amžiaus, jei kasos narys juos laiko.

58. Šio įstatymo 55 str. numatytoms pašalpoms ir pagalbai gali būti išleidžiama ne daugiau kaip ⅓ kasos narių ir samdytojų mokesčių.

59. Pareikšti kasai ieškinius ir reikalavimus dėl medicinos pagalbos ir pašalpos duodamas 1 metų terminas, jei atskirais atvejais nenustatyta kitaip.

IV. LĖŠOS.

60. Kasos lėšas sudaro —

1) narių ir samdytojų mokesčiai,
2) valstybės iždo įnašai,
3) kasos turto pajamos,
4) pašalpos ir aukos,
5) baudos, kuriomis baudžia kasos valdyba, darbo inspektorius ir Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba,
6) kitos pajamos.

61. Pašalpos ir aukos naudojamos šelpėjų ir aukotojų nurodymu; jei nurodymų nėra, tai aukos ir pašalpos skiriamos atsargos kapitalui.

62. Apyvartos kapitalą sudaro:

1) kasos narių ir samdytojų mokesčiai, išskiriant atsargos kapitalui skiriamą dalį,
2) valstybės iždo įnašai,
3) kasos turto pelnas,
4) kitos pajamos,
5) pašalpos ir aukos.

63. Kasos apyvartos kapitalas gali būti naudojamas tokiems reikalams —

1) pagalbai ir pašalpai nariams ir jų šeimoms,

2) administracijos reikalams,
3) bendrai ligų profilaktikai,
4) gydymo įstaigoms steigti,
5) turtui įsigyti ir laikyti.

64. Administracijos reikalams gali būti išleista ne daugiau kaip 12% metinių kasos pajamų. Vidaus Reikalų Ministeris gali leisti atskiroms kasoms šiuos % % padidinti.

65. Kasa sudaro atsargos kapitalą ligi pusės metų kasos išlaidų didumo, imdama vidutinišką paskutinių 3 metų išlaidų sumą ir rūpinasi, kad jis nebūtų mažesnis.

66. Atsargos kapitalą sudaro:

1) ne daugiau kaip 10% kasos narių ir samdytojų mokesčių,
2) kasos operacijų liekanos,
3) baudos, kuriomis baudžia kasos valdyba, darbo inspektorius ir Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba,
4) pašalpos ir aukos.

67. Kai atsargos kapitalas pasiekia šio įstatymo 65 str. nustatytą normą ir kai pajamos yra didesnės kaip išlaidos, tai kasos taryba, Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai sutikus, gali sumažinti ligonių kasos narių mokesčius ir padidinti šio įstatymo ribose pagalbos ir pašalpos normas.

68. Atsargos kapitalas naudojamas tais atvejais, kai apyvartos kapitalo nepakanka šio įstatymo 63 str. numatytoms išlaidoms padengti, Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai leidus.

69. Jei apyvartos kapitalo nepakanka kasos išlaidoms ir jei atsargos kapitalas yra sumažėjęs ligi pusės tos sumos, kuri yra buvusi

apyskaitos metų pradžioje, tai ligonių kasos valdyba turi sušaukti tarybos susirinkimą nutarti —

1) ligonių kasos narių mokesčius padidinti 84 str. nustatytose ribose arba

2) kasos išlaidas sumažinti, kiek leidžia šis įstatymas ir

3) imtis kitų priemonių reikalams tvarkyti.

70. Atsargos kapitalas turi būti padėtas procentams augti į Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos nurodytas kredito įstaigas.

Atsargos kapitalas, ligonių kasos tarybai nutarus ir Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai sutikus, gali būti sudėtas į vertybės popierius, ar į valstybės paskolą.

71. Kasa gali įsigyti nekilnojamąjį turtą, Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai nutarus.

72. Kasos nariai ir samdytojai sumoka kasai nustatytus šio įstatymo 84 str. mokesčius pusiau.

73. Laisvai apsidraudę kasos nariai sumoka visą 84 str. nustatytą savo klasės mokestį kasos valdybos nustatytais terminais.

74. Kasos valdyba, Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai sutikus, gali padidinti mokesčius tiems samdytojams, kurių įmonėse susirgimo pavojus yra didesnis.

75. Už kasos narius, kurie atlyginimo pinigais negauna, mokesčius sumoka samdytojai.

76. Valstybės Iždas grąžina kasoms pašalpas, duotas einant 45 ir 48 str.

Šioms išlaidoms padengti ligonių kasos gauna iš valstybės iždo 5% kasos narių ir samdytojų įnašų už paskutinį pusmetį avansą. Valstybės iždas atsiskaito su kasomis kas pusmetis.

77. Kasos nario mokestį samdytojas išskaito iš uždarbio kai jį samdiniui moka ir įneša į kasą kartu su savo mokesčiu Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos nustatytu būdu ne vėliau kaip ligi sekančio mėnesio 7 dienos.

78. Samdytojas, neįregistravęs savo samdinį 16 str. nustatytu laiku, sumoka kasos narių ir samdytojų mokesčius nuo priėmimo į darbą ligi įregistravimo dienos savo lėšomis.

Samdytojas, neįregistravęs savo samdinį 16 str. nustatytu laiku, grąžina kasai padarytas ryšyje su tuo išlaidas.

79. Nesumokėti mokesčiai, įvairūs nuostoliai ir skolos išieškomos valstybės mokesčių išieškojimo tvarka darbo inspektoriaus įsakymu. Be to, iš samdytojo išieškoma ligonių kasos naudai baudos po 1% mėnesinės nesumokėtos laiku sumos.

Nepilnas mėnuo laikomas pilnu.

80. Teisė gauti klaidingai sumokėtus mokesčius pasibaigia po 6 mėnesių nuo gruodžio mėn. 31 dienos tų metų, kuriais mokesčiai buvo sumokėti.

81. Nei samdinys, nei samdytojas mokesčių nemoka per tą laiką, kai ligonių kasos narys gauna pašalpą arba laikomas gydymo įstaigoje.

Šis straipsnis taikomas ir moterims, kurios gauna nėščiųjų ar gimdyvių pašalpą.

82. Uždarbiu šio įstatymo prasme laikoma —

1) sumos, uždirbtos per metus ar kitokį laiką,

2) švenčių priedai,

3) laikymo vertybė natūra (butas, maistas ir kt.),

4) pajamos iš dalyvavimo pelne.

83. Laikymo vertybę natūra nustato kasos valdyba, atsižvelgdama į vietos sąlygas ir vidutines vietos kainas ir tvirtina Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba.

84. Pagal mėnesinį, savaitinį arba dienos uždarbį ligonių kasų nariai skirstomi 6 klasėmis. Kiekvienai klasei nustatomas toks mėnesinis mokestis kasai ir maksimalinė dienos pašalpos norma:

Uždarbio klasės	Dienos uždarbis litais		Savaitinis uždarbis litais		Mėnesinis uždarbis litais		Mėnesinis mokestis ligon. kasai	Maksimal. dienos pašalp. norma
	nuo	ligi	nuo	ligi	nuo	ligi	Lt.	Lt.
I	—	4	—	24	—	100	5,40	3
II	4,01	6	25	36	101	150	7,80	5
III	6,01	8	37	48	151	200	10,80	7
IV	8,01	10	49	60	201	250	13,80	9
V	10,01	12	61	72	251	300	16,80	11
VI	12,01	—	73	—	301	—	21,60	14

Apskaičiuojant pašalpas, savaite laikomos 7 dienos, mėnesiu — 30 dienų.

85. Jei kasa negali nustatyti nario uždarbį, tą kasos narį skiria į tą uždarbio klasę, kurioje yra tos vietos samdiniai — gauną atlyginimą už panašų darbą.

86. Kasos nariai, kurie negauna atlyginimo pinigais, skiriami į pirmą uždarbio klasę.

87. Laisvai apsidraudusius narius valdyba skiria į atatinkamą klasę, pasirėmus jų suteiktomis žiniomis apie uždarbio didumą.

V. KASŲ TVARKYMAS.

88. Kasos reikalams tvarkyti yra šie organai:

1) kasos taryba,
2) kasos valdyba,
3) kasos revizijos komisija,
4) kasos taikomoji komisija.

89. Kasos tarybą sudaro 10 ligonių kasos narių atstovų ir 10 samdytojų atstovų. Jie renkami keturiems metams.

90. Kasos nariai renka tarybos narius iš savo tarpo.

91. Samdytojai atstovais gali rinkti samdytojus ar kitus asmenis.

92. Kasos tarybos nariais negali būti —

1) valdybos nariai ir kasos tarnautojai,
2) asmens, kurių teisės teismo keliu atimtos ar aprėžtos,
3) asmens, kurie patraukti tieson ar tardomi dėl nusikaltimų, už kuriuos teisės atimamos ar aprėžiamos,
4) asmens, kuriems teismas yra paskyręs globą ir
5) asmens, kurie neturi 24 metų amžiaus.

93. Kasos tarybos narių ir jų pavaduotojų rinkimų tvarką nustato kasos statutas.

94. Kasos taryba —

1) renka valdybos, revizijos komisijos ir taikomosios komisijos narius ir jų pavaduotojus,
2) tikrina ir tvirtina metinę kasos apyskaitą,

3) priima kasos sąmatą kitiems metams,

4) sprendžia kasos valdybos ir tarybos narių iškeltus klausimus,

5) sprendžia kasos valdybos narių atsakomybę už neteisėtus jų darbus ir pašalinimą iš pareigų,

6) sprendžia sutarčių sudarymo klausimus su kitomis kasomis,

7) sprendžia nekilnojamojo turto įgijimo ir pardavimo, ligoninių, sanatorijų ir kitų gydymo įstaigų steigimo klausimus,

8) nustato teiktinos kasos nariams ir jų šeimoms pagalbos normas.

95. Kasos tarybos priimtą metinę sąmatą kasos valdyba per dvi savaites nuo priėmimo dienos turi pristatyti Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai patvirtinti. Tvirtindama pristatytą sąmatą Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba turi teisę daryti įstatymo numatytose apibrėžose sąmatos pakeitimus.

Šiuo reikalu Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos nutarimai yra galutini.

96. Paprastus tarybos posėdžius kasos valdyba šaukia ne mažiau kaip 2 kartu per metus ligonių kasos sąmatai ir apyskaitai tvirtinti.

Kasos valdyba gali šaukti nepaprastą tarybos posėdį.

Nepaprastą posėdį ji turi sušaukti revizijos komisijai arba trečdaliui kasos tarybos narių raštu reikalaujant. Tokį posėdį valdyba turi sušaukti ne vėliau kaip per 4 savaites reikalavimą gavus.

97. Apie paprastus ir nepaprastus kasos tarybos posėdžius pranešama tarybos nariams 1 savaite prieš posėdį ir nurodoma darbų tvarka.

98. Kasos tarybos posėdžiuose gali dalyvauti sprendžiamuoju balsu Vidaus Reikalų Ministerio paskirtas atstovas.

99. Kasos tarybos posėdis laikomas teisėtas, jei susirenka ne mažiau kaip pusė jos narių.

Priešingu atveju ne vėliau kaip per dvi savaites šaukiamas antras posėdis, kuris laikomas teisėtas bet kuriam narių skaičiui susirinkus; antrame susirinkime tegali būti svarstomi pirmojo susirinkimo darbų tvarkoje numatyti klausimai.

100. Posėdžiui tvarkyti taryba renka iš savo tarpo pirmininką, sekretorių ir jų pavaduotojus.

101. Kasos tarybos narys tarybos susirinkime turi tik vieną balsą.

102. Kasos taryba sprendžia klausimus paprasta balsų dauguma; balsams pasidalinus lygiomis, nusveria pirmininko balsas.

103. Kasos tarybos nutarimus darbo inspektorius ar suinteresuoti asmens per dvi savaites gali skųsti Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai.

2. Kasos valdyba.

104. Kasos valdybą sudaro penki nariai; vieną narį skiria Vidaus Reikalų Ministeris, kitus narius renka kasos taryba — du iš ligonių kasos narių ir 2 samdytojų tarpo.. Valdybos nariai renkami 2 metams.

Kas metai pusė renkamųjų narių iš valdybos išeina ir pakeičiami naujais nariais.

105. Valdybos nariais gali būti renkami —

1) tarybos nariai,

2) kasos nariai ir samdytojai, kurie turi teisę būti išrinkti kasos tarybos nariais.

106. 104 ir 105 str. tvarka renkami 4 valdybos narių pavaduotojai.

107. Kasos valdybos nariai renkami balsų dauguma slaptu balsavimu.

108. Išstojusieji kasos valdybos nariai gali būti vėl renkami.

109. Kasos valdybos nariai išeina iš valdybos:

1) šio įstatymo 92 str. ir 104 str. 2 posme numatytais atvejais,

2) nustoję būti kasos nariais.

110. Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba turi teise atstatyti kasos valdybos narius, kai jie nusižengia šiam įstatymui arba kasos statutui.

111. Į išėjusių arba laikinai atstatytų valdybos narių vietas įeina jų pavaduotojai. Pavaduotojų eilė nustatoma pagal gautą balsų skaičių. Esant lygiam balsų skaičiui — eilė nustatoma burtais.

112. Kasos valdyba ne vėliau kaip per 1 savaitę turi pranešti Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai rinkimų rezultatus ir valdybos narių pasikeitimus.

113. Kasos valdyba renka paprasta balsų dauguma pirmininką ir jo pavaduotoją.

Rinkimus tvarko vyriausis amžium valdybos narys.

114. Kasos valdybos pirmininkas atstovauja kasai teismo ir administracijos įstaigose ir pasirašo kasos vardu daromas sutartis.

115. Kasos valdyba šiuo įstatymu ir statutu —

1) tvarko ligonių kasos reikalus,
2) prižiūri ir tvarko ligonių kasos turtą,
3) vykdo kasos tarybos nutarimus,
4) sprendžia klausimus, kurie šiuo įstatymu arba statutu nepavesti tarybai.

116. Kasos valdybos posėdžiai teisėti, kai juose dalyvauja daugiau kaip pusė jos narių.

Posėdžiuose klausimai sprendžiami balsų dauguma. Balsams pasidalinus lygiomis, nusveria pirmininko balsas.

117. Valdybos nutarimus, kurie priešingi šiam įstatymui arba kasos statutui, pirmininkas turi ne vėliau kaip per 7 dienas nutarimą padarius skųsti Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai.

Toks skundas sustabdo valdybos nutarimo vykdymą, kol Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba išspręs klausimą.

Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos sprendimas turi būti padarytas ne vėliau kaip per 2 savaites pirmininko protestą gavus.

118. Kasos valdybos nutarimus suinteresuoti asmens gali skųsti per 2 savaites nutarimą jiems įteikus Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai. Skundai paduodami per valdybą.

119. Kasos valdybos nariai negali būti apmokamais kasos tarnautojais ir tiekėjais.

120. Kasos valdybos, tarybos ir komisijų nariai gali gauti atlyginimą (kelionės išlaidas, už posėdžius, revizijas ir t. t.).

3. Kasos tarnautojai.

121. Technikinį kasos darbą atlieka kasos direktorius ir tarnautojai. Kasos direktorių renka ligonių kasos valdyba ir tvirtina Vyr. Sociali-

nio Draudimo Valdyba. Kitus tarnautojus skiria ir atleidžia kasos valdyba.

122. Kasos įstaigos ir tarnautojai turi laikyti paslaptyje kasos narių ligas.

4. Revizijos komisija.

123. Revizijos komisiją renka kasos taryba iš trijų narių ir dviejų pavaduotojų. Jie renkami dvejiems metams. Revizijos komisija renka iš savo tarpo pirmininką ir pavaduotoją.

124. Revizijos komisija daro kasos įstaigų, turto, knygų ir raštinės reviziją, tikrina metinę apyskaitą ir sąmatą.

Revizijos komisija revizijos davinius praneša kasos valdybai ir tarybai.

Revizijos komisija turi teisę pareikalauti šaukti nepaprastus ligonių kasos tarybos susirinkimus.

5. Taikomoji komisija.

125. Taikomąją komisiją sudaro 3 nariai. Jie renkami 1 metams tokiu būdu: vieną narį renka kasos taryba iš ligonių kasos narių atstovų, antrą iš samdytojų atstovų tarpo, trečiąjį narį — tarybos išrinkti nariai.

126. Taikomoji komisija sprendžia —

1) kasos narių ir valdybos ginčus dėl teikiamos pagalbos,

2) ginčus dėl kasos narių nubaudimo.

127. Taikomosios komisijos nutarimai per dvi savaites gali būti skundžiami Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai. Jos sprendimai yra galutini.

6. Gydymo kontrolės komisija.

128. Medicinos pagalbos teikimą kontroliuoti kasa gali pavesti gydymo kontrolės komisijai, kurią sudaro ligonių kasos valdybos, ligonių kasos gydytojų ir Sveikatos Departamento atstovai.

VI. KASŲ SĄJUNGA.

129. Kasos gali sudaryti kasų sąjungą.

130. Kasų sąjunga turi juridinio asmens teises.

131. Kasų sąjunga tvarkoma statutu, kurį paruošia Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba ir tvirtina Vidaus Reikalų Ministeris.

132. Kasų sąjungos veikimą prižiūri ir jos ir atskirų kasų ginčus sprendžia Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba.

VII. BAUDOS.

133. Kasos narys, nusižengęs gydymo tvarkai arba simuliavęs ligą, kasos valdybos gali būti baudžiamas pinigine bauda ligi dešimteriopos dienos pašalpos pinigais.

134. Samdytojas ar jo įgaliotas asmuo, nustatytu laiku nepranešęs kasai apie samdinį, kuris turi būti apdraustas, arba išskaitęs iš kasos nario uždarbio didesnius kaip šiuo įstatymu nustatyta mokesčius, gali būti Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos baudžiamas pinigine bauda ligi 500 litų, nežiūrint bausmių, kurios už tai nustatytos kitais įstatymais.

135. Asmuo, fiktyviai įregistravęs samdinį ligonių kasoje arba suteikęs netikrų žinių, Vyr.

Socialinio Draudimo Valdybos gali būti baudžiamas pinigine bauda ligi 100 litų.

Jeigu nusižengimu kasai buvo padaryta nuostolių, tai jie išieškomi iš kaltininko 79 str. nustatyta tvarka.

136. Asmuo, nusižengęs kitu būdu registracijos tvarkai, Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos gali būti baudžiamas pinigine bauda ligi 100 litų.

137. Samdytojas, nustatytu laiku neįnešęs kasai išskaitytą 77 str. kasos nario mokestį ir panaudojęs jį kitiems reikalams, baudžiamas paprastu kalėjimu.

Padarytieji kasai nuostoliai išieškomi iš kaltininko 79 str. tvarka.

VIII. ĮSTATYMO VYKDYMO TVARKA.

138. Šį įstatymą vykdo Vidaus Reikalų Ministeris, jam priklauso bendra kasų priežiūra ir jų tvarkymas.

139. Darbo inspekcijos atstovai, savo nuožiūra ar Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos pavedami, gali daryti kasos sąskaitybos ir turto reviziją. Šių revizijų aktai pristatomi Vyr. Socialinio Draudimo Valdybai.

Tokias pat revizijas gali daryti ir Valstybės Kontrolė.

140. Vyr. Socialinio Draudimo Valdyba ir darbo inspektorius turi teisę reikalauti kasos valdybos žinių apie jos darbą Vyr. Socialinio Draudimo Valdybos nustatytu laiku ir tvarka.

141. Jei kasos valdyba ir tarvba nevykdo įstatymu ir statutu pavestų joms pareigų arba nesugeba kasos reikalus tvarkyti, tai Vidaus

Reikalų Ministeris gali kasos valdybą ir tarybą paleisti ir paskirtį valdytoją. Valdytojas turi kasos tarybos ir valdybos teises ir pareigas.

142. Šiam įstatymui vykdyti Vidaus Reikalų Ministeris leidžia instrukcijų.

143. Ligonių kasų įstatymas (V. Ž. Nr. 227, eil. 1476, Nr. 237, eil. 1537, Nr. 273, eil. 1769, Nr. 298, eil. 2002, Nr. 353, eil. 2407) panaikinamas.

144. Šis įstatymas veikia nuo 1934 m. sausio mėn. 1 dienos.

---

4. LIGONIŲ KASŲ STATUTAS.

(V. Ž. 1934.VIII.1 Nr. 452).

I. Bendrieji dėsniai.

1. Ligonių kasų veikimas tvarkomas pagal Ligonių kasų įstatymą, šį statutą ir Vidaus Reikalų Ministerio leidžiamas instrukcijas.

2. Ligonių kasos drausdamos nuo ligos teikia savo nariams ir jų šeimoms ligonių kasų įstatymu numatytą medicinos pagalbą ir pašalpą ligos, gimdymo, mirties atvejais ir rūpinasi jų sveikatos apsauga.

3. Ligonių kasos gali:

1) steigti ir laikyti ambulatorijas, ligonines, sanatorijas, gimdymo prieglaudas, ligonių poilsio vietas, vaikų kolonijas, vaistines, dantų gydymo ir rentgeno kabinetus, laboratorijas ir kitos rūšies gydymo ir sveikatos apsaugos įstaigas,

2) ruošti viešas paskaitas, parodas ir pasikalbėjimus tokiais reikalais, kurie įeina į kasų veikimo sritį arba yra susiję su socialiniu draudimu,

3) leisti ir platinti 2 p. nurodytais reikalais periodinius ir neperiodinius leidinius,

4) dalyvauti kongresuose, konferencijose, pasitarimuose, parodose, tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, kuriuose numatyti 2 p. klausimai.

II. Kasos nariai.

4. Kasos nariais laikomi:

1) privalomai apdraustieji ir

2) laisvai apsidraudusieji.

5. Kasos nariais gali būti ir ne Lietuvos piliečiai.

Kasos nario — svetimšalio šeimos nariai gali naudotis ligonių kasų įstatymo nustatyta pagalba tik tuo atveju, jeigu tos valstybės, kurios piliečiu yra kasos narys, yra sudaryta su Lietuva sutartis abišalumo pagrindais.

Kasos narių be pilietybės šeimos nariams teikiama tokia pat pagalba ligoje, kokia teikiama Lietuvos piliečiams.

6. Privalomai apdraustieji įrašomi į ligonių kasos narių skaičių, pasirėmus samdytojo pranešimais.

Jeigu samdytojas apie priimtą į darbą samdinį nepraneša, bet samda pripažinta įsiteisėjusia baudos nutarimu arba paties samdytojo to fakto pripažinimu protokole, tai šiais atvejais tas samdinys įrašomas į ligonių kasos narių skaičių ir be atskiro samdytojo pranešimo.

Šiais atsitikimais neaiškus samdinio uždarbis nustatomas, pasirėmus Ligonių kasų įstatymo 85 str.

7. Asmenys, norintieji laisvai apsidrausti paduoda kasai nustatytos formos pareiškimą.

Pareiškusį norą laisvai apsidrausti kasos valdyba įrašo į narius tik kasos skirtam gydytojui patikrinus jo sveikatą. Nesant kliūčių, numatytų Ligonių kasų įstatymo 10 str., jo įrašymo į narius klausimą kasos valdyba turi išspręsti ne vėliau kaip per mėnesį nuo pareiškimo gavimo.

8. Ligonių kasos duoda nemokamai savo nariams vyr. soc. draudimo valdybos nustatytos formos nario liudymus.

9. Kasos narys, norėdamas prirašyti savo šeimos narius, turi pristatyti kasai reikalingus dokumentus, kurie įrodytų prirašomųjų asmenų giminystę ir kitus, susijusius su ligonių kasų įstatymo 57 str. faktus. Šeimos nariai įgija teises nuo jų įrašymo į kasą dienos. Šeimos įregistravimu rūpinasi pats kasos narys.

10. Jeigu išstojęs kasos narys vėl įstoja į tą pačią ar kitą ligonių kasą, tai anksčiau išbūtas kasoje laikas įskaitomas į Ligonių kasų įstatymo 20 str. nustatytą laiką, jeigu pertrauka buvo ne ilgesnė kaip vienerius metus.

11. Samdytojas, pranešdamas ligonių kasai apie samdinio priėmimą į darbą, atleidimą iš darbo laiką ir jo atlyginimo pakeitimą, turi užpildyti kasos nustatytos formos registracijos blankus.

III. Medicinos pagalba ir pašalpos.

12. Ligonių kasų įstatymų nustatytai medicinos pagalbai teikti kasos sudaro su reikalingu

medicinos personalu, vaistinėmis, ligoninėmis, sanatorijomis ir kitomis gydymo įstaigomis sutartis.

13. Kasos gydytojai, dantų gydytojai ir kitas medicinos personalas priima susirgusius kasos narius paskirtomis valandomis savo kabinetuose arba kasos gydymo įstaigose.

14. Medicinos personalo ir gydymo įstaigų sąrašai, nurodant juose gydytojų specialybę, adresus, rajonus ir priėmimo valandas, skelbiami kasos nariams kasos įstaigose, vaistinėse ir didesnėse darbavietėse.

15. Sergantis kasos arba šeimos narys, kreipdamasis medicinos pagalbos pas gydytoją arba į gydymo įstaigą, privalo įteikti jiems tam tikrą ligonio lapelį, kuris gaunamas ligonių kasoje už kasos tarybos nustatytą kainą.

16. Jeigu ligonis negali dėl savo ligos nuvykti pas gydytoją, tuomet kviečia savo rajono kasos gydytoją į namus; o jeigu tame rajone nėra gydytojo specialisto, tai ligonis gali kviesti gydytoją į namus iš artimiausio rajono.

17. Jeigu ligonis kreipiasi pas gydytoją staigaus susirgimo reikalu ir neturi ligonio lapelio, tai gydytojas paima iš ligonio nario liudymą arba kitą kasos išduotą gydymui dokumentą ir pasilieka jį pas save, kol bus pristatytas ligonio lapelis. Jeigu ligonio lapelis per 7 dienas nepristatomas, tai gydytojas persiunčia paliktą jam dokumentą kasai.

18. Specialiam gydymui reikalingas atskiras kasos leidimas. Jeigu kasos ar šeimos narys kreipdamasis pas gydytoją neturi leidimo specialiam gydymui, tai gydytojas gali paimti iš li-

gonio užstatą, kol bus jam pristatytas kasos leidimas tokiam gydymui.

19. Jeigu kasos narys reikalingas gydyti ligoninėje, tai jis su gydytojo pažymėjimu kreipiasi į kasą gauti jos sutikimą. Atsigulus ligoniui į ligoninę staigiu susirgimu kasos sutikimas turi būti vėliau išrūpintas.

20. Sergantiems ligonių kasos nariams, jeigu jie dėl tos ligos negali dirbti, gydytojas išduoda ligos liudymą, o jei ligonis gydosi ligoninėje, tai ligos liudymą išrašo pati ligoninė.

21. Kasos narys gali gauti vaistų kasos sąskaiton tik su kasos gydytojo receptu. Vaistų skyrimo tvarką nustato kasos valdyba.

Gydymo reikmenis įsigyti reikalingas kasos leidimas. Padarytos kasos nario išlaidos vaistams ar gydymo reikmenims įsigyti be kasos gydytojo recepto ar kasos leidimo, išskyrus Ligonių kasų įstatymo 23 str. numatytus staigius susirgimus, negrąžinamos.

22. Ligonių kasos nariai ir šeimos nariai ligos pašalpai gauti pristato kasos gydytojo ar gydymo įstaigos duotą ligos liudymą.

23. Kasos ir šeimos narys atsiimdamas pašalpą turi įrodyti savo asmens tapatybę.

24. Jeigu narys savo pašalpą paimti paveda kam nors iš savo šeimos, tai tas asmuo, kuriam pavesta pašalpą paimti, turi patiekti kasai nario pasą, nario liudymą ir savo pasą.

25. Jeigu kasos narys paveda paimti pašalpą svetimam asmeniui, tai tas asmuo turi su savimi turėti savo pasą, to nario pasą, jo nario liudymą ir raštelį, kad jis paveda jam paimti savo pašalpą. Raštelis paliekamas ligonių kasoje ir pridedamas prie ligos liudymo.

26. Pašalpos laidotuvėms mokamos patiekus ligonių kasai mirties liudymą arba policijos ar gydytojo pažymėjimą.

27. Gimdyvėms ir žindyvėms pašalpos mokamos patiekus ligonių kasai atatinkamus įrodymus.

IV. Kasos lėšos ir atskaitomybė.

28. Kasos lėšos numatytos ligonių kasų įstatymo 60 str. skirstomos į: 1) apyvartos kapitalą ir 2) atsargos kapitalą.

29. Kasos lėšos laikomos Lietuvos Banke arba jo skyriuose, žemės banke arba taupomose valstybės kasose. Kitose kredito įstaigose pinigai gali būti laikomi vyr. soc. draudimo valdybai sutikus.

30. Kasos nario mokestį samdytojas išskaito iš uždarbio mokėdamas jį samdiniui ir įneša į kasą kartu su savo mokesčiu ne vėliau kaip ligi sekančio mėnesio 7 dienos.

Jeigu samdytojas nustatytu samdiniams mokėjimo terminu uždarbio jiems neišmoka, bet kasoms įnašai turi būti laiku įmokėti.

31. Jei Ligonių kasų įstatymo 79 str. numatyta tvarka kasa negalėjo išieškoti savo skolos ir nėra vilties jos išieškoti, tai kasos valdyba turi teisės skolą ligi 100 litų nurašyti į nuostolius; skolai virš 100 litų nurašyti reikalingas vyr. soc. draudimo valdybos sutikimas.

32. Jeigu samdytojas neišskaitė iš kasos nario uždarbio mokesčio, tai neišskaitytus iš samdinio mokesčius kartu su savo mokesčiu jis turi įnešti ligonių kasai iš savo lėšų.

33. Kasos nariai, kurie iš darbo yra paleisti neapmokamoms įstatymo nustatytoms atosto-

goms, tam laikui skaitomi pirmoje uždarbio klasėje.

34. Pusmečiui pasibaigus, kasos valdyba turi pristatyti vyr. soc. draudimo valdybai nustatytos formos apyskaitą padarytoms, pasirėmus Ligonių kasų įstatymo 76 str., išlaidoms.

35. Ligonių kasų apyskaitos metai prasideda sausio mėn. 1 d. ir baigiasi gruodžio mėn. 31 d.

36. Ligonių kasos sąmatos projektą sudaro kasos valdyba ir ne vėliau kaip lapkričio mėn. 20 d. pristato ligonių kasos tarybai priimti pagal vyr. soc. draudimo valdybos nustatytą nomenklatūrą.

37. Ligonių kasos tarybos priimtas pajamų ir išlaidų sąmatas kasos valdyba ne vėliau kaip gruodžio m. 10 d. pristato vyr. soc. draudimo valdybai tvirtinti. Prie sąmatų projekto turi būti pridėti tikslūs pajamų ir išlaidų apskaitymai ir sąmatos paaiškinimai.

38. Jeigu ligi sausio 1 d. ligonių kasos sąmatos nebūtų patvirtintos, tai einamiems reikalams gali būti naudojama kas mėnuo ne daugiau kaip 12 dalis praėjusių metų išlaidų sąmatos.

39. Sąmatų papildymai ir pakeitimai daromi tokia pat tvarka kaip ir pagrindinių sąmatų.

40. Ligonių kasos valdyba gali daryti išlaidas tik sąmatoje nurodytiems reikalams. Perkelti lėšas iš vieno straipsnio į kitą galima ligonių kasos tarybos nutarimu, apie tai pranešama vyr. soc. draudimo valdybai. Perkelti lėšas iš vieno paragrafo į kitą galima tik kasos tarybai nutarus ir vyr. soc. draudimo valdybai tą nutarimą patvirtinus.

41. Kasos sąskaityba vedama kasos valdybos nustatytomis taisyklėmis. Buhalterijos knygos ir užrašai turi būti tvarkomi tokiu būdu, kad iš jų galima būtų sudaryti metinę kasos veikimo apyskaitą. Išlaidos ligonių kasos narių šeimoms ir gimdyvėms įrašomos į atskiras sąskaitas. Atskira sąskaita taip pat įrašomos tos sumos, kurios gaunamos ir išleidžiamos specialiems aukotojų nurodymu tikslams.

42. Pasibaigus apyskaitos metams, kasos valdyba sustato tikslią ligonių kasos praėjusių metų veikimo apyskaitą ir ne vėliau kaip balandžio mėn. 1 d. pristato revizijos komisijai.

43. Sąmatų vykdymo apyskaita sudaroma prisilaikant pajamų ir išlaidų sąmatų nomenklatūros su atatinkamais paaiškinimais.

44. Revizijos komisija per tris savaites turi apyskaitą patikrinti ir grąžinti kasos valdybai su savo pastabomis.

Apyskaita su revizijos komisijos pastabomis pristatoma paprastam kasos tarybos susirinkimui tvirtinti.

Patvirtintą apyskaitą su atatinkamais priedais: sąmatinio apyvartos kapitalo sąskaita, atsargos kapitalo sąskaita ir kreditorių sąrašų ligonių kasos valdyba ne vėliau kaip per dvi savaites pristato vyr. soc. draudimo valdybai.

45. Ligonių kasos piniginės ir turto knygos turi būti sušniūruotos ir vietos darbo inspektoriaus antspauduotos.

46. Ligonių kasos pajamų orderius pasirašo direktorius, buhalteris arba jų pavaduotojai.

Kasos išlaidų orderius pasirašo direktorius ir buhalteris pagal valdybos pirmininko patvirtintus piniginius dokumentus.

Kasos pajamų orderiuose turi būti kasininko parašas pinigų gavime, o kasos išlaidų orderiuose turi būti pinigų gavėjo parašas.

Kasos piniginę būklę tikrina valdybos pirmininkas ne rečiau kaip du kartu per mėnesį ir apie tai pažymi kasos knygoje.

V. Tarybos rinkimai.

47. Tarybos atstovus renka ligonių kasos nariai ir samdytojai.

48. Kasos tarybos rinkimus tvarko rinkimų komisija, kurią sudaro valdybos pirmininkas, kasos direktorius, darbo inspektorius ir po vieną atstovą nuo samdytojų ir apdraustųjų. Šiuos atstovus kviečia komisijos pirmininkas, kurį skiria vyr. soc. draudimo valdyba.

49. Ne vėliau kaip septyniomis savaitėmis prieš rinkimų dieną rinkimų komisija skelbia kasos nariams: 1) kasos rajono suskirstymo į balsavimo apylinkes planą, 2) kandidatų sąrašų įteikimo tvarką ir laiką, 3) rinkimų dieną ir vietą.

50. Kiekviena rinkikų grupė ne vėliau kaip penkiomis savaitėmis prieš rinkimų dieną gali įteikti rinkimų komisijai kandidatų sąrašą, kuriuos ji siūlo tarybos nariais.

Apdraustieji ir samdytojai paduoda atskirus sąrašus.

Apdraustųjų sąrašą turi pasirašyti ne mažiau kaip 10 kasos narių; samdytojų sąrašą turi pasirašyti ne mažiau kaip 5 samdytojai.

51. Pasirašę sąrašą rinkikai turi jame pažymėti savo gyvenamą vietą, o apdraustieji ir darbo vietą.

Kiekvienas gali pasirašyti tik vieną kandidatų sąrašą. Pasirašiusieji kandidatų sąrašą savo parašo atšaukti negali.

52. Sąraše turi būti aiškiai įrašyta kandidato pavardė, vardas, amžius, gyvenamoji vieta, o apdraustųjų sąraše ir darbo vieta.

Kiekvienas kandidatas turi duoti raštu savo sutikimą būti renkamas.

Sąrašuose turi būti įrašyta ne daugiau kaip 20 kandidatų.

53. Kandidatų sąrašus komisija su savo pastabomis ne vėliau kaip per keturias savaites prieš rinkimų dieną siunčia vyr. soc. draudimo valdybai.

54. Vyr. soc. draudimo valdyba iš pristatytų kandidatų sąrašų sudaro vieną bendrą iš 30 samdytojų kandidatų sąrašą ir vieną bendrą iš 30 apdraustųjų kandidatų sąrašą ir ne vėliau kaip dviem savaitėmis prieš rinkimus grąžina juos atatinkamos kasos rinkimų komisijai.

55. Jeigu kurios nors kasos rinkimų apygardoje kandidatų skaičius būtų nepakankamas, tai vyr. soc. draudimo valdyba gali trūkstančių kandidatų skaičių papildyti arba pati sudaryti kandidatų sąrašus.

56. Vyr. soc. draudimo valdybos patvirtintus kandidatų sąrašus rinkimų komisija skelbia rinkikams ne vėliau kaip per vieną savaitę prieš rinkimus.

57. Rinkimai atliekami vieną dieną nuo 8 val. ligi 20 val.

58. Apylinkės rinkimus prižiūri apylinkių komisijos iš 3 narių, kuriuos skiria apygardos rinkimų komisija.

59. Į rinkimų kambarį gali įeiti tik turintieji teisę rinkti kasos nariai ir samdytojai.

60. Kiekvienas rinkikas turi dešimtį balsų.

Rinkikas balsuoja už tuos kandidatus, kuriuos jis pasirenka iš kandidatų sąrašo.

Už kiekvieną pasirinktą kandidatą rinkikas gali paduoti tik vieną balsą.

61. Balsuojama spausdintomis kortelėmis. Balsavimo kortelėje spausdinama vieno kandidato eilinis numeris, pavardė ir vardas. Balsuodamas rinkikas turi teisę dėti į voką 10 balsavimo kortelių.

62. Visos balsavimo kortelės turi būti vienodos ir be jokių ženklų. Vokai turi būti vienodi ir pažymėti kasos valdybos antspaudu.

Reikalingą kortelių ir vokų skaičių paruošia kasos valdyba kasos lėšomis.

63. Komisijos pirmininkas gali pašalinti iš balsuojamosios vietos kiekvieną žmogų, kuris ardo rinkimų tvarką. Komisijos pirmininkas turi teisės kviesti policijos tvarkos balsuojamoje vietoje žiūrėti.

64. Vokai su balsavimo kortelėmis sumetami į tam tikras kasos valdybos parūpintas dėžes, atskirai kasos nariams ir atskirai samdytojams. Dėžėse turi būti prakarpa vokams įmesti. Dėžės turi būti tokio didumo, kad jose tilptų visų rinkikų balsai.

65. Komisijos pirmininkas, patikrinęs drauge su komisijos nariais, kad dėžė tuščia ir yra be plyšių, užrakina ją, užantspauduoja ir kviečia rinkikus balsuoti. Po to dėžė balsavimo metu negali būti atidaroma.

66. Komisija patikrina atvykusio balsuoti rinkiko asmenybę ir jo teisę balsuoti ir pažy-

mėjusi jo atvykimą rinkikų sąraše ir rinkiko dokumentuose, duoda jam pažymėtą antspaudu voką ir kandidatų sąrašą balsavimui.

Kasos nariams įrodymu gali būti kasos nario liudymas ir pasas, samdytojams — ligonių kasos mokesčių sumokėjimo kvitas ir pasas.

Rinkikas sudeda į voką balsavimo korteles, voką užlipdo ir paduoda jį esančiam prie dėžės komisijos nariui, kuris rinkiko akyse įmeta šitą voką į dėžę.

67. Balsų priėmimą pabaigus, apylinkių rinkimų komisija tą pačią dieną suskaito paduotus balsus.

68. Atidarius dėžę suskaitoma kiek vokų įdėta; jeigu vokų skaičius skiriasi nuo pažymėtų rinkikų sąraše balsavusiųjų skaičiaus, tai apie tai paaiškinama protokole.

Suskaičius vokus apylinkės rinkimų komisija juos atplėšia, išima iš jų balsavimo korteles, nustato kortelių tikrumą ir suskaito kiek balsų paduota už kiekvieną kandidatą.

69. Kortelės laikomos netikromis:

1) kurios yra nenustatyto pavyzdžio (62 str.),

2) kuriose rinkikas yra pasirašęs arba ką nors įrašęs,

3) kurios yra išskustos arba suterštos ir dėlto neišskaitomos,

4) kurios viršija leistų balsų skaičių su didesniąja numeracija, jeigu voke rasta daugiau kaip 10 kortelių.

70. Apie rinkimų eigą ir balsavimo rezultatus apylinkės rinkimų komisija surašo protokolą pažymėdama jame:

1) komisijos sudėtį,
2) balsavimo dieną,
3) paduotų balsų skaičių,
4) netinkamų balsų skaičių,
5) paduotų už kiekvieną kandidatą tinkamų balsų skaičių.

Protokolą pasirašo visi komisijos nariai ir ne vėliau kaip sekamą po rinkimų dieną kartu su rinkimų medžiaga perduoda apygardos rinkimų komisijai.

71. Gavusi iš apylinkių rinkimų komisijų protokolus su rinkimų medžiaga apygardos rinkimų komisija tikrina rinkimų duomenis ir sudaro išrinktųjų tarybos narių sąrašą.

72. Rinkimų rezultatai nustatomi taip: patikrinus, kiek balsų paduota už kiekvieną sąrašo kandidatą, išrinktais laikomi tie 10 kandidatų, kurie iš eilės gavo daugiausia balsų. Jeigu keli sąrašo kandidatai gautų po lygų balsų skaičių ir kiekvienam jų neišeitų po vietą, tai išrinktu laikomas šitų kandidatų tas, kuris yra vyresnio amžiaus. Likusieji sąrašo kandidatai lieka pavaduotojais, kurių eilė nustatoma pagal gautą balsų skaičių.

73. Savo nutarimą rinkimų klausimu apygardos rinkimų komisija siunčia vyr. soc. draudimo valdybai patvirtinti. Gavusi patvirtintą rinkimų nutarimą kasos valdyba skelbia išrinktų tarybos narių ir jų pavaduotojų sąrašą.

74. Jeigu dėl kurių nors priežasčių išrinktas atstovas negali būti tarybos nariu, tai jo vietą užima pirmas iš eilės pavaduotojas.

75. Rinkimų daviniai privalo būti paskelbti ne vėliau kaip per 14 dienų nuo rinkimų dienos.

76. Per 7 dienas nuo rinkimų rezultatų paskelbimo kiekvienas rinkikas gali paduoti kasos valdybai skundą dėl rinkimų trūkumų. Kasos valdyba per tris dienas turi paduotą skundą su visa medžiaga ir savo nuomone pasiųsti vyr. soc. draudimo valdybai.

77. Vyr. soc. draudimo valdyba rinkimų klausimus sprendžia galutinai.

78. Naujai išrinkta taryba turi būti sušaukta ne vėliau kaip per mėnesį nuo rinkimų rezultatų paskelbimo.

VI. Kasos valdyba, tarnautojai ir komisijos.

79. Išrinkta pagal šį statutą pirmoji taryba pirmame savo posėdyje renka valdybos narius — du iš ligonių kasos narių ir du iš samdytojų. Valdybos narius iš pasiūlytų kandidatų tarpo renka visi dalyvaujantieji posėdyje tarybos nariai. Tokia pat tvarka atskirai renkami ir keturi valdybos narių pavaduotojai. Kandidatų į valdybos narius ir jų pavaduotojus turi būti gautas sutikimas būti renkamiems. Išrinktais laikomi gavusieji daugiausia balsų.

80. Po metų pusė renkamųjų valdybos narių iš valdybos išeina susitarimu, jei nesusitaria — burtų keliu. Toliau kas metai iš valdybos sąstato išeina tie nariai, kurie išbuvo du metu.

81. Kuriam nors valdybos nariui iš valdybos išėjus anksčiau dviejų metu, ligi išėjusiojo kadencijos pabaigos, jo vietą užima pavaduotojas.

82. Išrinktas tarybos posėdžiui tvarkyti pirmininkas turi teisės iš tarybos posėdžio pašalinti kiekvieną, kas ardo posėdžio tvarką.

83. Valdybos posėdžiuose patariamuoju balsu dalyvauja kasos direktorius, be to, gali dalyvauti gydytojas patarėjas ir revizijos komisijos atstovas.

84. Valdybos narys negali dalyvauti posėdžiuose, kuriuose sprendžiami jo asmenį liečią reikalai.

85. Tarybos ir valdybos posėdžiai protokoluojami atskirose protokolų knygose. Protokole pažymima, kada posėdis įvyko, kas jame dalyvavo, trumpas svarstytų klausimų turinys ir šiais klausimais priimti nutarimai. Tarybos posėdžių protokolus pasirašo pirmininkas, sekretorius ir valdybos pirmininkas arba jo pavaduotojas. Valdybos protokolus pasirašo valdyba ir direktorius.

86. Kiekvienas valdybos narys gali įrašyti protokole savo atskirą nuomonę.

87. Visas techninkinis kasos darbas atliekamas kasos tarnautojų kasos direktoriui vadovaujant. Kasos tarnautojus skiria ir atleidžia kasos valdyba, direktoriui pristačius.

88. Ligonių kasos tarnautojų teises ir pareigas, jų darbo paskirstymą ir tarpusavius santykius nustato tarnybos reguliaminas, kurį tvirtina vyr. soc. draudimo valdyba.

89. Revizijos komisiją sukviečia jos pirmininkas savo nuožiūra arba kuriam nors jos narių reikalaujant. Revizijos komisija daro kasos revizijas prieš kiekvieną paprastą tarybos posėdį ir kiekvieną kartą, kada ji randa reikalinga. Revizijos komisija apie atliktą darbą surašo atatinkamus aktus.

90. Ligonių kasų įstatymo 126 str. numatytais reikalais suinteresuotų asmenų skundams

spręsti kasos valdyba šaukia taikomosios komisijos posėdžius. Į posėdį kviečiamas skundo padavėjas ir kasos valdybos atstovas paaiškinimams teikti. Taikomosios komisijos nutarimai daromi balsų dauguma ir perduodami kasos valdybai.

91. Pavyzdinis ligonių kasų statutas (V. Ž. Nr. 282, eil. 1802) panaikinamas.

---

5. SUSISIEKIMO MINISTERIJOS LIGONIŲ KASOS ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1931. VIII. 7. Nr. 362).

I. BENDRIEJI DĖSNIAI.

1. Susisiekimo Ministerijos tarnautojams ir darbininkams bei jų šeimų nariams teikti medicinos pagalbą ir pašalpą pinigais ligos, gimdymo ir mirties atsitikimais steigiama Susisiekimo Ministerijos ligonių kasa.

2. Susisiekimo Ministerijos ligonių kasos veikimo plotas — visa Lietuva. Kasos centralinių organų būstinė — Susisiekimo Ministerijos būstinė.

3. Kasa yra juridinis asmuo.

Jis gali įsigyti kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, o taip pat skleisti sveikatos idėją ir kasos lėšoms padidinti ruošti pramogas.

4. Kasa turi savo antspaudą.

5. Kasa atsako tik savo turtu.

6. Kasos nariai privalomai moka tik šiuo įstatymu nustatytą nario mokestį.

7. Kasos lėšos naudojamos tik šiuo įstatymu numatytiems reikalams.

8. Prašymai, susitarimai, liudymai ir aktai kasos draudimo reikalais žyminiu mokesčiu neapmokami.

9. Kylantiems dėl šio įstatymo reikalavimams ir ieškiniams įteikti nustatomas vienerių metų terminas, jei atskirais atsitikimais nenustatyta kitaip. Bylos teisme keliamos ten, kur yra kasos centralinių organų būstinė.

10. Ligonių kasos statutą, kuriuo smulkiau nustatomas kasos veikimas, vidaus tvarka ir apyskaitų sudarymas, tvirtina Susisiekimo Ministeris.

II. KASOS NARIAI.

11. Privalomai draudžiami Susisiekimo Ministerijos tarnautojai ir darbininkai, kurie dirba arba tarnauja Susisiekimo Ministerijos įstaigose, išskiriant —

1) tarnautojus, kurie apdrausti Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymu,

2) darbininkus, kurie samdomi laikiniems, atsitiktiniems darbams ir dirba ne ilgiau kaip vieną mėnesį be pakaitos.

12. Maksimalinė apsidraudimo suma privalomai ir laisvai apsidraudusių negali būti didesnė kaip 400 litų per mėnesį.

13. Laisvai apsidrausti gali visi Susisiekimo Ministerijos tarnautojai ir darbininkai, kurie neapdrausti šio įstatymo 11 str., jeigu jie —

1) yra ne senesni kaip 50 metų amžiaus,

2) neserga chroniška arba neišgydoma liga,

3) neturi nesveikatos, galinčios padidinti jų liguistumą.

14. Svetimšaliams darbininkams ir tarnautojams apsidrausti taikomi tie patys dėsniai kaip ir Lietuvos piliečiams. Tačiau svetimšaliams netaikomi šeimų priedai, išskiriant tuos atsitikimus, kai sudaryta su svetimšalio kilimo valstybe sutartis laiduoja tokius pat priedus Lietuvos piliečiams tose valstybėse.

15. Privalomai apdraudžiamieji įrašomi į kasos narių skaičių, einant savo valdybos, direkcijos ar tarnybos pranešimais raštu. Kasos nariais jie laikomi nuo jų priėmimo į darbą ar tarnybą dienos.

16. Laisvai apsidraudusieji įrašomi į kasos narių skaičių, einant jų pareiškimu, patikrinus jų sveikatos stovį ir kasos valdybai nutarus. Jie laikomi kasos nariais nuo dienos, kurią jie priimti į ligonių kasą. Už sveikatos patikrinimą, kurį atlieka kasos nurodytas gydytojas, apmoka padavusis pareiškimą laisvai apsidrausti.

17. Apdraustieji nuo priėmimo dienos kasos nariais pradeda mokėti kasai nustatytus įnašus. Nuo tos pat dienos jie įgyja teises naudotis šio įstatymo nustatyta medicinos pagalba, o privalomai apdraustieji ir pinigine pašalpa.

18. Laisvai apsidraudusieji įgyja teisės naudotis pinigine pašalpa tik po tam tikro laiko, kurį nustato kasos taryba. Šis laikas negali būti ilgesnis kaip šešios savaitės.

19. Jeigu privalomai apdraustieji, išbuvę ne mažiau kaip 1 metus kasos nariais, išstoja iš kasos ir ne vėliau kaip per mėnesį laiko laisvai apsidraudžia, tai jie turi teisės gauti pašalpą pinigais nuo priėmimo dienos į kasą.

20. Dalyvavimas kasoje baigiasi —

1) nariui mirus,

2) privalomai apdraustajam per mėnesį nuo dienos, kurią jis nustoja darbo ar tarnybos,

3) laisvai apsidraudusiam, neįmokėjus savo įnašų per mėnesį nuo paskutinio mokamojo termino.

21. Susisiekimo Ministerijos įstaiga, kurios pareiškimu privalomai apdraustieji įrašomi į kasos narių skaičių, einant šio įstatymo 15 str., turi —

1) įteikti kasai žinias:

a) apie kiekvieną priimtą į darbą arba atleistą draudžiamąjį darbininką arba tarnautoją, nurodant jo pavardę, vardą, amžių, kategoriją ir darbo rūšį, šeimos sudėtį, darbo ir gyvenamąją vietą ir priėmimo į darbą arba atleidimo, ar mirimo laiką,

b) apie darbininko arba tarnautojo atlyginimo didumą ir mokėjimo laiką,

2) surašyti į knygas ir užrašus šio str. 1-me punkte nurodytas žinias,

3) duoti kasos valdybai reikalingų dokumentų, sąskaitų ir užrašų šio str. 1-me p. nurodytoms žinioms tikrinti.

22. Laisvai apsidraudęs turi pats pristatyti kasai reikalingas žinias.

III. MEDICINOS PAGALBA IR PAŠALPA.

Medicinos pagalba kasos nariams.

Bendrieji dėsniai.

23. Susirgusiems savo nariams kasa teikia nemokamai šių rūšių medicinos pagalbą —

1) pirmutinę medicinos pagalbą, ūmai susirgus ar staigiam nelaimingam atsitikimui ištikus,

2) ambulatorinę medicinos pagalbą,

3) gydytoją gulėtinai sergančiam ligoniui lankyti bute,

4) ligoninę arba sanatoriją su visu joje gydymu ir laikymu,

5) dantų gydymą,

6) vaistus, tvarstomąją medžiagą, gydymo reikmenis, akinius, rementus, protezus ir pan.,

7) gimdymo pagalbą,

24. Medicinos pagalba kasos nariui teikiama, kol susirgęs pasveiksta, bet ne ilgiau kaip 26 savaites per metus.

25. Ligoniui, sirgusiam be pakaitos 26 savaites ir nepasveikusiam ar pakartotinai ta pačia liga susirgusiam, kasos tarybos nutarimu gali būti medicinos pagalbos teikimas prailgintas tais pat metais dar ligi 13 savaičių.

Medicinos personalas ir gydymo įstaigos bei jų atlyginimas.

26. Kasos ligonius aptarnauja Susisiekimo Ministerijos sanitarinės įstaigos savo personalu ir priemonėmis šalia kitų Susisiekimo Ministerijos šioms įstaigoms pavestų pareigų. Kur sanitarinių įstaigų personalo ar ambulatorijų nėra arba kur šių įstaigų patarnavimu naudotis kasos nariui nepatogu, kasa pasirenka kitus gydytojus ir atskirų ligų specialistus (chirurgijos, nervų, akių, ausų, moterų) taip pat vaistines, ligonines ir kitokias gydymo įstaigas. Su pasirinktais gydytojais, vaistinėmis, ligoninėmis ir

kitokiomis gydymo įstaigomis kasos valdyba sudaro atskiras sutartis.

27. Kasos narius aptarnaujančių gydytojų (medicinos personalo), ligoninių, vaistinių ir kitų gydymo įstaigų sąrašą kasa skelbia savo narių žiniai.

28. Už Susisiekimo Ministerijos sanitarinių įstaigų medicinos personalo patarnavimus kasa nemoka. Už tvarstomą medžiagą ir vaistus, kuriuos šios įstaigos teikia ligoniams iš savo ambulatorijų, sanitarinės įstaigos atsiskaito su kasa Susisiekimo Ministerio išleistomis taisyklėmis.

29. Kasos narys iš paskelbtų kasos sąrašų turi teisės pasirinkti bet kurį gydytoją, akušerę, seserį ar kitą gydymo personalą, vaistinę, ligoninę ar kitą gydymo įstaigą.

30. Gulėtinai sergąs kasos narys turi teisės pasirinkti medicinos personalą tik iš jo rajonui kasos paskirtų.

Laisvas medicinos personalo ir gydymo įstaigų pasirinkimas.

31. Staiga susirgęs kasos narys turi teisės pasikviesti ir ne savo rajono gydytoją, ar kitą kurį svetimą gydytoją.

Šiuo atveju kasos valdyba grąžina ligoniui išlaidas už gydytojo pagalbą ir vaistus, kai ligonis pristato gydytojo pakvitavimą ir vaistinės recepto nuorašą. Bet tai leidžiama daryti tik pirmą kartą, ligai prasidėjus; toliau ligonį gydo kasos skirtas gydytojas.

Gydytojo pakvitavimas ir recepto nuorašas turi būti pristatyti kasai ne vėliau kaip per 7 dienas.

32. Kasos narys gali naudotis ir ne kasos gydytojo pagalba, bet šiuo atveju jis turi pats sumokėti gydytojui, o iš kasos gauna kasos valdybos tokiais atvejais nustatytą atlyginimą.

33. Kasos narys turi teisę pasirinkti ligoninę ir neįtrauktą į kasos ligoninių sąrašą; bet jei tokioje ligoninėje už gydymą imamas didesnis atlyginimas kaip kasos valdybos nustatytas, tai skirtumą sumoka pats kasos narys.

Dantų gydymas.

34. Kasa duoda savo nariams tik paprastą dantų gydymą ir kasos tarybos nustatytas plombas.

Už brangesnes plombas, dirbtinus dantis ir dantų kepuraites kasos narys skirtumą tarp jo sumokėto ir kasos valdybos nustatyto atlyginimo sumoka pats.

Medicinos personalo patarimai.

35. Kasos gydytojai, akušerės ir kitas medicinos personalas priima susirgusius kasos narius paskirtomis valandomis savo kabinetuose arba kitose kasos valdybos nurodytose vietose.

Vaistai ir gydymo reikmenys.

36. Kasos narys gali gauti vaistų ir gydymo reikmenų kasos sąskaiton tik su kasos medicinos personalo raštu ar receptu kasos nurodytose vaistinėse.

Vaistams ar gydymo reikmenims įsigyti, be kasos medicinos personalo rašto ar recepto ar

kasos nenurodytose vaistinėse, padarytos kasos nario išlaidos negrąžinamos, išskiriant šio įstatymo 31 str. nurodytus atsitikimus.

Ligonių atidavimas į ligoninę.

37. Ligonis, jam sutikus, gali būti atiduotas į ligoninę kasos gydytojo nurodymu kasos statuto nustatyta tvarka.

38. Ligoniams, kurie patalpinti į ligoninę be kasos gydytojo nurodymo, gydymo išlaidos negrąžinamos.

39. Kasos nario sutikimo atiduoti jį į ligoninę nereikia, jeigu:

1) jo liga reikalauja tokios priežiūros, kuri negali būti teikiama susirgusiojo šeimoje,

2) jo liga yra apkrečiama,

3) ligonis pakartotinai nesilaiko gydymo tvarkos ir prieštarauja gydytojo įsakymams,

4) ligonis reikia nuolat daboti.

40. Jei negalima ligonio atiduoti į ligoninę ar yra svarbių priežasčių jis palikti šeimoje, ligoniui sutikus, kasa gal teikti jam slaugymo pagalbą. Už suteiktą slaugymo pagalbą kasa išskaito iš ligonio pašalpos tam tikrą kasos tarybos nustatytą sumą.

41. Jeigu ligonis, skiriamas į ligoninę, einant šio įstatymo 37 str., atsisako nurodymo klausyti ar gydytis, nors ir buvo įspėtas dėl atsisakymo pasekmių, kasos valdyba gali atsisakyti duoti jam 44 str. nurodytą pašalpą pinigais.

Medicinos pagalbos pakeitimas atlyginimu pinigais.

42. Jeigu kasa negali teikti savo nariams nustatytos medicinos pagalbos ar tai dėl to, kad

negalima padaryti normalinėmis sąlygomis sutarties su reikalingu gydytojų skaičium, ar tai dėl kitų kurių priežasčių, tai kasos tarybai nutarus, kasa gali vietoje medicinos pagalbos mokėti ligoniui pinigais kasos valdybos nustatytą normą.

Pašalpa pinigais kasos nariams.

43. Kasa duoda piniginę pašalpą:

1) susirgusiems, nebegalintiems dirbti,
2) neščioms ir gimdyvėms,
3) nariui mirus — laidotuvėms.

44. Jei susirgęs kasos narys nebegali dirbti, tai kasa, atsižvelgdama į ligonio šeimos padėtį, duoda jam pašalpą pinigais nuo pusės ligi viso jo dienos uždarbio.

45. Piniginės pašalpos didumą kas metai nustato kasos taryba šio įstatymo 44 str. nurodytose ribose.

46. Pašalpa pinigais duodama, pradedant ketvirtą ligos dieną. Kasos taryba gali nutarti, kad kasos nariams, kurie sirgo ne mažiau kaip septynias dienas, pašalpa išduodama už visas ligos dienas. Pašalpa duodama ligi pasveikimo dienos, bet ne ilgiau kaip 26 savaites per metus.

47. Jeigu kasa duoda savo nariui nemokamai laikymą ir gydymą ligoninėje, tai pašalpos pinigais jam nebeduodama.

48. Gydymo kontrolės komisijai pripažinus, kad kasos narys yra alkoholikas, kasos valdyba, nesiklausdama jo sutikimo, visą jam skiriamą pašalpą gali atiduoti jo šeimai ar globėjams.

49. Kasos nariai neturi teisės gauti pašalpos pinigais, jeigu:

1) jie tyčia sau pakenkė,

2) gavo ligą nusikalstamuose darbuose ar muštynėse, kilusiose dėl jų kaltės,

3) ligos metu gauna algą ar uždarbį.

Medicinos pagalba.

50. Kasos narys, kuris nustojo darbo ar tarnybos ligos metu ar susirgo ne vėliau kaip per mėnesį nuo dienos, kai privalomai draudžiamasai nustojo darbo ar tarnybos, gi laisvai apsidraudusis nustojo mokėti savo įnašus, turi teisės naudotis kasos pagalba nustatytomis kasos nariams normomis.

Medicinos pagalba ir pašalpa gimdyvėms.

51. Gimdyvės, buvusios prieš gimdymą kasos nariais ne mažiau kaip 6 mėnesius, iš kasos gauna:

1) akušerės ir, prireikus, gydytojo pagalbą namie ar gimdymo įstaigoje,

2) gimdymo pašalpą pinigais per dvi savaites prieš gimdymą ir per šešias savaites po gimdymo tokio didumo, kokią gauna susirgęs kitokia liga kasos narys,

3) prieš gimdymą 50 litų kartinės pašalpos,

4) žindymo pašalpą, lygią gimdymo pašalpai, bet ne ilgiau kaip per 13 savaičių nuo gimdymo dienos ir tik tuo atveju, jei pati motina savo kūdikį žindo.

Jeigu motina dėl ligos negali savo kūdikio žindyti, tai ji gauna šiuo str. nustatytą žindymo pašalpą.

52. Gimdyvės šio įstatymo 51 str. 2 p. nurodytu laiku ligonių pašalpos pinigais negauna.

53. Gimdymo pašalpa, numatyta 51 str. 2 p., mokama gimdyvei tik už tą laiką, kada ji nedirba už atlyginimą.

54. Motinai dėl gimdymo mirus, šio įstatymo 51 str. 3 ir 4 p. p. nurodyta pašalpa duodama tam asmeniui, kuris kūdikį laiko.

55. Buvusios kasos nariais ne mažiau kaip 6 mėnesius prieš gimdymą neščios moterys, nustojusios dėl neštumo ne mažiau kaip 60% darbingumo, gauna pašalpą pinigais, lygią pašalpai ligoje, bet ne ilgiau kaip per 6 savaites prieš gimdymą.

56. Jeigu, gimdyvei sutikus, ji laikoma gimdymo namuose, arba jai teikiama sesers arba slaugytojos pagalba namie, tai gimdymo pašalpa pinigais jai per tą laiką nebeduodama.

Laidotuvių pašalpa.

57. Kasos nariui mirus, laidojimo išlaidoms padengti duodama pašalpa. Pašalpos didumas yra lygus vieno mėnesio uždarbiui, išeinant iš kasos nario paskutinio mėnesio pagrindinio dienos uždarbio.

58. Pašalpa laidotuvėms duodama tam asmeniui, kuris mirusį laidoja. Likusieji laidotuvių pašalpos pinigai atiduodami vyrui, žmonai, vaikams, tėvams, broliams, seserims, jeigu jie gyveno kartu su mirusiu.

Jeigu tokių įpėdinių nėra, asmuo, kuriam laidotuvių pašalpa buvo duota, jos liekanas kartu su pateisinamaisiais išlaidų dokumentais grąžina kasai.

59. Laidotuvių pašalpa duodama ir tuo atveju, jeigu kasos narys, nustojęs būti nariu, mirė ta pačia liga, dėl kurios jam buvo kasos tei-

kiama pagalba ir pašalpa, kai jis ligi mirties negalėjo dirbti ir mirė per vienerius metus nustojęs teisės pagalbai ar pašalpai gauti.

Medicinos pagalba ir pašalpa kasos narių šeimoms.

60. Ligonių kasos nario šeimos nariais laikomi:

1) kasos nario žmona,

2) savi vaikai, nors ir nesusituokus gimę, ir povaikiai ligi 15 metų amžiaus,

3) tėvai, našlaičiai broliai ir seserys ligi 15 metų amžiaus, jeigu kasos narys juos išlaiko.

61. Kai kasos narys, kuris prieš susirgimą savo uždarbiu laikė šeimą, atiduodamas į ligoninę, tai jo šeimai mokama pašalpa lygi pusei nustatytos nario pašalpos ligoje, einant šio įstatymo 44 ir 45 str.

Šią pašalpą kasos valdyba gali netarpiškai mokėti šeimos nariams.

62. Be nurodytos šio įstatymo 61 str. pašalpos kasa duoda savo nario šeimai:

1) šio įstatymo 23 str. 1—6 p. p. nustatytą medicinos pagalbą, bet ne ilgiau kaip per 13 savaičių kiekvienais metais,

2) gimdymo pagalbą kasos nario žmonai,

3) pašalpą laidotuvėms, mirus kasos nario vyrui, žmonai, vaikams ir povaikiams.

Kasos narių šeimoms šiame str. numatytos medicinos pagalbos ir pašalpos didumą ir rūšį iš anksto visiems metams nustato kasos taryba.

63. Šio įstatymo 61 ir 62 str. nustatytai kasos narių šeimoms pašalpai ir medicinos pagalbai neturi būti išleidžiama daugiau kaip $^1/_3$ bendros sumos, kurią sudaro kasos narių ir Susisie-

kimo Ministerijos įnašai, išskaičius iš šios sumos nustatytą nuošimtį atsargos kapitalui.

64. Jei kasos narių šeimų pašalpos ir pagalbos išlaidos išeina iš šio įstatymo 63 str. nustatytos normos, tai kasos valdyba turi tuojau sušaukti kasos tarybos susirinkimą, kuris turi teikiamas šeimų nariams pagalbos ir pašalpos normas sumažinti.

IV. KASOS LĖŠOS.

Bendrieji dėsniai.

65. Kasos lėšas sudaro:

1) narių ir Susisiekimo Ministerijos įnašai,
2) kasos turto pajamos,
3) pašalpos ir aukos,
4) kasos valdybos ar Susisiekimo Ministerio paskirtos baudos pinigais,
5) netikėtos pajamos.

66. Kasos lėšos skirstomos:

1) apyvartos kapitalui ir
2) atsargos kapitalui.

67. Kasai duodamos pašalpos ir aukos naudojamos šelpėjų ar aukotojų nurodymais; jei nurodymų nėra, tai pašalpos ir aukos skiriamos atsargos kapitalui.

Apyvartos kapitalas.

68. Apyvartos kapitalą sudaro:

1) kasos narių ir Susisiekimo Ministerijos įnašai, išskaičius iš jų atsargos kapitalui skiriamą dalį,
2) kasos turto pajamos,
3) pašalpos ir aukos su pažymėtu tikslu,
4) netikėtos pajamos.

69. Apyvartos kapitalas laikomas einamąja sąskaita Lietuvos banke, žemės banke, vals-

tybės taupomosiose kasose ar, Susisiekimo Ministeriui sutikus, kitose kredito įstaigose.

70. Kasos apyvartos kapitalas gali būti naudojamas tik šiems reikalams:

1) kasos narių ir jų šeimų medicinos pagalbai ir pašalpai,
2) administracijos reikalams,
3) bendrajai ligų profilaktikai,
4) gydymo įstaigoms steigti,
5) turtui įsigyti ir palaikyti.

Atsargos kapitalas.

71. Atsargos kapitalą sudaro:

1) išskaitymai nuo 5 ligi 10% iš kasos narių ir Susisiekimo Ministerijos įnašų,
2) metinės kasos operacijų liekanos,
3) pašalpos ir aukos be pažymėto tikslo,
4) kasos ir Susisiekimo Ministerio paskirtos pabaudos pinigais.

72. Išskaitymų didumą atsargos kapitalui 71 str. 1 p. numatytose apybrėžose nustato kasos taryba.

73. Išskaitymai nutraukiami, kai atsargos kapitalas pasiekia dviejų metų išlaidų didumo imant vidutiniškai išlaidų sumą už paskutinius trejus metus.

74. Kai atsargos kapitalas pasiekia šio įstatymo 73 str. nustatytą normą ir kai pajamos yra didesnės kaip išlaidos, tai kasos taryba gali sumažinti kasos narių įnašus arba padidinti šio įstatymo apybrėžose pašalpos ir pagalbos normas.

75. Atsargos kapitalas naudojamas tais atvejais, kai apyvartos kapitalo neužtenka šio įstatymo 70 str. nurodytoms išlaidoms.

76. Jeigu apyvartos kapitalo neužtenka kasos išlaidoms ir, jei atsargos kapitalas yra sumažėjęs ligi pusės tos sumos, kuri yra buvusi apyskaitos metų pradžioje, tai kasos valdyba turi sušaukti tarybos susirinkimą nutarti:

1) kasos mokesčius padidinti 79 str. nurodytose apybrėžose, arba

2) kasos išlaidas sumažinti, kiek leidžia šis įstatymas, arba

3) pavartoti vieną ir antrą šių būdų ar imtis kitų priemonių reikalams sutvarkyti.

77. Atsargos kapitalas turi būti laikomas Lietuvos banke, žemės banke ar taupomosiose valstybės kasose. Privatinėse įstaigose atsargos kapitalas tegali būti laikomas tik kiekvieną kartą Susisiekimo Ministeriui sutikus.

Atsargos kapitalas kasos tarybai nutarus ir Susisiekimo Ministeriui tą nutarimą patvirtinus, gali būti laikomas valstybės bei valstybės garantuotais vertybės popieriais ar įkeitimo lapais ar valstybės paskolomis.

78. Kasa gali įsigyti nekilnojamąjį turtą tik Susisiekimo Ministeriui sutikus ir tik įstaigos tiesioginiams reikalams.

Mokesčiai.

79. Kasos narių mokesčiai negali būti didesni kaip $2^1/_2\%$ jų pagrindinio uždarbio.

80. Kasos narių mokesčių didumą iš anksto visiems metams nustato kas metai kasos taryba šio įstatymo 79 str. nustatytose apybrėžose.

81. Laisvai apsidraudusio kasos nario mokestis yra lygus privalomai draudžiamojo kasos nario ir Susisiekimo Ministerijos mokesčio kartu.

82. Susisiekimo Ministerijos mokestis santykiauja su kasos nario mokesčiu kaip 1 su 1.

83. Už mokinius ir praktikantus, kurie negauna atlyginimo, mokesčius sumoka Susisiekimo Ministerija.

84. Ligonių kasos viršininką apmoka Susisiekimo Ministerija.

85. Susisiekimo Ministerija grąžina kasai, eiant šio įstatymo 51, 54 ir 55 str. išduotas pašalpas gimdyvėms.

86. Kasos nario mokestį Susisiekimo Ministerijos įstaigos išskaito iš uždarbio, kai jį darbininkui moka ir įneša kasai kartu su savo mokesčiu ne vėliau kaip ligi kito darbininkų uždarbio mokėjimo termino.

87. Metų pradžioje Susisiekimo Ministerija išduoda kasai 3% kasos gautų įnašų už antrąjį pusmetį išėjusių metų avansą.

88. Pusmečiui pasibaigus, kasos valdyba turi pristatyti Susisiekimo Ministerijai nustatyta forma apyskaitą padarytoms išlaidoms, kurias, einant 85 str., Susisiekimo Ministerija turi kasai grąžinti.

89. Nei darbininkas, nei Susisiekimo Ministerija nemoka mokesčių per tą laiką, kai kasos narys negali dirbti ir kai gauna ligos pašalpą.

Šis str. taikomas ir moterims, kurios gauna neščių ir gimdyvių pašalpą.

Uždarbis ir uždarbio klasės.

90. Uždarbiu laikoma uždirbta per metus ar kitokį laiką suma, į šią sumą įskaitomas ir atlyginimas už viršnorminį darbą.

91. Apskaičius, išeinant iš šio įstatymo 90 str., darbininko ar tarnautojo uždirbtą sumą per paskutinius metus ar trumpesnį faktiškai pradirbtą laiką, nustatomas darbininko ar tarnautojo mėnesinis, savaitinis ar dienos uždarbis. Pagal šį uždarbį kasos nariai suskirstomi šešiomis klasėmis. Kiekvienai klasei šio įstatymo 92 str. nustatytas vienas bendros dienos uždarbis, kuris vadinamas pagrindinis uždarbis arba klasės uždarbis. Iš pagrindinio uždarbio nustatomi kasoss narių mokesčiai ir pašalpos.

Mokesčius ir pašalpas nustatant, savaitė laikoma septynios dienos, mėnuo — trisdešimt dienų.

92. Pagal uždarbį nariai skirstomi tokiomis šešiomis klasėmis —

Uždarbio klasė	Dienos uždarbis litais		Savaitės uždarbis litais		Mėnesio uždarbis litais		Pagrindinis dienos uždarbis litais
	nuo	ligi	nuo	ligi	nuo	ligi	
I	—	4 imt.	—	24 imt.	—	100 imt.	3
II	4	6 „	24	36 „	100	150 „	5
III	6	8 „	36	48 „	150	200 „	7
IV	8	10 „	48	60 „	200	250 „	9
V	10	12 „	60	72 „	250	300 „	11
VI	12	16 „	72	96 „	300	400 „	14

93. Kasos valdyba priskiria kasos narį prie atatinkamos uždarbio klasės, pasiremdama Susisiekimo Ministerijos įstaigų pristatytomis žiniomis apie jo gaunamą atlyginimą, o laisvai apsidraudusį — pasiremdama jo paties pareiškimu apie jo uždarbio didumą.

94. Mokiniai ir praktikantai, kurie negauna atlyginimo, priskiriami prie pirmos uždarbio klasės.

95. Uždarbiui pasikeitus, kasos narys nuo sekamo mėnesio pirmos dienos perkeliamas į atatinkamą klasę.

96. Leidžiama kasos nariui, kurio uždarbis sumažėjo, pasilikti aukštesnėje klasėje, bet tuomet turi primokėti visą susidarantį skirtumą tiek savo, tiek Susisiekimo Ministerijos mokesčių.

V. KASOS REIKALŲ TVARKYMAS.

Bendrieji dėsniai.

97. Kasos reikalus tvarko ir rūpinasi:

1) Susisiekimo Ministerija,
2) kasos visuotinis susirinkimas,
3) kasos taryba,
4) kasos valdyba,
5) revizijos komisija,
6) gydymo kontrolės komisija.

Kasos visuotinis susirinkimas.

98. Kasos visuotinį susirinkimą sudaro kasos tarybos, valdybos ir revizijos komisijos nariai ir jų pavaduotojai.

99. Visuotinį susirinkimą šaukia kasos valdyba, Susisiekimo Ministeriui sutikus, šio įstatymo 76 str. numatytiems reikalams svarstyti, jei kasos taryba šių reikalų negali išspręsti.

100. Visuotinio susirinkimo posėdžiams taikomi šio įstatymo 109, 111 ir 113 str. dėsniai.

Susisiekimo Ministerijos atstovai turi visuotiniame susirinkime balsų skaičių, prisitaikant 101 ir 116 str.

Kasos taryba.

Kasos tarybos sudėtis.

101. Kasos tarybą sudaro 6 kasos narių atstovai ir 6 balsus taryboje atstovauja Susisiekimo Ministerijos atstovai.

102. Kasos nariai renka iš savo tarpo 101 str. nustatytą tarybos atstovų skaičių ir tiek pat jų pavaduotojų. Kasos narių atstovai ir jų pavaduotojai renkami 3 metams.

103. Susisiekimo Ministerijos atstovus ir jų pavaduotojus taryboje skiria Susisiekimo Ministeris.

104. Tarybos nariais negali būti renkami:

1) asmens, kurie neturi 24 metų amžiaus,

2) asmens, kurių pilietinės teisės teismo atimtos ar aprėžtos,

3) teismo organų patraukti tieson asmens, kurie rinkimų metu yra laikomi namuose suimteisiems, o taip pat tardomi už tokius nusikaltimus, už kuriuos teisės aprėžiamos ar atimamos,

4) asmens teismo sprendimu globojamieji.

105. Rinkimuose turi teisę dalyvauti kasos nariai, kuriems sukako 17 metų amžiaus.

106. Kasos tarybos narių rinkimų tvarką nustato ligonių kasos statutas.

Kasos tarybos posėdžiai ir jų kompetencija.

107. Kasos valdyba šaukia bent du kartu per metus paprastus ligonių kasos tarybos posėdžius.

Skubiems reikalams išspręsti kasos valdyba šaukia nepaprastus tarybos posėdžius.

Nepaprastus posėdžius kasos valdyba turi šaukti taip pat to pareikalavus raštu revizijos komisijai arba trečdaliui kasos tarybos narių. Šiuo atveju kasos tarybos posėdis turi būti sušauktas ne vėliau kaip per keturias savaites, nuo dienos, kai gautas reikalavimas tarybos posėdį sušaukti.

108. Tiek apie paprastus, tiek apie nepaprastus kasos tarybos posėdžius pranešama tarybos nariams 1 savaite prieš posėdį ir kartu nurodoma dienos tvarka.

109. Kasos tarybos posėdis laikomas teisėtas, jei jame dalyvauja ne mažiau kaip pusė jos narių.

Jei susirenka mažiau kaip pusė narių, šaukiamas ne vėliau kaip per dvi savaites kitas posėdis, kuris laikomas teisėtas, nežiūrint susirinkusių narių skaičiaus.

110. Kasos tarybos posėdį atidaro ir jį veka kasos tarybos pirmininkas. Tarybos pirmininku Susisiekimo Ministerio skiriamas vienas Susisiekimo Ministerijos atstovų. Sekretorių ir pirmininko ir sekretoriaus pavaduotojus taryba renka iš savo tarpo paprasta balsų dauguma.

111. Kasos narių išrinktieji tarybos nariai tarybos posėdyje turi po vieną balsą.

112. Kasos taryba:

1) renka valdybos ir revizijos komisijos narius ir jų pavaduotojus,

2) tikrina ir tvirtina metinę kasos valdybos apyskaitą,

3) peržiūri ir priima kasos sekamų metų sąmatą,

4) svarsto kasos narių skundus dėl valdybos veikimo,

5) sprendžia kasos valdybos ir revizijos komisijos narių darbus ir jų pašalinimą iš einamųjų pareigų,

6) daro pasiūlymus kasos statutui pakeisti,

7) sprendžia kasos turto įgijimą, pardavimą, įkeitimą, nuomavimą ir perleidimą, sanatorijų, ligoninių ir pan. steigimą, ir paveda kasos valdybai sudaryti atatinkamus aktus,

8) sprendžia sudarymą sutarčių su kitomis ligonių kasomis,

9) nustato principinius dėsnius sudaryti sutartims su medicinos personalu, vaistinėmis, ligoninėmis ir kitomis įstaigomis dėl medicinos pagalbos teikimo kasos nariams ir jų šeimoms,

10) nustato kasos narių įnašų didumą šio įstatymo 79 str. nurodytose apybrėžose,

11) nustato kasos nariams ir jų šeimoms teikiamos pagalbos ir pašalpos normas,

12) likviduoja kasos reikalus,

13) sprendžia kasos valdybos ir tarybos narių iškeltus klausimus.

Be to, taryba sprendžia ir tvarko kasos reikalus, kurie ligonių kasų įstatymo ar statuto nėra pavesti valdybai.

113. Sprendžiant kasos statuto keitimą, kasos likvidavimą ir įnašų padidinimą kasos tarybos posėdyje turi dalyvauti ne mažiau kai ⅔ visų tarybos narių, šie reikalai sprendžiami ⅔ dalyvaujančių balsų dauguma.

Kiti klausimai sprendžiami paprasta balsų dauguma, balsams pasidalinus, pirmininko balsas nusveria.

114. Kasos tarybos nutarimai per dvi savaites gali būti suinteresuotų asmenų apskųsti Susisiekimo Ministeriui.

Kasos valdyba.

Kasos valdybos sudėtis.

115. Vidaus kasos darbus tvarko ir jos turtą prižiūri kasos valdyba.

116. Kasos valdybą sudaro 4 nariai ir tiek pat pavaduotojų. ½ jų renka slaptu balsavimu kasos narių atstovai taryboje ir ½ skiria Susisiekimo Ministeris. Kasos valdybos pirmininkas skiriamas Susisiekimo Ministerio iš Susisiekimo Minsterijos atstovų tarpo.

117. Kasos valdybos pirmininko pavaduotoją, sekretorių ir iždininką kasos valdyba renka iš savo tarpo slaptu balsavimu.

118. Kasos valdybos nariais ir jų pavaduotojais negali būti:

1) tarybos nariai,

2) kasos nariai, kurie neturi teisės būti renkamais į kasos tarybos narius.

119. Kasos valdybos nariai išeina iš valdybos, jeigu:

1) jų pilietinės teisės teismo sprendimu atimtos arba aprėžtos,

2) teismo organų patraukti tieson ir laikomi namuose suimtiesiems,

3) teismo sprendimu yra globojami,

4) 3 kartus iš eilės be svarbių priežasčių nedalyvavo valdybos posėdžiuose,

5) rinktieji nariai nustojo būti kasos dalininkais.

Be to, Susisiekimo Ministeris gali pašalinti kasos valdybos narius, nusikaltusius ligonių kasos įstatymui arba statutui.

Rinktuosius kasos valdybos narius gali pašalinti ir kasos taryba.

120. Valdyba sudaroma vieneriems metams.

121. Išstojusieji kasos valdybos nariai gali būti vėl renkami.

122. Išėjusiųjų arba pašalintų kasos valdybos narių vieton, kasos valdybos kviečiami, įeina nuolatiniais arba laikinaisiais jos nariais jų pavaduotojai. Kasos rinktųjų narių įėjimo eilė nustatoma, žiūrint gautų balsų skaičiaus, jeigu balsų skaičius vienodas, tai eilė nustatoma burtais; paskirtų narių eilė nustatoma taip pat burtais.

123. Kasos valdybos pirmininkas ar, jam negalint, jo pavaduotojas, atstovauja kasai įstaigose ir veda jos vardu teismuose bylas.

124. Kasos valdybos posėdžiai teisėti, jei juose dalyvauja daugiau kaip pusė jos narių; posėdyje turi dalyvauti pirmininkas arba jo pavaduotojas.

125. Valdybos posėdžiuose gali dalyvauti patariamuoju balsu kasos viršininkas, sanitarinės tarnybos atstovas ir revizijos komisijos atstovas.

Kasos valdybos teisės ir pareigos.

126. Kasos valdyba:

1) svarsto asmens privalomą apsidraudimą ir privalomą mokesčių mokėjimą,

2) skirsto kasos narius į atatinkamas uždarbio klases,

3) nustato Susisiekimo Ministerijos ir kasos narių mokesčius,

4) svarsto klaidingai įmokėtų mokesčių grąžinimo klausimą,

5) prižiūri, kad kasos narių ir Susisiekimo Ministerijos mokesčiai ir kitos kasos pajamos būtų laiku įmokami,

6) skiria susirgusiems kasos nariams ir jų šeimoms pašalpas pinigais ir daro visokias išlaidas, pasirėmusi šiuo įstatymu, kasos statutu ir kasos tarybos nutarimais,

7) kontroliuoja kasos narių ir jų šeimos narių susirgimus ir susirgimų laiką,

8) prižiūri, kad sergantieji kasos nariai pildytų juos gydančio personalo parėdymus ir skiria atatinkamais atvejais baudas asmenims, nusikaltusiems gydymo tvarkai,

9) prižiūri ir tvarko kasos turtą,

10) skiria ir atleidžia kasos tarybos nustatyta tvarka kasos tarnautojus,

11) kasos tarybos nustatyta tvarka daro sutartis su medicinos personalu, vaistinėmis ir įvairiomis gydymo įstaigomis,

12) tvarko ir prižiūri visus kasos reikalus ir jos sąskaitybą, susirašinėjimą ir susižino kasos reikalais su valdžios, savivaldybės ir privatinėmis įstaigomis ir asmenimis,

13) sudaro metinę kasos apyskaitą ir sekamų metų sąmatą,

14) šaukia paprastuosius ir nepaprastuosius kasos tarybos susirinkimus,

15) vykdo kasos tarybos nutarimus,

16) duoda Susisiekimo Ministerijai nustatytu laiku darbų apyskaitas su pateisinančiais dokumentais,

17) eina kitas kasos statuto nurodytas arba susijusias su šio įstatymo esme pareigas.

127. Kasos valdybos nutarimai:

1) dėl pinigų ėmimo,

2) dėl pinigų naudojimo tvarkos ir

3) dėl tarnautojų samdymo ir atleidimo turi būti priimti ne mažiau kaip ¾ visų valdybos narių.

Kiti klausimai sprendžiami paprasta balsų dauguma. Balsams pasidalinus, pirmininko balsas nusveria.

128. Kasos valdybos pirmininkas ir nariai už savo pareigas gauna Susisiekimo Ministerio nustatytą atlyginimą.

Kasos tarnautojai.

129. Techniknį kasos darbą atlieka kasos viršininkas ir tarnautojai.

130. Kasos viršininką tvirtina Susisiekimo Ministeris kasos valdybai pristačius. Kitus tarnautojus skiria ir atleidžia kasos valdyba kasos tarybos nustatyta tvarka.

131. Kasos tarnautojų pareigas, jų darbo paskirstymą ir santykius su valdyba nustato kasos statutas ir tarnybos reguliaminas, kurį išleidžia kasos valdyba.

132. Kasos viršininkas turi valstybės tarnautojų teises.

133. Kasos įstaigos, jų tarnautojai ir medicinos personalas turi laikyti paslaptyje kasos narių ligas.

Sąskaityba ir atskaitomybė.

134. Kasos sąskaityba atliekama kasos valdybos nustatytomis taisyklėmis. Buhalterijos knygos ir užrašai turi būti tvarkomi tokiu būdu, kad iš jų galima būtų sudaryti metinę kasos veikimo apyskaitą Susisiekimo Ministerijos nustatyta forma.

Metinė kasos veikimo apyskaita, ją revizijos komisijai iššiūrėjus, pristatoma tarybai tikrinti ir tvirtinti. Patvirtinta apyskaita su pateisinamaisiais dokumentais pristatoma Susisiekimo Ministerijai.

135. Kasos valdyba, Susisiekimo Ministeriui reikalaujant, turi teikti jam apie savo darbą žinių, jo nustatytu laiku ir tvarka.

136. Susisiekimo Ministerijos atstovai gali daryti kasos lėšų, bylų, sąskaitybos ir valdybos apyskaitos revizijas.

Šių revizijų apyskaita pristatoma Susisiekimo Ministeriui.

137. Kasos apyskaitos metai prasideda sausio mėn. 1 d. ir baigiasi gruodžio mėn. 31 d.

Revizijos komisija.

138. Sąskaitybai ir atskaitomybei tikrinti paprastas kasos tarybos susirinkimas renka 1 metams revizijos komisiją iš 3 narių ir 2 pavaduotojų.

139. Revizijos komisijos renka iš savo tarpo paprasta balsų dauguma pirmininką. Pirmininkas šaukia revizijos komisiją savo nuožiūra arba kuriam nors jos narių reikalaujant.

140. Revizijos komisija daro kasos įstaigų, turto, knygų ir raštinės reviziją prieš kiekvieną

paprastą kasos tarybos posėdį ir kiekvieną kartą, kada ji randa reikalinga. Revizija daroma revizijos komisijai nutarus. Revizijos davinius komisija praneša kasos valdybai ir tarybai.

Gydymo kontrolės komisija.

141. Medicinos pagalbos teikimą kontroliuoja gydymo kontrolės komisija, sudaryta lygiomis iš kasos valdybos, kasos gydytojų ir Susisiekimo Ministerijos atstovų.

Kontrolės komisija savo darbe vaduojasi kasos valdybos duotomis instrukcijomis.

Kasos valdyba, tarybai leidus, gali įvesti ir kitus kontrolės būdus.

Tarybos ir revizijos komisijos narių atlyginimas.

142. Kasa gali mokėti tarybos ar revizijos komisijos nariams —

1) už sutrukdytą laiką (posėdžius, revizijas ir pan.) ir

2) už kelionę.

Atlyginimo normas iš anksto nustato kasos taryba statuto apybrėžose.

Kasos veikimo priežiūra.

Ginčai.

143. Susisiekimo Ministeris, kur šis įstatymas kitaip nenumato, sprendžia:

1) ginčus dėl teisių ir pareigų kasos organų ir jų narių kasos statuto aiškinimus,

2) kasos valdybos ir kasos gydytojų nesusipratimus,

3) rinkimų teisėtumą,

4) kasos narių skundus dėl baudų už nusižengimą nustatytai gydymosi tvarkai ir už ligos simuliaciją.

144. Kasos valdybos nutarimus šio įstatymo 126 str. nurodytais klausimais suinteresuoti asmens gali per mėnesio laiką apskųsti Susisiekimo Ministeriui. Skundai paduodami per kasos valdybą ir sustabdo skundžiamų nutarimų vykdymą.

VI. KASOS SKYRIAI.

145. Prie dirbtuvės ar įmonės, kur dirba ne mažiau kaip 150 darbininkų, kasos tarybai nutarus ir Susisiekimo Ministeriui leidus, gali būti įsteigtas kasos skyrius.

146. Visą darbą, surištą su skyriaus steigimu, atlieka kasos valdyba.

147. Kasos skyrius teikia savo nariams ir jų šeimoms šiuo įstatymu numatytą pašalpą pinigais ir medicinos pagalbą — ligos, gimdymo ir mirties atsitikimais. Be to, kasos valdyba gali pavesti kasos skyriui narių įnašų ir Susisiekimo Ministerijos primokėjimų priėmimą.

148. Pinigų saugojimo būdą kasos skyriuje nustato kasos valdyba, laikydamasi šio įstatymo 69 str. nuostatų.

149. Naujai įstojančius į kasos skyrių narius registruoja kasos valdyba. Kasos skyriuje laikomi registracijos kortelių dublikatai.

150. Kasos skyriaus reikalus tvarko ir prižiūri jo turtą kasos skyriaus įgaliotinis.

151. Kasos skyriaus įgaliotinį ir kitus jo tarnautojus skiria ir atleidžia kasos valdyba 130 str. nustatyta tvarka.

152. Savo darbe skyriaus įgaliotinis vaduojasi šiuo įstatymu, kasos statutu, kasos tarybos nutarimais ir kasos valdybos nurodymais.

153. Kasos skyriaus įgaliotinis siunčia kasos valdybai nustatytu laiku apyskaitą su pateisinamaisiais dokumentais.

154. Kasos valdyba uždaro kasos skyrių:

1) jeigu kasos narių pasidaro mažiau kaip 150,

2) jeigu nustoja dirbti dirbtuvė ar įmonė, prie kurios buvo kasos skyrius įsteigtas,

3) jei kasos skyrius, kasos tarybos nutarimu, sujungiamas su kitu kasos skyriumi.

155. Uždarant kasos skyrių, jo turtas, kuris lieka išskaičius ir išpildžius visus pasižadėjimus, tenka tam kasos skyriui, su kuriuo susijungė; kitais atvejais tenka pačiai kasai.

VII. BAUSMĖS.

156. Už nusikaltimą gydymo tvarkai ar ligos simuliavimą kasos valdyba gali nusikaltusį bausti iki 10 kartų padidintos dienos pašalpos pinigais.

VIII. ĮSTATYMO VYKDYMAS.

157. Šį įstatymą vykdo Susisiekimo Ministeris; jam priklauso Susisiekimo Ministerijos ligonių kasos priežiūra ir jos tvarkymas.

158. Sis įstatymas veikia nuo 1931 m. spalių mėn. 1 dienos.

---

6. SUSISIEKIMO MINISTERIJOS LIGONIŲ KASOS ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1932.XI.5. Nr. 398).

Susisiekimo Ministerijos ligonių kasos įstatymas pakeičiamas taip:

20. Dalyvavimas kasoje baigiasi —

1) nariui mirus,

2) privalomai apdraustajam, išbuvusiam kasoje ne mažiau kaip vieną mėnesį, per mėnesį nuo dienos, kurią jis nustojo darbo ar tarnybos,

3) pervestajam į etatinę vietą ar už nusižengimą atleistam iš darbo ar tarnybos, nuo atleidimo dienos,

4) laisvai apsidraudusiam neįmokėjus savo įnašų per mėnesį nuo paskutinio mokamojo termino.

23. Susirgusiems savo nariams kasa teikia nemokamai šių rūšių medicinos pagalbą —

1) pirmutinę medicinos pagalbą, ūmai susirgus ar staigiam nelaimingam atsitikimui ištikus,

2) ambulatorinę medicinos pagalbą,

3) gydytoją gulėtinai sergančiam ligoniui lankyti bute,

4) gydymą ir laikymą ligoninėje arba sanatorijoje, išbuvusiems kasoje ne mažiau kaip 1 mėnesį,

5) dantų gydymą,

6) vaistus, tvarstomąją medžiagą, gydymo reikmenis, akinius, rementus, protezus ir pan.,

7) gimdymo pagalbą.

24. Medicinos pagalba ir pašalpos kasos nariui teikiamos išbuvusiam kasoje ne mažiau kaip —

1) 1 mėnesį — ligi 4 savaičių,
2) 3 mėnesius — ligi 8 savaičių,
3) 6 mėnesius — ligi 26 savaičių per metus.

Nariams, neišbuvusiems kasoje 1 mėnesio, medicinos pagalba ir pašalpos teikiamos ne ilgiau kaip 1 savaitę.

Kasos valdyba, tarybos duotais nurodymais, gali medicinos pagalbą ir pašalpas kasos nariams neišbuvusiems kasoje 1 mėnesio teikti ir ilgiau kaip 1 savaitę.

25. Ligoniui, sirgusiam be pakaitos 24 str. nurodytą laiką ir nepasveikusiam ar pakartotinai ta pačia liga susirgusiam, kasos tarybos nutarimu, gali būti medicinos pagalbos teikimas prailgintas dar tais pat metais išbuvusiam kasoje ne mažiau kaip —

1) 1 mėnesį — ligi 2 savaičių,
2) 3 mėnesius — ligi 4 savaičių,
3) 6 mėnesius — ligi 13 savaičių.

46. Pašalpa pinigais duodama, pradedant trečią ligos dieną. Pašalpa pinigais duodama ligi pasveikimo dienos 24 str. sąlygomis, bet ne ilgiau kaip 26 savaites per metus.

Už sekmadienius, šventadienius ir nedarbo dienas pašalpa pinigais neduodama.

50. Kasos narys, kuris nustojo darbo ar tarnybos ligos metu ar susirgo ne vėliau kaip per mėnesį nuo dienos, kai privalomai draudžiamasai nustojo darbo ar tarnybos, gi laisvai apsidraudusis nustojo mokėti savo įnašus, turi teisės naudotis kasos pagalba nustatytomis kasos nariams 24 ir 25 str. normomis.

59. Laidotuvių pašalpa duodama ir tuo atveju, jeigu kasos narys, nustojęs būti jos narių, mirė ta pačia liga, dėl kurios jam buvo teikiama

kasos pagalba ir pašalpa, kai jis ligi mirties negalėjo dirbti ir mirė per vienerius metus, nustojęs teisės pagalbai ir pašalpai gauti, išbuvęs kasoje ne mažiau kaip —

1) 6 mėnesius — gauna 50%,

2) 1 metus — visą 57 str. numatytą pašalpą.

60. Ligonių kasos nario šeimos nariais laikomi —

1) kasos nario žmona,

2) savi vaikai, nors ir nesusituokus gimę, ir povaikiai ligi 15 metų amžiaus,

3) tėvai, našlaičiai, broliai ir seserys ligi 15 metų amžiaus, jeigu kasos narys juos išlaiko ir kartu su jais gyvena.

62. Be nurodytos šio įstatymo 61 str. pašalpos kasa duoda savo nario šeimai —

1) šio įstatymo 23 str. 1, 2, 3, 5 ir 6 p. p. nustatytą medicinos pagalbą, bet ne ilgiau kaip 13 savaičių kiekvienais metais,

2) išbuvusiems kasoje ne mažiau kaip 3 mėnesius — gydymą ir laikymą ligoninėje arba sanatorijoje,

3) gimdymo pagalbą ir, reikalui esant, gydymą ir laikymą ligoninėje kasos nario žmonai,

4) pašalpą laidotuvėms, mirus kasos nario vyrui, žmonai, vaikams ir povaikiams.

Kasos narių šeimoms šiame str. numatytos medicinos pagalbos ir pašalpos didumą ir rūšį iš anksto visiems metams nustato kasos taryba.

89. Ir darbininkas ir Susisiekimo Ministerija moka mokesčius ligonių kasai per visą nario kasoje buvimo laiką.

---

7. LAISVAI SAMDOMŲ EIGULIŲ DRAUDIMO KASOS ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1934. VI. 13. Nr. 445).

I. Bendrieji nuostatai.

1. Laisvai samdomiems eiguliams nuo ligos drausti steigiama draudimo kasa.

2. Kasa yra juridinis asmuo.

3. Kasa turi savo antspaudą.

4. Kasa atsako savo turtu.

5. Raštai kasos reikalams žyminiu mokesčiu neapmokami.

II. Kasos nariai.

6. Kasos nariai yra laisvai samdomi eiguliai.

7. Laisvai samdomi eiguliai kasos nariais laikomi nuo šio įstatymo veikimo dienos.

Asmenys, kurie įstoja į tarnybą po įstatymo paskelbimo, kasos nariais laikomi nuo sekančio mėnesio 1 dienos tarnybon įstojus.

8. Narių dalyvavimas kasoje baigiasi —

1) nariui mirus,

2) atleidus iš tarnybos.

III. Kasos lėšos.

9. Kasos lėšas sudaro —

1) Žemės Ukio Ministerijos ir narių įnašai,

2) turto pajamos,

3) pašalpos ir aukos,

4) kitokios pajamos.

10. Žemės Ūkio Ministerija moka —

1) už kiekvieną II eilės eigulį po 3,9 lt. kas mėnuo,

2) už kiekvieną III eilės eigulį po 5,4 lt. kas mėnuo.

II eilės eiguliai moka po 3,9 lt. kas mėnuo.

11. Kasos lėšos laikomos valstybės iždе, arba Žemės Ūkio Ministeriui sutikus, kredito įstaigose.

50% atsargos lėšų gali būti laikoma valstybės ar valstybės garantuotais vertybės popieriais.

12. Kasos lėšos skirstomos taip —

1) apyvartos lėšos,

2) pašalpų fondo lėšos ir

3) atsargos lėšos.

13. Apyvartos lėšas sudaro —

1) Žemės Ūkio Ministerijos ir narių įnašai,

2) turto pajamos,

3) pašalpos ir aukos,

4) kitokios pajamos.

14. Pašalpų fondą sudaro 10 str. numatyti įnašai kiekvienam II eilės eiguliui po 50 litų ir III eiguliui po 25 lt. kas metai.

15. Atsargos lėšas sudaro 5% Žemės Ūkio Ministerijos ir narių įnašų.

16. Atsargos lėšos nebedidinamos, kai jos pasiekia dviejų metų išlaidų didumą, imant vidutiniškai išlaidų sumą už paskutinius trejus metus.

IV. Kasos lėšų naudojimas.

Apyvartos lėšos.

17. Apyvartos lėšos naudojamos šiems reikalams —

1) gydymo išlaidoms,
2) ligonių pašalpoms,
3) gimdymo pašalpoms,
4) laidojimo pašalpoms,
5) administracijos reikalams,
6) turtui įsigyti ir laikyti.

18. Gydymosi išlaidos nariams ir jų šeimoms grąžinomos kasos valdybos nutarimais.

19. Žemės Ukio Ministeris nustato kasos nariams ir jų šeimoms medicinos pagalbos tiekimo rūšį.

20. Kasos šeimos nariais laikomi —

1) kasos nario žmona,

2) savi, nors ir nesusituokus gimę vaikai ir povaikiai ligi 15 metų amžiaus,

3) tėvai, našlaičiai broliai, sesers ir anūkai ligi 15 metų amžiaus, jeigu kasos narys juos laiko.

21. Kasos nariams ligoniams, kurie negali dirbti, gali būti duodamos ne mažesnės kaip pusė mėnesinio atlyginimo pašalpos —

1) išbuvusiems kasos nariais vieną mėnesį — ligi vieno mėnesio atlyginimo,

2) išbuvusiems kasos nariais tris mėnesius — ligi dviejų mėnesių atlyginimo,

3) išbuvusiems kasos nariais šešis mėnesius ir daugiau — ligi šešių mėnesių atlyginimo.

22. Nariui, kuris serga ilgiau kaip 21 str. nustatyta, medicinos pagalbos teikimas kasos valdybos nutarimu gali būti pailgintas, kai jis yra kasos nariu ne mažiau kaip —

1) vieną mėnesį — ligi 2 savaičių,
2) tris mėnesius — ligi 3 savaičių,
3) šešis mėnesius — ligi 13 savaičių.

23. Kasos narių, kurie išbuvo nariais ne mažiau kaip 6 mėnesius, žmonos po gimdymo gauna vienkartinę pašalpą ligi 50 litų.

24. Kasos nariams, kurie išbuvo nariais ne mažiau kaip 6 mėnesius, duodamos tokios laidojimo pašalpos:

1) kasos nariui mirus — 100 litų,

2) šeimos nariui mirus — 50 litų.

25. Administracijos reikalams gali būti išleista ne daugiau kaip 10% metinių pajamų kas metai.

26. Turtui įsigyti ir laikyti lėšos gali būti naudojamos Žemės Ukio Ministerio patvirtinta sąmata.

Pašalpų fondo lėšos.

27. Atleistiems iš tarnybos nariams mokama vienkartinė pašalpa:

1) II eilės eiguliams po 50 litų,

2) III eilės eiguliams po 25 litus, už kiekvienus kasos nariu išbūtus metus.

Atsargos lėšos.

28. Atsargos lėšos gali būti naudojamos kasos reikalams Žemės Ukio Ministeriui sutikus. Atsargos lėšoms sumažėjus, jos papildomos 16 str. tvarka.

V. Kasos reikalų tvarkymas.

29. Kasos reikalus tvarko valdyba.

30. Valdybą sudaro —

1) pirmininkas — miškų departamento direktorius ir

2) nariai — Žemės Ūkio Ministerio paskirtas miškų inspektorius ir buhalterijos skyriaus viršininkas.

31. Valdyba gali kviesti ekspertus.

32. Valdyba klausimus sprendžia balsų dauguma.

33. Kasos valdyba —

1) prižiūri, kad įnašai ar kitos pajamos būtų nustatytu laiku įmokėtos,

2) skiria pašalpas kasos nariams ir jų šeimoms,

3) sprendžia narių ir jų šeimų gydymosi išlaidų grąžinimo klausimus,

4) sudaro kasos vardu sutartis,

5) prižiūri ir tvarko kasos turtą,

6) priima ir atleidžia kasos tarnautojus ir nustato jiems atlyginimą,

7) sudaro metines apyskaitas, sąmatas ir pristato jas Žemės Ūkio Ministeriui tvirtinti ir

8) eina kitas šiuo įstatymu nustatytas pareigas.

34. Valdybos nutarimai kasos narių reikalais per tris savaites nutarimą gavus gali būti skundžiami Žemės Ūkio Ministeriui.

Žemės Ūkio Ministerio sprendimai yra galutini.

35. Valdyba gali gauti Žemės Ūkio Ministerio nustatytą atlyginimą iš kasos lėšų.

36. Kasos apyskaita su pateisinamaisiais dokumentais pristatoma Žemės Ūkio Ministeriui tvirtinti.

Atlyginimą revizoriams nustato Žemės Ūkio Ministeris.

37. Kasos darbui ir atskaitomybei patikrinti Žemės Ūkio Ministeris skiria revizijas.

VI. Baigiamieji nuostatai.

38. Šiam įstatymui vykdyti taisykles leidžia Žemės Ūkio Ministeris.

39. Sis įstatymas veikia nuo 1934 m. birželio mėn. 1 dienos.

---

8. LAISVAI SAMDOMŲ EIGULIŲ DRAUDIMO KASOS ĮSTATYMUI VYKDYTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1934.VII.17. Nr. 451).

I. Kasos nariai.

1. Kasos nariai yra laisvai samdomi eiguliai.

2. Apie priimtus tarnybon ar atleistus iš tarnybos eigulius urėdijos praneša kasai ne vėliau kaip per 7 dienas.

II. Kasos įnašai.

3. Narių ir Žemės Ūkio Ministerijos įnašai kiekvieną mėnesį pervedami kasos einamojon sąskaiton. Apie pinigų pervedimą miškų departamentas praneša urėdijoms ir kasai.

4. Kasos lėšos laikomos Zemės Banke.

5. Pašalpų fondo ir atsargos lėšų procentai kas metai pervedami apyvartos lėšoms papildyti.

III. Kasos lėšų naudojimas.

1. Medicinos pagalba.

6. Susirgusiems kasos nariams ir jų šeimoms grąžinamos šios išlaidos:

1) už pirmąją medicinos pagalbą,
2) „ ambulatorinę medicinos pagalbą,
3) „ gydytoją ligoniui lankyti,
4) „ gydymą ir išlaikymą ligoninėje,
5) „ vaistus, tvarstomąją medžiagą ir gydymo reikmenis,
6) „ žindymo pagalbą,
7) „ dantų gydymą.

7. Kasa grąžina ligoninės III kl. išlaidas, o vietose, kur ligoninėje tokios klasės nėra — antros klasės.

8. Kasos narys gali pasirinkti bet kurį gydytoją, medicinos personalą, vaistinę ar ligoninę.

9. Sanatorijoje gydytis reikia gauti kasos leidimas. Prie prašymo tokiam leidimui turi būti pridėta: 1) gydytojo pažymėjimas kokia liga serga ir pažymėjimas, kad reikia gydytis sanatorijoje ir 2) ligonio šeimos sudėties ir jo materialės padėties urėdo pažymėjimas.

10. Medicinos pagalba teikiama ligi ½ kasos nariu išbūto laiko, bet ne daugiau kaip už 6 mėnesius.

11. Nariui, kuris serga ilgiau kaip 10 str. nurodytas laikas, pagalbos teikimas kasos valdybos nutarimu gali būti pailgintas, bet ne daugiau kaip pusės suteiktos 10 str. pagalbos.

12. Gydytis ligoninėje, turi gauti gydytojo liudymą, kad reikia gydytis ligoninėje. Šis liu-

dymas pridedamas prie prašymo gydymosi išlaidoms grąžinti.

13. Kasa sumoka tokias narių ir šeimų dantų gydymosi išlaidas: skausmo numarinimo, dantų traukimo, smagenų gydymo, akmens pašalinimo ir dantų plombavimo pigesnėmis plombomis (cemento ir vario amalhama). Už brangesnes plombas nariai sumoka tų plombų kainos skirtumą.

Dirbtiniai dantys ir operacijos apmokamos kasai leidus.

14. Kasos nariai, prašydami grąžinti gydymosi išlaidas, prašyme nurodo sirgusio:

1) vardą, pavardę,
2) amžių,
3) šeimos sudėtį,
4) sirgimo laiką,
5) padarytas gydymosi išlaidas ir
6) paštą, per kurį nori gauti pinigus.

15. Prie prašymo turi būti pridėta:

1) gydžiusiojo ligonį gydytojo liudymas, kuriame turi būti pažymėta: sirgta liga, sirgimo laikas ir sumokėta suma už gydymą,
2) ligoninės sąskaitos arba kvitai, kuriuose turi būti pažymėta ligos diagnozas, sirgimo laikas ir kurioje klasėje gydėsi,
3) vaistinių sąskaitos arba receptai.

16. Prašymus gydymo išlaidoms gauti paduoda kasos valdybai per savo urėdiją. Urėdija lydimajame rašte nurodo:

1) laiką per kurį ligonis negalėjo eiti jam pavestų pareigų,
2) ligonio materialę būklę.

17. Kasos valdyba pristatytais dokumentais sumoka visas nario gydymo išlaidas, o jo šeimos narių ligi pusės.

2. Pašalpos nariams.

18. Negalintieji dirbti nariai nuo 4 ligos dienos nustoja gauti algą, vietoje jos gauna pašalpą.

Kasos valdyba gali nutarti duoti nariams, kurie sirgo ne trumpiau kaip 7 dienas, pašalpą už visą ligos laiką, bet ne ilgiau kaip įstatymo 21 str. numatyta.

19. Kasos nariams negrąžinamos gydymosi išlaidos ir neduodamos pašalpos —

1) kai tyčia sau pakenkė,
2) susirgo, bedarydamas nusikalstamus darbus, ar muštynėse, kilusiose dėl jų kaltės.

20. Pradedant 5 susirgimo diena ligi pasveikimo įnašai nemokami.

21. Pašalpos išduodamos gydymo išlaidoms grąžinti nustatyta tvarka.

3. Gimdymo pašalpos.

22. Gimdymo pašalpai gauti prie prašymo pridedami gimimo metrikai arba ligoninės liudymas, o gydymosi išlaidoms — sąskaitos ir kiti dokumentai.

23. Jeigu kūdikis gimsta negyvas arba gimstant miršta gimdymo pašalpa neduodama.

4. Laidojimo pašalpos.

24. Kasos nariui mirus laidojimo pašalpą gauna jo įpėdiniai, mirus šeimos nariui, pašalpą gauna kasos narys.

Prie prašymo laidojimo pašalpai gauti turi būti pridėti mirimo metrikai.

5. Pašalpų fondo lėšos.

25. Kasos nariams ar jų šeimoms pašalpos, numatytos įstatymo 27 str. išmokamos jų prašymais.

26. Prie prašymo pašalpai gauti pridedama:

1) jei kasos narys miręs — mirimo metrikai ir
2) urėdo įsakymo nuorašas, kuriuo kasos narys atleistas iš tarnybos.

6. Administracijos reikalams lėšos.

27. Administracijos reikalams lėšos gali būti naudojamos tik tam reikalui, kuriam nustatytą Žemės Ūkio Ministerio patvirtintoje išlaidų sąmatoje.

IV. Kasos reikalų tvarkymas.

28. Kasos reikalus tvarko kasos valdyba. Technikiniam darbui samdo tarnautojus.

29. Kasos tarnautojai už kiekvienus pratarnautus metus gauna vieną mėnesį apmokamų atostogų.

30. Metinė kasos apyskaita pristatoma Žemės Ukio Ministeriui tvirtinti ne vėliau kaip sekančių metų balandžio mėn. 1 d.

31. Kasos atskaitomybės dokumentai laikomi 10 metų miškų departamento archyve.

32. Kasos narių ir jų šeimų prašymai ir kiti raštai siunčiami kasai per urėdijas.

9. KONVENCIJA DĖL DRAUDIMO LIGOJE PRAMONĖS IR PREKYBOS IR NAMŲ RUOŠOS DARBININKŲ.

(Vyr. Zin. 1931.VI.19. Nr. 359).

Tautų Sąjungos tarptautinės Darbo Organizacijos visuotina Konferencija,

Sušaukta tarptautinio Darbo Biuro administracinės Tarybos Zenevoje ir ten susirinkusi 1927 m. gegužės mėn. 25 d., savo dešimtam posėdyje,

Nutarusi priimti įvairius pasiūlymus dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų, iškeltus posėdžio dienotvarkės pirmoj eilėj ir

Nutarusi, kad šitie pasiūlymai bus suformuluoti tarptautinės konvencijos projekto formoje,

prisilaikydama Versalio Sutarties Tryliktos Dalies ir kitų Taikos Sutarčių atitinkamų Dalių nuostatų, priima, šių tūkstantis devyni šimtai dvidešimt septintų metų birželio mėnesio 15 dieną, sekančios konvencijos projektą tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams ratifikuoti:

1 straipsnis.

Kiekvienas tarptautinės Darbo Organizacijos Narys, ratifikuojąs šią konvenciją, pasižada įvesti privalomąjį draudimą ligoje bent atitinkamomis sąlygomis, numatytomis šioje konvencijoje.

2 straipsnis.

Privalomas draudimas ligoje taikomas pramonės ir prekybos įmonių darbininkams, tarnautojams ir gizeliams, darbininkams, kurie nedirba įmonėj, ir tarnams.

Tačiau, kiekvienam Nariui leidžiama numatyti savo šalies įstatymuose tokias išimtis, kurias jis laiko reikalingomis, liečiančias:

a) laikinus tarnautojus, kurių darbo laikas nesiekia ribos, nustatytos vietos įstatymų, nenuolatiniai darbai nesurišti su profesija arba darbdavio įmone, atsitiktini darbai ir papildomieji darbai;

b) darbininkus, kurių alga ar pajamos viršija ribą, kuri gali būti vietos įstatymų nustatyta;

c) darbininkus, kurie negauna atlyginimo pinigais;

d) namų darbininkus, kurių darbo sąlygos negali būti prilyginamos prie samdomųjų;

e) darbininkus nepasiekusius arba perviršijusius amžiaus ribą, kuri gali būt vietos įstatymų nustatyta;

f) darbdavio šeimos narius.

Be to, gali būt atleisti nuo privalomojo draudimo ligoje, asmens turintieji teisės, ligos atveju, einant įstatymu arba taisyklėmis arba specialiu statutu, į pagalbą, kuri visumoje atitinka bent ekvivalentui, šios konvencijos numatytam.

Si konvencija neliečia jūrininkų ir jūros žvejų, kurių draudimas ligoje galės būt svarstomas vėlesniam Konferencijos posėdyje.

3 straipsnis.

Draudžiamasis, negalintis dirbti dėl savo anormalinės fizinės ar proto sveikatos būklės, turi teisės į atlyginimą pinigais mažiausia per dvidešimt šešias pirmąsias savo ligos savaites, skaitant atlyginimą nuo pirmos dienos.

Atlyginimo teisė gali priklausyti nuo draudžiamojo atlikto stažo ir praėjus daugiausia trims dienoms laiko.

Atlyginimas gali būti sulaikytas:

a) jeigu draudžiamasis jau gauna, pagal įstatymą, kitą pašalpą ir už tą pat ligą, kitoj vietoj; šis nutraukimas galės būti pilnas arba dalinis, atsižvelgiant į tai, ar ta pastaroji pašalpa bus lygi ar žemesnė, nei šio straipsnio numatyta pašalpa;

b) taip pat tol, kol draudžiamasis dėl savo nedarbingumo nenustoja normalaus darbo atlyginimo arba, jeigu jis yra laikomas draudimo arba viešojo fondo lėšomis; tačiau, pašalpos nutraukimas bus dalinis, jeigu draudžiamasis be savęs išlaiko dar šeimą;

c) taip pat tol, kol draudžiamasis atsisako pildyti, be rimtų motyvų, gydytojo nurodymus ir instrukcijas, liečiančias ligonių elgesį, arba vengia, be leidimo ir sauvaliai, draudimo įstaigos kontrolės.

Pašalpa gali būti sumažinta arba atimta, jeigu liga draudžiamojo iššaukta tyčiomis.

4 straipsnis.

Draudžiamasis turi teisės dovanai, pradedant nuo ligos pradžios ir bent iki galui periodo, numatyto gauti pašalpą ligoje, į pakankamai

kvalifikuoto gydytojo pagalbą, taipogi į vaistus ir terepeutiškus reikmenis pakankamos kokybės ir kiekio.

Tačiau iš draudžiamojo gali būti reikalaujama dalyvauti pagalbinėse išlaidose, vietos įstatymų nustatytomis sąlygomis.

Pagalba ligoje gali būti sustabdyta, kol draudžiamasis, be svarbių motyvų atsisako pildyti gydytojo nurodymus ir instrukcijas dėl ligonių elgesio, arba netinkamai naudojasi pagalba, kurią jam teikia draudimo įstaiga.

5 straipsnis.

Vietos įstatymai gali leisti arba nustatyti teikimą medicinos pagalbos draudžiamojo šeimos nariams, gyvenantiems drauge su juo ir jo išlaikomiems; jie nustato sąlygas, kuriose šita pagalba gali būt teikiama.

6 straipsnis.

Draudimas ligoje turi būti pavestas autonominėms įstaigoms, viešųjų organų administraciniu ir finansiniu atžvilgiu kontroliuojamoms ir neturinčioms pasipelnijimo tikslo. Įstaigos, įsteigtos privatine iniciatyva, reikalingos specialaus viešųjų organų pripažinimo.

Draudžiamieji turi būt pakviesti dalyvauti draudimo autonominių įstaigų valdyme, vietos įstatymų nustatytomis sąlygomis.

Tačiau, draudimo ligoje tvarkymą gali prisiimti tiesioginiai Valstybė, jeigu autonominių įstaigų valdymas sunkus arba neįmanomas arba nepritaikomas dėl krašto sąlygų ir ypač dėl nepakankamos profesionalių darbdavių ir darbininkų organizacijų raidos.

7 straipsnis.

Draudžiamieji ir jų darbdaviai turi dalyvauti draudimo ligoje lėšų sudaryme.

Vietos įstatymams priklauso nustatyti viešųjų organų finansinę pagalbą.

8 straipsnis.

Si konvencija neliečia prievolių išeinančių iš konvencijos dėl moterų darbo prieš ir po gimdymo, priimtos tarptautinės Darbo Konferencijos pirmoje sesijoj.

9 straipsnis.

Esant ginčui dėl draudžiamojo teisių į atlyginimą, jam turi būti pripažinta skundo teisė.

10 straipsnis.

Valstybės, turinčios didelius mažai apgyvendintus plotus, gali netaikyti šios konvencijos nuostatų jų teritorijos dalyse, kur, dėl gyventojų retumo arba išblaškymo ir dėl stokos susisiekimo priemonių, draudimo ligoje organizavimas, prisilaikant šios konvencijos, yra neįmanomas.

Valstybės, norinčios pasinaudoti leistinu pakeitimu, einant šiuo straipsniu privalės pareikšti savo nuomones, pranešdamos savo formales konvencijos ratifikacijas Tautų Sąjungos generaliniam Sekretoriui. Jos turės pažymėti tarptautiniam Darbo Biurui tas jų teritorijos dalis, kurioms jos taiko pakeitimą, nurodydamos savo sprendimo motyvus.

Europoje, pakeitimas, šiame straipsnyje numatytas, galės būti pritaikintas tiktai Suomijoje.

11 straipsnis.

Versalio Sutarties Tryliktoje Dalyje ir kitų Taikos Sutarčių atitinkamose dalyse numatytomis sąlygomis, oficialės šios konvencijos ratifikacijos bus pranešamos Tautų Sąjungos generaliniam Sekretoriui ir jo įregistruotos.

12 straipsnis.

Ši konvencija įsigalios po devyniasdešimt dienų, kai dviejų tarptautinės Darbo Organizacijos Narių ratifikacijos bus generalinio Sekretoriaus įregistruotos.

Ji lies tiktai tuos Narius, kurių ratifikacija bus įregistruota Sekretariate.

Toliau, ši konvencija įsigalios kiekvienam Nariui per devyniasdešimt dienų po jo ratifikacijos įregistravimo Sekretariate.

13 straipsnis.

Kaip tik dviejų tarptautinės Darbo Organizacijos Narių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate, Tautų Sąjungos generalinis Sekretorius praneš šį visiems tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams. Jis jiems taip pat praneš apie ratifikacijas, kurios vėliau kitų Organizacijų Narių jam bus patiektos.

14 straipsnis.

Prisilaikant 12 str. nuostatų sąlygos, visi Nariai, ratifikuoją šią konvenciją, pasižada taikyti 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ir 10 str. str. nuosta-

tus vėliausia nuo 1929 m. sausio mėn. 1 d. ir imtis tokių priemonių, kurios bus reikalingos šiems nuostatams vykdyti.

15 straipsnis.

Kiekvienas tarptautinės Darbo Organizacijos Narys, ratifikuojąs šią konvenciją, sutinka ją taikyti savo kolonijose, valdymo srityse ir protektoratuose, prisilaikant Versalio Sutarčių atitinkamų straipsnių.

16 straipsnis.

Kiekvienas Narys, ratifikuojąs šią Konvenciją, gali nuo jos atsisakyti, praėjus dešimties metų laikotarpiui nuo jos įsigaliojimo dienos, pranešdamas aktu Tautų Sąjungos generaliniam Sekretoriui ir jam jį įregistravus. Atsisakymas įsigalioja po metų, įregistravus jį Sekretariate.

17 straipsnis.

Tarptautinio Darbo Biuro administracinė Taryba privalės, bent kartą per dešimtį metų, pateikti visuotinai Konferencijai pranešimą dėl taikymo šios konvencijos ir nuspręs, jeigu bus reikalo, įnešti į Konferencijos dienotvarkę klausimą dėl šios konvencijos patikrinimo arba pakeitimo.

VII SKYRIUS

Įstatymai dėl atlyginimo darbininkams ir tarnautojams nelaiminguose atsitikimuose.

1. Atsakomybė pagal civilinius įstatymus.

Atlyginimas darbininkams ir tarnautojams nelaiminguose atsitikimuose reguliuojamas tam tikrais įstatymais tiktai pramonės įmonėse (privatinėse, visuomenės ir valdžios) ir gelžkelių tarnyboje. Visose kitose įmonėse (žemės ūkio, amatų, prekybos ir k.) specialių įstatymų tuo atveju nėra ir nukentėjusieji nelaiminguose atsitikimuose gali reikalauti atlyginimo bendrų civilinių įstatymų tvarka, vadovaujantis Rusų Įstat. Rink. X t. I d. 684 ir 687 straipsniais.

684 str. — Kiekvienas privalo atlyginti už padarytus kam savo veiksniu arba apsileidimu blėdį ir nuostolius, nors tas veiksnys arba apsileidimas nebūtų nusikaltimu ar nusižengimu, jeigu tiktai išrodoma, kad tai nėra iššaukta įstatymo arba valdžios reikalavimu, būtinu asmens apsigynimu, ar susidėjus tokioms aplinkybėms, kurių negalima buvo įspėti.

687 str. — Samdytojai ir patikėtojai atsako už savo tarnų ir patikimųjų padarytą blėdį bei

nuostolius, jų įsakymais ar įgaliojimais šiems pavestas prievoles einant. Išimtis iš šio daroma tiktai išrodžius, kad jie negalėjo įspėti padariusiojo blėdį arba nuostolius veiksnio.

2. Atsakomybė pagal tam tikrus įstatymus.

Iš tam tikrų įstatymų apie įmonininkų atsakomybę nelaiminguose atsitikimuose reikalinga pažymėti 1903 m. birželio 2 d. įstatymą, veikiantį fabrikų — dirbtuvių pramonės privatinėse ir visuomenės įmonėse. Šis įstatymas įterptas Pramonės Įstatuose kaipo priedas prie 156[19] str.

Toliau eina šie įstatymai dėl atlyginimo nelaiminguose atsitikimuose:

1) 1904 m. birželio 9 d. įstatymas dėl pensijų meisteriams, darbininkams ir tarnautojams karo vadybos įmonėse (Pram. Įst. 156[20] str.).

2) 1905 m. birželio 6 d. įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose meisteriams, darbininkams ir laisvai samdomiems tarnautojams taip vadinamos „Udielų" (caro giminės turtų) vadybos fabrikų ir kasyklų įmonėse (Pram. Įst. 156[21] str.).

3) 1905 m. gruodžio 19 d. įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose meisteriams, darbininkams ir laisvai samdomiems tarnautojams valstybės ir senato spaustuvėse (Pram. Įst. 156[22] str.),

4) 1906 m. kovo 6 d. įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose laisvai samdomiems meisteriams, darbininkams ir tarnautojams jūrų vadyboje (Pram. Įst. 159[23] str.).

5) 1906 m. balandžio 19 d. įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose darbininkams ir tarnautojams valdžios įmonėse, esančiose prekybos uostų žinioje (Pram. Įst. 156[24] str.).

6) 1911 m. kovo 23 d. įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaimiguose atsitikimuose meisteriams, darbininkams ir laisvai samdomiems tarnautojams Finansų Ministerijos pramonės ir technikos įmonėse (Pram. Įst. 156[25] str.).

7) 1912 m. birželio 28 įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose gelžkelių tarnautojams, meisteriams ir darbininkams (Rusų Įstat. Rink. XII t. 1 d.).

8) 1901 m. gegužės mėn. 15 d. laikinos taisyklės dėl pensijos netekusiems darbingumo darbininkams valdžios kalnų pramonėje (Kalnų Įstatai).

Išskiriant 1912 m. birželio 28 d. įstatymą gelžkelių darbininkams, visi kiti nurodyti įstatymai savo esme beveik nesiskiria nuo 1903 m. birželio 2 d. įstatymo ir ypatingos reikšmės Lietuvos sąlygose neturi.

a) Taisyklės dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose darbininkams ir tarnautojams, o taip pat jų šeimų nariams fabrikų pramonės ir kasyklų įmonėse.

(1903 m. birželio m. 2 d. įstat. — Pram. darbo Įst. 541—597 str.).

1. str. Nelaimingais atsitikimais fabrikų pramonės ir kasyklų įmonėse valdytojai, einant šio-

mis taisyklėmis, privalo atlyginti be skirtumo lyties ir amžiaus darbininkams už darbingumo netekimą daugiau kaip trims dienoms dėl sužeidimo, įvykusio dirbant įmonėje tiesioginį gamybos darbą arba jei sužeidimas yra tokio darbo padarinys. Jei dėl nelaimingo atsitikimo tomis pat aplinkybėmis įvyko darbininko mirtis, tai atlyginimą gauna nurodyti 12 str. jo šeimos nariai.

2. Įmonės valdytojui nuimama atsakomybė atlyginti darbininkams ir jų šeimų nariams tiktai tuomet, jei jis išrodys, kad nelaimingo atsitikimo priežastis buvo paties nukentėjusiojo piktas tikslas arba jo ryškus neatsargumas, neišteisinamas įmonės darbo sąlygomis ir apystovomis.

3. Einant šiomis taisyklėmis įmonės valdytojas privalo atlyginti darbininkams ir jų šeimų nariams, nors iššaukusis nelaimingą atsitikimą įmonės gamybos darbas būtų pavestas atlikti ir trečiam asmeniui. Perduotas kitai savarankei įmonei užsakymas nelaikomas tiekimo pavedimu.

4. Visokios padarytos prieš nelaimingo atsitikimo įvykimą sutartys, kuriose varžoma teisė gauti atlyginimą arba aprėžiama jo didumas, laikomos neteisėtomis.

5. Patiems nukentėjusiems atlyginimas teikiamas pašalpomis ir pensijomis.

6. Pašalpa sumoje pusės tikro nukentėjusiojo uždarbio skiriama nuo nelaimingo atsitikimo dienos ligi pasveikimo arba nuolatinio darbingumo netekimo pripažinimo dienos.

7. Pensija skiriama netekus nuolatinio darbingumo: visai jo netekus — $^2/_3$ metinio nukentėjusiojo uždarbio sumoje, dalinai gi netekus —

mažesnėj sumoj, nustatomoj atsižvelgiant į nukentėjusiojo darbingumo netekimo laipsnį.

8. Pensija mokama nuo pašalpos mokėjimo nustojimo dienos. Jei pensija esti didesnė už pašalpą, tai nukentėjęs už visą laiką nuo nelaimingo atsitikimo dienos ligi pašalpos mokėjimo nustojimo dienos gauna vienu kartu skirtumą tarp pensijos ir pašalpos.

9. Pensijos nukentėjusiems mažamečiams, pasiekus jiems paauguolių amžiaus, o paauguoliams — pasiekus suaugusių darbininkų amžiaus, didinamos atsižiūrint į didėjantį nurodyto amžiaus juodadarbių vidutinį dienos mokesnį.

10. Be nurodyto 5 straipsnyje atlyginimo įmonės valdytojas, jei nukentėjęs nesinaudojo dovanai jo teikiama medicinos pagalba, privalo atlyginti nukentėjusiam gydymosi išlaidas prieš išsigydymą arba iki gydymosi nustojimo. Šis atlyginimas išskaičiuojamas einant vietos ligoninės (valdžios, miesto ir savivaldybių) imamo mokesnio.

11. Mirus nukentėjusiam tuojau po nelaimingo atsitikimo, ar gydymosi metu, arba gi ne vėliau dviejų metų nuo nelaimingo atsitikimo dienos, jeigu gydymas buvo pertrauktas anksčiau, įmonės valdytojas privalo: a) išmokėti mirusiojo laidojimui: 30 rublių suaugusiam bei paauguoliui ir 15 rublių mažamečiui, b) mokėti pensiją žemiau nurodytiems 12 str. mirusiojo šeimos nariams.

12. Pensija šeimos nariams mokama šiomis metinio mirusiojo darbininko uždarbio dalimis: a) našlei trečia dalis ligi gyvos galvos; b) abiejų lyčių vaikams — tikriesiems, pasisavintiems ir nevedusiųjų, o taip pat auklėtiniams ir augin-

tiniams ligi 15 metų amžiaus kiekvienam sumoje šeštos dalies, esant gyvam vienam tėvų ir ketvirtos dalies tikriems našlaičiams; c) tiesioginės aukštyn einančios linijos giminaičiams kiekvienam šeštos dalies sumoje ligi gyvos galvos; d) broliams ir seserims — tikriems našlaičiams ligi 15 metų amžiaus šeštos dalies sumoje kiekvienam. Įvardintiems šio straipsnio c ir d punktuose asmenims, o taip pat nevedusiųjų vaikams, mirus jų tėvui, pensija mokama tiktai tuomet, jei šie asmens buvo mirusiojo užlaikomi.

13. Našlei ištekėjus, prideranti jai ligi gyvos galvos pensija pakeičiama vieno karto išmokėjimu trijų metų mokamos jai pensijos sumoje.

14. Vaikai, auklėtiniai ir augintiniai, mirus abiem tėvam nurodytomis 1 ir 11 straipsniuose sąlygomis, gauna priderančią jiems po mirties kiekvieno tėvų pensijų sumą.

15. Priderančių visiems 12 straipsnyje nurodytiems mirusiojo darbininko šeimos nariams pensijų bendra suma negali perviršyti $^2/_3$ jo metinio uždarbio. Jeigu bendra pensijų suma perviršija pažymėtą kiekį, tai įvardinti 12 str. a ir b punktuose asmens turi pirmenybės teisę gauti pilną atlyginimą, pažymėtiems gi 12 str. c ir d punktuose giminaičiams skiriama tiktai liekana, jei ji yra, kuri lygiai jiems padalinama. Jeigu priderančių tiktai įvardintiems 12 str. a ir b punktuose asmenims pensijų suma perviršija nurodytą kiekį, tai šios pensijos atatinkamai mažinamos. Mirusiojo šeimos sąstato pasikeitimas, išskyrus paskesnio jo tikrųjų vaikų gimimo, negali būti pagrindu keisti jau skirtų šeimos nariams pensijų didumo.

16. Nukentėjusiojo metinis uždarbis apskaičiuojamas šiaip: a) nukentėjusiojo tikrai uždirbta per metus prieš nelaimingą atsitikimą suma, atskaičius medžiagos ir įrankių vertę, jeigu šie sutarties sąlygomis buvo duodami nukentėjusiam į atlyginimą už darbą, dalinama ant nukentėjusiojo dirbtų per metus dienų skaičiaus, jeigu gi jis dirbo įmonėje mažiau kaip metus, tai ant atatinkamo mažesnio laikotarpio dienų skaičiaus, ir b) gautas nurodytu a punkte būdu vidutinis dienos uždarbis dirbančiose ištisus metus įmonėse dauginamas 260, nedirbančiose gi ištisus metus įmonėse — paprastai įvestų tokiose įmonėse darbo dienų skaičiumi, bet paskutiniu atveju prie gaunamo padaugo pridedama dar suma, apskaičiuojama vidutinį juodadarbio padienio mokesnį dauginant skirtumu tarp 260 ir paprastai dirbamų toje įmonėje darbo dienų skaičiaus. Jeigu nukentėjęs gaudavo atlyginimą natūra, tai prie apskaičiuotos šio straipsnio a ir b punktuose sumos pridedama už naudojimąsi butu — 20% tos sumos, už naudojimąsį gi maistu ir kitkuo tikra jų vertė. Apskaičiuotas pažymėta šiame straipsnyje tvarka nukentėjusiojo metinis uždarbis negali būti mažesnis už sumą, kuri gaunama padauginus vidutinį juodadarbio padienį mokesnį 260.

17. Jeigu bus išrodyta, kad paprastas nukentėjusiojo metinis uždarbis perviršija apskaičiuotą metinį mokesnį, tai paskutinis turi būti padidintas iki paprasto uždarbio didumo. Jeigu nukentėjęs negaudavo įmonėje jokio mokesnio, tai jo metiniu uždarbiu laikoma suma, kuri gaunama padauginus vidutinį juodadarbio padienį mokesnį 260.

18. Minimą šių taisyklių 9, 16 ir 17 straipsniuose vidutinį juodadarbių padienį mokesnį abiejom lytim skyrium ir trims amžiaus grupėms (mažamečiams nuo 12 iki 15 metų, paauguoliams nuo 15 iki 17 metų ir suaugusiems virš 17 metų) nustato kas trys metai vadovaujantis vietos daviniais fabrikų reikalais įstaigos (vyr. darbo inspektorius) ir skelbia apie tai viešai valdžios leidiniuose. Pažymėtoms įstaigoms, atsižiūrint į vietos sąlygas, leidžiama tą mokesnį nustatyti atskiromis apygardomis, apskritimis arba pramonės rajonais.

19. Abiejų šalių susitarimu pensijos kaip nukentėjusiems, taip ir jų šeimų nariams gali būti pakeistos vieno karto išmokėjimais, apskaičiuojamais šiaip: a) nukentėjusiųjų ir nurodytų 12 str. a ir b punktuose šeimos narių metinės pensijos padauginamos 10, kame nukentėjusiems mažamečiams ir paauguoliams laikoma tokia pensija, kokią jie gautų būdami suaugusiais darbininkais; b) numatytų 12 str. c ir d punktuose asmenų metinės pensijos padauginamos tokiuo metų skaičiumi, per kuriuos turėjo būti išmokėtos, bet ne daugiau kaip 10; c) ligi susitarimui dėl vieno karto išmokėjimo visi išmokėti į pensiją pinigai, bet iš viso nedaugiau kaip trečia dalis apskaičiuotos einant šio straipsnio a ir b punktais sumos, išskaitomi iš paskutinės.

20. Apie kiekvieną nelaimingą atsitikimą, į kurį taikomos šios taisyklės, įmonės vedėjas arba jos savininkas privalo tuojau pranešti artimiausiai policijos įstaigai, vienkart pranešant nustatyta forma ir atatinkamam darbo inspektoriui. Nukentėjusieji gali reikalauti pranešti po-

licijai ir darbo inspektoriui apie kiekvieną įvykusį sužeidimą, nors į jį ir nebūtų taikomos šios taisyklės.

21. Gavus nurodytą 20 str. pranešimą, policija neatidėliojant atsitikimo vietoje sustato protokolą, pakvietus prie to įmonės vedėją arba jos savininką, patį nukentėjusį (jei jis gali atvykti), gydytoją arba, negalint jo tuojau pakviesti, — felšerį, atsitikimo liudininkus iš darbininkų tarpo ir, jeigu galima, pašalinį asmenį, nusimanantį tame darbe, kurį dirbant įvyko sužeidimas. Kurio nors pažymėtų asmenų neatvykimas protokolo sustatymo stabdyti negali.

22. Protokole pažymima: a) atsitikimo vieta ir laikas; b) nukentėjusiųjų vardai, pavardės ir jų užsiėmimas; c) atsitikimo liudininkų vardai, pavardės ir jų gyvenamoji vieta; d) įmonės savininko vardas ir pavardė; e) nelaimingo atsitikimo aplinkybių aprašymas, vietoje apžiūrint ir liudininkams parodant; f) sužeidimo rūšis, ir g) nurodytos 24 str. žinios, jeigu protokolo sustatyme dalyvauja gydytojas.

23. Protokole, perskaičius jį visiems dalyvaujantiems prie sustatymo asmenims, jų pasirašoma; už beraščius pasirašo tie, kuriais jie pasitiki.

24. Jeigu protokolas sustatytas gydytojui nedalyvaujant, tai nevėliau kaip į ketvirtą dieną po sustatymo, o darbininkui mirus — tuojau, įmonės vedėjas arba jos savininkas· pakviečia gydytoją sveikatos patikrinimui arba apžiūrėjimui. Gydytojo liudyme dėl sužeidimo pažymima: a) nukentėjusiojo sužeidimo ir sveikatos padėties aprašymas ir b) nuomonė dėl galimo ateityj darbingumo netekimo laipsnio. Patikrinančiuose

nukentėjusiojo mirtį liudymuose turi būti pažymėta, ar ji įvyko dėl nelaimingo atsitikimo.

25. Protokolo ir gydytojo liudymo nuimama du nuorašu, kurių vienas įteikiamas įmonės vedėjui arba jos savininkui, o kitas — nukentėjusiam arba vienam jo šeimos narių.

26. Pasveikimas, nuolatinis darbingumo netekimas ir jo sumažėjimo laipsnis, sužeidimo išgydymas ir savo laiku gydymosi pertraukimas, lygiai ir nukentėjusiojo mirties dėl nelaimingo atsitikimo priežastis tikrinami gydytojų liudymais.

27. Kiekvienai šaliai reikalaujant, sveikatos liudymai gali būti sustatomi ir laikino darbingumo netekimo arba galimo jo nuolatinio netekimo laipsnio pažymėjimui.

28. Nurodytų 24, 26 ir 27 straipsniuose sveikatos liudymų sustatymui kiekviena šalis turi teisės kviesti apskrities, miesto arba policijos gydytoją.

29. Kiekvienoj įmonėj tam tikrose knygose vedama visų mirties ir sužeidimų užrašai, nurodant jose pasižadėjimų atlikimą dėl atlyginimo nukentėjusiems ir jų šeimynų nariams. Prie šių knygų laikomi visi reikalingi dokumentai tame skaičiuj protokolų ir sveikatos liudymų originalai. Knygos vedamos tam tikra nustatyta forma ir reikalaujant parodomos atatinkamam darbo inspektoriui. Uždarant įmonę knygos su visais esamais prie jų dokumentais persiunčiamos atatinkamam darbo inspektoriui.

30. Įmonės vedėjas arba jos savininkas už numatytų 20, 24 ir 29 straipsniuose reikalavimų nevykdymą, už neteisingą nurodytų 29 straipsnyje knygų vedimą, o taip pat už reikalaujamų

46 ir 47 straipsniuose žinių nepranešimą darbo inspektoriui baudžiamas pinigine bauda nuo 25 iki 100 rublių.

31. Nukentėjusieji darbininkai arba jų šeimų nariai gali tartis su įmonės savininku dėl priderančio jiems atlyginimo kokybės ir kiekybės. Toks susitarimas daromas raštu, pasirašomas abiejų šalių arba tų, kuriais jie pasitiki ir tvirtinamas atatinkamo darbo inspektoriaus, kuris atsisako sutartį tvirtinti, jeigu randa ją aiškiai ir esme prieštaraujančią šioms taisyklėms. Patvirtinta sutartis laikoma lygiateise padarytam teisme taikos susitarimui. Patvirtintos sutarties originalas lieka darbo inspektoriui, abiem gi šalim išduodami šio valdžios atstovo patikrinti nuorašai.

32. Jeigu numatytąja 31 straipsnyje tvarka laisvas abiejų šalių susitarimas neįvyko, tai kiekvienai šaliai leidžiama kreiptis žodžiu arba raštu į atatinkamą darbo inspektorių dėl išaiškinimo, einant šiomis taisyklėmis, jų teisių bei pareigų ir esamo reikalo aplinkybių.

33. Darbo inspektoriams nurodytais 31 ir 32 str. atsitikimais duodama teisė rinkti visas reikalingas žinias, reikalauti iš abiejų šalių jų suteikti ir, esant reikalui patikrinti nukentėjusiųjų sveikatą, kviesti apskrities, miesto arba policijos gydytoją.

34. Jeigu darbo inspektoriui sprendžiant bylą, tarp abiejų šalių įvyko susitarimas, tai jis tvirtinamas nurodyta 31 straipsnyje tvarka; kitaip, o taip pat atsisakius tvirtinti patiektą sutartį, šis valdžios atstovas sustato aktą, kuriame pažymi: a) abiejų šalių pareiškimo laiką; b) nelaimingo atsitikimo laiką, vietą ir aplinkybes; c)

ar mirtis įvyko dėl nelaimingo atsitikimo arba sužeidimo rūšį ir darbingumo netekimo pripažintą laipsnį; d) atlyginimo ieškančios šalies reikalavimą ir įmonės savininko pasiūlymą, ir e) išvadą, einant šiomis taisyklėmis ir esamo atsitikimo aplinkybėmis, dėl nukentėjusiojo teisės gauti atlyginimą ir jo didumą. Abiem šalim išduodama sustačiusiojo aktą valdžios atstovo patikrinti jo nuorašai.

35. Nurodytų 31 ir 34 straipsniuose sutarčių padarymui, o taip pat vedimui bylos nepilnamečiams, nesant įmonės vietoje jų tėvų, globėjų arba augintojų, atatinkamo taikos teisėjo skiriami tam tikri šiam reikalui globėjai. Darbo inspektoriui leidžiama savo nuožiūra, nepilnamečiui prašant arba atatinkamam teisėjui klausiant, šiam pranešti, kuriam asmeniui gali būti pavesta eiti laikinos globėjų arba augintojų pareigos pažymėtuose šiame straipsnyje atsitikimuose.

36. Ieškinių pareiškimui dėl atlyginimo skyrimo duodama dviejų metų laikas, nukentėjusiam skaitant nuo nelaimingo atsitikimo dienos, o mirusiojo šeimos nariams — nuo jo mirties dienos.

37. Į nustatytą ieškinių pareiškimui dviejų metų laiką neįskaitomas laikas nuo dienos vienos šalies kreipimosi į darbo inspektorių iki nurodyto 34 straipsnyje akto nuorašo išdavimo dienos ieškančiai atlyginimo šaliai.

38. Įmonės savininko padarytas su nukentėjusiu arba mirusio darbininko šeimos nariais žodžiu ar raštu susitarimas dėl atlyginimo arba aprūpinimo, bet nepatvirtintas nurodyta 31 straipsnyje tvarka, neatima iš nukentėjusiojo

arba mirusiojo šeimos narių teisės reikalauti atlyginimo einant šiomis taisyklėmis. Visas laikas, per kurį įmonės savininkas vykdo tokią sutartį, neįskaitomas į nustatytą ieškinių pareiškimui dviejų metų laiką.

39. Atlyginimo ieškiniai pareiškiami įmonės savininkui. Ieškotojas savo nuožiūra gali pareikšti ieškinį vietoje, kur įvyko nelaimingas atsitikimas, ar atsakytojo gyvenamoj vietoj, arba kur yra jo kontora bei įmonės valdyba.

40. Pareiškęs teisme ieškinį netenka teisės gauti iš atsakytojo teismo išlaidų ir atlyginimo už bylos vedimą: 1) jeigu pirm ieškinio pareiškimo teisme nesikreipė į darbo inspektorių einant 32 straipsniu, arba pareiškė ieškinį nelaukdamas, kol minėtas valdžios atstovas išduos numatytą 34 straipsnyje aktą, ir b) jeigu teismas pareikštą ieškinį pripažino atlygintinu ne didesnėje sumoje kaip toji, kurią siūlė atsakytojas, rišant bylą minėtam valdžios atstovui.

41. Draudžiama daryti sutartis su gynėjais dėl atlyginimo jiems už pareikšto ieškinio einant šiomis taisyklėmis bylos vedimą, jeigu sutarties sąlygos perviršija įstatymais numatytą taksą; tokios sąlygos ir išduoti piniginiai pasižadėjimai dėl perviršijančios taksą atlyginimo sumos laikomi neturinčiais vertės.

42. Pašalpos išmokamos nustatytu įmonėje darbo mokesnio darbininkams išdavimo metu. Nukentėjusiems ir jų šeimų nariams pensijų išmokėjimo laikas nustatomas abiejų šalių susitarimu, susitarimo gi nesant, išmokama už kiekvieną mėnesį pirmyn.

43. Pareiškus gaunantiems atlyginimą asmenims, įmonės savininkas nustatytu laiku pri-

valo persiųsti jų lėšomis išmokėjimus pareiškime pažymėtu adresu. Gauną atlyginimą privalo du kartu per metus — sausio ir liepos mėnesiais pristatyti įmonės savininkui arba jos vedėjui liudymą, kad jie yra gyvi; našlių pristatomuose liudymuose be to turi būti pažymėta, kad jos nėra ištekėjusios. Šiuos liudymus išduoda policija arba atatinkami valdžios atstovai, o taip pat ir valsčių valdybos. Nepristačius minėtų liudymų, įmonės savininkas turi teisės išmokėjimų išdavimą sulaikyti.

44. Ne laiku išduodąs atlyginimą įmonės savininkas už praleistą laiką privalo mokėti papildomąjį atlyginimą — praleisto išmokesnio sumos vieną nuošimtį į mėnesį, skaitant mėnesio dalį už pilną mėnesį; praleidęs gi pensijos išmokėjimo laiką daugiau kaip šešis mėnesius — apsaugoti priderančių iš jo išmokėjimų reguliarinį mokėjimą nurodyta 46 str. tvarka.

45. Per tris metus nuo pensijos paskyrimo arba jos nepripažinimo dienos kiekviena šalis nukentėjusiojo darbingumo laipsnio nustatymui turi teisės reikalauti jo sveikatos patikrinimo, tikslu pakeisti sutartą arba priteistą pensiją ar jos visai nepripažinti einant naujai apsireiškusiomis aplinkybėmis. Išmokėtos vieno karto sumos didumo pakeitimas neleistinas.

46. Laisvu noru uždarant įmonę, jos savininkas privalo apsaugoti priderančio iš jo atlyginimo nukentėjusiems darbininkams ir jų šeimų nariams reguliarinį išmokėjimą, apdrausdamas atatinkamą šiems išmokėjimams pelną vienoje veikiančių draugijų ar įstaigų, arba įnešdamas kurion nors valstybės kredito įstaigon valstybiniais arba valdžios garantuotais nuošimčių

lakštais tokį kapitalą, kuris apsaugotų minimus išmokėjimus. Iš įnešto kapitalo ir jo nuošimčių šie išmokėjimai padengiami pirmiau už kitas įmonės savininko skolas. Išsirinkti kurį nors nurodytų atlyginimo apsaugojimo būdą paliekama įmonės savininko nuožiūrai. Apie įmonės uždarymą ir aukščiau nurodytų pareigų atlikimą įmonės savininkas privalo pranešti atatinkamam darbo inspektoriui. Pabaigus mokėti atlyginimą, įneštas antruoju apsaugojimo būdu kapitalas, jeigu atlyginimas buvo padengiamas tiktai jo nuošimčiais, arba šio kapitalo likusioji dalis, jeigu atlyginimas buvo padengiamas ir paties kapitalo suma, bet dėl kurių nors priežasčių visas nebuvo suvartotas, — grąžinamas įnešusiam arba jo teisių paveldėtojams.

47. Pareinant įmonei savininko įpėdiniams, šiems paskutiniams pereina ir pareiga atlyginti nukentėjusiems darbininkams bei jų šeimų nariams. Laisvu noru perleidžiant įmonę, šioji pareiga gali būti pavesta naujam savininkui, išreiškus šiam sutikimą raštu. Apie įmonės perėjimą, o taip pat ir susitarimo akto nuorašas, jeigu toks padarytas, naujojo savininko turi būti pranešta atatinkamam darbo inspektoriui. Neįvykus susitarimui dėl minėtų pareigų pavedimo naujam savininkui, buvusis savininkas, perleisdamas įmonę, privalo apsaugoti turinčius teisės gauti iš jo atlyginimą asmenis numatyta 53 straipsnyje tvarka ir dėl to viso atlikimo pranešti atatinkamam darbo inspektoriui.

48. Negalint išlaikyti, o taip pat ir kitais priverstino įmonės likvidavimo arba viešo jos pardavimo atsitikimais, įstaigos ir asmens, likviduodami ar parduodami įmonę, privalo reika-

lauti iš savininko ir atatinkamo darbo inspektoriaus žinių apie esamus savininko pasižadėjimus atlyginti darbininkams bei jų šeimų nariams einant šiomis taisyklėmis. Tose žiniose dėl pensijų minėtas valdžios atstovas privalo nurodyti sumą, kurią reikalinga apdrausti pensijų išmokėjimui. Iš asmenų, kuriems yra skirtas, arba pridera atlyginimas, priimami pareiškimai apie priderančias jiems sumas, bet, nesant tokio pareiškimo, įmonės savininkas nuo pasižadėjimų apsaugojimo ir išpildymo neatleidžiamas, jeigu apie tai gaunama žinia iš paties savininko arba darbo inspektoriaus.

49. Numatytais 48 straipsnyj atsitikimais iš gaunamų pinigų nukentėjusiems darbininkams bei jų šeimynų nariams pensijų patenkinimui darbo inspektoriaus nurodymu skiriama suma, reikalinga esamoms pensijoms apdrausti, arba, neužtenkant šių pinigų, — tokia suma, kuri apsaugotų minėtų pensijų išmokėjimą, bet patenkinus kitus reikalus, kurie einant įstatymais patenkinami pirmesnėj už kalbamas pensijas eilėj.

50. Apie skiriamos iš gaunamų numatytu 48 str. atveju pinigų sumos didumą dėl apsaugojimo nukentėjusiems darbininkams bei jų šeimų nariams pensijų pranešama atatinkamam darbo inspektoriui. Šie valdžios atstovai, gavę kalbamas žinias, privalo nurodyti likviduojančiai ar parduodančiai įmonę įstaigai arba asmeniui tas veikiančias draudimo draugijas ar įstaigas, kurioms pensijų mokėjimo apsaugojimui minimoji suma turi būti perduota, arba, neužtenkant šiam tikslui tos sumos, — pensionierių sutikimu atatinkamai mažesnio pelno apsaugo-

jimui. Be perduotų draudimo draugijoms ir įstaigoms visos kitos priderančios nukentėjusiems darbininkams bei jų šeimų nariams sumos išduodamos jiems patiems.

51. Šios taisyklės (1—50 str.) taikomos ir dalyvaujančių įmonės darbe tarnautojų atlyginimui (technikų, meisterių, įmones vedėjo ir k.), jeigu jų metinis atlyginimas neperviršija 1500 rublių. Į šį atlyginimą įskaitoma ir dalyvaujančio įmonės pelningume tarnautojo dalis, jeigu tokis dalyvavimas buvo ir turėjo pridedamo prie algos atlyginimo pobūdį.

52. Įmonių savininkai, draudžiantieji veikiančiose draudimo draugijose ir įstaigose darbininkus bei tarnautojus nuo nelaimingų atsitikimų ne blogesnėmis nukentėjusiems ir jų šeimų nariams sąlygomis kaip numatytos šiose taisyklėse, atleidžiami nuo pavedamų jiems paskutinėmis prievolių. Tuo atveju šios prievolės pereina minimoms draugijoms bei įstaigoms, kurioms ir pareiškiama ieškiniai dėl tokių prievolių atlikimo.

53. Einant šiomis taisyklėmis skirtos pensijos, pašalpos arba kitokie išmokėjimai negali būti paverčiami valdžios ar privačių ieškinių iš darbininkų, tarnautojų ar iš jų šeimų apmokėjimui. Gauti atlyginimą teisė negali būti užstatoma, atimama, arba kitu kuriuo būdu perduodama.

54. Visuose atsitikimuose, kuriuose šios taisyklės netaikomos, pramonės įmonių darbininkams ir tarnautojams bei jų šeimų nariams atlyginama už padarytą jiems blėdį ir nuostolius einant bendrais civiliniais įstatymais.

55. Darbininkų draudimo tarybai duodama teisė šių taisyklių plėtimui leisti tam tikras taisykles atatinkamoms įstaigoms, darbo inspektoriams ir policijai vadovautis.

56. Vidaus Reikalų Ministeriui, susitarus su Prekybos ir Pramonės bei Teisingumo Ministeriais, duodama teisė tvirtinti įkeitimo sąlygų bendrus dėsnius ir pensijų kapitalizacijos taisyklės draudimo draugijoms ir įstaigoms, prisiimančioms įmonių savininkų šiose taisyklėse numatytą piniginę atsakomybę, o taip pat nustatyti kalbamų draugijų ir įstaigų veikimo priežiūros tvarką.

57. Prekybos ir Pramonės Ministeriui, darant prekybos sutartis su tomis valstybėmis, kurios teikia Lietuvos prekybai ir navigacijai didžiausius palengvinimus įvežimui, tranzitui ir plaukiojimui, duodama teisė taikinti šias taisykles tų valstybių piliečiams, kurie dirba arba tarnauja veikiančiose Lietuvoj pramonės įmonėse, su šiais pakeitimais:

1) atlyginimą gauna tiktai tie mirusiojo darbininko arba tarnautojo (svetimšalio) šeimos nariai, kurie nelaimingam atsitikimui įvykus gyveno Lietuvoj drauge su šeimos galva;

2) svetimšaliui arba nurodytiems pirmame punkte jo šeimos nariams išvažiuojant iš Lietuvos, prideranti jiems pensija pakeičiama vieno karto atlyginimu trijų metų pensijos išmokėjimų sumoje, jeigu iki priderančios arba skirtos pensijos išmokėjimo pabaigos likę dar treji metai ar daugiau; jeigu gi iki pensijos išmokėjimo pabaigos likę mažiau kaip treji metai, tai vienkart išmokama visa prideranti iki likusiojo išmokėjimo pabaigos pensija.

b) 1912 m. birželio 28 d. įstatymas dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose gelžkelių tarnautojams, meisteriams ir darbininkams, o taip pat jų šeimų nariams.

Įstatymas liečia be lyties ir amžiaus skirtumo šiuos asmenis:

1) garvežių ir traukinių tarnautojus, traukinių sustatytojus, rankinius iešmininkus, traukinių ir stočių apžiūrėtojus, tormozininkus, stoties manevrų užveizdėtojus, gelžkelio vagonų tepėjus, o taip pat ir laikinai einančius šių asmenų pareigas;

2) visus kitus tarnautojus, meisterius ir darbininkus: a) gelžkelių valdybose ir linijose, b) depo, dirbtuvėse, tramvajų, garlaivių ir kitose papildomose įmonėse, kurios pridera nurodytiems a punkte gelžkeliams, c) dirbančius statymo ir kitus darbus, vedamus nurodytų a punkte gelžkelių įsakymais ir lėšomis, einant betarpiai padarytomis gelžkelių su šiais asmenimis sutartimis;

3) rangovų darbininkus ir tarnautojus, kurie sutartimi su gelžkelių valdyba veda kelių pylimo - statymo ir remonto darbus, jeigu šiuos darbus tiekimu veda ne savarankė įmonė, privalanti atlyginti darbininkams einant darbininkų draudimo nelaiminguose atsitikimuose įstatymu arba 1903 m. birželio 2 d. įstatymu (1 str.).

Visi aukščiau pažymėti asmenys, netekę darbingumo įvykus nelaimingam atsitikimui jiems bedirbant arba darbo priežastimi gelžkelyje ir minėtose įmonėse, o taip pat gelžkelių judėjimo

tarnyboje arba jo priežastimi, gauna atlyginimą einant šio įstatymo taisyklėmis (2 str.).

Gelžkelis nėra verčiamas atlyginti nukentėjusiam arba jo šeimos nariam tiktai tuo atsitikimu, kai išrodys, kad nelaimingas atsitikimas įvyko paties nukentėjusiojo piktu tikslu (5 str.).

Esant pastoviam darbingumo netekimui, pensija skiriama: 1) nurodytiems 1 str. 1 punkte asmenims $^3/_4$ metinio uždarbio sumoje — visiškai netekus darbingumo, ir atatinkama (atsižvelgiant į darbingumo netekimo laipsnį) dalis iš $^3/_4$ metinio uždarbio — nepilnai netekus darbingumo; 2) nurodytiems 1 str. 2 ir 3 punktuose asmenims $^2/_3$ metinio uždarbio sumoje — visiškai netekus darbingumo ir atatinkama dalis iš $^2/_3$ metinio uždarbio — nepilnai netekus darbingumo (14 str.).

Tuo būdu pažymėti 1 str. 1 punkte asmenys einant šiuo įstatymu nelaiminguose atsitikimuose gauna didesnį atlyginimą kaip pažymėti tame pat 1 str. 2 ir 3 punktuose.

Be to, pažymėtiems 1 str. 1 punkte asmenims atlyginimo apskaičiavimo pagrindu laikoma visas jų metinis uždarbis, nors jis būtų ir didesnis kaip 1500 rublių; kitiems gi, pažymėtiems įstatymo 1 str. 2 ir 3 punktuose, asmenims apskaičiavimo pagrindu laikoma ne didesnis kaip 1500 rublių metinis uždarbis, duodant jiems teisę bendrų civilinių įstatymų tvarka išieškoti atlyginimą dėl tos uždarbio dalies, kuri perviršija 1500 rublių (4 str.).

Nukentėjusiam mirus ne vėliau kaip per du metu nuo nelaimingo atsitikimo dienos, arba ir vėliau kaip per du metu, jei tiktai gydymas nebuvo pertrauktas, gelžkelis išmoka mirusiojo lai-

dojimui $^1/_{12}$ jo metinio uždarbio, bet ne mažiau kaip 30 rublių suaugusiam ir paauguoliui ir 15 rublių mažamečiui (21 str.).

Mirusiojo šeimos nariams pensijos skiriamos tokioje sumoje: 1) pažymėto 1 str. 1 punkte asmens našlei — $^3/_8$ mirusio metinio uždarbio sumoje, pažymėto gi 1 str. 2 ir 3 punktuose asmens našlei — $^1/_3$ metinio uždarbio sumoje, iki jų gyvos galvos arba iki ištekėjimo; 2) abiejų lyčių vaikams iki 18 metų amžiaus — $^1/_6$ mirusio metinio uždarbio sumoje kiekvienam, jeigu vienas tėvų gyvas ir $^1/_4$ — visiškiems našlaičiams; 3) tiesioginės aukštyn einančios linijos giminaičiams kiekvienam $^1/_6$ metinio uždarbio sumoje iki gyvos galvos; 4) broliams ir seserims — visiškiems našlaičiams iki 15 metų amžiaus $^1/_6$ metinio uždarbio sumoje kiekvienam. Tiesioginės aukštyn einančios linijos giminaičiai ir broliai bei seserys gauna pensiją tiktai tuo atveju, jei mirusis juos maitino (22 str.).

Bendra pensijų suma pažymėta 1 str. 1 punkte mirusio asmens šeimos nariams negali būti didesnė kaip $^3/_4$ jo metinio uždarbio, pažymėta gi 1 str. 2 ir 3 punktuose asmens šeimos nariams — ne didesnė kaip $^2/_3$ jo metinio uždarbio.

Pažymėtų 1 str. 2 ir 3 punktuose asmenų metinis uždarbis apskaičiuojamas taip: 1) jei darbininkas gaudavo mokesnį padieniui arba už atliktą darbą, tai imama per paskutinius metus iki nelaimingo atsitikimo jo tikrai uždirbama suma, dalinama jo darbo dienų skaičiui ir gaunamas tuo būdu vidutinis mokesnis dauginamas 280; 2) jei nukentėjusis gaudavo tam tikrą metinę algą, tai toji alga ir laikoma jo metiniu už-

darbiu, bet pridedant dar taip vadinamų „važyninių“ $^1/_3$ ir „dieninių“ $^2/_3$, jeigu šie jam buvo duodami (32 str.).

Apskaičiuojant metinį uždarbį atsižvelgiama ir į duodamą nukentėjusiam natūra (33 str.).

Laikinai netekusiam darbingumo gelžkelio valdyba išmoka visas gydymosi išlaidas ir duoda pašalpą nuo nelaimingo atsitikimo dienos iki pasveikimo dienos: 1) pažymėtiems 1 str. 1 punkte asmenims — $^3/_4$ vidutinio dienos uždarbio sumoje, 2) pažymėtiems 2 str. 1 ir 2 punktuose — $^2/_3$ vidutinio dienos uždarbio sumoje (9 ir 10 str.).

Pareiškimas dėl pensijos arba pašalpos turi būti betarpiai įteiktas vyriausybei arba taip vadinamiems Vietos Komitetams, kurie šiuomi įstatymu einant buvo įsteigti prie gelžkelių valdybų rišimui bylų dėl atlyginimo nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose (48 ir 89 str.).

---

c) Nukentėjusiems nelaiminguose atsitikimuose darbingumo sumažėjimo arba jo netekimo laipsniui nustatyti lentelė.

(Paruošta rusų Medicinos Tarybos prie Vidaus Reikalų ministerijos ir užtvirtinta 1904 m. birželio 4 d.).

I. Galva.

	% %
1. Kiaušo pakenkimai, iššaukią sunkius ir pastovius liguistus reiškinius (dvasios sutrikimai, paraližiai, dažni epileptijos priepuoliai, jaučiamųjų organų sutrikimai, sunkios neuralgijos)	100

2. Kiaušo pakenkimai, iššaukią sunkius galvos skausmus su viršutinių galūnių raumenų jėgos sumažėjimu arba palyginti ne dažnais epileptijos priepuoliais 70

3. Lengvesni kiaušo pakenkimai, iššaukią lengvesnius priepuolius, pav. galvos svaigimą, galvos skaudėjimą ir p. 30

4. Smagenų sutrenkimas, iššaukiąs galvos skaudėjimą, galvos svaigimą, ledakumą, negalėjimą pasilenkti arba apskritai dirbti reikalinga nukentėjusio profesijai kūno padėtimi 85

5. Smagenų sutrenkimas, jeigu jis davė lengvesnius padarinius 60

6. Neišgydomos dvasios ligos 100

7. Ilgalaikis dalinas proto pairimas (proto susilpnėjimas, atminties susilpnėjimas) 50

II. Akys.

8. Abiejų akių regėjimo netekimas 100

9. Vienos akies regėjimo netekimas .. 35

I pastaba. Regėjimo netekimas lygus akies netekimui. Vienos akies netekimas, nėsant kitos, laikoma visišku regėjimo netekimu ir įvertinama 100%.

II pastaba. Vienos ar abiejų akių regėjimo netekimu laikoma ne tiktai visiška jų neregybė, bet ir toks regėjimo nusilpimas, kada nukentėjusis negali atskirti artimų daiktų (pavyzdžiui — suskaityti prieš akis pastatytos rankos pirštus).

10. Regėjimo aštrumo sumažėjimas apskaičiuojamas šia Josteno lentele:

S	0,50	0,40	3,30	0,20	0,10	0,00
0,50	0,0	6,5	13,5	20,0	26,5	33,5
0,40	6,5	14,5	22,0	30,0	38,0	46,0
0,30	13,5	22,0	31,5	41,0	50,0	60,0
0,20	20,0	30,0	41,0	52,0	62,5	73,5
0,10	26,5	38,0	50,5	62,5	75,0	87,0
0,00	33,5	46,0	60,0	73,5	87,0	100,0

I pastaba. S. reiškia regėjimo aštrumą, einanti nuo jo horizontalinė skaitmenų eilė parodo vienos akies regėjimo aštrumą, vertikalinė gi eilė — kitos akies. Lentelė parodo skaitmenų didėjimą aritmetikos progresijoj $6^2/_3$ ir kiek galint vengia trupmenų. Lentele lengva naudotis. Jeigu, pavyzdžiui, vienos akies regėjimo aštrumas dar 0,50, kitos gi tiktai 0,10, tai abiejų akių regėjimo nusilpimas 26,5. Arba, jei vienos akies regėjimo aštrumas 0,20, o kitos tiktai 0,10, tai bendras regėjimo nusilpimas reikia laikyti 62,5. Darbingumo sumažėjimas einant šia lentele prasideda netekus daugiau kaip $^1/_2$ normalio regėjimo aštrumo, kadangi pa-

prastas darbas gali būti lengvai atliekamas netekus iki pusės abiejų akių regėjimo aštrumo.

II pastaba. Nustatant regėjimo nusilpimo laipsnį reikia turėti galvoje be didesnio ar mažesnio centralinio regėjimo nusilpimo einant nurodyta lentele, dar kitos sąlygos, kaip akomodacijos ir akies judėjimo palietimą, binokuliarinio ir ekscentrinio regėjimo padėtį, o taip pat ir nukentėjusiojo užsiėmimą.

III. Ausys.

11. Abiejų ausų visiškas kurtumas 50
12. Vienos ausies visiškas kurtumas .. 10
13. Išvidinės ir vidurinės ausies chroniškas uždegimas su ištekėjimu iš klausomosios landos 25

IV. Veidas.

14. Veido pakenkimai, iššaukią šiuos funkcionalinius sutrikimus: voko išvertimas arba užvertimas, neleidžiąs pakankamai pridengti akį arba iššaukiąs ašarojimą, nosies angos ir landos susiaurėjimas, burnos ir burnos priemenės susiaurėjimas, apatinio žando paslankumo sumažėjimas ir kt. 35
15. Nosies kaulų, viršutinio ir apatinio žando ir kitų veido kaulų pakenkimai, iššaukią funkcionalinius sutrikimus 35

V. Kaklas.

16. Gerklų pakenkimai ir kitų kaklo pakenkimų padariniai, dėl kurių nukentėjusis verčiamas nuolatos nešioti trahealinį vamzdelį 50

17. Kalbos netekimas, pareinąs nuo balso ir kalbos organų pakenkimų 40
18. Kalbos apsunkinimas 10
19. Alsavimo apsunkinimas dėl pastovaus gerklų susiaurėjimo 40

VI. Krūtinė.

20. Krūtinės ląstos paslankumo sumažėjimas po įvairių jos pakenkimų:
didelis 40
vidutinis 20
silpnas 10
21. Plaučių alsavimo judėsių sumažėjimas arba jų alsuojamojo paviršiaus sumažėjimas dėl suaugimo su kitomis gretimomis dalimis, supuolimo ir kt.:
didelis 60
vidutinis 30
silpnas 15
22. Plaučių audinių chroniniai susirgimai:
sunkūs 100
vidutiniai 50
lengvi 10
23. Širdies, jos indų ir plėkšnelių organinės ligos (chroninis širdies raumenų uždegimas, aneurizmos ir kt.) 100

VII. Pilvas.

24. Pilvo organų chroninės ligos, iššaukiančios jų veikimo sutrikimą ir mitimo sumenkėjimą (skilvio žarnų susiaurėjimas ir jų fistulos, chroniškas pilvo plėvės uždegimas, kepenų ligos ir t.t.):

sunkios 80
vidutinės 40
lengvos 20

25. Pilvo sienelių pakenkimai, sunkiną mechaninį darbą 25

26. Kylos (pilvo sienelių, kirkšnies, šlaunies) 25

27. Tiesiosios žarnos ir gimtuvės iškritimas 25

Pastaba. Sergantis kyla tiktai tuomet atlyginamas, jei liga yra nelaimingo atsitikimo padarinys (stuktelėjimo, sutrenkimo, puolimo ir t. t., arba perdidelio, žymiai didesnio kaip paprastas, jėgų įtempimo), staiga iššaukusis visus objektingus kylos pažyminius, su jos užsispraudimo reiškiniais, dėl kurios reikalinga buvo gydytojo pagalba.

VIII. Šlapimo ir gimčių organai.

28. Chroniškas inkstų uždegimas 50

29. Šlapinimosi sutrikimas, pareinąs nuo šlapimo gimčių organų srities pakenkimų 15

30. Šlapimo išleidžiamojo kanalo arba šlapimo pūslės fistulos, pasunkinančios vaikščiojimą ir sunkenybių kėlimą 50

31. Chroninė kiaušinėlio plėkšnelių arba sėklinio virželio vandenligė 15

32. Gimčių nario netekimas iki 50 metų amžiaus 30

33. Abiejų kiaušinėlių netekimas jaunameamžiuje 50

IX. Nugara.

34. Stuburo pakenkimai, iššaukią objektingus ir pastovius nugaros smagenų funk-

cijų sutrikimus (galūnių paraližai, šlapimo ir išmatų nesilaikymas) 100

35. Stuburo paslankumo sumažėjimas:
    didelis 50
    vidutinis 25
    silpnas 10

36. Juosmens raumenų įtrūkimai ir nutrūkimai:
    dideli 40
    vidutiniai 30
    lengvi 5

X. VIRŠUTINĖS GALŪNĖS.

A. Pirštai.

a) Nykštys.	Dešinės rankos	Kairės rankos
37. Nago falangos netekimas	15	10
38. Nago falangos su puse pagrindinės falangos (pirmosios falangos) netekimas	25	15
39. Abiejų falangų netekimas ..	30	25
40. Abiejų falangų su delno kaulu netekimas	30	25
41. Delno falangos sąnario nepaslankumas	15	10
42. Tarpfalanginio sąnario nepaslankumas	10	5
43. Abiejų sąnarių nepaslankumas	35	25
44. Nykščio sukreivėjimas sulenktoj ir ištiestoj padėty	25	15
b) Smilius.		
45. Nago ir vidurinės falangų netekimas	15	10

46. Visų trijų falangų taip pat ir trijų falangų su delno kaulu netekimas	25	15
47. Pirmojo sąnario nepaslankumas	15	10
48. Pirmojo ir vidurinio sąnario nepaslankumas	25	15
49. Pirmojo ir trečiojo sąnario nepaslankumas	15	10
50. Vidurinio sąnario nepaslankumas	10	5
51. Vidurinio ir trečiojo sąnario nepaslankumas	15	10
52. Visų trijų sąnarių nepaslankumas	25	15
53. Piršto sukreivėjimas sulenktoj padėty	20	10

c) Didysis ir bevardis.

54. Vieno šių pirštų netekimas kartu su jo delno kaulu	10	5
55. Nago ir vidurinės falangos netekimas	5	2
56. Visų trijų sąnarių arba pirmojo ir vidurinio sąnarių nepaslankumas	10	5
57. Pirmojo sąnario nepaslankumas	5	2
58. Vidurinio sąnario nepaslankumas	5	2
59. Pirmojo ir trečiojo sąnario nepaslankumas	5	2
60. Vidurinio ir trečiojo sąnario nepaslankumas	5	2
61. Piršto sukreivėjimas sulenktoj padėtyj	10	5

d) Mažasis.

62. Visų trijų sąnarių nepaslankumas	5	2
63. Piršto sukreivėjimas sulenktoj padėtyj	5	2

e) Vienos rankos kelių pirštų pakenkimai.

64. Visų pirštų netekimas	75	65
65. Visų pirštų nepaslankumas	65	55
66. Visų pirštų sukreivėjimas	60	50
67. Nykščio ir smiliaus netekimas	50	40
68. Nykščio ir didžiojo netekimas	40	35
69. Nykščio ir bevardžio netekimas	40	35
70. Nykščio ir mažojo netekimas	35	25
71. Nykščio, smiliaus ir didžiojo netekimas	60	50
72. Nykščio, smiliaus ir bevardžio netekimas	60	50
73. Nykščio, smiliaus ir mažojo netekimas	50	40
74. Nykščio, smiliaus, didžiojo ir bevardžio netekimas	70	60
75. Nykščio, smiliaus, didžiojo ir mažojo netekimas	70	60
76. Nykščio, didžiojo ir bevardžio netekimas	50	40
77. Nykščio, bevardžio ir mažojo netekimas	45	35
78. Nykščio, bevardžio ir mažojo netekimas	45	35
79. Smiliaus ir didžiojo netekimas	35	25
80. Smiliaus ir bevardžio netekimas	35	25

81. Smiliaus ir mažojo netekimas	25	20
82. Smiliaus, didžiojo ir bevardžio netekimas	50	40
83. Smiliaus, didžiojo ir mažojo netekimas	45	35
84. Didžiojo ir bevardžio netekimas	25	20
85. Didžiojo ir mažojo netekimas	20	15
86. Didžiojo, bevardžio ir mažojo netekimas	35	20
87. Bevardžio ir mažojo netekimas	20	10
88. Smiliaus, didžiojo, bevardžio ir mažojo netekimas	70	55
89. Nykščio, didžiojo, bevardžio ir mažojo netekimas	65	50

f) Abiejų rankų kelių pirštų pakenkimai.

90. Abiejų rankų visų pirštų netekimas (taip pat ir 9 pirštų netekimas)	100
91. Abiejų smilių netekimas	50
92. Vienos rankos nykščio ir smiliaus ir kitos rankos smiliaus netekimas	65
93. Vienos rankos nykščio, smiliaus ir didžiojo, arba bevardžio, arba mažojo ir kitos rankos smiliaus netekimas	70
94. Vienos rankos visų pirštų be smiliaus ir kitos rankos nykščio netekimas	80
95. Abiejų rankų nykščių ir smilių netekimas	85

I pastaba. Nustatant darbingumo sumažėjimo % netekusiam kelių pirštų arba kelių pirštų falangų, reikia kreipti dėmesys į tai, kiek sumažėjo paskutinių krūvon sudėtų keturių pirštų apimamasis paviršius: apie

pusės šio paviršiaus netekimas laikomas $^1/_3$ ($33^1/_3$%) darbingumo sumažėjimu. Plaštakos pakenkimai turi būti daugiau įvertinami tokiems darbininkams, kurie dirba daugiausiai smulkų rankų darbą.

II pastaba. Kairiams taikoma nurodyti dešinės rankos pakenkimų daviniai.

B. Plaštaka.	Dešinės rankos	Kairės rankos
96. Visos plaštakos netekimas ..	75	65
97. Spindulio riešo sąnario nepaslankumas	30	25
98. Spindulio riešo sąnario kadarojimas	40	30
C. Dilbis.		
99. Dilbio netekimas alkūnės sąnaryje	75	65
100. Alkūnės sąnario nepaslankumas ištiestoj arba buku kampu sulenktoj padėtyj	50	40
101. Alkūnės sąnario nepaslankumas tiesiu kampu sulenktoj padėtyj	35	25
102. Kadarojantis alkūnės sąnarys	60	50
103. Plaštakos paslankumo apsunkinimas į vidų ir iš vidaus (pritraukimas ir atitraukimas)	25	15
104. Paslankumo apsunkinimas alkūnės ir spindulio riešo sąnariuose ..	30	20
105. Alkūnės ir spindulio riešo sąnarių nepaslankumas	60	50

D. Petys.

106. Rankos netekimas peties sąnaryje, taip pat tarppeties ir alkūnės sąnario	75	60
107. Peties sąnario nepaslankumas	60	50
108. Kadarojantis peties sąnarys	65	50
109. Paslankumo apsunkinimas peties sąnaryje	30	20
110. Negalėjimas pakelti rankos aukščiau horizontalinės padėties	40	30
111. Raktikaulio arba mentės perlūžimų netaisyklingas suaugimas, jeigu jis iššaukia rankos paslankumo sumažėjimą	20	10
112. Pasikartojąs peties išsukimas	20	10
113. E. Abiejų rankų arba rankų plaštakų netekimas		100

XI. APATINĖS GALŪNĖS.

A. Pirštai.

114. Kojos nykščio netekimas	10
115. Vienos kojos visų pirštų netekimas	25
116. Slėsnos kaulų galvelių netekimas	50

B. Pėda.

117. Pėdos netekimas blauzdos pėdos sąnaryje arba žemiau jo (Pirogovo, Saimovo operacija)	60
118. Kulnies ir antkulnio kaulų perlūžimas	40
119. Vienos kojos blauzdos pėdos sąnario visiškas nepaslankumas, jeigu pėda su blauzda sudaro tiesų kampą	25

120. Vienos kojos blauzdos pėdos sąnario visiškas nepaslankumas, jeigu pėda su blauzda sudaro buką kampą .....
121. Blauzdos pėdos sąnario kadarojimas .....

C. Blauzda.

122. Vienos blauzdos netekimas .....
123. Kelies sąnario visiškas nepaslankumas, jeigu koja yra ištiestoj padėtyj ..
124. Kelies sąnario visiškas nepaslankumas, esant kojai šiek tiek sulenktoj (buku kampu) padėtyj .....
125. Kelies sąnario visiškas nepaslankumas sulenktoj tiesiu kampu padėtyj arba išlenktoj atbulon pusėn .....
126. Kelies sąnario kadarojimas .....
127. Kelies sąnario raisčių ištęsimas (išklypęs sąnarys) .....
128. Kelies skridinio perlūžimas su ištiesiamojo aparato sutrikimu .....
129. Blauzdos perlūžimo netaisyklingas suaugimas, sutrumpinąs koją daugiau kaip penkiais centimetrais ir sumažinąs paslankumą .....

D. Šlaunis.

130. Vienos šlaunies netekimas .....
131. Dubens šlaunies sąnario visiškas nepaslankumas ištiestoj kojos padėtyj ....
132. Dubens šlaunies sąnario visiškas nepaslankumas sulenktoj kojos padėtyj ..
133. Slaunies perlūžimo netaisyklingas suaugimas, sutrumpinąs koją daugiau kaip

penkiais centimetrais ir sumažinąs paslankumą 50

134. Nesuaugęs šlaunies perlūžimas (netikras sąnarys) 65

135. E. Abiejų kojų arba abiejų pėdų netekimas 100

XII. VIRŠUTINĖS IR APATINĖS GALŪNĖS.

136. Vienos kojos arba pėdos netekimas su vienos rankos arba plaštakos netekimu 100

I pastaba. Galūnių arba jų dalių visiškas paraližius lygus jų netekimui. Visiškam netekimui lygus taip pat sąnarių nepaslankumas, pritraukimas, chroninės jų opos, nepakankamas kaulų galų pridengimas po amputacijos, priaugimas arba sausgyslių netekimas ir kt., jeigu šie nelaimingojo atsitikimo padariniai darbe visiškai neleidžia naudotis sužeistąja galūne arba jos dalimi.

II pastaba. Apatinių galūnių pakenkimuose reikia kreipti dėmesį į nukentėjusiojo galėjimą vaikščioti be lazdos, ramsčių ir kt., apskritai gi visuose pakenkimuose — kiek pasilikę kūno trūkumai gali būti atitaisomi pagelbinėmis priemonėmis (protezais).

III pastaba. Tuo pačiu nelaimingu atsitikimu įvykus daugeliui pakenkimų, įvertinimas daromas ne paprastu visų šioje lentelėje nurodytų kiekvienam pakenkimui skaitmenų sudėjimu, bet turint galvoje tai, kiek visi tie pakenkimai kartu gali sumažinti nukentėjusio darbingumą arba ir visai pada-

ryti jį darbui netinkamą, atsižiūrint į jo bendrą sveikatos stovį ir užsiėmimo rūšį. Visais atvejais įvertinimas negali būti didesnis kaip 100%.

IV pastaba. Nepaminėti lentelėje kūno pakenkimai (traumatiniai ir kitokie) įvertinami nuo 0 iki 100, prisilaikant šios lentelės skaitmenų ir aukščiau nurodytų bendrų dėsnių.

---

3. KONVENCIJA LIEČIANTI SVETIMŠALIŲ IR SAVŲ PILIEČIŲ DARBININKŲ TRAKTAVIMO LYGYBĘ DĖL ATLYGINIMO NELAIMINGAIS DARBO ATSITIKIMAIS.

(V. Ž. 1934. XII. 6. Nr. 462).

Visuotinė Tautų Sąjungos Tarptautinės Darbo Organizacijos Konferencija,

Sušaukta Tarptautinio Darbo Biūro Administracinės Tarybos Ženevoje ir ten susirinkusi 1925 m. gegužės mėn. 19 d. septintoj sesijoj,

Nutarusi priimti įvairius pasiūlymus, liečiančius savų piliečių ir svetimšalių darbininkų, ištiktų nelaimingų darbo atsitikimų, traktavimo lygybę, antrą klausimą, įrašytą į sesijos dienotvarkę ir

Nutarusi, kad šie pasiūlymai bus suformuluoti tarptautinės Konvencijos projekto pavidalu,

priima, tūkstantis devyni šimtai dvidešimts penktų metų birželio mėnesio penktą dieną, že-

miau einantį Konvencijos projektą Tarptautinės Darbo Organizacijos nariams ratifikuoti, laikantis Versalio sutarties XIII Dalies ir atitinkamų kitų Taikos Sutarčių Dalių nuostatų:

1 straipsnis.

Kiekvienas Tarptautinės Darbo Organizacijos Narys, kuris ratifikuoja šią Konvenciją, pasižada teikti kiekvieno kito Nario, ratifikavusio sakytą Konvenciją, piliečiams, kurie bus ištikti nelaimingų darbo atsitikimų, įvykusių jos teritorijoj, arba tų piliečių teisiagaviams, tokį pat traktavimą, kurį jis laiduoja saviems piliečiams atlyginimo reikalu nelaimingais darbo atsitikimais.

Ši traktavimo lygybė bus laiduota svetimšaliams darbininkams ir jų teisiagaviams visiškai neatsižvelgiant į jų gyvenamą vietą. Tačiau, kas liečia mokėjimus, kuriuos vienas Narys ar jo piliečiai turėtų pagal šį principą padaryti už sakyto Nario teritorijos sienų, — atliktini žygiai bus nustatyti, jei tai yra reikalinga, atskirais susitarimais, sudarytais su suinteresuotais Nariais.

2 straipsnis.

Atlyginimas už nelaimingus atsitikimus, kurie ištinka darbininkus, laikinai arba protarpiais bedirbančius vieno Nario teritorijoj naudai įmonės, esančios kito Nario teritorijoj, gali būti numatyta, specialiu suinteresuotų Narių susitarimu, kad bus taikoma pastarojo Nario įstatymai.

3 straipsnis.

Nariai, kurie ratifikuoja šią Konvenciją ir kurie neturi nuostatų, liečiančių nelaimingų darbo atsitikimų vienkartinę indemnizaciją arba vienkartinį draudimą, pasižada įvesti tokius nuostatus trejų metų būvy, skaitant nuo jų ratifikavimo dienos.

4 straipsnis.

Nariai, kurie ratifikuoja šią Konvenciją, pasižada savitarpy teikti pagalbą jos taikymui, taip pat jų atitinkamų įstatymų ir reglamentų vykdymui palengvinti nelaimingu atsitikimų atlyginimo reikalu ir pranešinėti apie kiekvieną pakeitimą įstatymų ir reglamentų, galiojančių nelaimingų atsitikimų atlyginimo reikalu, Tarptautiniam Darbo Biurui, kuris apie tai painformuos kitus suinteresuotus Narius.

5 straipsnis.

Oficialios šios Konvencijos ratifikacijos, numatytos Versalio sutarties XII Dalies ir atitinkamų kitų Taikos Sutarčių Dalių sąlygomis, bus praneštos Generaliniam Tautų Sąjungos Sekretoriui ir jo įregistruotos.

6 straipsnis.

Ši Konvencija įgis galios, kai dviejų Tarptautinės Darbo Organizacijos Narių ratifikacijos bus Generalinio Sekretoriaus įregistruotos.

Ji tesaistys tik Narius, kurių ratifikacijos bus įregistruotos Sekretariate.

Po to ši Konvencija įgis galios kiekvieno Nario atžvilgiu, kai jo ratifikacija bus įregistruota Sekretariate.

7 straipsnis.

Tuojau, kai ratifikacijos dviejų Tarptautinės Darbo Organizacijos Narių bus įregistruotos Sekretariate, Generalinis Tautų Sąjungos Sekretorius praneš tai visiems Tarptautinės Darbo Organizacijos Nariams. Jis jiems taip pat praneš įregistravimą ratifikacijų, kurios bus vėliau jam pateiktos visų kitų Organizacijos Narių.

8 straipsnis.

Rezervuojant 6 straipsnio nuostatus, kiekvienas Narys, kuris ratifikuoja šią Konvenciją, pasižada taikyti 1, 2, 3 ir 4 straipsnių nuostatus vėliausiai 1927 m. sausio mėn. 1 d. ir imtis tokių žygių, kurių bus reikalinga padaryti šiems nuostatams vykdyti.

9 straipsnis.

Kiekvienas Tarptautinės Darbo Organizacijos Narys, kuris ratifikuoja šią Konvenciją, pasižada ją taikyti savo kolonijoms, posesijoms arba protektoratams, laikantis Versalio Sutarties 421 straipsnio ir atitinkamų Taikos Sutarčių straipsnių nuostatų.

10 straipsnis.

Kiekvienas šią Konvenciją ratifikavęs Narys gali nuo jos atsisakyti, praslinkus dešimties me-

tų laikotarpiui po pirmojo Konvencijos įsigaliojimo dienos, Generaliniam Tautų Sąjungos Sekretoriui pasiųstu ir jo įregistruotu aktu. Atsisakymas įsigalios tiktai metams praslinkus nuo jo įregistravimo Sekretariate.

11 straipsnis.

Tarptautinio Darbo Biūro Administracinė Taryba privalės, bent vieną kartą kas dešimt metų, pateikti Visuotinei Konferencijai raportą apie šios Konvencijos vykdymą ir nuspręs, jei bus reikalo, įrašyti į Konferencijos dienotvarkę šios Konvencijos revizavimo ar pakeitimo klausimą.

12 straipsnis.

Prancūzų ir anglų šios Konvencijos tekstai bus lygiai autentiški.

Aukščiau ėjęs tekstas yra autentiškas Konvencijos projekto tekstas, tinkamai priimtas Visuotinėj Tarptautinės Darbo Organizacijos Konferencijoj, jos septintoj sesijoj, kuri įvyko Ženevoj ir buvo paskelbta uždaryta 1925 m. birželio mėn. 10 d.

4. KONVENCIJA TARP LIETUVOS RESPUBLIKOS IR ARGENTINOS RESPUBLIKOS DĖL INDEMNIZACIJOS UŽ NELAIMINGUS DARBO ATSITIKIMUS.

(V. Ž. 1934. XII. 6. Nr. 462).

1 straipsnis.

Indemnizacijos už nelaimingus darbo atsitikimus srityje abi Susitariančios Šalys pasižada užtikrinti visišką lygybę antrosios Šalies piliečiams, kaip kad savosios.

Argentinos piliečiai Lietuvoje ir Lietuvos piliečiai Argentinoje naudosis, kas liečia teisę dirbti didžiausio palankumo kliauzule.

2 straipsnis.

Vienos iš Susitariančiųjų Šalių, darbininko nukentėjusio kitos Šalies teritorijoje, įpėdiniai turės teisę gauti atlyginimą net ir tuomet, jei nelaimingo įvykio metu negyventų Šalies teritorijoje, kurioj tai bus įvykę. Panašiai bus elgiamasi, kai nukentėjęs arba jo įpėdiniai po nelaimės įvykio apleistų ar tai Argentinos ar Lietuvos teritoriją.

3 straipsnis.

Šita Konvencija bus taikoma tais indemnizacijos atsitikimais, kurio atlyginimo terminas nepasibaigė indemnizuojamam arba jo įpėdiniams, prisilaikant šalies, kurioj nelaimė įvyko, įstatymų arba taisyklių.

4 straipsnis.

Teisė gauti atlyginimą bus sprendžiama prisilaikant šalies įstatymų, kurios teritorijoj nelaimė įvyko.

5 straipsnis.

Dokumentai ir aktai reikalingi išgaunant indemnizaciją dėl darbo nelaimingų atsitikimų, abiejų Susitariančiųjų Šalių bus padaromi nemokamai.

6 straipsnis.

Argentinos ir Lietuvos valdžios įstaigos tikslu palengvinti vykdymą įstatymų kai dėl nelaimingų atsitikimų darbe pagelbės viena kitai, ypačiai kas liečia pranešimą įpėdiniams apie nelaimingus atsitikimus.

7 straipsnis.

Šita Konvencija bus ratifikuota ir ratifikacijos dokumentų pasikeitimas įvyks Buenos Aires mieste trumpiausiu laiku, įgydama galios abiejoms Šalims trisdešimčiai dienų suėjus nuo ratifikacijos dokumentų pasikeitimo.

Galios penkius metus, tam laikotarpiui išėjus, bus laikoma pratęsta iš metų į metus, tol, kol ji nebus atšaukta, prieš metus įspėjus.

Ginčai, kurie galėtų kilti sutartį interpretuojant, bus sprendžiami pagal prancūzišką tekstą, kuris yra laikomas oficialus.

VIII SKYRIUS

Darbininkų aprūpinimas nedarbo metu.

1. VIEŠŲJŲ DARBŲ FONDO ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1933. XII. 22. Nr. 431).

1. Viešiesiems darbams organizuoti ir atlikti sudaromas viešųjų darbų fondas.

2. Viešųjų darbų fondą sudaro:

1) darbdavių mokestis,

2) rangovų ir tiekėjų mokestis,

3) Valstybės Iždo ir savivaldybių pašalpos.

3. Darbdaviai, kurie moka ligonių kasoms samdinių ligos apdraudimo mokesčius, moka viešųjų darbų fondui trečdalį to mokesčio.

4. Rangovai ir tiekėjai moka viešųjų darbų fondui 1% darbo ar tiekimo sumos, jei ta suma ne mažesnė kaip 5.000. litų.

Apie sutartą darbą ar tiekimo sumą sutarties dalyviai turi pranešti viešųjų darbų fondui ne vėliau kaip per 1 mėnesį nuo sutarties sudarymo.

5. Valstybės Iždas įneša į viešųjų darbų fondą tokią sumą, kokią įmoka darbdaviai.

6. Pirmaeilių miestų ir apskričių savivaldybės kas metai įneša į viešųjų darbų fondą tokią sumą, kokią įmoka to miesto ar apskrities darbdaviai.

7. Darbdaviai 3 str. numatytą mokestį įmoka ligonių kasoms kartu su ligos draudimo mokesčiais.

Sumokėtus darbdavių mokesčius ligonių kasos įneša į viešųjų darbų fondą.

Nesumokėti mokesčiai išieškomi Ligonių kasų įstatymo numatyta tvarka.

8. 4 str. numatytą mokestį rangovai ir tiekėjai sumoka viešųjų darbų fondui. Neįmokėtas mokestis išieškomas valstybinių mokesčių išieškojimo tvarka.

9. Sutarties dalyviai, nepranešę nustatyta tvarka apie sudarytą darbų ar tiekimo sutartį, Vidaus Reikalų Ministerio gali būti baudžiami areštu ligi trijų mėnesių arba pinigine bauda ligi 5.000 litų.

10. Viešųjų darbų planą paruošia Vidaus Reikalų Ministeris, tvirtina jį Ministerių Kabinetas.

Viešųjų darbų fondas yra Vidaus Reikalų Ministerio žinioje.

Jo naudojimo ir atskaitomybės tvarką nustato Vidaus Reikalų Ministeris, susitaręs su Valstybės Kontrolieriumi.

11. Šiam įstatymui vykdyti taisykles leidžia Vidaus Reikalų Ministeris.

12. Sis įstatymas veikia nuo 1934 m. sausio mėn. 1 dienos.

---

2. VIEŠŲJŲ DARBŲ FONDO ĮSTATYMUI VYKDYTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1934. III. 1. Nr. 439).

Pasirėmęs Viešųjų darbų fondo įstatymo 10 ir 11 str. (V. Ž. Nr. 431, eil. 2982) ir susitaręs su Valstybės Kontrolieriumi, nustatau šias taisykles:

1. Viešųjų darbų fondą sudaro:
1) darbdavių mokestis,
2) rangovų ir tiekėjų mokestis ir
3) Valstybės Iždo ir savivaldybių pašalpos.

2. Viešųjų darbų fondo lėšos gali būti naudojamos tik viešiesiems darbams organizuoti ir atlikti.

3. Viešuosius darbus gali organizuoti ir atlikti Vidaus Reikalų Ministerijos statybos inspekcija arba duodamos tam tikslui pašalpos savivaldybėms.

Darbams atlikti statybos inspekcijai duodami avansai.

4. Viešųjų darbų ir fondo reikalus veda ir tvarko savivaldybių departamentas.

5. Savivaldybių departamentas vesdamas ir tvarkydamas viešuosius darbus ir fondo reikalus rūpinasi šiais reikalais:
1) svarsto viešųjų darbų organizavimo reikalą,
2) rūpinasi viešųjų darbų planų ir sąmatų paruošimu betarpiškai arba per vietos savivaldybes,
3) paruošia, atsižvelgdamas į projektuojamų darbų tikslingumą ir produktingumą, bendrą viešųjų darbų planą,

4) sprendžia savivaldybių prašymus viešiesiems darbams iš fondo pašalpoms gauti,
5) prižiūri ir tvarko fondo lėšas,
6) prižiūri fondo lėšų sąskaitybą ir atskaitybę,
7) renka žinias apie bedarbius ir
8) rūpinasi kitais viešųjų darbų ir fondo reikalais.

6. Viešųjų darbų ir fondo reikalams sudaroma vyriausioji viešųjų darbų komisija, kurios pirmininkas savivaldybių departamento direktorius ir nariai: vyr. statybos inspektorius ir vyr. darbo inspektorius.

Į komisijos posėdžius gali būti kviečiami ir kitų įstaigų atstovai.

7. Vyr. viešųjų darbų fondo komisijos nutarimus bei protokolus tvirtina Vidaus Reikalų Ministeris, o viešųjų darbų planus Ministerių Kabinetas.

8. Viešųjų darbų fondo lėšos laikomos valstybės iždе. Tam reikalui Lietuvos Banke atidaroma atskira Vidaus Reikalų Ministerijos depozitinė viešųjų darbų fondo sąskaita.

9. Iš depozitinės viešųjų darbų fondo sąskaitos pinigai gaunami nustatyta tvarka depozitiniais orderiais, kuriuos pasirašo savivaldybių departamento direktorius.

10. Darbdaviai, ligonių kasų dalyviai, be nurodytų ligonių kasų įstatyme darbdavių mokesčio ligonių kasai, moka viešųjų darbų fondui trečdalį to mokesčio.

Šį mokestį moka taip pat valstybės ir savivaldybės įstaigos.

11. Apskaičiuojant viešųjų darbų fondo mokestį nepilnas centas laikomas pilnu.

12. Šių taisyklių 10 str. numatytas viešųjų darbų fondui darbdavių mokestis sumokamas ligonių kasai kartu su ligonių kasos mokesčiais.

Ligonių kasos, surinkusios, pasirėmus Viešųjų darbų fondo įstatymo 3 str. nustatytą darbdavių mokestį, įneša jį kas mėnuo į viešųjų darbų fondą ne vėliau kaip sekančio mėnesio 10 dieną.

13. Kiekviena ligonių kasa patiekia savivaldybių departamentui šias metines žinias: kiek darbdaviai (ligonių kasos nariai) turėjo ligonių kasai sumokėti, kiek sumokėjo, kiek ir kuriais terminais į viešųjų darbų fondą mokesčių įnešta, kiek liko iš darbdavių neišreikalauta ir kiek liko į viešųjų darbų fondą neįnešta.

Šios žinios turi būti pristatytos ne vėliau kaip ligi sekančių metų balandžio mėn. 1 dienos.

14. Ligonių kasos kas metai ne vėliau kaip ligi gruodžio mėn. 1 d. praneša savivaldybių departamentui kiek numatoma iš darbdavių surinkti mokesčio kitiems metams viešųjų darbų fondui sudaryti.

15. Rangovai ir tiekėjai moka viešųjų darbų fondui 1% darbo ir tiekimo sumos, jeigu ta suma ne mažesnė kaip 5.000 litų.

16. Rangų ir tiekimų sutarčių šalys, nežiūrint sutarties sumos, turi įteikti vietos valsčiaus ar miesto savivaldybei raštu ar žodžiu sudarytos sutarties pranešimą ne vėliau kaip per 1 mėnesį nuo sutarties sudarymo.

Pagrindinės sutarties papildomus darbus bei tiekimą šalys praneša tokia pat tvarka papildo-

mai. Papildomų darbų bei tiekimo suma priskaitoma prie pagrindinės sutarties darbų ir tiekimo sumos.

17. Sutarties dalyviai, nepranešę nustatyta tvarka apie sudarytų darbų ar tiekimo sutartį, Vidaus Reikalų Ministerio gali būti baudžiami areštu ligi trijų mėnesių arba pinigine bauda ligi 5.000 litų.

18. Savivaldybė nustato 15 str. numatyto mokesčio sumą ir praneša rangovui ar tiekėjui per 2 savaites nuo jų pranešimo gavimo dienos.

Mokestis turi būti įmokėtas į Lietuvos Banką Vidaus Reikalų Ministerijos depozitinę viešųjų darbų fondo sąskaitą ne vėliau kaip per 1 mėnesį savivaldybės pranešimą gavus.

Lietuvos Banko kvitas pristatomas atatinkamai savivaldybei ne vėliau kaip per 7 dienas nuo mokesčio sumokėjimo.

19. Rangų ir tiekimų davėjai galutinai su rangovais ir tiekėjais atsiskaito tik tada, kai šie patiekia viešųjų darbų mokesčio sumokėjimo Lietuvos Banko kvitus.

20. Rangovui ir tiekėjui, kurie yra sudarę sutartis ligi 1934 metų sausio mėn. 1 dienos, nustatytą Viešųjų darbų įstatymo 4 str. mokestį moka tik už tą darbą bei tiekimų dalį, kuri bus atlikta nuo 1934 m. sausio 1 d.

21. Vietos savivaldybės prižiūri ir tikrina, kad rangovai bei tiekėjai viešųjų darbų fondo įstatymo numatytą mokestį sumokėtų laiku.

Neįmokėtas mokestis ieškomas, pasirėmus Įstatymu apie valstybinių mokesčių imamąją tvarką.

22. Miestų ir valsčių savivaldybės veda rangovų ir tiekėjų knygą, kurioje nurodoma,

kas, kada, kokius darbus bei tiekimus už kurią sumą atliko ir kokią viešųjų darbų fondo mokesčio sumą įmokėjo.

23. Savivaldybės praneša savivaldybių departamentui apie tuos asmenis, kurie įstatymo bei taisyklių nustatyta tvarka nėra pranešę sudarytos darbų ar tiekimų sutarties ar yra pranešę netikras žinias. Savivaldybių departamentas, pareiškus savo nuomonę, tuos pranešimus pateikia Vidaus Reikalų Ministeriui.

24. Rangovai ir tiekėjai savivaldybės reikalaujamų mokesčių reikalais skundus gali duoti savivaldybių departamentui per 1 mėnesį nuo pranešimo įteikimo dienos.

Savivaldybių departamento nutarimai gali būti skundžiami Vidaus Reikalų Ministeriui per 1 mėnesį nuo tų nutarimų paskelbimo dienos.

25. Savivaldybės, metams pasibaigus, bet ne vėliau kaip ligi vasario mėn. 1 d. patiekia savivaldybių departamentui darbų ir tiekimų mokesčio žinias, nurodydamos kiek per praėjusius metus viešųjų darbų fondo mokesčio buvo uždėta, kiek sumokėta (pažymint Lietuvos Banko skyrių kvitų numerius ir datas) ir kiek liko nesumokėta.

26. Valstybės iždas įneša į viešųjų darbų fondą tokią sumą, kokią įmoka darbdaviai. Įmokama Vidaus Reikalų Ministeriui susitarus su Finansų Ministeriu.

27. Pirmaeilių miestų ir apskričių savivaldybės kas metai įneša į viešųjų darbų fondą tokią sumą, kokią įmoka to miesto ar apskrities darbdaviai. Tam reikalui savivaldybės kas metai savo biudžetuose numato atatinkamas sumas. Vieną pusę šios sumos savivaldybės įneša ne vė-

liau kaip ligi vasario mėn. 15 d., o kitą pusę ne vėliau kaip ligi gruodžio mėn. 15 d.. Šie įmokėjimai laikomi avansiniais. Galutinai su viešųjų darbų fondu savivaldybės atsiskaito tik kitais metais sudarius fondo apyskaitą ir paaiškėjus kiek iš darbdavių turėjo būti gauta ir kiek jų sumokėta.

28. Savivaldybių departamente viešųjų darbų fondui tvarkyti administracinės lėšos imamos iš to fondo. Administracinių lėšų sąmatą tvirtina Vidaus Reikalų Ministeris susitaręs su Valstybės Kontrolieriumi.

29. Savivaldybės gali gauti iš fondo pašalpų, jeigu yra būtinas reikalas aprūpinti bedarbius darbu ir šiam reikalui savivaldybei trūksta lėšų.

30. Savivaldybės pašalpoms gauti patiekia savivaldybių departamentui atatinkamus planus ir darbų sąmatas.

31. Iš skirtų savivaldybėms viešiesiems darbams fondo pašalpų apmokamas tik darbas. Reikalingą viešiesiems darbams medžiagą ir darbo įrankius parūpina savivaldybės savo lėšomis.

Ypatingais atsitikimais, Vidaus Reikalų Ministeriui susitarus su Valstybės Kontrolieriumi, iš viešųjų darbų fondo gali būti apmokamos ir kitos savivaldybių vykdomųjų viešųjų darbų išlaidos.

32. Jeigu kurioje nors vietoje viešųjų darbų negalima organizuoti, tai tos vietos įregistruoti bedarbiai gali būti siunčiami į kitus rajonus, kur tie darbai atliekami.

33. Viešųjų darbų dirbti siunčiama pirmiausiai tie darbininkai, kurie neturi darbo ir

kitų pragyvenimo šaltinių. Jeigu viešuosius darbus vykdo savivaldybė, tai darbo gauna tie darbininkai, kurie tos savivaldybės sienose gyveno ne mažiau kaip 1 metus.

34. Visi Lietuvos kariuomenės savanoriai ir atsargos kariai, dalyvavę kovose už Lietuvos nepriklausomybę ligi 1920 m. gruodžio mėn. 1 d., kurie atatinka šių taisyklių 33 str. nustatytiems reikalavimams, nežiūrint jų šeimos padėties, į viešuosius darbus priimami be eilės.

35. Darbo reikalingi bedarbiai skirstomi trejomis kategorijomis:

1) I kategorijai priklauso bedarbiai, kurie turi 3 ir daugiau nedarbingų šeimos narių. Darbo jiems duodama 5 dienas per savaitę.
2) II kategorijai priklauso bedarbiai, kurie turi 2 šeimos nariu. Darbo jiems duodama 4 dienas per savaitę,
3) III kategorijai priklauso viengungiai bebedarbiai. Darbo jiems duodama 3 dienas per savaitę.

36. Visur, kur aplinkybės leidžia, naudojamas akordinis darbas. Darbo atlyginimo normas tvirtina Vidaus Reikalų Ministeris.

37. Atskiromis sąmatomis viešuosius darbus užbaigus ar darbų sezonui pasibaigus, arba kitoms aplinkybėms esant juos ilgesniam laikui nutraukti, priimami atlikti darbai ir surašomi aktai, jeigu visų darbų suma ne mažesnė kaip už 2.000 lt.

38. Savivaldybių atliktiems darbams priimti komisiją skiria savivaldybės vykdomasis organas. Šioje komisijoje turi dalyvauti bent vienas savivaldybės kontrolės komisijos narys.

Vidaus Reikalų Ministerijos atliktiems darbams priimti komisiją skiria Vidaus Reikalų Ministeris.

Darbų priėmimo vieta ir laikas ne vėliau kaip per 3 dienas pranešama atatinkamiems Valstybės Kontrolės ir Vidaus Reikalų Ministerijos organams.

Darbų priėmimo aktai pridedami prie metinės atliktųjų viešųjų darbų apyskaitos.

39. Viešųjų darbų fondo sąskaitybos reikalui savivaldybių departamentas veda depozitinių viešųjų darbų fondo sumų knygą. Jos lapų skaičių tvirtina Valstybės Kontrolė. Pajamos rašomos pasirėmus Lietuvos Banko pranešimais, o išlaidos — depozitinių orderių talonais. Metams pasibaigus šios knygos įrašai suderinami su Lietuvos Banko ir Finansų Ministerijos žiniomis. Subalansavus knygas fondo lėšų liekanos keliamos į kitų metų knygas. Knygų balansai tvirtinami savivaldybių departamento direktoriaus ir knygas vedančio asmens parašais.

40. Metams pasibaigus, bet ne vėliau kaip ligi sekančių metų kovo mėn. 1 d., statybos inspekcija ar atatinkamos savivaldybės sudaro metines pinigines apyskaitas su visais reikalingais pateisinamais dokumentais iš skirtų ir sunaudotų lėšų viešiesiems darbams organizuoti ir atlikti. Šioms apyskaitoms papildyti sudaromos išpildytų darbų technikinės sąmatos, laikantis paruošiamųjų technikinių sąmatų, tiksliai nurodant atliktų darbų kiekį, rūšį, medžiagą, dirbusiųjų darbininkų bei darbo dienų skaičių ir atlyginimo normas.

41. Savivaldybių apyskaitos paliekamos savivaldybėse.

Statybos inspekcijos įvykdytų viešųjų darbų apyskaitos (40 str.) su visais pateisinamais dokumentais pristatomos savivaldybių departamentui.

42. Metams pasibaigus savivaldybių departamentas paruošia iš viešųjų darbų fondo sumų apyskaitą. Apyskaitą sudaro apyskaitos lapas ir šie pateisinamieji dokumentai: 1) Lietuvos Banko fondo pajamų pranešimai ir 2) šios fondo išlaidos: a) pašalpų gavimo savivaldybių pakvitavimai, b) statybos inspekcijos piniginės ir techninkinės apyskaitos (40 str.) ir c) savivaldybių departamento išlaidų apyskaitos iš sumų sunaudotų viešųjų darbų fondo administraciniams reikalams (28 str.).

Pateisinami dokumentai turi būti susiūti, sunumeruoti ir jų skaičius parašais ir antspaudu patvirtintas.

43. Šios taisyklės veikia nuo 1934 m. sausio mėn. 1 dienos.

---

3. VIEŠŲJŲ DARBŲ FONDO ĮSTATYMUI VYKDYTI TAISYKLIŲ PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1934. XII. 18. Nr. 463).

Viešųjų darbų fondo įstatymui vykdyti taisyklės pakeičiamos taip:

11. Apskaičiuojant viešųjų darbų fondo mokestį nepilnas centas laikomas pilnu. Išieš-

kant iš mokėtojų mokesčių sumas, kurios baigiasi vienu ar dviem centais, jų neskaityti, bet kurios baigiasi 3, 4 ir 7 centais skaityti penkiais centais.

16. Rangų ir tiekimų sutarčių šalys turi įteikti vietos valsčiaus ar miesto savivaldybei, kur sutartis vykdoma, raštu ar žodžiu sudarytos sutarties pranešimą ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo sutarties sudarymo.

Pagrindinės sutarties papildomus darbus ir tiekimus šalys praneša tokia pat tvarka papildomai. Papildomųjų darbų ir tiekimo suma priskaitoma prie pagrindinės sutarties darbų ir tiekimo sumos.

Pranešimai, numatyti šiame straipsnyje, kai liečia Krašto Apsaugos Ministerijos rangovus ir tiekėjus, savivaldybėms nesiunčiami. Šiuo atveju savivaldybėms uždėtas pareigas 18, 19, 21, 22, 23 ir 25 straipsniais atlieka Krašto Apsaugos Ministerija.

20 str. panaikinamas.

4. DARBO BIRŽŲ ĮSTATYMAS.

(L. V. Ž. Nr. 7).

§ 1. Visų apskričių, taip pat ir tų miestų, kurie gyventojų turi daugiau kaip 4.000 žmonių, savivaldybės, mėnesio laiku, skaitant nuo šitų įstatymų paskelbimo dienos, privalo įsteigti Darbo Biržas. Darbo Biržų tikslas — kova su nedarbu, darbdavių santykiams su darbininkais tvarkyti ir tarpininkauti reikalaujantiems darbo ir ieškantiems darbininkų.

§ 2. Valsčių (gminų) savivaldybės privalo įsteigti apskrities Darbo Biržos skyrius.

§ 3. Darbo Biržas tvarko Biržų Komitetai. Komitetai susidaro iš organizuotų darbininkų ir darbdavių, pirmininkaujant savivaldybės atstovui; darbininkų atstovų skaičius turi būti lygus darbdavių atstovų skaičiui; savivaldybės atstovas nepriskaitomas nė prie darbininkų nė prie darbdavių skaičiaus, komitetas yra teisėtas, jei jis yra susidaręs ne mažiau kaip iš trijų asmenų.

§ 4. Darbo Birža ir jos skyriai visuose darbuose vaduojasi Centralinės Darbo Biržos leidžiamomis instrukcijomis.

§ 5. Visus patarnavimus ir tarpininkavimą Darbo Birža ir jos skyriai atlieka dovanai.

§ 6. Lėšų Darbo Biržoms ir jų skyriams laikyti duoda vietos savivaldybės.

§ 7. Jei kuri nors vietos savivaldybė paskirtu laiku Darbo Biržos arba jos skyriaus neįsteigtų, tai tokias Biržas ir jų Skyrius gali įsteigti Darbo ir Socialinės Apsaugos Ministerija (Vidaus Reikalų Ministerija) savivaldybių lėšomis.

§ 8. Apskričių Darbo Biržos privalo prižiūrėti Biržų Skyrius ir jiems reikalingų instrukcijų teikti.

5. BEDARBIŲ REGISTRACIJOS TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1927.II.22. Nr. 246).

§ 1. Bedarbių registraciją veda savivaldybių valdybos arba jų laikomos darbo biržos.

§ 2. Bedarbių registracija vedama Vidaus Reikalų Ministerijos nustatyta forma. Registracijos išlaidas padengia savivaldybės.

§ 3. Bedarbiai registruojami, einant jų pristatytais dokumentais.

§ 4. Tiek dokumentus, tiek ir kitas bedarbių pristatytas žinias patikrina savivaldybių valdybos arba jų įgalioti asmenys.

§ 5. Be tiesioginės savivaldybių valdybų priežiūros bedarbių registraciją kontroliuoja darbo inspektoriai.

§ 6. Reikalui esant policijos nuovadų viršininkai suteikia savivaldybėms reikalingų žinių.

§ 7. Nuo 1927 m. vasario 1 dienos visose darbo biržose bedarbiai šių taisyklių nustatyta tvarka perregistruojami.

§ 8. Visos bedarbių registracijos statistikos žinios siunčiamos vyr. darbo inspektoriui.

§ 9. Statistikos žinios siunčiamos vieną kartą per mėnesį 2 egzemplioriuose ne vėliau kaip kito mėnesio 5 d. Vidaus Reikalų Ministerijos nustatyta forma.

§ 10. Savivaldybės ir socialinės apsaugos inspekcija siuntinėja viena antrai žinias apie išduotas bedarbiams pašalpas.

IX SKYRIUS

Pensijų įstatymai.

1. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ PENSIJŲ IR PAŠALPŲ ĮSTATYMAS*).

(V. Ž. 1926.IV.10. Nr. 221).

I. Asmens, kuriems duodamos pensijos ir pašalpos.

§ 1. Šituo įstatymu turi teisę gauti pensiją:

1) valstybės tarnautojas, ištarnavęs valstybės tarnyboj ne mažiau kaip dvidešimt penkerius metus;
2) valstybės tarnautojas, ištarnavęs ne mažiau kaip dvidešimt metų, jeigu pristato sveikatos tikrinimo komisijos pažymėjimą, kad toliau nebegali tarnauti;
3) valstybės tarnautojas, ištarnavęs ne mažiau kaip dešimt metų, jei atleistas iš tarnybos dėl dvasios ar kūno nusilpnėjimo;
4) valstybės tarnautojas, dėl tarnybos nustojęs ne mažiau kaip dvidešimt penkis procentus fizinio ar profesinio darbingumo;
5) šeima mirusio valstybės tarnautojo, kuris mirdamas buvo pensininkas ar turėjo teisę pensijai gauti;

*) Žiūr. priedėly 347 psl. šio įstatymo pakeitimą.

6) šeima valstybės tarnautojo, kuris yra miręs nuo kūno pakenkimų ar apkrečiamų ligų, gautų einant tarnybą;
7) šeima nežinia kur dingusio valstybės tarnautojo;
8) šeima valstybės tarnautojo, kuris yra miręs prieš šitam įstatymui įsiteisint;
9) valstybės tarnautojas, kuris prieš šitą įstatymą išleidžiant buvo Lietuvoje atleistas iš tarnybos: a) dėl senatvės, b) dėl darbingumo nustojimo ar ligos, pareinančių nuo tarnybos;
10) šito paragrafo 9-e punkte pažymėto valstybės tarnautojo šeima.

I pastaba. Valstybės tarnautojas, dėl svarbios priežasties neištarnavęs ligi dvidešimt penkerių metų ne daugiau kaip šešis mėnesius gauna pensiją už visus dvidešimt penkerius metus.

II pastaba. Jei šito paragrafo šeštame punkte nurodytas valstybės tarnautojas yra miręs prieš šitą įstatymą išleidžiant, tai jo šeima gauna pensiją nuo šito įstatymo įsiteisėjimo dienos.

§ 2. Šituo įstatymu turi teisę gauti kartinę pašalpą:
1) valstybės tarnautojas, ištarnavęs nuo pusės ligi dešimties metų, jei atleistas iš tarnybos dėl sunkios neišgydomos ligos, reikalaujančios kitų priežiūros;
2) valstybės tarnautojas, ištarnavęs nuo dviejų ligi dešimties metų, jei atleistas iš tarnybos dėl dvasios ar kūno susilpnėjimo;
3) valstybės tarnautojas, dėl tarnavimo nustojęs mažiau kaip dvidešimt penkis pro-

centus darbingumo, bet ne mažiau kaip dešimt procentų, jei neturi teisės pensiją gauti;

4) valstybės tarnautojas, atleistas iš tarnybos be jo kaltės (likviduojant įstaigą, mažinant etatus ar kitais atvejais);

5) šeima valstybės tarnautojo, kuris miršta prieš ištarnaudamas pensiją.

§ 3. Valstybės tarnautojo šeima laikoma:

1) tarnautojo našlė, jei pensininkas buvo ją vedęs ne vėliau kaip treji metai prieš išeidamas iš tarnybos;

2) savi vaikai ligi septyniolikos metų amžiaus, kad ir būtų gimę nesusituokus, bet vėliau būtų įteisėti ar įsūnyti, arba jei teismo būtų jiems pripažintas laikymas;

3) svetimi vaikai, įsūnyti prieš penkerius metus ligi dienos, kurią velionis bus įgijęs pensijos teisę;

4) tėvai, jei pensininkas gyvas būdamas juos laikė;

5) mirusio valstybės tarnautojo našlaičiai broliai ir našlaitės seserys ligi septyniolikos metų amžiaus, jeigu valstybės tarnautojas gyvas būdamas juos laikė.

Pastaba. Savi ar įsūnyti pensininko vaikai ar pensininko našlaičiai broliai ir našlaitės seserys, kuriuos pensininkas gyvas būdamas laikė, jeigu jie eina mokslą, gauna pensiją ligi 21-rių metų amžiaus.

§ 4. Pažymėti trečio paragrafo pastaboje asmenys gali gauti pensiją tik Ministerių Kabinetui nutarus.

§ 5. Moteriai tarnautojai mirus, pensiją ar pašalpą gauna našlys, vaikai ir tėvai.

Našlys naudojasi teisėmis, kurios teikiamos našlei.

§ 6. Našlė, gaunanti pensiją ar pašalpą už savo valstybinę tarnybą, neturi teisės į savo vyro pensiją ar pašalpą. Tačiau ta našlė gali atsisakyti nuo savo pensijos ar pašalpos, ir tuo atveju ji gauna savo vyro pensiją ar pašalpą.

II. Pensijos ištarnavimo laiko nustatymas.

§ 7. Į pensijos išsitarnavimo laiką valstybės tarnautojui įskaitoma:

1) etatinės tarnybos laikas;
2) neetatinės tarnybos laikas, jei už tą laiką bus sumokėti pensijų fondui įnašai, išskaityti iš tarnautojo pagrindinio atlyginimo;
3) teisėtų atostogų laikas;
4) nelaisvėje išbūtas laikas;
5) Seimo atstovu išbūtas laikas;
6) mobilizuotu ar savanoriu kariuomenėj ištarnautas laikas.

§ 8. Į pensijos išsitarnavimo laiką įskaitomas valstybės tarnautojo darbas, dirbtas švietimo, labdarybės ar kitose visuomenės įstaigose vokiečių okupacijos metu nuo 1915 metų rugpiūčio mėn. 1 d. ligi 1918 metų vasario mėn. 16 d.

§ 9. Į pensijos išsitarnavimo laiką valstybės tarnautojui, kuris yra ištarnavęs Lietuvos valstybės tarnyboje ne mažiau kaip penkerius metus, įskaitoma jo tarnyba ligi 1918 m. vasario mėn. 16 d. kitose valstybėse, kurių dalį sudarė ir Lietuvos teritorija, jeigu į tą tarnybą jis

buvo valstybės organų paskirtas arba jų patvirtintas.

§ 10. Asmeniui, kuris nėra ištarnavęs Lietuvos valstybės tarnyboj penkerių metų ar visai netarnavęs joje, į pensijos išsitarnavimo laiką gali būti įskaityta visa tarnyba arba jos dalis 9 §-e nurodytose valstybėse, Ministerių Kabineto nutarimu.

§ 11. Į pensijos išsitarnavimo laiką, Ministerių Kabineto nutarimu, gali būti įskaitytas laikas, tarnautas privatinėse Lietuvių švietimo įstaigose ligi 1918 m. vasario mėn. 16 d.

§ 12. Į pensijos išsitarnavimo laiką įskaitoma tarnyba buvusioje Rusų valstybėj tik tuo atveju, jei tarnautojas grįžo į Lietuvą ir buvo priimtas į tarnybą ne vėliau kaip 1919 metais.

Asmeniui, grįžusiam po 1919 m., tarnyba buvusioje Rusų valstybėje įskaitoma tik tuo atveju, jeigu jo grįžimas buvo nenugalimų kliūčių sutrukdytas.

§ 13. Tarnautojui, kuris nedalyvavo devintam paragrafe nurodytų valstybių pensijų fonde, pensijai gauti jo tarnyba tose valstybėse gali būti įskaityta Ministerių Kabineto nutarimu, jei tarnautojas sumokės už tą ištarnautą laiką pensijų fondui šito įstatymo nustatytą įmokėjimą.

III. Pagrindai pensijai nustatyti.

§ 14. Pensijai nustatyti pagrindu imama tarnautojo paskutinių metų kategorijos pagrindinė alga, jei tarnautojas yra ištarnavęs toje kategorijoje ne mažiau kaip trejus metus; jei tarnautojas toj kategorijoj nėra ištarnavęs trejų

metų, tai pensijai nustatyti pagrindu imama priešpaskutinės tarnybos kategorijos pagrindinė alga.

Pastaba. Į pagrindinę algą įskaitomi ir trimečių priedai.

§ **15.** Jeigu atleidžiamas valstybės tarnautojas ėjo kelių tarnybų pareigas, tai pensijai nustatyti pagrindu imama aukštesnės tarnybos alga.

§ **16.** Pasikeitus valstybės tarnautojų atlyginimo normoms, atatinkamai keičiamas ir paskirtos pensijos didumas.

§ **17.** Už dvidešimt tarnybos metų duodama pensija penkiasdešimt procentų pagrindinės algos didumo.

Už kiekvienus tarnybos metus po dvidešimt metų pensija kas metai didinama:

a) nuo dvidešimt lig trisdešimt metų — 2% pagrindinės algos,

b) po trisdešimt lig trisdešimt penkerių metų — 1% pagrindinės algos.

Po trisdešimt penkerių metų pensija nebedidinama.

§ **18.** Valstybės tarnautojas, kuris yra nustojęs darbingumo jau ištarnavęs pensiją, turi teisę pasirinkti ar paprastą pensiją ar invalido pensiją.

IV. Bendrieji dėsniai pensijai mokėti.

§ **19.** Pensijos teisė negali būti nei perleista kitam asmeniui, nei įkeista.

§ **20.** Pensija gali būti mokama avansu, bet ne daugiau kaip už tris mėnesius.

§ 21. Pensininkui, atiduotam tieson už nusikaltimus, numatytus šito įstatymo 53 § 2 p., mokama pusė pensijos.

Teismo išteisintam arba nubaustam tokia bausme, kuri pensijos teisės neatima, grąžinama kita pusė pensijos.

V. Pensijų mokėjimas valstybės tarnautojams.

§ 22. Valstybės tarnautojas, ištarnavęs valstybės tarnyboj dvidešimt penkerius metus, išeidamas iš tarnybos gauna pensija šešiasdešimt procentų savo pagrindinės algos didumo.

§ 23. Valstybės tarnautojas, ištarnavęs valstybės tarnyboje dvidešimt metų, išeidamas iš tarnybos gauna pensiją penkiasdešimt procentų savo pagrindinės algos didumo.

§ 24. Valstybės tarnautojas, ištarnavęs ne mažiau kaip dešimt metų ir atleistas iš tarnybos dėl dvasios ar kūno susilpnėjimo, gauna pensiją penkiasdešimt procentų savo pagrindinės algos didumo.

§ 25. Valstybės tarnautojas, dėl tarnybos nustojęs fizinio ar profesinio darbingumo gauna darbingumo nustojimo metu nuo savo pagrindinės algos tiek procentų, kiek procentų darbingumo yra nustojęs.

§ 26. Valstybės tarnautojas, dėl tarnybos nustojęs šimto procentų darbingumo ir reikalingas nuolatinės kito asmens priežiūros, gauna dar priedą, lygų penkiasdešimt procentų jam skiriamos pensijos.

VI. Pensijų mokėjimas valstybės tarnautojų šeimoms.

§ 27. Jei valstybės tarnautojas, padavęs prašymą pensijai ar pašalpai gauti, miršta anksčiau, negu bus jam paskirta pensija ar pašalpa, tai jo pensija ar pašalpa išduodama jo šeimai.

§ 28. Pensininkui mirus, jo našlė ir vaikai per du mėnesiu gauna mirusiojo pensiją; dviem mėnesiam praėjus, pensija jiems duodama šito įstatymo nurodytu būdu.

§ 29. Valstybės tarnautojui mirus betarnaujant, jo šeimos pensijos pagrindui imama toji pensija, kurią būtų gavęs tas tarnautojas, išėjęs iš tarnybos mirimo dieną.

§ 30. Mirusio valstybės tarnautojo našlei skiriama pusė pensijos; vaikams, tėvams, broliams ir seserims skiriama mirusiojo pensijos po ketvirtį kiekvienam.

Visų nurodytų asmenų pensijų suma negali būti didesnė kaip mirusiojo pensija.

Jei pensiją nustatant šeimos pensijos suma būtų didesnė kaip mirusio pensija, tai našlė gauna visą jai skiriamą dalį, o kiti šeimos nariai likusią pensijos dalį dalinasi lygiomis.

Jei gaunąs pensiją vienas šeimos narys netektų pensijos teisės, tai jo dalis skirstoma kitiems šeimos nariams tik tuo atveju, jeigu jie gaudavo mirusiojo pensijos mažiau kaip po ketvirtį; jei šeimos nariai gaudavo po ketvirtį mirusiojo pensijos, tai likusioji dalis jiems neskirstoma.

§ 31. Jei pensininkas miršta nepalikdamas nei žmonos, nei vaikų, tai jo tėvai gauna mirusiojo pensijos:

1) jei abu gyvi — po dvidešimt penkis procentus kiekvienas;
2) jei vienas gyvas — keturiasdešimt procentų.

§ 32. Jei valstybės tarnautojas miršta nuo kūno pakenkimų ar apkrečiamų ligų, gautų einant tarnybą, tai jo šeima gauna visą pensiją.

Jei valstybės tarnautojas yra miręs prieš šitam įstatymui įsiteisint nuo kūno pakenkimų ar apkrečiamų ligų, gautų einant tarnybą, tai jo šeima gauna šitame paragrafe nurodytą pensiją nuo šito įstatymo įsiteisėjimo dienos.

§ 33. Nežinia kur dingusio valstybės tarnautojo šeimai, ligi to tarnautojo atsiradimo dienos, pensija skiriama tokia, kurią būtų gavęs tarnautojas, jeigu būtų miręs dingimo metu.

VII. Pašalpos valstybės tarnautojams.

§ 34. Pašalpa duodama valstybės tarnautojui šitokia tvarka:

1) valstybės tarnautojui, atleistam iš tarnybos dėl sunkios neišgydomos ligos, reikalingos nuolatinės kitų priežiūros,
a) ištarnavusiam nuo pusės ligi penkerių metų — duodama kartinė pašalpa pusės metų pagrindinės algos didumo;
b) ištarnavusiam nuo penkerių ligi dešimties metų — duodama kartinė pašalpa pusantrų metų pagrindinės algos didumo;
2) valstybės tarnautojui, atleistam iš tarnybos dėl dvasios ar kūno nusilpnėjimo,
a) ištarnavusiam nuo dvejų ligi penkerių metų — duodama kartinė pašalpa pusės metų pagrindinės algos didumo;

b) ištarnavusiam nuo penkerių ligi dešimties metų — duodama kartinė pašalpa vienerių metų pagrindinės algos didumo.

§ **35.** Valstybės tarnautojas, dėl tarnavimo nustojęs mažiau kaip dvidešimt penkis procentus darbingumo, gauna kartinę pašalpą didumo pusės metų savo pagrindinės algos, gautos paskutinį tarnavimo mėnesį.

§ **36.** Valstybės tarnautojas, nustojęs mažiau kaip dešimt procentų darbingumo, pašalpos negauna.

§ **37.** Valstybės tarnautojui, atleistam iš tarnybos be jo kaltės (likviduojant įstaigą, mažinant etatus ar kitais atvejais), duodama pašalpa jo pagrindinės algos didumo tiek mėnesių, kiek visų metų tarnautojas yra ištarnavęs.

Jei toks tarnautojas vėl gautų valstybės tarnybą, tai šito §-o pirmame posme nurodyta pašalpa toliau nebeduodama.

VIII. Pašalpos valstybės tarnautojų šeimoms.

§ **38.** Jei valstybės tarnautojas miršta prieš ištarnaudamas pensiją, tai jo šeimai už kiekvienus velionies ištarnautus metus duodama kartinė pašalpa vieno mėnesio pagrindinės algos didumo.

§ **39.** Kartinė pašalpa našlei ir vaikams skirstoma šitaip:

1) jei lieka našlė su vienu vaiku — trys ketvirčiai pašalpos našlei ir vienas ketvirtis vaikui;
2) jei lieka našlė su dviem vaikais — trys penktadaliai pašalpos našlei ir po penktadalį kiekvienam vaikui;

3) jei lieka našlė su daugiau vaikų — pusė pašalpos našlei ir kita pusė vaikams lygiomis dalimis.

IX. Pagalba ligoje.

§ 40. Valstybės tarnautojas, ištarnavęs ne mažiau kaip pusę metų be pertraukos, susirgęs gauna algą per šešis mėnesius, jeigu jo liga yra fizinė, ir per pusantrų metų jeigu jo liga yra psichinė.

Išėjus šitam laikui, valstybės tarnautojas turi teisės grįžti į tokią pat tarnybą pirmuoju atveju per pusantrų metų, antruoju — per dvejus metus.

§ 41. Valstybės tarnautojas, ištarnavęs mažiau kaip pusę metų, susirgęs gauna algą per du mėnesius.

Toks tarnautojas turi teisės grįžti į savo tarnybą per du mėnesius nuo susirgimo dienos.

§ 42. Valstybės tarnautoja ištarnavusi ne mažiau kaip pusę metų, gimdymui gauna aštuonias savaites atostogų su alga.

X. Tvarka pensijai ar pašalpai gauti.

§ 43. Valstybės tarnautojas, turįs teisę pensijai ar pašalpai gauti, privalo tuo reikalu paduoti prašymą savo įstaigos viršininkui.

§ 44. Įstaigos viršininkas, gavęs pensijos ar pašalpos prašymą, privalo ne vėliau kaip per penkioliką dienų kreiptis tuo reikalų į atatinkamą ministerį.

§ 45. Valstybės tarnautojas, išėjęs iš tarnybos, prašymą pensijai gauti gali paduoti per

dešimtį metų, prašymą pašalpai gauti — per tris mėnesius.

§ 46. Už prašymus ir kitus raštus pensijai ar pašalpai gauti žyminis mokestis nemokamas.

XI. Terminai pensijai gauti.

§ 47. Valstybės tarnautojas pensiją gauna —

1) jei išėjęs iš tarnybos paduoda prašymą per tris mėnesius, — nuo dienos, kurią yra išėjęs iš tarnybos;
2) jei prašymą paduoda vėliau, — nuo dienos, kurią yra padavęs prašymą.

§ 48. Jei valstybės tarnautojas, atiduotas tieson ir dėl to atleistas iš tarnybos, bus teismo išteisintas arba nubaustas neatimant pensijos teisės, tai jis gali paduoti pensijos prašymą per tris mėnesius nuo dienos, kurią buvo paskelbtas teismo sprendimas ir tada gauna pensiją nuo tos dienos, kurią buvo atleistas iš tarnybos.

Valstybės tarnautojas, praleidęs šitą terminą, gauna pensiją nuo dienos, kurią yra padavęs prašymą.

§ 49. Valstybės tarnautojo šeimai pensija skiriama —

1) nuo dienos, kurią yra miręs vyras ar tėvas, jei pensijos prašymas buvo paduotas ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo mirimo;
2) jei prašymas buvo paduotas vėliau, tai nuo dienos, kurią prašymas buvo paduotas.

§ 50. Gyvenantiems svetimose valstybėse tarnautojo našlei ir vaikams nurodytas ketu-

riasdešimt devinto paragrafo 1 punkte terminas pratęsiamas ligi dvejų metų.

§ 51. Nepaėmus pensijos globėjams, nepilnamečiai visiški našlaičiai nenustoja pensijos teisės nuo tėvų mirimo dienos, jeigu jie patys, sukakę septynioliką metų amžiaus, nepraleis šito įstatymo 49 §-e nustatyto laiko prašymui paduoti.

XII. Pensijos mokėjimo nustojimas.

§ 52. Jei pensininkas per dvejus metus neatvyktų pensijos atsiimti ar neatsiųstų reikalavimo, tai jo pensija išbraukiama iš išlaidų sąmatos.

Jei po dviejų metų pensininkas vėl prašytų pensijos, tai pensija jam duodama nuo to laiko, kada jis įteikė pensijos prašymą.

Už praleistą laiką pensininkas nieko negauna.

§ 53. Pensija nebeduodama šitais atvejais:

1) kai pensininkas numiršta;
2) kai teismas nubaudžia pensininką bausme, sujungta su pensijos atėmimu (Baudžiamojo Statuto 28 str.);
3) kai pensininkas priimamas labdarybės įstaigon visu valstybės laikymu;
4) kai pensininkas iš naujo stoja į valstybės tarnybą;
5) kai pensininkams vaikams sukanka septyniolika metų amžiaus arba kai jie priimami į mokslo įstaigą visu valstybės laikymu;
6) kai pensininkė našlė ar duktė išteka;
7) kai pensininkas be svarbių priežasčių apsigyvena užsienyj;

8) kai atsiranda dingęs tarnautojas.

I pastaba. Pensininkui, išėjusiam iš labdarybės ar mokslo įstaigos ar nustojusiam tarnauti, pensija vėl mokama.

II pastaba. Ištekančiai pensininkei našlei duodama kartinė pašalpa vienerių metų pensijos didumo.

§ **54.** Ištarnauta sutrumpintu laiku (del ligos) pensija nustojama mokėti tuo atveju, jei pensininkas iš naujo stoja į bet kurią valstybės tarnybą ir gauna algą.

Iš tarnybos išėjęs toks valstybės tarnautojas gali pensiją gauti tik iš naujo peržiūrėjus jo pensijos teisę.

§ **55.** Valstybės įstaiga, į kurią pensininkas stoja iš naujo tarnauti, privalo tuojau pranešti Finansų Ministerijai.

XIII. Įstaigos pensijai ir pašalpai skirti ir mokėti.

§ **56.** Pensiją ir pašalpą visiems valstybės tarnautojams skiria tam tikra Ministerių Kabineto komisija, sudaryta iš Finansų ir Teisingumo Ministerijų, Valstybės Kontrolės ir suinteresuotos įstaigos atstovų.

§ **57.** Komisijos nutarimai gali būti skundžiami Ministerių Kabinetui per vieną mėnesį nutarimą paskelbus.

§ **58.** Valstybės tarnautojams pensijas ir pašalpas moka Finansų Ministerija.

XIV. Įstaiga sveikatai tikrinti.

§ **59.** Valstybės tarnautojų sveikatą tikrina Vidaus Reikalų Ministerio paskirta komisija.

XV. Išskaitymas valstybės iždui iš tarnautojų algos.

§ 60. Pensijų ir pašalpų fondui sudaryti iš visų valstybės tarnautojų pagrindinės algos ir trimečių priedų išskaitoma šeši procentai.

§ 61. Perkėlus tarnautoją į tarnybą su didesne alga, vieno mėnesio pagrindinio atlyginimo skirtumas tarp gauto ir gaunamo atlyginimo įskaitomas į pensijų fondą.

§ 62. Skiriama į pensijų fondą suma išskaitoma iš tarnautojų algos kas mėnuo.

§ 63. Valstybės tarnautojo Lietuvos valstybės tarnyboje ištarnautas laikas nuo 1918 m. lapkričio mėn. vienuoliktos dienos ligi šitam įstatymui įsiteisint ar šito laiko dalis įskaitoma į ištarnautą laiką pensijai gauti, jei valstybės tarnautojas sumoka už tą laiką pensijų fondui šituo įstatymu nustatytus įmokėjimus.

Šitos sumos įmokėjimas pensijų fondui gali būti išdėstytas, bet ne ilgiau kaip šešeriems metams. Šita suma atskaitoma iš valstybės tarnautojo atlyginimo šito įstatymo 62 §-o nustatyta tvarka.

Pensijų fondui įmokėjimų suma nustatoma iš įmokėjimo metu tarnautojo gaunamos pagrindinės algos, arba, jeigu jis nebetarnauja, iš jo paskutinės pagrindinės algos tų metų Jungtinių Amerikos Valstybių dolerio kursu.

2. KARIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMAS*).

(V. Ž. 1925.VIII.11. Nr. 201).

I. Asmens, kuriems duodama pensija.

§ 1. Valstybė duoda pensijas —

1) karo invalidams ir, jiems mirus, jų šeimoms;

2) žuvusių karių šeimoms, jeigu kariai yra mirę ar dingę tarnaudami arba dėl tarnavimo Lietuvos valstybės kariuomenėje;

3) Lietuvos Šaulių Sąjungos šauliams, jeigu jie yra ėję kario pareigas ir atatinka šito §-o pirmą ar antrą punktą;

4) kariams, ištarnavusiems kariuomenėje ne mažiau kaip dvidešimt metų, ir, jiems mirus, jų šeimoms.

§ 2. Karo invalidais laikomi asmens, nustoję sveikatos ir darbingumo tarnaudami ar dėl tarnavimo kariuomenėje.

§ 3. Karių šeimomis laikoma —

1) žmona, jeigu invalidas yra ją turėjęs prieš tapdamas invalidu;

2) žmona, jeigu pensininkas buvo ją vedęs ne vėliau kaip treji metai prieš išeidamas iš kariuomenės;

3) savi vaikai ligi septyniolikos metų amžiaus, nors jie būtų gimę ir nesusituokus, bet jeigu vėliau būtų įteisėti ar įsūnyti, arba jeigu teismo jiems būtų pripažintas išlaikymas;

4) svetimi vaikai invalido įsūnyti prieš netenkant jam sveikatos ar pensininko įsūnyti prieš penkerius metus ligi dienos, kurią pensininkas yra įgijęs pensijos teisę;

---

*) Žiūr. priedėly 351 psl. šio įstatymo pakeitimą.

5) tėvai, jeigu jie yra beturčiai ir jeigu nėra kitų asmenų laikomi;

6) žuvusio kario našlaičiai broliai ir našlaitės sesers ligi septyniolikos metų amžiaus, jeigu karys, gyvas būdamas, juos yra laikęs.

Pastaba. Karių vaikams ir našlaičiams, einantiems mokslą, pensija mokama ligi dvidešimt vienerių metų amžiaus.

II. Karo invalidų pensijos.

§ 4. Nustatant karo invalidui mėnesinę pensiją, skaičiavimo vienetu imama —

1) karininkui, karo gydytojui, karo valdininkui ar karo kapelionui — paskutinio jo tarnybos mėnesio pagrindinė alga už laipsnį ir pareigas;

2) kareiviui — jaunesniojo leitenanto pusė mėnesinio atlyginimo pinigais ir už kiekvieną aukštesnį kareivio laipsnį pridedama po vieną eilinio kareivio mėnesinį atlyginimą pinigais;

3) asmeniui, įgijusiam pensijos teisę ligi šiam įstatymui pradedant veikti, — mėnesinis pinigais atlyginimas, mokamas atatinkamam kariui šito įstatymo pirmą veikimo dieną.

Šituo būdu nustatyto pensijos skaičiavimo vieneto karo invalidui duodama tiek procentų, kiek procentų darbingumo jis yra nustojęs.

§ 5. Karo invalidui antaterminio („virštarnybiniam") kareiviui, pensija padidinama —

1) ištarnavusiam antaterminio kareiviu ne mažiau kaip trejus metus — dešimčia procentų,

2) ištarnavusiam antaterminio kareiviu ne mažiau kaip penkerius metus — dvidešimčia procentų,

3) ištarnavusiam antaterminio kareiviu ne mažiau kaip dešimtį metų — trimis dešimtimis procentų.

§ 6. Karo invalidas, nustojęs šimto procentų darbingumo ir reikalingas nuolatinės kito asmens priežiūros, gauna dar priedą, lygų penkioms dešimtims procentų jam skiriamos pensijos.

§ 7. Karys, kurs, tarnaudamas ar dėl tarnavimo kariuomenėje, yra netekęs mažiau kaip dvidešimt penkis procentus darbingumo, gauna šitokią kartinę pašalpą:

1) karininkas, karo gydytojas, karo valdininkas ar karo kapelionas — šešių mėnesių atlyginimą pinigais;

2) kareivis — šešių mėnesių pensijų normą, kurią jis gautų, nustojęs šimtą procentų darbingumo.

§ 8. Karys, nustojęs mažiau kaip dešimt procentų darbingumo, nei pensijos nei pašalpos negauna.

III. Sveikatos tikrinimas.

§ 9. Darbingumo nustojimo procentams nustatyti ir skundams tikrinti Krašto Apsaugos Ministeris sudaro tam tikras sveikatos tikrinimo komisijas.

Sveikatos tikrinimo komisijos vaduojasi šito įstatymo priedo ligų sąrašu. (Žiūr. šito įstatymo 43 §).

§ 10. Krašto Apsaugos Ministeris turi teisės per pirmuosius penkerius metus, paskyrus pensiją, įsakyti patikrinti karo invalido pensininko sveikatą ir, nustačius kitus darbingumo nustojimo procentus, paskirti kitokią pensiją.

IV. Pensijos išsitarnavimo laiko nustatymas.

§ 11. Laikas, kario išbūtas karo metu Lietuvos kariuomenėje, karo veiksmų teritorijoje, kariui įskaitomas į pensijos išsitarnavimo laiką šitokiu būdu:

1) sausumoje ar jūroje išbūta viena diena laikoma lygi dviem dienom,

2) ore išbūta viena valanda laikoma lygi trims dienoms.

Nustatant pensijos išsitarnavimo laiką aviacijos rykiuotėje, penkiolika ar daugiau dienų laikomos visu mėnesiu, mažiau kaip penkiolika dienų — atmetamos.

§ 12. Nustatant pensijos išsitarnavimo laiką vienas mėnuo, kario tarnautas aviacijos rykiuotėje, laikomas lygiu dviem mėnesiam.

§ 13. Į pensijos išsitarnavimo laiką kariui įskaitoma —

1) karinės prievolės atlikimo laikas,

2) antaterminio kario ištarnautas laikas,

3) teisėtų atostogų laikas,

4) nelaisvėje išbūtas laikas,

5) laikas, ištarnautas etatinėje tarnyboje kitose valstybės įstaigose, jei karys jose tarnavo būdamas atsargoje ar prieš mobilizaciją.

§ 14. Laikas, tarnautas kariuomenėje ar valdžios įstaigose tų valstybių, kurių dalį sudarė ir Lietuvos teritorija, įskaitomas tų valstybių įstatymais į pensijos išsitarnavimo laiką tik tuo atveju, jei karys yra tarnavęs ne mažiau kaip penkerius metus Lietuvos kariuomenėje ir jeigu yra dalyvavęs tų valstybių pensijų fonde.

Ministerių Kabinetas tam tikrais atvejais gali šitame §-e nurodytiems kariams įskaityti tar-

nybą svetimų valstybių kariuomenėje į pensijos išsitarnavimo laiką ir jiems neištarnavus Lietuvos kariuomenėje penkerių metų.

Į pensijos išsitarnavimo laiką svetimose valstybėse karo tarnyba įskaitoma tik ligi 1918 metų vasario mėn. 16 d.

V. Pensijos ir pašalpos.

§ 15. Nustatant už ištarnautą laiką pensiją karininkui, karo gydytojui, karo valdininkui ar karo kapelionui — imamas vidutinis jo mėnesinis už laipsnį ir pareigas pinigais atlyginimas, gautas paskutiniais prieš atleidžiant iš kariuomenės metais ir pensija duodama šitokio dydžio:

1) ištarnavusiam dvidešimt metų — penkiasdešimt procentų to atlyginimo;

2) ištarnavusiam daugiau kaip dvidešimt metų, ligi trisdešimt metų — pridedama po du procentu už kiekvienus tarnavimo metus;

3) ištarnavusiam daugiau kaip trisdešimt metų, ligi trisdešimt penkerių metų — pridedama po vieną procentą už kiekvienus tarnybos metus.

§ 16. Karininkas, karo gydytojas, karo valdininkas ar karo kapelionas, dėl bet kurių svarbių priežasčių neištarnavęs ne daugiau kaip šešis mėnesius ligi dvidešimt metų, gauna pensiją kaip už visus dvidešimt tarnavimo metų.

§ 17. Karininkas, karo gydytojas, karo valdininkas ar karo kapelionas atleistas iš kariuomenės dėl etatų mažinimo ar įstaigos likvidavimo prieš ištarnaujant dvidešimt metų, gauna kartinę pašalpą, lygią vieno mėnesio pinigi-

niam už laipsnį ir pareigas atlyginimui, padauginant iš skaičiaus ištarnautų metų.

§ 18. Nustojęs darbingumo karys, išsitarnavęs pensiją, turi teisę pasirinkti, ar kario pensiją už ištarnautą laiką, ar invalido pensiją.

§ 19. Aviacijos kariui, nukentėjusiam dėl avarijos ir po to dėl nesveikatos nebegalinčiam toliau tarnauti kariuomenėje, duodama kartinė pašalpa, lygi jo šešių mėnesių atlyginimui pinigais ir dar pridedama už kiekvienus ištarnautus aviacijos rykiuotėje metus po vieną mėnesinį atlyginimą pinigais; be to, jam duodama šitame įstatyme nustatyta pensija, jeigu jis turi teisės ją gauti.

§ 20. Jei karys eina kelias valdžios tarnybas, tai nustatant pensiją ar pašalpą, imamas pagrindu aukščiausios tarnybos atlyginimas pinigais.

§ 21. Antaterminio pirmos kategorijos puskarininkiui, ištarnavusiam be pertraukos ligi trisdešimt penkerių metų amžiaus ir antaterminio antros kategorijos puskarininkiui, ištarnavusiam be pertraukos ligi keturiasdešimt metų amžiaus, išėjus iš tarnybos duodama kartinė pašalpa, lygi vieno mėnesio pinigais atlyginimui, padaugintam iš skaičiaus ištarnautų metų.

§ 22. Šeima kario, kuris tarnaudamas kariuomenėje yra žuvęs arba miręs dėl žaizdų, pakenkimų, apkrečiamųjų ligų ar nelaisvėje, arba kur dingęs, — gauna septyniasdešimt penkis procentus mėnesinės pensijos, kurią būtų gavęs gyvas būdamas karys, nustojęs šimtą procentų darbingumo.

Šita pensija skirstoma taip:

1) kario našlė gauna pusę pensijos,

2) kario vaikai ir tėvai — po ketvirtį pensijos kiekvienas.

Jei šitaip suskirsčius gautoji suma būtų didesnė už šitame §-e nurodytą pensiją, tai, išskaičius našlei jos dalį, likusioji pensijos dalis skirstoma tarp kitų šeimos narių lygiomis.

Jei gaunąs pensiją vienas iš šeimos narių netektų pensijos teisės, tai jo dalis skirstoma tarp kitų šeimos narių tiktai tuo atveju, jeigu jie gaudavo mirusiojo pensijos mažiau kaip ketvirtį; jei šeimos nariai gaudavo po ketvirtį mirusiojo pensijos, tai likusioji dalis tarp kitų neskirstoma.

§ 23. Mirusio pensininko (invalido ar ištarnavusiojo) šeima gauna jo pensiją, paskirstytą kaip nurodyta šito įstatymo 22 §-e.

Jei pensininkas miršta nepalikdamas nei žmonos nei vaikų, tai jo tėvai gauna mirusiojo pensijos —

1) jei abu gyvi — po dvidešimt penkis procentus kiekvienas;

2) jei vienas gyvas — keturiasdešimt procentų.

Pastaba. Šito įstatymo 6 §-e nustatytas priedas šeimoms neduodamas.

§ 24. Pakitėjus atlyginimui pinigais, atatinkamai keičiamas ir pensijos dydis.

Nustatant pensijos sumą centai atmetami.

§ 25. Jei karys, turėdamas pensijos teisę, yra miręs tarnaudamas kariuomenėje, tai jo šeimos pensijai pagrindu imama pensija, kurią būtų gavęs tas karys, išėjęs iš tarnybos mirimo dieną. Šita pensija paskirstoma šeimai šito įstatymo 22 §-e nurodytu būdu.

§ 26. Jei karys yra miręs neišsitarnavęs pensijos, tai jo šeima gauna kartinę pašalpą, lygią to kario paskutiniam mėnesiniam pinigais atlyginimui, padaugintam iš ištarnautų metų skaičiaus.

Karinės prievolės atlikimo laikas neduoda pašalpos teisės.

§ 27. Šito įstatymo 26 §-e nurodyta pašalpa šeimos nariams skirstoma taip:

1) jei lieka tik vienas šeimos narys, tai jis gauna visą pešalpos sumą;
2) jei lieka du šeimos nariu — po pusę sumos;
3) jei lieka našlė ir du šeimos nariu arba daugiau kaip du — tai našlė gauna pusę sumos, kita pusė lygiomis skirstoma likusiems šeimos nariams.

§ 28. Asmens, įsigiję pensijos teisę tarnaudami Lietuvos kariuomenėje ligi 1922 metų rugpiūčio mėn. dvidešimt devintos dienos ir paprašę pensijos šitam įstatymui pradėjus veikti, gauna pensiją nuo 1922 metų rugpiūčio mėn. dvidešimt devintos dienos ligi šito įstatymo veikimo pirmos dienos šitomis normomis:

1) karo invalidui —
a) karininkui, karo gydytojui, karo valdininkui ar karo kapelionui — imamas pagrindu paskutinio jo tarnybos viso mėnesio atlyginimas už laipsnį ir pareigas;
b) kareiviui — keturių mėnesių alga, ir šitos sumos duodama tiek procentų, kiek procentų darbingumo yra nustojęs karys;
2) žuvusio kario šeima, jei karys yra miręs ar kur dingęs tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje, gauna šitokią pensiją:

a) karininko, karo gydytojo ir karo valdininko šeima aštuoniasdešimt procentų mėnesinio atlyginimo už laipsnį ir pareigas;
b) kareivio šeima — keturių mėnesių kareivio algą.

Žuvusio kario pensija šeimos nariams paskirstoma šiaip: jeigu yra tik vienas šeimos narys, tai jis gauna kario pensijos keturiasdešimt procentų, jei šeimos narių yra daugiau, tai jie gauna tos pensijos po dvidešimt procentų.

Nustatant pensijos dydį iš mėnesinės algos auksinais, pagrindu imama 1922 metų spalių mėnesio alga litais.

§ **29.** Asmens, įgiję pensijos teisę, pensiją gauna nuo šitos teisės įgijimo dienos.

Prašymai pensijai gauti duodami Krašto Apsaugos Ministeriui per vienerius metus, įgijus pensijos teisę.

Asmens, padavę prašymus vėliau, kaip šitame §-e nustatyta, pensiją gauna nuo prašymo padavimo dienos.

Asmens, įgiję pensijos teisę ligi pradedant šitam įstatymui veikti, gali duoti pensijai gauti prašymus per vienerius metus šitam įstatymui pradėjus veikti.

§ **30.** Globėjams neišrūpinus pensijos, nepilnamečiai visiški našlaičiai nustoja teisės pensijai gauti nuo tėvų mirimo dienos, jei, sukakę septynioliką metų amžiaus, patys nepraleis nustatyto 29 §-e laiko prašymui duoti.

§ **31.** Karo invalidas ar jo šeima, gavę sukapitalizuotą pensiją prieš šitam įstatymui pradedant veikti, turi teisės gauti normalinę pensiją.

Jų gauta sukapitalizuota pensija dalinama iš šitame įstatyme nustatytos atatinkamam pensininkui mėnesinės pensijos sumos; gautas dalmuo parodo skaičių mėnesių, už kuriuos turi būti atskaityta išmokėta sukapitalizuota pensija. Šitie mėnesiai pradedami skaityti nuo šito įstatymo veikimo pirmos dienos; jiems išėjus, pradedama mokėti normalinė mėnesinė pensija.

Nustojusieji mažiau kaip dvidešimt penkis procentus darbingumo kariai, kuriems jau buvo išmokėta kartinė pašalpa prieš šitam įstatymui pradedant veikti, šitam įstatymui pradėjus veikti gauna skirtumą tarp jų pašalpos ir šito įstatymo 7 §-e nustatytos pašalpos.

§ **32.** Pensija gali būti išmokama avansu, bet ne daugiau kaip už tris mėnesius.

§ **33.** Pensija nebeduodama šitais atvejais:

1) kai pensininkas yra miręs;
2) kai pensininkui teismas pensiją yra atėmęs (B. S. 28 str.);
3) kai numatyti šitam įstatyme vaikai ir našlaičiai yra sukakę septynioliką metų amžiaus;
4) kai yra atsiradęs dingęs karys;
5) kai našlė ar duktė yra ištekėjusi;
6) kai pensininkas yra patekęs į invalidų namus arba yra įstojęs į valstybės ar visuomenės labdarybės įstaigą, kurioje jis gauna visą išlaikymą;
7) kai pensininkas vėl yra įstojęs į valstybės tarnybą.

I pastaba. Ištekančiai našlei duodama kartinė pašalpa, kapitalizuotos vienerių metų pensijos dydžio.

II pastaba. Šito §-o 7 punktas taikomas tik išsitarnavusiems pensininkams ir pensininkų šeimoms.

§ **34.** Buvusiam pensininkui, išstojusiam iš labdarybės įstaigos ar nustojusiam tarnauti, pensija vėl mokama.

§ **35.** Našlė, gaunanti pensiją už savo eitą valdžios įstaigoje tarnybą neturi teisės į savo vyro pensiją ar pašalpą, bet jai leidžiama atsisakyti nuo savo pensijos ir gauti pensiją ar pašalpą už vyro tarnybą.

§ **36.** Našliai naudojasi tokiomis pat teisėmis kaip našlės.

VI. Įmokėjimai.

§ **37.** Valstybiniam pensijų ir pašalpų fondui sudaryti atskaitoma po penkis procentus iš karininkų, karo gydytojų, karo valdininkų ir karo kapelionų pagrindinės algos už laipsnį ir pareigas; tie procentai pradedami mokėti šitam įstatymui pradėjus veikti.

§ **38.** Kario Lietuvos kariuomenėje ištarnautas laikas nuo 1918 metų lapkričio mėn. vienuoliktos dienos ligi šitam įstatymui pradedant veikti ar šito laiko dalis įskaitoma į ištarnautą laiką pensijai gauti, jei karys sumoka už tą ištarnautą laiką pensijų fondui šituo įstatymu nustatytus įmokėjimus.

Šitos sumos įmokėjimas pensijų fondui gali būti išdėstytas, bet ne ilgiau kaip šešeriems metams. Šita suma atskaitoma šito įstatymo nustatyta pensijų fondui įmokėjimams daryti tvarka.

Pensijų fondo įmokėjimų suma nustatoma iš įmokėjimo metu kario gaunamos pagrindinės

algos, arba, jeigu jis nebetarnauja, tai iš jo paskutinės pagrindinės algos.

§ 39. Lietuvos kariuomenės savanoriai ir Vyties karo ordeno kavalieriai atleidžiami nuo pensijų fondo įmokėjimų ligi šitam įstatymui pradedant veikti.

VII. Gailestingosios seserys ir laisvai samdomieji.

§ 40. Šitas įstatymas taikomas ir tarnautojams Krašto Apsaugos Ministerijos įstaigose ar kariuomenės dalyse etatinėj tarnyboj laisvai samdomiems karininkų ir karo valdininkų vietose ir gailestingosioms seserims.

Taikant jiems šitą įstatymą, pagrindu imami dėsniai nustatyti karininkams.

§ 41. Asmenims, etatinėj tarnyboj laisvai samdomiems kareivių vietose, taikomas valstybės tarnautojų pensijų įstatymas.

VIII. Baigiamoji dalis.

§ 42. Šitą įstatymą vykdo Krašto Apsaugos Ministeris ir susitaręs su Finansų ir Vidaus Reikalų Ministeriais leidžia taisyklių.

§ 43. „Netekusiems sveikatos kariams, jų šeimoms, o taip pat žuvusiųjų karių šeimoms pensijų įstatymo priedas“ pavadinamas šitaip: „Karių pensijų įstatymo priedas“. (V. Ž. Nr. 104, eil. 820).

§ 44. „Netekusiems sveikatos kariams, jų šeimoms, o taip pat žuvusiųjų karių šeimoms pensijų įstatymas“ (V. Ž. Nr. 104, eil. 819), „Įstatymo apie algas ir pašalpas kariškiams ir jų šeimynoms“ III, IV ir V skyriai (L. V. Ž.

Nr. 7), „Virštarnybinių puskarininkių įstatymo“ § 23 (V. Ž. Nr. 128, eil. 917) ir Karo nuostatų VIII knygos (1869 m.) 191—592 str. nustoja veikę.

§ 45. Sitas įstatymas veikia nuo 1926 metų sausio mėn. pirmos dienos.

---

3. PASIŽYMĖJUSIEMS VISUOMENĖS VEIKĖJAMS PENSIJŲ ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1925.VI.26. Nr. 196).

§ 1. Pasižymėjusiems visuomenės veikėjams skiriamos ligi gyvos galvos pensijos lygios bet kuriai valstybės tarnautojų atlyginimo kategorijai ar jų daliai.

Pensininkams duodamas ir švenčių priedas.

§ 2. Pensiją kiekvienam asmeniui skiria ir jos kategoriją nustato Respublikos Prezidentas, Ministerių Kabinetui pasiūlius.

§ 3. Pensininkai, kurie gauna iš Valstybės Iždo atlyginimą už savo darbą, pensijos negauna.

Išimtis daroma tiktai tiems asmenims, kurie ligi šį įstatymą išleidžiant gaudavo stipendiją arba pensiją.

§ 4. Paskirtoji pensija gali būti atimta teismo sprendimu.

§ 5. Stipendijos ir pensijų paskyrimo įstatymas (V. Ž. Nr. 166, eil. 1155) nustoja veikęs.

---

4. PASIŽYMĖJUSIEMS ASMENIMS AR JŲ ŠEIMOMS PENSIJŲ ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1935. VII. 15. Nr. 490).

Pasižymėjusiems asmenims ar jų šeimoms pensijų įstatymas pakeičiamas taip —

1. Pasižymėjusiems asmenims ar jų šeimoms yra skiriamos pensijos, lygios kuriai nors valstybės tarnautojų atlyginimo kategorijai ar jų daliai.

3. Pensijos mokėjimas nutraukiamas —

1) kai teismas nubaudžia pensininką bausme, sujungta su pensijos atėmimu (Baudž. st. 28 str.),

2) kai pensininkas yra patekęs į invalidų namus arba įstojęs į valstybės, savivaldybės ar visuomenės labdarybės įstaigą, kurioje jis gauna visą išlaikymą,

3) kai pensininkas stoja į valstybės, vietos ar ūkiškos savivaldybės, Klaipėdos krašto autonominių organų arba tokių įstaigų ir įmonių, kuriose dalyvauja valstybės iždas, tarnybą,

4) kai pensininkas gauna pensiją ar pašalpą kitais įstatymais,

5) kai pensininkas be Finansų Ministerio leidimo gyvena užsienyje ilgiau kaip 2 mėnesiu.

3^1. Kai pensininkas išstoja iš nurodytų 3 str. 2 ir 3 p. įstaigų arba grįžta iš užsienio, pensija vėl mokama.

3^2. Pensininkas, gaudamas pensiją, turi pareikšti, ar jis nėra nustojęs teisės pensiją gauti (3 str.).

3^3. Pensininkas, nusižengęs 3^2 str., baudžiamas pinigine bauada ligi 1.000 litų arba areštu ligi 3 mėnesių.

4^1. Pensininkų sąrašai skelbiami Vyriausybės Žiniose.

Sis pakeitimas veikia nuo 1935 m. liepos mėn. 1 dienos.

Pasižymėjusiems asmenims ar jų šeimoms pensijų įstatymo pakeitimas (V. Ž. Nr. 213, eil. 1408) panaikinamas.

X SKYRIUS

Apie darbo inspekciją.

1. DARBO INSPEKCIJOS ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1925.I.17. Nr. 179).

§ 1. Darbo inspekcija yra Vidaus Reikalų Ministerijos žinioje.

§ 2. Darbo inspekciją sudaro:

1) Vyriausiasis Darbo Inspektorius;

2) apygardų inspektoriai ir kiti darbo inspekcijai reikalingi tarnautojai, kuriuos skiria Vidaus Reikalų Ministeris.

§ 3. Vyriausiasis Darbo Inspektorius sudaro darbo inspekcijos apygardų planą, kurį tvirtina Vidaus Reikalų Ministeris.

§ 4. Darbo inspektoriams tarnybos reikalais susisiekimo priemones teikia savivaldybės.

§ 5. Darbo inspekcijos tikslas yra kelti darbingumą, saugoti gyvybę ir sveikatą darbui pasamdytų žmonių, kurie dirba einant samdymo sutartimi žodžiu ar raštu, išskiriant žemės ūkius mažesnius kaip 80 ha, taip pat saugoti gyvybę ir sveikatą tų darbui pasamdytų žmonių šeimynų.

§ 6. Nurodyto tikslo siekdami darbo inspektoriai privalo:

1) žiūrėti, kad įmonėse ir ūkiuose būtų darbo sąlygos, įstatymais ar taisyklėmis numatytos, ir kad būtų pildomos nustatytos vidaus tvarkos taisyklės;

2) vykdyti ir prižiūrėti, kad tiksliai būtų vykdomi veikiantieji darbo srity įstatymai ir taisyklės pramonės, prekybos, žemės ir miškų ūkio, amatų ir kitose įmonėse, ir ypačiai kreipti dėmesio į moterų, mažamečių ir jaunuolių darbininkų darbo, sveikatos ir gyvybės apsaugą;

3) tvirtinti įmonių taksas, tabelius ir vidaus tvarkos taisykles;

4) rūpintis įspėti ir išspręsti kylančius tarp samdytojų ir samdininkų ginčus ir konfliktus, ištirdami dalyką vietoje ir stengdamiesi abi pusi sutaikinti, organizuodami taikos kameras ir nuolatinius ir laikinus trečiųjų teismus;

jei konfliktas sprendžiamas trečiųjų teismo, tai sutarimą jam pavesti ginčą turi teisės tvirtinti ir darbo inspektorius;

5) žinoti esamą darbo padėtį, rinkdami statistikos žinias, tirdami darbininkų gyvenimo, atlyginimo ir darbo sąlygas, duodami mėnesines savo darbo apyskaitas, registruodami visus nelaimingus atsitikimus įmonėse ir ūkiuose, tirdami jų priežastis ir atiduodami darbininkų kompensacijų dalyką spręsti teismui.

§ 7. Kai nevykdomi darbo srity veikiantieji įstatymai, darbo inspektorius surašo protokolą ir perduoda jį teismui.

Už nepildymą nuostatų, numatytų „Pramonės Įstatymo" (XI tomas, 2-ji dalis) 153, 154 ir 155 str. str., darbo inspektoriai protokolus įteikia Vyriausiajam Darbo Inspektoriui.

Vyriausiasis Darbo Inspektorius turi teisės administraciniu būdu bausti nusikaltusius asmenis pinigine bauda nuo 25 ligi 500 litų.

Skundai dėl Vyriausiojo Darbo Inspektoriaus sprendimo gali būti duodami Vidaus Reikalų Ministeriui per dvi savaites sprendimą paskelbus.

Baudos eina ligonių kasų fondui.

§ 8. Vyriausiajam Darbo Inspektoriui pavedamos pareigos buvusių gubernijų ir vyriausios fabrikų reikalams įstaigų.

§ 9. Kilus nesusipratimui, darbo inspektorius, kad tiksliau ir geriau galėtų savo uždavinius atlikti, gali kviesti patariamuoju balsu darbininkų ir samdytojų atstovus, valdžios ir fabriko gydytojus ir kitus žinovus.

§ 10. Darbo inspektorius, parodęs savo įgaliojimą, turi teisės dieną ir naktį, darbo metu, lankyti visas pramonės, amatų, dvarų ūkių ir kitas įmones ir visus prie jų esamus darbininkų butus ir įstaigas.

Pastaba. Darbo inspektorius gali lankyti Valstybės Spaustuvės ir karo žinybos įmones, tik gavęs šių įstaigų vedėjų sutikimą.

§ 11. Darbo inspektorius turi teisės reikalauti iš įmonių valdytojų ir iš valdžios organų teikti jam pagalbos einant pareigas toje įmonėje.

12 §. Šiam įstatymui vykdyti Vidaus Reikalų Ministeris leidžia instrukcijas.

§ 13. „Darbo Inspekcijos Departamento įsteigimo Įstatymas" (L. V. Z. Nr. 8) ir „Pramonės įstatų", 51—61 str. str. (Įst. Rink. XI t. II d.) nustoja galios.

---

2. DARBO INSPEKCIJOS ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1933. XI. 11. Nr. 429).

Darbo Inspekcijos įstatymo § 7 pakeičiamas taip:

§ 7. Dėl nevykdymo veikiančių darbo srityje įstatymų apygardos darbo inspektorius rašo protokolus.

Pramonės darbininkų samdos įstatymo 68—71 str. nurodytais atsitikimais surašytus protokulus apygardos darbo inspektorius pristato Vyriausiajam Darbo Inspektoriui, o protokolus, surašytus kitais atsitikimais — teismui.

---

3. DARBO INSPEKCIJOS ĮSTATYMUI VYKDYTI INSTRUKCIJA.

(V. Z. 1925. IX. 25. Nr. 204).

§ 1. Vyriausias darbo inspektorius ir apygardų inspektoriai, siekdami Darbo inspekcijos įstatymo § 5 nurodytą tikslą, vaduojasi esamais galioje įstatymais ir šia instrukcija.

I. Vyr. darbo inspektoriaus teisės ir pareigos.

§ 2. Vyr. darbo inspektoriui pavedama:

1) darbo inspekcijos apygardų planą sudaryti,

2) apygardų inspektorių darbą prižiūrėti ir koordinuoti,

3) darbo inspektorių abejojimus, kurie kyla dėl įstatymų ir privalomų įsakymų vykdymo, aiškinti,

4) Darbo inspekcijos įstatymo § 8 nustatytose apybrėžose instrukcijas, įsakymus ir Vidaus Reikalų Ministerio patvirtintas taisykles leisti.

II. Apygardų darbo inspektorių teisės ir pareigos.

1. Bendros taisyklės.

§ 3. Apygardų darbo inspektoriai savo darbo žvilgsniu yra vyriausio darbo inspektoriaus netarpinėje žinioje ir iš jo gauna visus parėdymus ir nurodymus. Darbo inspektorių darbą vietose prižiūri apskričių viršininkai, kurie turi teisės reikalauti iš inspektorių įvairių žinių.

§ 4. Apygardų darbo inspektorių raštinė yra apskrities viršininko įstaigoje; jų susirašinėjimas atliekamas savaimingai. Tais klausimais, kurie liečia bendrą apskrities tvarką, darbo inspektoriai veikia sutartinai su apskričių viršininkais.

§ 5. Darbo inspektoriai priima skundus ir pareiškimus apie kilusius tarp darbdavių ir darbininkų nesusipratimus ir konfliktus, ištiria jų kilimo priežastis ir stengiasi abi pusi sutaikinti.

Taikai neįvykus, byla, abiem šalim sutikus, perduodama taikos kamerai arba trečiųjų teismui.

Organizuodami taikos kameras ir trečiųjų teismus, darbo inspektoriai vaduojasi įstatymais ir vyr. darbo inspektoriaus nurodymais.

§ 6. Gavę pranešimą apie įvykusius arba ruošiamus įmonėse streikus ar kolektyvinius darbininkų judėjimus, darbo inspektoriai neatidedant turi vykti į atsitikimo vietą, išaiškinti įvykio priežastis, stengtis abi šali sutaikinti ir griebtis kitų priemonių įvykiui įspėti arba pašalinti.

Apie šios rūšies atsitikimus skubiai pranešama vyr. darbo inspektoriui.

§ 7. Visus gaunamus skundus apie kilusius tarp darbdavių ir darbininkų nesusipratimus, darbo inspektoriai įrašo į skundų knygą. Knygoje turi būti pažymėta skundo padavimo laikas, jo turinys, bylos eiga ir galutinas sprendimas.

§ 8. Darbo inspektoriai skiria priėmimo dienas (ne mažiau kaip 3 kartus per savaitę) asmeniniams pasikalbėjimams su interesantais ir prižiūri, kad visose įmonėse būtų iškabinti skelbimai apie priėmimo dienas ir inspektoriaus adresas.

§ 9. Darbo inspektoriams draudžiama skelbti pramonės įmonėse naudojamus ypatingus gamybos būdus, o taip pat įvairias pramonės ir komercijos paslaptis.

§ 10. Darbo inspektoriai veda darbų dienyną.

2. Įmonių registravimas ir žinių rinkimas.

§ 11. Darbo inspektoriai privalo turėti pavestų jų priežiūrai įmonių sąrašą.

§ 12. Darbo inspektoriai turi reikalauti iš pramonės ir amatų įmonių savininkų arba vedėjų skubiai pranešti inspekcijai:

1) apie įmonės likvidavimą, laikiną sustabdymą, veikimo išplėtimą arba susiaurinimą;

2) apie naujo vedėjo paskyrimą;

3) apie streiką, kolektyvinį darbininkų judėjimą arba nepatenkinimą, nežiūrint jų priežasčių;

4) apie nelaimingus su darbininkais atsitikimus;

5) apie dirbamus be inspektoriaus leidimo neužduotinius darbus (Darbo dienos ilgumo įst. § 9);

6) apie ištikusį įmonę gaisrą, mašinų sugedimą ir kitus įvykius, kurie gali pakeisti nustatytą darbų tvarką ir pakenkti darbininkų reikalams;

7) įvairias vyr. darbo inspektoriaus nustatyta forma statistikos žinias.

§ 13. Be § 12 p. p. 3, 4, 6 ir 7 nurodytų žinių, dvarų valdytojai turi pranešti:

a) bendrą valdomos ir dirbamos žemės kiekybę;

b) pasamdytų ordinarininkų, likusiųjų nesamdytų darbininkų ir šelpiamųjų skaičių;

c) samdymo sąlygas.

3. Dokumentų išdavimas.

§ 14. Tam tikrais atsitikimais darbo inspektoriai, įmonių vedėjams prašant,

1) leidžia:

a) vieną atsiskaitymo knygelę keliems asmenims išduoti,

b) prie įmonių krautuves atidaryti,

c) pašalpas iš baudų kapitalo išdavinėti,

d) neužduotinius darbus dirbti,

2) tvirtina:

a) teikiamų darbininkams natura buto, valgio, pirties taksas,

b) parduodamų įmonių krautuvėse daiktų sąrašus ir jų kainas,

c) vidaus tvarkos taisykles,

d) baudų lentelę,

e) susitarimą pavesti ginčą trečiųjų teismui išspręsti,

f) susitarimą dėl atlyginimo nelaimingais atsitikimais,

3) išduoda oficialinius pažymėjimus, žinias ir esamų inspekcijos byloše dokumentų (inspektoriaus sprendimą, protokolą, aktų ir k.) nuorašus.

§ 15. Duodami leidimus ir tvirtindami dokumentus, kurie nurodyti šios instrukcijos § 14, darbo inspektoriai vaduojasi vyr. darbo inspektoriaus instrukcijomis. Nuorašai išduodami tiems asmenims, kuriuos byla liečia.

Kitiems asmenims nuorašai išduodami, pristačius pažymėjimus, kad tie nuorašai jiems reikalingi savo arba jų patikėtojų teisėmis apginti. Pažymėjimai, žinios ir nuorašai, kurie išduodami ne darbininkams, turi būti apmokėti žyminiu mokesniu.

4. Įstatymų vykdymo priežiūra ir įmonių lankymas.

§ 16. Įstatymų ir privalomų įsakymų vykdymui vietoje darbo inspektoriai turi:

1) dažniau lankyti pavestas jų priežiūrai įmones;

2) iš įmonių vedėjų paaiškinimų žodžiu ir

raštu reikalauti, o taip pat pristatyti visas reikalingas knygas, dokumentus, žinias ir įrodymus;

3) reikalui esant, įmonės darbininkus ir tarnautojus išklausinėti;

4) svarbesniais atsitikimais kviesti į savo kanceliariją įmonių vedėjus, tarnautojus ir darbininkus pasiaiškinti, bet turi būti kreipiama domės, kad kviečiamieji nebūtų atitraukti nuo darbo.

§ 17. Tikrindami įstatymais ir privalomais įsakymais nustatytų darbininkų sveikatai ir gyvybei saugoti taisyklių pildymą, darbo inspektoriai kreipia domės: kad dirbtuvių butas būtų pakankamai erdvus, sausas, šiltas, šviesus, švariai laikomas, turėtų gerą ventiliaciją, tyro vandens atsigerti ir rankoms nuplauti, darbą baigus (įmonė duoda muilą ir rankšluosčius), kad būtų aptvertos pavojingos judomosios mašinų dalys ir duodami kenksmingus darbus dirbantiems darbininkams tam tikri prietaisai: odos drabužiai, akiniai ir t. t.

§ 18. Jei įmonėje pastebėtos tokios sąlygos, kurios sudaro darbininkų sveikatai arba gyvybei pavojų darbo metu arba įmonės duodamuose jiems butuose, darbo inspektoriai duoda įmonės vedėjams smulkių nurodymų tiems trūkumams pašalinti, nusikaltusius traukia tieson ir, reikalui esant, siūlo savo vyresnybei leisti naujus ar papildyti senus privalomus įsakymus. Ypatingai svarbiais atsitikimais, kur įmonės vedėjas privalo griebtis griežtų priemonių, darbo inspektoriai praneša apie tai apskrities viršininkui, technikos inspektoriui ir vyr. darbo inspektoriui.

§ 19. Eidami šios instrukcijos §§ 17 ir 18 numatytas pareigas, darbo inspektoriai turi dirbti kontakte su apskrities gydytojais ir technikos inspektoriais.

§ 20. Lankydami pramonės įmones ir tikrindami darbdavių ir darbininkų santykiams reguliuoti taisyklių vykdymą, darbo inspektoriai kreipia domės:

1) ar įmonė, kurios pats savininkas nevaldo, turi vedėją;

2) ar pakabintos aiškioje vietoje,

a) vidaus tvarkos taisyklės,

b) baudų lentelė,

c) privalomi įsakymai (jei jie išleisti),

d) skelbimai apie darbo inspektoriaus priėmimo dienas ir jo adresas.

Vidaus tvarkos taisyklės ir baudų lentelės turi būti apygardos darbo inspektoriaus patvirtintos.

3) ar išduotos darbininkams atsiskaitymo knygelės ir ar tiksliai jos vedamos,

4) ar įvestos ir taisyklingai vedamos įstatymais numatytos ir darbo inspektoriaus priežiūrai pavestos knygos:

a) vardinis darbininkų sąrašas,

b) bendra su darbininkais atsiskaitymo knyga,

c) nelaimingų atsitikimų knyga,

d) neužduotinių darbų knyga (jei tokie darbai dirbami),

e) darbininkų baudų ir jų pajamų ir išlaidų knyga, (jei baudos vartojamos),

f) darbo inspektoriaus lankymo knyga.

Šios knygos turi būti vyr. darbo inspektoriaus patvirtintos ir antspauduotos.

5) ar vykdomi bendri, o taip pat moterų, prieauglių ir mažamečių darbo apsaugos įstatymai, t. y.

a) ar vykdomi Darbo dienos ilgumo ir Švenčių ir poilsio įstatymai,

b) ar nesamdomi mažamečiai ligi 12 metų,

c) ar pildomi nustatymai apie moterų ir prieauglių nakties darbą,

d) ar pildomos darbo dienos ilgumo, pakaitų ir poilsio mažamečiams nustatytos taisyklės,

e) ar nenaudojami mažamečiai tokiems darbams, kurie jiems draudžiami dirbti,

6) ar teikiama darbininkams medicinos pagalba nelaimingais atsitikimais.

Jeigu dėl nelaimingo atsitikimo nukentėjęs darbininkas mirė arba liko sunkiai sužalotas, darbo inspektoriai turi tuojau ištirti atsitikimo vietoje, kokiomis aplinkybėmis atsitikimas įvyko ir nustatyti artimiausias jo priežastis.

Jeigu ištyrimo daviniais bus įrodyta, kad nelaimingo atsitikimo priežastis buvo įmonės vedėjo įstatymų arba privalomų įsakymų laužymas, darbo inspektoriai sustato protokolą šios instrukcijos § 25 nustatyta tvarka.

§ 21. Duodamus, pramonės įmones lankant, jų vedėjams paaiškinimus, reikalavimus pildyti įstatymus ir privalomus įsakymus, o taip pat įvairias pastabas darbo inspektoriai įrašo į laikomą įmonės kontoroje darbo inspektoriaus lankymo knygą. Tokių įrašų nuorašai su įmonės vedėjo parašu laikomi inspekcijos bylose.

§ 22. Lankydami ūkio įmones (dvarus), darbo inspektoriai kreipia domės:

1) ar pasamdyta įstatymais nustatyta ordinarininkų norma,

2) ar padaryta su ordinarininkais sutartis raštu ir ar išduotos atsiskaitymo knygelės,

3) ar darbininkų butai atatinka elementariniams higienos reikalavimams,

4) ar teisingai ir laiku išduodamas ordinarininkams atlyginimas,

5) ar pildomos nustatytos darbo valandos,

6) ar teikiamas netekusiems sveikatos darbininkams ir našlėms nustatytas išlaikymas.

§ 23. Lankydami amatų, prekybos ir kitas jų priežiūrai pavestas įmones, darbo inspektoriai prižiūri, kad būtų vykdomi: Darbo dienos ilgumo ir švenčių ir poilsio įstatymai ir privalomi įsakymai, kurie liečia darbininkų gyvybės ir sveikatos saugojimą, asmeninio samdymo taisyklės ir kiti šių sričių įstatymai.

§ 24. Pastebėję įstatymų arba privalomų įsakymų laužymą, darbo inspektoriai sustato protokolus ir perduoda juos atatinkamai teismo įstaigai, o Darbo inspekcijos įstatymo § 7 nurodytais atsitikimais vyr. darbo inspektoriui.

Kaltinimą teisme palaiko patys darbo inspektoriai ir tik išimtinais atsitikimais, kada jie užimti neatidėtinais darbais, gali prašyti teismo įstaigos spręsti bylą jiems nedalyvaujant.

§ 25. Protokolas surašomas įmonės savininkui arba jo vedėjui dalyvaujant; jiems nesant arba atsisakius protokolą pasirašyti, reikalinga pakviesti bent du liudininku.

Protokole pažymima:

1) surašymo laikas ir vieta,

2) kas kada ir kur nusižengimą pastebėjo,

3) kame nusižengta,

4) kaltinamojo vardas, pavardė ir gyvenamoji vieta,

5) liudininkų, jeigu jie buvo, vardai ir pavardės,

6) kaltinamojo ir liudininkų parodymai ir paaiškinimai.

Protokolas skaitomas ir visų dalyvavusių, jį rašant, pasirašomas.

5. Santykiai su policija.

§ 26. Darbo inspektoriai, eidami tarnybos pareigas, turi teisės reikalauti policijos pagalbos.

Policija turi:

1) pranešti inspektoriams apie pradėjusias veikti arba likviduojamas įmones, o taip pat apie žymesnius jose įvykius: gaisrus, nelaimingus atsitikimus ir t. t.;

2) pranešti inspektoriams turimas žinias apie ruošiamus arba jau įvykusius įmonėse streikus, nesusipratimus ir konfliktus, kurių likvidavimas pavestas išimtinai darbo inspekcijos atstovams;

3) įteikti įmonių vedėjams arba dirbantiems jose asmenims inspekcijos šaukimus, skelbimus ir įsakymus;

4) darbo inspektoriaus kviečiama, dalyvauti įmonių lankyme ir protokolų surašyme dėl įstatymų ir privalomų įsakymų laužymo.

6. Darbų apyskaitos.

Darbo inspektoriai siunčia vyr. darbo inspektoriui savo darbų apyskaitas ir statistikos žinias paskutinio nustatytais terminais ir forma.

4. LIETUVOS PADALINIMO Į DARBO INSPEKCIJŲ APYGARDAS PLANAS.

Eil. Nr.	Apygardų pavadinimas	Apygardų plotas
1	Kauno m. apygarda	Kauno miestas
2	Kauno „	Kauno ir Trakų apskr.
3	Vilkaviškio „	Vilkaviškio ir Šakių apskr.
4	Marijampolės „	Marijampolės, Alytaus ir Seinų apskr.
5	Šiaulių „	Šiaulių m. ir apskr.
6	Panevėžio „	Panevėžio ir Utenos apskr.
7	Ukmergės „	Ukmergės ir Kėdainių apsk.
8	Telšių „	Telšių, Mažeikių ir Kretingos apskr.
9	Raseinių „	Raseinių ir Tauragės apskr.
10	Rokiškio „	Rokiškio, Biržų, Zarasų aps.

Vyriausioji darbo ir socialės apsaugos inspekcija prie Vidaus Reikalų Ministerijos Kaune.

XI SKYRIUS

Apie technikos inspekciją.

1. TECHNIKOS INSPEKCIJOS ĮSTATYMAS.

(Vyr. Žin. 1924. XII. 15. Nr. 176).

§ 1. Pramonės įmonių darbininkų ir apylinkės gyventojų gyvybei ir sveikatai saugoti steigiama technikos inspekcija.

§ 2. Technikos inspekcijos priežiūroje yra šios įmonės: a) kuriose naudojamas kuris nors mechanikos ar gamtos variklis arba žibalo, benzino, naftos ar elektros motorai; b) arba kuriose darbui naudojami garo katilai; c) arba kur darbas yra atliekamas arklio jėga ar ranka varomomis mašinomis.

Pastaba. Abejotinuose atsitikimuose klausimą sprendžia Finansų Ministeris.

§ 3. Pramonės įmonių technikos priežiūra vietose yra technikos inspektorių žinioje. Technikos inspektoriai priklauso vyriausiajam technikos inspektoriui.

§ 4. Vyriausiasis technikos inspektorius: a) sprendžia kilusius nesusipratimus vykdant įsakymus ir taisykles vietose; b) kontroliuoja technikos inspektorių veikimą; c) ruošia gautas iš technikos inspektorių statistines žinias; d)

sprendžia paduotus ant technikos inspektorių skundus.

§ 5. Technikos inspektoriai: a) kontroliuoja įmonių techniką ir prižiūri visas savo srityje pramonės įmones; b) bando ir tikrina atskirus garo katilus, variklius ir kiekvieną techninį įrengimą nesudarantį atskiros įmonės, bet reikalingą periodinės priežiūros; c) nustato sulig įstatymu garo katilų savininkams mokestį; d) duoda piliečiams techniškų patarimų ir bendrų nurodymų techniškais reikalais; e) tiria nelaimingų atsitikimų priežastis; f) nustato priemones nelaimingiems atsitikimams išvengti ir prižiūri jų vykdymą.

§ 6. Technikos inspektorius privalo laikyti paslaptyje technikos ypatybes atskirose įmonėse.

§ 7. Garo katilų priežiūra ir jų bandymas gali būti pavestas privatinėms bendrovėms, kurių įstatai tvirtinami Finansų Ministerio, visai arba dalinai paliuosuojant technikos inspektorius nuo tų pareigų.

§ 8. Šiam įstatymui vykdyti Finansų Ministeris leidžia instrukcijų.

---

2. TECHNIKOS INSPEKTORIAMS INSTRUKCIJA.

(V. Ž. 1925. IX. 25. Nr. 204).

§ 1. Technikos inspektorių darbo sritis yra pramonės įmonės. Technikos inspektoriai turi gerai susipažinti su visomis savo srities pramo-

nės įmonėmis ir gerai žinoti tos srities pramonės padėtį.

§ 2. Pramonės įmonėmis laikomos tos įmonės, kuriose:

a) naudojamas bet kuris mechanikos ar gamtos variklis arba žibalo, benzino, naftos, ar elektros motorai,

b) naudojami darbui garo katilai,

c) darbas atliekamas arklio jėga ar ranka varomomis mašinomis.

Abejotinais atsitikimais technikos inspektoriai pristato šiuos klausimus Prekybos Departamentui nusistatyta tvarka išrišti, pareikšdami savo nuomonę.

§ 3. Pramonės įmonėmis laikoma:

1) karšimo, verpimo ir audimo dirbtuvės,
2) milo velyklos,
3) virvių dirbtuvės,
4) spaustuvės, litografijos ir cinkografijos,
5) knygų rišyklos,
6) kalvės ir šaltkalvės,
7) plytinės,
8) kalkių dirbtuvės,
9) cemento ir betono išdirbinių dirbtuvės,
10) puodų dirbtuvės,
11) šerių sortiravimo įmonės,
12) muilo dirbtuvės,
13) vėjo ir vandens malūnai,
14) kepyklos ir cukrainės,
15) saldainių dirbtuvės,
16) aliejaus spaudyklės,
17) vaisvynio dirbtuvės,
18) mineralinių vandenų dirbtuvės,
19) arbatžolių išsvarstymo dirbtuvės,
20) dešrų dirbtuvės,

21) deguto ir terputino dirbtuvės ir kit., bet tik tuo atsitikimu, jeigu jos atatinka Technikos inspekcijos įstatymo 2 § p. c.

§ 4. Technikos inspektoriai gauna iš Finansų Ministerijos tam tikrą liudymą, kuris duoda teisės jiems lankytis visuose pramonės įmonių skyriuose, išskyrus Krašto Apsaugos Ministerijos žinioje esamas įmones ir valstybės spaustuvę, kurias gali lankyti tik šių įmonių vedėjams sutikus. Pramonės įmonių administracija turi teikti technikos inspektoriams pagalbos.

§ 5. Technikos inspektoriai turi savo nustatytą antspaudą ir raštinę. Važinėdami tarnybos reikalais, technikos inspektoriai turi teisės naudotis pastotėmis. Technikos inspektorių tarnybos korespondencija siunčiama paštu nemokamai.

§ 6. Technikos inspektorių pareigos be Technikos inspekcijos įstatymo § 4 nurodytų yra šios:

a) visų atatinkamų įstatymų ir ministerijos įsakymų pildymą prižiūrėti,

b) garo katilų registraciją atlikti,

c) statistikos žinias, einant Prekybos Departamento ir Centralinio Statistikos Biuro nurodymais, rinkti,

d) protokolus apie nusižengimus įstatymams ir įsakymams sustatyti ir teismui juos pristatyti,

e) vietos gyventojams bendrų technikos patarimų ir pramonės technikos klausimais nurodymų nemokamai duoti,

f) garo katilus ir variklius nustatytu mokesniu apdėti, savininkams pranešimus apie tai

siuntinėti ir žinių apie tą mokesnį mokesnių inspekcijai suteikti,

g) reikalui esant, apskričių (miestų) statybos ir kitose komisijose technikos klausimais patariamuoju balsu dalyvauti,

i) visus Prekybos Departamento parėdymus pildyti.

§ 7. Technikos inspektoriai ne vėliau kaip kiekvieno mėnesio 10 dieną pristato Prekybos Departamentui išėjusio mėnesio savo darbo apyskaitą. Būdami kelionėje technikos inspektoriai veda dienyną, kurio nuorašas pristatomas Prekybos Departamentui kartu su pateisinamais dokumentais, atsiskaitant iš kelionės išlaidų.

§ 8. Technikos inspektoriai nustato interesantų priėmimo dienas ne mažiau kaip 2 per savaitę, nurodydami priėmimo valandas ne mažiau kaip 4 iš eilės ir apie tai praneša per apskrities valdybą visoms savo srities valsčiaus valdyboms; be to prie savo raštinės pakabina atatinkamą skelbimą.

§ 9. Technikos inspektoriai susirašinėja su įstaigomis šia tvarka:

a) su centro įstaigomis, t. y.: su ministerijomis, departamentais — tik per Prekybos Departamentą,

b) su vietos įstaigomis, t. y.: su apskričių ir miestų savivaldybėmis, apskričių viršininkais, policijos nuovadų viršininkais, apskričių žemės tvarkytojais, darbo inspektoriais, mokesnių inspektoriais, Valstybės Kontrolės revizoriais ir savo tarpe — netarpiniai.

§ 10. Technikos inspektoriai, eidami savo

pareigas, turi teisės reikalauti policijos pagalbos.

§ 11. Technikos inspektoriai, išvykdami iš savo nuolatinės gyvenimo vietos tarnybos reikalais ilgiau kaip 5 dienoms, turi išanksto pranešti apie tai Prekybos Departamentui, nurodydami maršrutą ir kelionės tikslą.

§ 12. Radę pramonės įmonėje tokius nusižengimus įstatymams arba tokias technikos sąlygas, kurios aiškiai gręsia žmogaus gyvybei ar jo sveikatai ir kuriose reikalauja skubaus tam tikrų priemonių taikymo, technikos inspektoriai taikina tas priemones patys, surašo aktą ir paveda policijai prižiūrėti savo parėdymų pildymą, o akto nuorašą pristato Prekybos Departamentui.

Skubiam reikalui nesant, technikos inspektoriai sustato aktą ir pristato Prekybos Departamentui klausimą išspręsti.

3. LIETUVOS PADALINIMO Į TECHNIKOS INSPEKCIJŲ SRITIS PLANAS.

Eil. Nr.	Technikos inspektorių pavadinimas	Inspektorių veikimo plotas
1	Kauno srities technikos inspektorius	Kauno m. ir apskr., Trakų, Ukmergės m. ir apskr. ir Kėdainių ap.
2	Šiaulių srities technikos inspektorius	Šiaulių miestas ir apskr.
3	Panevėžio srities techńikos inspektorius	Panevėžio m. ir aps., Biržų, Rokiškio, Zarasų ir Utenos apskr.
4	Telšių srities technikos inspektorius	Telšių, Raseinių, Kretingos, Mažeikių ir Tauragės apskr.
5	Marijampolės srities technikos inspektorius	Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių, Alytaus ir Seinų apskr.

XII SKYRIUS

Bendrasis.

1. ŠVENČIŲ IR POILSIO ĮSTATYMAS.

(V. Ž. 1930. V. 14. Nr. 328).

1. Švenčių ir poilsio dienomis yra visi sekmadieniai ir šios dienos —

1. Nauji Metai — sausio m. 1 d.,
2. Trys Karaliai — sausio m. 6 d.,
3. Lietuvos Nepriklausomybės šventė — vasario m. 16 d.,
4. Seštinės, Kristaus dangun žengimas,
5. Dievo Kūno šventė,
6. Šv. Apaštalų Petro ir Povilo — birželio m. 29 d.,
7. Šv. Marijos Dievo Motinos dangun ėmimo — rugpiūčio m. 15 d.,
8. Tautos šventė — rugsėjo m. 8 d.,
9. Visų šventųjų — lapkričio m. 1 d.,
10. Sv. Marijos Nekalto Prasidėjimo — gruodžio m. 8 d.,
11. Kalėdų pirma diena,
12. Be šių dienų švenčių ir poilsio dienos yra dar ir vietos iškilmingai švenčiamų atlaidų dienos, bet tik tose vietose, kur jos švenčiamos.

2. Šio įstatymo 1 str. nurodytos švenčių ir poilsio dienos yra nedarbo dienos valstybės ir

vietos savivaldybių įstaigose; be šių dienų šiose įstaigose nedarbo dienomis laikomos dar ir šios dienos:

1. Velykų, Sekminių ir Kalėdų antroji diena,

2. Didžiosios Velykų savaitės penktadienis ir šeštadienis,

3. Sv. Kazimiero — kovo m. 4 d.,

4. Kūčių diena — gruodžio m. 24 d.

3. Valstybės įstaigose Klaipėdos krašte nedarbo dienos yra visi sekmadieniai, Lietuvos nepriklausomybės šventė — vasario m. 16 d., Tautos šventė — rugsėjo m. 8 d. ir šio krašto įstatymais nustatytos šventės.

4. 1 ir 2 str. nurodytos dienos laikomos taip pat nedarbo dienomis ir privatinių įmonių ir įstaigų darbininkams ir tarnautojams, išskiriant Velykų penktadienį, Velykų šeštadienį ir Kūčių dieną, kuriomis dienomis dirbama ligi 12 valandos.

5. 1 str. nurodytomis dienomis draudžiama:

1. pramonės, amatų, žemės ir miškų ūkio ir dirbtuvių darbai:

a) samdomų darbininkų atliekami,

b) viešai regimi ar triukšmingi,

2. Miestų gatvėmis krovinius vežioti ir gyvulius prekybai gabenti nuo 10 val.; maisto produktų ir gėrimų transporto dienos prekybai nuo 10 ligi 13 val.

Šitas str. neliečia neatidėtinų žemės ūkio darbų, šviesos ir vandens tiekimo įmonių ir tų būtinų pramonės įmonės darbų, kurie dėl techninikinių gamybos ypatybių negali būti atidėti arba pertraukti.

6. Kepyklų darbai draudžiami sausio m. 1 d., vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., Velykų, Sekminių ir Kalėdų pirmą dieną — visą dieną; sekmadieniais, Velykų Sekminių ir Kalėdų antrą dieną, Dievo Kūno šventės dieną, visų šventųjų dieną nuo 10 valandos.

Kirpyklų darbai draudžiami —

sausio m. 1 d., vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., Velykų, Sekminių ir Kalėdų pirmą dieną — visą dieną; 1 str. nurodytomis nuo 10 valandos.

7. Viešieji susirinkimai 1 str. nurodytomis dienomis draudžiami ligi 13 val.

Koncertai, vaidinimai ir koncertų, vaidinimų bandymai, viešieji baliai, šokiai ir kitos viešosos pramogos draudžiami: Kūčių dieną, pirmosios gavėnios savaitės dienomis, visų šventųjų dieną, vėlinių dieną ir didžiosios Velykų savaitės dienomis — visą dieną, o kitomis 1 str. nurodytomis dienomis ligi 13 val.

Pelenų dieną, vėlinių dieną ir didžiosios Velykų savaitės dienomis leidžiama tik bažnytinio ir tikybinio turinio koncertai, bet jie gali prasidėti ne anksčiau kaip 13 valandą.

8. Viešieji susirinkimai, teatrų ir kinematografų vaidinimai, koncertai ir kitos viešosios pramogos, o taip pat klūbų narių uždari susirinkimai baigiasi ne vėliau kaip 1 val.

Viešųjų šokių - vakarų laikas apskrities viršininko leidimu gali būti pailgintas.

9. Valstybės, vietos savivaldybių ir privatinių organizacijų bei asmenų nekrikščionių tikybos moksleiviams laikomos mokyklos turi būti uždarytos Naujųjų Metų dieną, vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., pirmąją Velykų dieną, pir-

mąją Sekminių dieną, Dievo Kūno šventės dieną ir Kalėdų pirmąją dieną.

10. Prekyba, išskyrus laikraščių ir devocionalijų pardavinėjimą, draudžiama — Naujųjų Metų dieną, vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., Velykų, Sekminių ir Kalėdų pirmąją dieną — visą dieną, o 1 str. nurodytomis dienomis Kaune be priemiesčių ištisą dieną, gi kitose vietose ligi 13 val. ir po 16 val.

Žemės ūkio ir pramonės parodose prekyba leidžiama ir šventadieniais, išskyrus nuo 10 val. ligi 13 valandos.

11. Valgyklos, kavinės, arbatinės, vaisinių gėrimų, maisto produktų ir tabako išdirbinių krautuvės turi būti uždarytos vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., pirmąją Velykų, pirmąją Sekminių ir pirmąją Kalėdų dieną — visą dieną, o 1 str. nurodytomis dienomis nuo 10 ligi 13 valandos.

12. Darbininkai, kurie dirba būtinus šventų dienų darbus, turi turėti kas antrą šventadienį nuo darbo laisvą.

13. Miestų tarnaitėms, samdomoms ne mažiau kaip vienam mėnesiui, poilsio laikas skiriamas kasdien ne mažiau kaip 9 valandos.

Be to, jos atleidžiamos nuo darbo švenčių ir poilsio dienomis tikybinėms pareigoms atlikti tarp 6 val. ir 18 val. ne mažiau kaip 2 valandoms.

14. Nusižengusius šiam įstatymui miestų ir apskričių viršininkai baudžia administraciniu būdu ligi 500 litų arba areštu ligi dviejų savaičių.

15. Šiam įstatymui vykdyti taisykles leidžia Vidaus Reikalų Ministeris.

16. Šis įstatymas veikia nuo jo paskelbimo dienos.

Svenčių ir poilsio įstatymas (V. Z. Nr. 181, eil. 1236. Nr. 191, eil. 1299), išskyrus § 4 p. 5, panaikinamas.

§ 4 p. 5. Sekmadieniais ir išvardintais § 1 šventadienais draudžiama: svaigiųjų gėrimų prekyba ir vartojimas svaigiųjų gėrimų įstaigose ir kitose įstaigose ir vietose.

---

2. ŠVENČIŲ IR POILSIO ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Z. 1934. VI. 13. Nr. 445).

Švenčių ir poilsio įstatymas pakeičiamas taip:

11. Valgyklos, kavinės, arbatinės ir vaisinių gėrimų, maisto produktų bei tabako išdirbinių krautuvės turi būti uždarytos:

1) Velykų pirmąją dieną ir Kalėdų pirmąją dieną — visą dieną,

2) kitomis 1 str. nurodytomis dienomis — nuo 10 valandos ir ligi 13 valandos.

Sis pakeitimas veikia nuo 1934 metų liepos mėn. 1 dienos.

---

3. ŠVENČIŲ IR POILSIO ĮSTATYMUI VYKDYTI TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1930.IX.2. Nr. 336).

I. Švenčių ir poilsio dienos.

§ 1. Švenčių ir poilsio dienomis yra visi sekmadieniai ir šios valstybinės bei bažnytinės šventės:

a) valstybinės šventės: Nauji metai — sausio mėn. 1 d., Lietuvos Nepriklausomybės šventė — vasario mėn. 16 d. ir Tautos šventė — rugsėjo mėn. 8 d.;

b) bažnytinės šventės: Trys Karaliai — sausio m. 6 d., Šeštinės — Kristaus Dangun žengimas, Dievo Kūno šventė, Sv. Apaštalų Petro ir Povilo diena — birželio m. 29 d., Sv. Marijos Dievo Motinos Dangun ėmimo — rugpiūčio 15 d., Visų Sventųjų — lapkričio m. 1 d., Sv. Marijos Nekalto Prasidėjimo — gruodžio m. 8 d. ir Kalėdų 1 d.

Be to, švenčių ir poilsio dienos yra dar ir vietos iškilmingai švenčiamų atlaidų dienos;

šių dienų sąrašus sudaro Vidaus Reikalų Ministerija ir Vidaus Reikalų Ministeris skelbia „Vyr. Žiniose".

„Vyr. Žiniose" paskelbtoms atlaidų dienoms taikomi Švenčių ir poilsio įstatymo § 1 nuostatai sekmadieniams.

§ 2. Be nurodytų § 1 švenčių, dar yra šios poilsio dienos: Velykų, Sekminių ir Kalėdų antroji diena; Didžiosios Velykų savaitės penktadienis ir šeštadienis, Sv. Kazimiero — kovo m. 4 d. ir Kūčių diena — gruodžio m. 24 d.

II. Darbai švenčių ir poilsio dienomis.

§ 3. Visi sekmadieniai ir kitos §§ 1 ir 2 nurodytos dienos valstybės ir savivaldybių įstaigose, o taip pat privatinių įmonių bei įstaigų darbininkams ir tarnautojams laikomos nedarbo dienomis, tačiau Velykų savaitės penktadienį, Velykų savaitės šeštadienį ir Kūčių dieną privatinėse įmonėse ir įstaigose dirbama ligi 12 val.

Nedarbo dienomis bei valandomis privatinės, valstybės ar savivaldybių įstaigos ir įmonės turi būti uždarytos.

§ 4. Šių taisyklių § 1 nurodytomis dienomis draudžiama pramonės, amatų, žemės ir miškų ūkio bei dirbtuvių darbai:

a) samdomų darbininkų ir

b) kad ir nesamdomų darbininkų, bet viešai regimi arba triukšmingi.

Cia neliečia būtinų žemės ūkio darbų, šviesos ir vandens tiekimo įmonių ir tų pramonės įmonių darbų, kurie dėl technikinių gamybos ypatybių negali būti atidėti arba pertraukti.

Būtinais pramonės įmonių darbais, kurie dėl technikinių gamybos ypatybių negali būti nedarbo ir poilsio dienomis atidėti arba pertraukti, yra laikomi tokie darbai, kurių neatlikimas tą dieną sutrukdytų sekančią po nedarbo ir poilsio dieną normalinę darbų visumos pradžią arba padarytų nepataisomos žalos.

Tokie darbai gali būti: spirito ir alaus varyklose, mielių dirbtuvėse, pieninėse, stiklo fabrikuose ir tokiose įmonėse, kurias Vidaus Reikalų Ministeris įsakyme nurodo.

§ 5. Miestuose § 1 nurodytomis dienomis nuo 10 valandos draudžiama vežioti gatvėmis krovinius ir varyti gyvulius prekybos tikslams.

Maisto produktų ir gėrimų gabenimas tos pat dienos prekybai šiomis dienomis draudžiama tik nuo 10 ligi 13 val.

Miesto gatvėmis važiuoti, pravažiuoti ir išvažiuoti, kad ir su kroviniais bet susisiekimo tikslais — nedraudžiama.

§ 6. Kepyklų darbai draudžiami visą dieną: sausio m. 1 d., vasario m. 16 d., rugsėjo 8 d., Velykų, Sekminių ir Kalėdų pirmą dieną.

Visais sekmadieniais, Velykų, Sekminių ir Kalėdų antrą dieną, Dievo Kūno šventės dieną ir Visų Sventųjų dieną šie darbai draudžiami nuo 10 val.

§ 7. Kirpyklų darbai draudžiami: sausio m. 1 d., vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., Velykų, Sekminių ir Kalėdų 1 d. — visą dieną, o sekmadieniais ir kitomis § 1 nurodytomis dienomis — nuo 10 valandos visą dieną.

§ 8. Darbininkai, kurie švenčių ir poilsio dienomis dirba būtinus darbus, kas antrą nedarbo dieną turi turėti laisvą.

§ 9. Miesto tarnaitėms, samdomoms ne mažiau kaip vienam mėnesiui, poilsio laikas skiriamas į parą ne mažiau kaip 9 valandas. Šio laiko paskirstymas priklauso nuo tarnaičių susitarimo su šeimininkais.

Be to, jos atleidžiamos nuo darbų švenčių ir poilsio dienomis tikybinėms pareigoms atlikti tarp 6 val. ir 18 val. ne mažiau kaip 2 valandoms.

§ 10. Švenčių ir poilsio įstatymų nuostatai neliečia susisiekimo, švaros palaikymo, gaisro ir potvynio pagalbos, numirėlių laidojimo, turto saugojimo ir kasdieninių namų ūkio bei šeimos gyvenimo darbų.

III. Susirinkimai.

§ 11. Viešieji susirinkimai, kurie neturi pramogų ir pasilinksminimo pobūdžio § 1 nurodytomis dienomis gali prasidėti ne anksčiau kaip 13 val.

Koncertai, vaidinimai bei jų bandymai, viešieji baliai, šokiai ir kitos viešosios pramogos ir pasilinksminimai draudžiami visą dieną: Kūčių dieną, pirmosios gavėnios savaitės dienomis, Visų Šventųjų dieną, Vėlinių dieną ir Didžiosios Velykų savaitės dienomis. Sekmadieniais ir kitomis § 1 nurodytomis šventėmis jie draudžiami ligi 13 val.

Pelenų dieną ir kitomis pirmosios gavėnios savaitės dienomis, Vėlinių dieną ir Didžiosios Velykų savaitės dienomis leidžiami tik bažnytinio ir tikybinio turinio koncertai, bet jie pradedami ne anksčiau kaip nuo 13 val.

§ 12. Viešieji susirinkimai, teatrų ir kinematografų vaidinimai, koncertai ir kitos viešosios pramogos, o taip pat klūbų narių uždari susirinkimai baigiasi ne vėliau kaip pirmą valandą.

Viešųjų šokių - vakarų laikas gali būti apskrities viršininko leidimu pailgintas.

§ 13. Valdžios, vietos savivaldybių ir privatinių organizacijų bei asmenų nekrikščionims moksleiviams laikomos mokyklos turi būti uždarytos Naujų Metų dieną, vasario 16 d., rugsėjo m. 8 d., pirmąją Velykų, pirmąją Sekminių dieną, Dievo Kūno šventės dieną ir Kalėdų pirmąją dieną.

Krikščionių tikybų moksleiviai visomis švenčių ir poilsio dienomis nuo pamokų atleidžiami.

IV. Prekyba.

§ 14. Prekyba visur draudžiama visą dieną: Naujųjų Metų dieną, vasario 16 dieną, rugsėjo m. 8 dieną, Velykų, Sekminių ir Kalėdų pirmą dieną, o Kaune, be to, visais sekmadieniais ir kitomis § 1 nurodytomis dienomis.

Visoje Lietuvoje ir Kauno priemiesčiuose Aleksote, Vilijampolės Slabadoje ir Sančiuose, be Kauno miesto, prekyba leidžiama § 1 nurodytomis dienomis nuo 13 ligi 16 val., išskyrus Naujųjų metų, vasario 16 d., rugsėjo m. 8 d., Velykų, Sekminių ir Kalėdų pirmąją dieną.

Prekybos varžymai neliečia laikraščių ir devocionalinių pardavinėjimų bei žemės ūkio ir pramonės parodose varomos prekybos, tačiau parodose visais šventadieniais nuo 10 ligi 13 val. prekiauti draudžiama.

§ 15. Maisto produktų, vaisinių gėrimų ir tabako išdirbinių krautuvės, valgyklos, kavinės ir arbatinės turi būti uždarytos: vasario m. 16 d., rugsėjo m. 8 d., pirmąją Velykų, pirmąją Sekminių ir Pirmąją Kalėdų dieną — visą dieną, sekmadieniais ir kitomis § 1 nurodytomis dienomis, neišskyrus ir Kauno miesto, nuo 10 ligi 13 val.

Maisto produktų krautuvėmis yra laikomos tokios krautuvės, kuriose prekiaujama vien maisto prekėmis (žalieji ir kitokie maisto produktai, kolonialinės (arbata, kava, cukrus ir kit.) ir gastronomijos prekės).

Kai tose krautuvėse pardavinėjami svaigieji gėrimai ar kitokios ne maisto prekės, jos turi būti draudžiamu prekiauti laiku uždarytos.

Ten kur pardavinėjama tabako dirbiniai, leidžiama pardavinėti ir degtukus.

§ 16. Draudžiamu prekiauti laiku prekybos įmonės turi būti uždarytos.

Prekybos įmonės savininkai įleidę šiuo laiku į prekybos patalpas pašalinius asmenis, laikomi varą prekybą draudžiamu laiku.

§ 17. Prekyba svaigiais gėrimais ir jų vartojimas šventadieniais yra reguliuojamas Svaigiųjų gėrimų mažmenoms pardavinėti įstatymu.

Apskričių viršininkai gali leisti laikyti sekmadieniais ir kitais šventadieniais, išskyrus § 15 pirmame posme nurodytas dienas, valgyklų teisėmis, traktieriaus verslo įmones be teisės pardavinėti jose svaigiuosius gėrimus.

V. Švenčių ir poilsio įstatymo vykdymo priežiūra.

§ 18. Švenčių ir poilsio įstatymo vykdymą valstybės įstaigose, jų laikomose prekybos ir pramonės įmonėse bei dirbtuvėse prižiūri tų įstaigų viršininkai.

§ 19. Švenčių ir poilsio įstatymo vykdymą savivaldybių įstaigose ir tų įstaigų laikomose įmonėse prižiūri apskričių arba miestų ir apskričių viršininkai.

§ 20. Samdytojų ir samdininkų darbo santykius privatinėse pramonės bei prekybos įmonėse bei žemės ūkyje prižiūri darbo inspektoriai.

§ 21. Išskyrus nurodytus §§ 18, 19 ir 20 atsitikimus, Švenčių ir poilsio įstatymo vykdymą prižiūri policija.

Valsčių viršaičiai ir kaimų seniūnai, pastebėję savo valsčiuje ar seniūnijoje šio įstatymo nuostatų peržengimą privalo apie tai pranešti policijai.

§ 22. Policija tiria ir kelia bylas dėl Švenčių ir poilsio įstatymo § 13 peržengimo tik pačioms miesto tarnaitėms pasiskundus.

VI. Nusižengimai ir baudos.

§ 23. Policija, o atatinkamuose atsitikimuose darbo inspektoriai, patys pastebėję arba suinteresuotiems asmenims pranešus apie švenčių ir poilsio įstatymo peržengimą turi tuojau ištirti ir surašyti protokolą Baudž. proc. įst. 1223 str., 1130, 1131, 1134 — 1142 str. str. tvarka.

Protokolas siunčiamas apskrities arba miesto ir apskrities viršininkui.

Baudos nutarimo nuorašas siunčiamas per policiją nubaustajam įteikti.

§ 24. Per dvi savaites nuo nutarimo nuorašo įteikimo dienos, nubaustasis gali apskrities viršininko nutarimą apskųsti Vidaus Reikalų Ministeriui. Šis skundas gali būti paduotas apskrities viršininkui betarpiai arba per vietos policijos nuovados viršininką.

§ 25. Per dvi savaites nuo nutarimo nuorašo įteikimo dienos negavus nubaustojo skundo, bausmė vykdoma. Jei nubaustasis nesumoka skirtos piniginės baudos, tai apskrities viršininko nutarimu pakeičiama areštu.

---

4. ŠVENČIŲ IR POILSIO ĮSTATYMUI VYKDYTI TAISYKLIŲ PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1931.XII.22. Nr. 372).

Švenčių ir poilsio įstatymui vykdyti taisyklės pakeičiamos taip:

§ 8. Darbininkai, kurie švenčių ir poilsio dienomis dirba būtinus darbus, kas antrą nedarbo dieną turi turėti laisvą.

Savaitinis poilsis kepyklų darbininkams - krikščionims skiriamas sekmadienis. Kitų tikybų darbininkams reikalaujant, savaitinis poilsis turi būti duodamas jų tikybų nustatytą dieną.

---

5. ATSKIRŲ ASMENŲ ŠELPIMO TAISYKLĖS.

(V. Ž. 1925.VI.12. Nr. 193).

Duodant pašalpas iš Vidaus Reikalų Ministerijos kreditų atskiriems asmenims, vaduojamasi šiomis taisyklėmis.

§ 1. Gali būti šelpiami asmenys, kurie:

a) neturi lėšų pragyvenimui,
b) negali gauti pašalpos iš vietos savivaldybių einant Savivaldybių įstatymu (Vyr. Žin. Nr. 14 § p. e.) ir
c) neturi artimų žmonių, kurių pareiga teikti jiems pagalbą.

§ 2. § 1 nurodyti neturtėliai gali gauti pašalpos šiais atsitikimais:

a) susirgę, jei dėl ligos nustojo uždarbio,
b) esant reikalui grįžti į savo nuolatinę gyvenamąją vietą ir
c) nelaimingais atsitikimais, kai suteikti pašalpą bus pripažinta reikalinga.

§ 3. Reikalą pašalpai gauti prašantis turi įrodyti valdžios ar savivaldybės įstaigų liudy-

mais; atskirais atsitikimais jo materialinė padėtis gali būti patikrinta nustatyta tvarka atitinkama policijos kvota.

§ 4. Pašalpa gali būti duodama pinigais, produktais ar daiktais, arba patalpinant į ligoninę ir apmokant sąskaitas už jo gydymą ir išlaikymą joje.

§ 5. Pašalpos didumą kiekvienu atsitikimu nustato Sveikatos Departamento direktorius arba jo įgaliota įstaiga, žiūrint šelpimo tikslo ir reikalo; jei pašalpa išduodama pinigais, tai ji neturi būti didesnė kaip 60 litų vienam asmeniui ir 150 litų — šeimynai per mėnesį.

---

6. ATSKIRŲ ASMENŲ ŠELPIMO TAISYKLIŲ PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1926.XII.10. Nr. 240).

Atskirų asmenų šelpimo taisyklių § 5 pakeičiamas taip:

„Pašalpos didumą kiekvienu atsitikimu nustato socialinės apsaugos inspektorius; jei pašalpa išduodama pinigais, tai ji neturi būti didesnė kaip 60 litų vienam asmeniui ir 150 litų šeimynai per mėnesį".

Priedėliai.

(Spausdinant šį leidinį, paskelbta Vyr. Žiniose pensijų įstatymų pakeitimai, kurie čia atskirai ir pridedami).

1. VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ PENSIJŲ PAŠALPŲ ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1935. VII. 15. Nr. 490).

Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymas pakeičiamas taip —

§ 1. 2 p. panaikinamas.

3 p. pakeičiamas taip —

Valstybės tarnautojas, ištarnavęs ne mažiau kaip 15 metų ir nustojęs ne mažiau kaip 50% darbingumo.

§ 1 papildomas nauju punktu —

11) šeima pensininko, kuris nustoja teisės gauti pensiją § 53 p. 3.

§ 2. 1 ir 2 p. pakeičiami taip —

1) valstybės tarnautojas, ištarnavęs nuo $^1/_2$ ligi 15 metų, jei atleistas iš tarnybos dėl sunkios neišgydomos ligos, reikalaujančios nuolatinės kitų priežiūros,

2) valstybės tarnautojas, ištarnavęs nuo 2 ligi 15 metų ir nustojęs ne mažiau kaip 50% darbingumo.

§ 3. Valstybės tarnautojo šeima laikoma:

1) tarnautojo našlė, jeigu pensininkas buvo ją vedęs ne vėliau kaip 3 metai prieš išeidamas iš tarnybos,

2) savi vaikai ligi 17 metų amžiaus, kad ir būtų gimę nesusituokus, bet vėliau būtų įteisėti ar įsūnyti, arba jei teismo būtų jiems pripažintas laikymas,

3) svetimi vaikai, įsūnyti prieš 5 metus ligi dienos, kuria velionis bus įgijęs pensijos teisę,

4) posūniai ir podukrės, jeigu velionis buvo vedęs prieš 5 metus ligi dienos, kuria jis bus įgijęs pensijos teisę,

5) tėvai, jei pensininkas gyvas būdamas juos laikė,

6) mirusiojo tarnautojo našlaičiai, broliai ir našlaitės seserys ligi 17 metų amžiaus, jeigu tarnautojas gyvas būdamas juos laikė.

Pastaba. Savi ar įsūnyti pensininko vaikai, posūniai ir podukrės ar pensininko našlaičiai broliai ir našlaitės seserys, kuriuos pensininkas gyvas būdamas laikė, jeigu jie eina mokslą, gauna pensiją ligi 21 metų amžiaus.

§ 16[1]. Karininkai, komandiruoti į civilines įstaigas etatinės ar neetatinės tarnybos pareigoms eiti, nenustoja tų pensijos teisių, kurias jie turėjo karo tarnyboje prieš komandiravimą. Tokiems karininkams, jei jie negrįžta karo tarnybon, pensija skiriama Karių pensijų įstatymu ir apskaičiuojama iš paskutinės karo tarnyboje gautos pagrindinės algos.

Šis paragrafas taikomas ir tiems karininkams, kurie buvo komandiruoti į civilines įstaigas prieš šio pakeitimo paskelbimą.

§ 17. Už 25 tarnybos metus duodama pensija 60% pagrindinės algos didumo.

Už kiekvienus tarnybos metus po 25 metų pensija kas metai didinama tokiu būdu —

1) nuo 25 ligi 30 metų po 2% pagrindinės algos,

2) nuo 30 ligi 35 metų po 1% pagrindinės algos.

Po 35 metų pensija nebedidinama.

§ 23 panaikinamas.

§ 24. Valstybės tarnautojas, ištarnavęs ne mažiau kaip 15 metų ir nustojęs ne mažiau kaip 50% darbingumo, gauna pensiją 50% pagrindinės algos didumo.

§ 32. Jei valstybės tarnautojas neištarnavęs pensijos miršta nuo kūno pakenkimų ar apkrečiamų ligų, gautų einant tarnybą, tai jo šeima gauna 50% pensijos, kurią būtų gavęs gyvas būdamas valstybės tarnautojas, nustojęs 100% darbingumo.

§ 33^1. Kai valstybės tarnautojas ar pensininkas miršta nepalikdamas šeimos, kuri turėtų teisę gauti pašalpą ar pensiją, tai pensijų komisijos nutarimu gali būti padengiamos tokio tarnautojo ar pensininko laidojimo išlaidos.

§ 34. Papildomas taip —

1 p. c) ištarnavusiam virš 10 metų duodama kartinė pašalpa 2 metų pagrindinės algos didumo,

2 p. c) ištarnavusiam virš 10 metų duodama kartinė pašalpa $1^1/_2$ metų pagrindinės algos didumo.

§ 37. Antras posmas pakeičiamas taip —

Pašalpa nemokama tais atvejais kaip ir pensija (§ 53).

§ 50 panaikinamas.

§ 53. 3, 4 ir 7 p. pakeičiami taip —

3) kai pensininkas yra patekęs į invalidų namus arba yra įstojęs į valstybės, savivaldybės ar visuomenės labdarybės įstaigą, kurioje jis gauna visą išlaikymą,

4) kai pensininkas stoja į valstybės, vietos ar ūkiškos savivaldybės, Klaipėdos krašto autonominių organų arba tokių įstaigų ar įmonių, kuriose dalyvauja valstybės iždas, tarnybą,

7) kai pensininkas be Finansų Ministerio leidimo gyvena užsienyje ilgiau kaip 2 mėnesiu.

Papildomas taip —

9) kai pensininkas yra nustojęs Lietuvos pilietybės.

I pastaba pakeičiama taip —

Kai pensininkas išstoja iš nurodytų § 53 p. 3 ir 4 įstaigų arba grįžta iš užsienio, pensija vėl mokama.

§ 55. Pensininkas, gaudamas pensiją, turi pareikšti, ar jis nėra nustojęs teisės pensiją gauti (§ 53).

§ 55[1]. Pensininkas, nusižengęs § 55, baudžiamas pinigine bauda ligi 1.000 litų arba areštu ligi 3 mėnesių.

XV skyriaus pavadinimas pakeičiamas taip—

XV. Išskaitymas iš tarnautojų algos.

§ 60. Papildomas taip —

Pensijų ir pašalpų fondo perteklius Finansų Ministerio įsakymais laikomas valstybės ar jos garantuotuose procentiniuose popieriuose arba kredito įstaigose.

Šis pakeitimas veikia nuo 1935 m. liepos mėn. 1 dienos.

Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymo pakeitimai (V. Z. Nr. 332, eil. 2282, Nr. 338, eil. 2322) panaikinami.

---

2. KARIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO PAKEITIMAS.

(V. Ž. 1935.VII.15. Nr. 490).

Karių pensijų įstatymas pakeičiamas taip —

§ 1. 5) kariams, ištarnavusiems ne mažiau kaip 15 metų, jei jie atleisti iš tarnybos dėl ligos ir, jiems mirus, jų šeimoms,

6) asmenims, kurie karinio parengimo pratimų metu sužeisti nustojo darbingumo, arba, jų šeimoms, jeigu jie sužeisti ar būdami karo invalidais mirė,

7) asmenims, kurie 1919—1920 m. nepriklausomybės kovose kariavo, nors ir pavieniais partizanais, jeigu jie sužeisti nustojo darbingumo, arba jų šeimoms, jeigu jie sužeisti ar būdami karo invalidais mirė.

Šio paragrafo 6 ir 7 p. asmens ar jų šeimos pensijų atžvilgiu prilyginami Lietuvos šaulių sąjungos šauliams.

§ 3. 1) žmona, jeigu invalidas ją yra vedęs prieš sužeidimą ar ligą, nuo kurių jis tapo invalidu arba buvo ją vedęs nors ir po to, bet jeigu ji su invalidu turi vaikų arba jeigu ji su invalidu išgyveno vedę ne mažiau kaip 10 metų.

§ 4. Nustatant karo invalidui mėnesinę pensiją, skaičiavimo vienetu imama —

1) karininkui, karo kapelionui ar liktiniam puskarininkiui — paskutinio jo tarnybos mėnesio pagrindinė alga,

2) kitiems kareiviams — šimtas penkiasdešimts litų; be to, už kiekvieną aukštesnį kareivio laipsnį po penkis litus.

Šio pensijos skaičiavimo vieneto karo invalidui duodama tiek procentų, kiek procentų darbingumo jis yra nustojęs.

§ 5 panaikinamas.

§ 7. Kariai, kurie tarnaudami ar dėl tarnavimo kariuomenėje yra netekę mažiau kaip 25% darbingumo, gauna tokias kartines pašalpas —

1) karininkai, karo kapelionai ar liktiniai puskarininkiai — šešių mėnesių pagrindinę algą,

2) kiti kareiviai — šešių mėnesių pensijos normą, kurią jie gautų nustoję 100% darbingumo.

§ 10. Krašto Apsaugos Ministeris turi teisę per pirmuosius 7 metus nuo pensijos paskyrimo įsakyti patikrinti karo invalido pensininko sveikatą, ir nustačius kitokį darbingumo nustojimo procentą, paskirti atatinkamą pensiją.

§ 11. paskutinis posmas panaikinamas.

§ 12. Laikas, tarnautas aviacijos rikiuotėje, įskaitomas į pensijos išsitarnavimo laiką, laikant vieną mėnesį lygiu pusantro mėnesio.

§ 13. Papildomas taip —

6) neetatinės tarnybos laikas kariuomenėje ar valstybės įstaigose, jeigu už šį laiką sumokami pensijų fondui įnašai.

§ 13[1]. Į pensijos išsitarnavimo laiką įskaitomas darbas, dirbtas lietuvių švietimo, labdarybės ar kitose visuomenės įstaigose Lietuvoje vo-

kiečių okupacijos metu nuo 1915 m. rugpiūčio mėn. 1 dienos ligi 1918 m. vasario mėn. 16 dienos.

§ 15[1]. Nustatant už ištarnautą laiką pensiją liktiniam vyresniajam puskarininkiui ir liktiniam viršilai, imama vidutinė gauta paskutiniais prieš paleidžiant iš tarnybos metais mėnesinė alga.

Pensija duodama § 15 tvarka.

§ 16. Karininkas, karo kapelionas, liktinis vyresnysis puskarininkis ar liktinis viršila, dėl svarbių priežasčių neištarnavęs ne daugiau kaip šešis mėnesius ligi dvidešimt metų, gauna pensiją kaip už 20 tarnybos metų.

§ 16[1]. Karininkas, karo kapelionas, liktinis vyresnysis puskarininkis ar liktinis viršila, ištarnavęs pensijai gauti ne mažiau kaip penkiolika metų ir atleistas iš tarnybos dėl ligos gauna pensiją 50% vidutinės gautos paskutiniais prieš paleidžiant iš tarnybos metais, pagrindinės algos.

Pensininkui mirus, pensija mokama jo šeimai § 22 ir 23 tvarka.

§ 17. Karininkas, karo kapelionas, liktinis vyresnysis puskarininkis ar liktinis viršila, jeigu jis neturi teisės pensijos gauti, gauna šias pašalpas:

1) atleistas iš tarnybos dėl sunkios neišgydomos ligos, reikalingos nuolatinės kitų priežiūros:

a) ištarnavęs nuo pusės ligi penkerių metų gauna kartinę pašalpą pusės metų pagrindinės algos didumo,

b) ištarnavęs nuo penkerių ligi dešimties metų — gauna kartinę pašalpą pusantrų metų pagrindinės algos didumo,

c) ištarnavęs virš 10 metų — gauna kartinę pašalpą 2 metų pagrindinės algos didumo;

2) atleistas iš tarnybos dėl kitų ligų:

a) ištarnavęs nuo dviejų ligi penkerių metų — gauna kartinę pašalpą pusės metų pagrindinės algos didumo,

b) ištarnavęs nuo penkerių ligi dešimties metų — gauna kartinę pašalpą vienerių metų pagrindinės algos didumo,

c) ištarnavęs virš 10 metų gauna kartinę pašalpą pusantrų metų pagrindinės algos didumo;

3) a) atleistas iš tarnybos likviduojant įstaigą, mažinant ar keičiant etatus, dėl seno amžiaus ar pačiam prašant — gauna pašalpą, lygią jo pagrindinei algai, padaugintai iš ištarnautų metų skaičiaus,

b) atleistas iš tarnybos drausmės ar atestavimo keliu, garbės teismo sprendimu, teismo sprendimu, neatimant teisės pensijai gauti, arba kaipo netinkamas, gauna pašalpą, lygią pagrindinei algai, padaugintai iš pusės ištarnautų metų skaičiaus.

Šio paragrafo 3 p. numatyta pašalpa išmokama: pirmoji dalis už 3 mėnesius iš karto, toliau kas mėnuo.

§ 17[1]. Jeigu gavęs pašalpą karys vėl stoja į karo tarnybą ir įgyja teisę pašalpai gauti, tai antra pašalpa jam jau duodama tik už naujai ištarnautus metus.

§ 17[2]. Šio įstatymo numatytos pašalpos nemažina karių ištarnauto laiko pensijai gauti, jei jis vėl įstoja į valstybės tarnybą. Ištarnavus ir paskyrus jiems vėliau pensiją, gautoji šio įstatymo § 17 p. 3 pašalpa išskaitoma iš paskirtos pensijos ir grąžinama pensijų fondui kas mėnuo ne mažiau kaip po ketvirtadalį tos pensijos.

§ 21. Liktinis jaunesnysis puskarininkis, išėjęs iš tarnybos, gauna šias kartines pašalpas:

1) paleistas iš tarnybos dėl ligos, likviduojant dalį ar įstaigą, keičiant etatus ar ištarnavęs pasižadėtąjį laiką, gauna pašalpą, lygią jo pagrindinei algai, padaugintai iš tarnautų metų skaičiaus,

2) paleistas iš tarnybos drausmės keliu, teismo sprendimu neatimant teisės pensijai gauti, arba kaipo netinkamas, gauna pašalpą, lygią pagrindinei algai, padaugintai iš pusės tarnautų metų skaičiaus.

Liktiniam jaunesniajam puskarininkiui mirus, numatytą šio paragrafo 1 p. kartinę pašalpą gauna jo šeima. Ši pašalpa skirstoma šeimai § 27 tvarka.

§ 22. Pirmas posmas pakeičiamas taip —

Kario šeima, kuris tarnaudamas kariuomenėje yra žuvęs arba miręs dėl žaizdų, pakenkimų, apkrečiamųjų ligų ar nelaisvėje, arba dingęs, gauna — karininko šeima 50%, liktinio ar neliktinio kareivio šeima 60% pensijos, kurią būtų gavęs gyvas būdamas karys, nustojęs 100% darbingumo.

§ 23 pastaba pakeičiama taip —

Jei miręs pensininkas invalidas gavo pensiją už 60% nustoto darbingumo ar daugiau, tai jo

šeimai pensijos pagrindu imama jo pensija už 60% nustoto darbingumo.

§ 23[1]. Kario tėvų pensija, atsižvelgiant į jų medžiaginę būklę, gali būti mažinama ligi pusės § 22 ir 23 numatytos pensijos.

§ 24. Nustatant pensijos sumą centai atmetami.

§ 28. Kariai ir nurodyti § 1 p. 6 ir 7 asmens ir jų šeimos, kurie įgijo pensijos teises ligi šio įstatymo pakeitimui pradedant veikti, gauna pensijas ligi šiam pakeitimui pradedant veikti tvarka.

§ 29[1]. Prašymai, skundai ir liudijimai pensijų ir pašalpų reikalu žyminiu mokesčiu neapmokami.

§ 29[2]. Jei ne dėl pensijos skiriančios ar išmokančios įstaigų kaltės pensija laiku nebuvo paskirta ar išmokėta, tai pensijos už išėjusį laiką negali būti išmokėta daugiau kaip už vienerius metus.

§ 33. 6 ir 7 p. pakeičiami taip —

6) kai pensininkas yra patekęs į invalidų namus arba įstojęs į valstybės, savivaldybės ar visuomenės labdarybės įstaigą, kurioje jis gauna visą išlaikymą,

7) kai pensininkas stoja į valstybės, vietos ar ūkiškos savivaldybės, Klaipėdos krašto autonominių organų, arba tokių įstaigų ar įmonių, kuriose dalyvauja valstybės iždas, tarnybą.

Papildomas taip —

8) kai pensininkas be Finansų Ministerio leidimo gyvena užsienyje ilgiau kaip 2 mėnesiu,

9) kai pensininkas yra nustojęs Lietuvos pilietybės.

§ 33[1]. Pensininkas, gaudamas pensiją, turi pareikšti, ar jis nėra nustojęs teisės pensiją gauti (§33).

§ 33[2]. Pensininkas, nusižengęs § 33[1], baudžiamas pinigine bauda ligi 1000 lt. arba areštu ligi 3 mėnesių.

§ 34. Kai pensininkas išstoja iš nurodytų § 33 p. 6 įstaigos arba iš § 33 p. 7 įstaigų tarnybos, arba grįžta iš užsienio, pensija vėl mokama.

§ 34[1]. Krašto Apsaugos Ministeris turi teisę įsakyti patikrinti pensininko kario tėvų medžiaginę būklę ir, atsižvelgęs į patikrinimo davinius, jų pensijos didumą keisti ar pensijos mokėjimą sustabdyti.

Pablogėjus jų medžiaginei būklei, sustabdyta pakeista pensija gali būti vėl mokama.

§ 34[2]. Pensininkui, kaltinamam už nusikaltimus, už kuriuos gresia bausmė, susijusi su pensijos netekimu (Baudž. st. 28 str.), mokama pusė pensijos.

Išteisintajam ar nubaustajam tokia bausme, kuri pensijos teisių neatima, išmokama ir antroji pensijos pusė.

§ 34[3]. Nevedusiam pensininkui karo invalidui būnant gydymo įstaigoje, kurioje jis nemokamai gydomas ir gauna visą išlaikymą, mokama pusė jo pensijos.

Našliai ir perskirti, jeigu jie neišlaiko vaikų, priskiriami prie nevedusiųjų.

Vedusiam ar nevedusiam invalidui, kuris gydant gauna visą išlaikymą, nustatytas § 6 priedas neduodamas.

§ 37. Valstybiniam pensijų ir pašalpų fondui sudaryti karininkai, karo kapelionai ir likti-

niai puskarininkiai moka kas mėnuo nuo pagrindinės algos šešis procentus.

Pensijų Fondo perteklius Finansų Ministerio įsakymais laikomas valstybės ar jos garantuotuose procentiniuose popieriuose arba kredito įstaigose.

§ 37[1]. Kario tarnautas laikas kareivio laipsnyje neliktinio sąlygomis, apmokamas pensijų fondui per tiek laiko, kiek jam įskaitoma į pensijos išsitarnavimo laiką. Procentai pradedami mokėti pakėlus karį į karininko laipsnį ar priėmus jį į tarnybą liktinio puskarininkio sąlygomis.

Pensijų fondui įmokėjimų suma nustatoma iš įmokėjimo metu gaunamos pagrindinės algos.

§ 37[2]. Karininkui, kuris pakeltas į aukštesnę kategoriją, atskaitoma į pensijų fondą vieno mėnesio kategorijų skirtumas.

§ 38[1]. Kariuomenėje tarnautas liktinio puskarininkio sąlygomis laikas nuo 1918 m. lapkričio mėn. 11 dienos ligi šiam pakeitimui pradedant veikti ar šio laiko dalis įskaitomas liktiniam puskarininkiui į ištarnautą laiką pensijai gauti, jeigu jis sumoka už tą ištarnautą laiką pensijų fondui po penkis procentus nuo pagrindinės mėnesinės algos.

Šios sumos įmokėjimas pensijų fondui gali būti išdėstytas, bet ne ilgiau kaip tam laikui, kiek liktinio puskarininkio sąlygomis ligi šiam pakeitimui pradėjus veikti jis yra ištarnavęs. Ši suma atskaitoma šio įstatymo nustatyta pensijų fondui įmokėjimams daryti tvarka.

Pensijų fondui įmokėjimų suma nustatoma iš įmokėjimo metu gaunamos pagrindinės algos,

jeigu jis nebetarnauja, tai iš jo paskutinės pagrindinės algos.

§ 38[2]. Kario Lietuvos kariuomenėje ištarnautas kareivio laipsnyje neliktinio sąlygomis ar ištarnautas aviacijos rikiuotėje laikas nuo 1918 m. lapkričio mėn. 11 dienos ligi šiam pakeitimui pradedant veikti įskaitomas į ištarnautą laiką pensijai gauti ligi šio įstatymo pakeitimui pradedant veikti tvarka.

Įstatymas papildomas taip —

IX. Pensijoms ir pašalpoms skirti ir mokėti tvarka.

§ 46. Kariams ir jų šeimoms pensijas ir pašalpas skiria ir kitus pensijų ir pašalpų klausimus sprendžia Krašto Apsaugos Ministerio sudaryta karių pensijų komisija. Komisiją sudaro: Krašto Apsaugos Ministerio paskirtas pirmininkas ir nariai — Krašto Apsaugos Ministerijos, Finansų Ministerijos ir Valstybės Kontrolės atstovai.

Komisija sprendžia ir tų asmenų bylas, kurių prašymai buvo paduoti ligi šiam pakeitimui pradedant veikti, jei šios bylos neišspręstos.

§ 47. Karių pensijos komisijos nutarimai gali būti skundžiami Krašto Apsaugos Ministeriui per vieną mėnesį nutarimą paskelbus.

§ 48. Kariams ir jų šeimoms pensijas ir pašalpas moka Finansų Ministerija valstybės tarnautojams pensijoms ir pašalpoms mokėti nustatyta tvarka.

X. Pereinamieji nuostatai.

§ 49. Asmens, įsigiję šiuo pakeitimu pensijos teises ligi pradedant šiam pakeitimui veikti ir padavę pensijai gauti prašymus per vienerius metus šiam pakeitimui pradėjus veikti, pensiją gauna nuo pakeitimo veikimo pradžios; padavę prašymus vėliau, pensiją gauna nuo prašymo padavimo dienos.

§ 50. Nustatant § 16^1 numatytas pensijas liktiniams vyresniesiems puskarininkiams ir liktiniams viršiloms, paleistiems iš tarnybos ligi šiam pakeitimui pradedant veikti, pagrindu imamas atlyginimas, mokamas atatinkamam liktiniam kareiviui šiam pakeitimui pradedant veikti.

§ 51. Karininkams, kuriems ligi šiam pakeitimui pradedant veikti buvo nustatytos pensijos iš paskutinės pagrindinės algos su specialybės priedais (Karininkų atlyginimo įstatymo § 27), šiam pakeitimui pradėjus veikti, mokamos pensijos, nustatytos iš jų paskutinės pagrindinės algos be šių priedų.

Šis pakeitimas veikia nuo 1935 m. liepos mėn. 1 dienos.

Karių pensijų įstatymo pakeitimas (V. Ž. Nr. 319, eil. 2163, Nr. 332, eil. 2281, Nr. 348, eil. 2376) panaikinami.

„SPAUDOS FONDAS“
Kaunas, Laisvės Al. 62.

VISIEMS LIETUVOS DARBDAVIAMS

Turime garbės pranešti, kad Vidaus Reikalų Ministerijos patvirtintos:

1) Pramonės darbininkų atsiskaitomosios knygelės ir jų dublikatai;

2) Darbininkų – mokinių atsiskaitomosios knygelės ir jų dublikatai;

3) Baudų knygos;

4) Darbininkų atsiskaitymo knygos;

5) Vardinio darbininkų sąrašo knygos ir

6) Vidaus tvarkos taisyklės

yra išleistos Spaudos Fondo ir visi darbdaviai jas gali gauti visuose mūsų knygynuose.–

Reiškia pagarbos
SPAUDOS FONDAS

LIETUVOS ĮSTATYMŲ RAKTAS

Doc. adv. K. Šalkauskio, padedant adv. J. Šerkšnui ir V. Šalkauskienei, sudarytas visų veikiančių Lietuvos įstatymų ir įsakymų rinkinys — Lietuvos Novelos — yra didelės reikšmės knyga visiems su teise ir įstatymais turintiems reikalo asmenims ar įstaigoms. 850 pusl. in folio. Komisionierius Spaudos Fondas. Kaina — neįrišta 35 — įrišta tvirtais liet. drobės viršeliais — 39,— lt.

Susikūrus Lietuvos 1918.II.16. valstybė, savo įstatymų atžvilgiu, atsidūrė labai sunkioje būklėje. Įstatymai buvo išleisti buv. Lietuvos okupantų rusų ar vokiečių, kurie nebojo mūsų krašto reikalų, bet tarnavo tų valstybių tikslams: mus „paskandinti rusų jūroje" ar „vokiečių jūroje".

Lietuvos valstybė negalėjo iš karto panaikinti visų senų įstatymų. Pirmon galvon leido būtiniausius respublikos egzistencijai įstatymus, keitė senuosius ir kūrė visiškai naujus jaunos valstybės gyvenimui reikalingus įstatymus.

Per 17 su viršum metų prisirinko daug naujų įstatymų ir įsakymų, kurie tilpo „Vyr. Žiniose" chronologine tvarka. „Ne tiktai eilinam piliečiui, bet ir įgudusiam teisininkui susidaro didelių sunkumų visoje šitoje juridinėje („Vyr. Žinių") medžiagoje susivokti" — teisingai pastebi kritikai spaudoje aukštai vertindami šį didžios svarbos rinkinį. Juk kai kurie įstatymai bei

įsakymai net po kelis kartus keisti, papildyti ar panaikinti ir „V. Žinių" gausioj medžiagoj sunku surasti.

Lietuvos Novelos ir yra tas mūsų įstatymų raktas; jis sudarytas principu — greit ir tiksliai susivokti ir surasti įstatymą.

Knyga baigiasi smulkia rodykle, kuri kiekvienu klausimu nurodo ne tiktai įstatymą, bet ir atitinkamus įstatymo straipsnius.

Lietuvos Novelos drauge yra rekordinė Lietuvos spaudoje knyga, nes turi apie 15.000.000. ženklų. Jos išleidimas pareikalavo investuoti žymų kapitalą. Išleista nedidelis skaičius.

Šią svarbią įstatymų knygą gausite komisionieriaus *Spaudos Fondo* knygynuose: *Kaune — Laisvės Al. 62, tel. 12-12; knygynuose krašte:* Šiauliuose, Klaipėdoje, Panevėžyje, Kėdainiuose, Tauragėje, Vilkaviškyje, Biržuose, Mažeikiuose ir Ukmergėje.

Moderniška raštinė,

fabriko ar dirbtuvės kontora bei prekybos biuras dabar jau negali išsiversti be rašomosios mašinėlės. Jau praėjo tie primityvūs reikalų vedimo laikai, kai ranka viską rašydavo ir mintinai skaičiuodavo. Ne mašinėle rašytas laiškas dabar jau rodo tos įmonės ar įstaigos atsilikimą nuo moderniško šių dienų tempo.

Geriausios, visam pasauly išgarsėjusios rašomosios mašinėlės yra „Remington" U. S. A. gaminiai ir „Imperial" — Anglijos gaminiai. Šių patvariausių mašinėlių general. atstovybė Lietuvai — Spaudos Fondas. Reikalaukite katalogų ir prospektų.

Be to, kiekvienos įstaigos turtas: pinigai, vekseliai, sutartys ir kiti dokumentai turi būti gerai apsaugoti nuo gaisro nelaimės ir vagių. Jūsų turtui negrės joks pavojus, jeigu turėsite puikią S. M. Centr. Šiaur. Geležinkelių Dirbtuvių gamybos nedegamą spintą. Šių spintų gener. atstovybė — Spaudos Fondas, Kaune, Laisvės Al. 62. Tel. 12-12.

SPAUDOS FONDE

VISOS LIET. KNYGOS IR VADOVĖLIAI.

RAŠOMOJI MEDŽIAGA — savo dirbtuvių gamybos.

RAŠTINĖS DALYKAI — buhalterija ir kit. knygos.

RAŠOM. MAŠINĖLĖS — *„Remington"*, *„Imperial"*.

NEDEG. SPINTOS — C. Siaur. Gelžk. D-vių gamybos.

OPTIKOS — FOTO — RADIO IR SPORTO DALYKAI.

ELEKTRO MEDICINOS IR CHIRURGIJOS INSTR.

DENTAL - DEPOT — viskas dantistikai.

FOTOCINKOGRAFIJA — FOTOLABORATORIJA — LITOGRAFIJA.

POPIERIAUS DIRBINIŲ DIRBTUVĖ IR KNYGRIŠYKLA.

SPAUDOS FONDE

Prekių aukšta kokybė — pigios kainos!